

Жул Верн и Андре Лори

КОРАБО—
КРУШЕНЕЦЪТ
ОТ „ЦИНТИЯ“

ЖУЛ ВЕРН, АНДРЕ ЛОРИ КОРАБОКРУШЕНЕЦЪТ ОТ „ЦИНТИЯ“

Превод: Любомир Павлов

chitanka.info

Има книги, които всеки човек трябва да прочете на младини. Това са книгите, издържали проверката на времето, получили признанието на читателите от много поколения у нас и по света.

Издателство „Отечество“ предлага най-хубавите произведения на световно известни писатели за малки и големи.

1. ПРИЯТЕЛЯТ НА ГОСПОДИН МАЛАРИУС

Сигурно ни в Европа, ни другаде няма да се намери учен, чийто образ да е толкова познат, както ликът на доктор Швериенкруна от Стокхолм — портретът му, изобразен от търговците под неговата фабрична марка върху милиони запечатани със зелено бутилки, странствува с тях по всички краища на земята. Длъжни сме да обясним, че бутилките съдържат само моруново масло, ценно, а също така и благотворно лекарство, което за жителите на Норвегия представя всяка година седем-осемцифрен сбор от кронерс, т. е. „крони“, чиято стойност е един франк тридесет и девет сантима. Преди години това производство беше в ръцете на риболовците. Днес са по-научни способите за добиването му и кралят на тази специална индустрия е тъкмо знаменитият доктор Швериенкруна.

Няма човек, който да не познава тази изострена брадица, тези очила, този изгърбен нос и калпака от лутър. Може би гравюрата не е от най-точните, но очевидно тя поразително го наподобява. Доказателство за това е случилото се един ден в първоначалното училище в Норое, на западния бряг на Норвегия, на няколко километра от Берген.

Току-що бе ударило два часа следобед. Учениците бяха на урок в голямата, постлана с пясък стая — момчетата отляво, момчетата отдясно, — като внимаваха в доказателствата на урока на черната дъска, който им излагаше техният учител Малариус, когато внезапно вратата се отвори и на прага изникна една шуба, козинести ботуши, ръкавици също, калпак от лутър.

Веднага учениците станаха за поздрав, както се полага, когато в клас влиза посетител. Никой не беше виждал никога новодошлия. Все пак всички зашепнаха, когато го зърнаха: „Г-н доктор Швериенкруна!“ Толкова голяма беше приликата с портрета, отпечатан върху бутилките на доктора!

Трябва да споменем, че учениците на Малариус почти винаги виждаха тези бутилки, защото едно от главните предприятия на

доктора се намираще тъкмо в Норое. От друга страна пък, наистина ученият не беше стъпвал дълги години в тази страна и нито едно от децата не би могло да се похвали до този ден, че го е видяло на живо.

Съвсем друга беше мислената им представа. На вечерните разговори в Норое говореха много за доктор Швериенкруна. Кой знае колко са пицели ушите му, ако ли народното поверие имаше по този повод и най-малко основание.

Както и да е, това така единодушно и непосредствено опознаване представляваше същински триумф за непознатия автор на портрета — триумф, от който този скромен художник би имал правото да се гордее, а не един именит фотограф — основание да завижда.

Да, явно това бяха тъкмо заострената брада, чифтът очила, орловият нос и калпакът от лутър на именития учен — нямаше нито грешка, нито място за колебание. Всички ученици на Малариус биха си заложили главата, че е така.

Странно им се виждаше и дори малко се разочароваха, че докторът беше човек с обикновен и дори среден ръст вместо гигант, какъвто по-скоро си го бяха представяли. Как един толкова прочут учен можеше да се задоволи с ръст от пет стъпки и три пръста ’? Посивялата му глава стигаше едва до рамото на Малариус. И при това Малариус беше вече попрегърбен от годините. Обаче той беше много по-слаб от доктора, а това го правеше да изглежда два пъти по-висок. Неговата кафеникава широка пелерина, която от продължителна употреба беше избила на зеленикави оттенъци, се люшкеше около него като знаме около своята бандера. Той беше

’ Около 1,60 м — Б. пр.

с къси панталони и обувки с катарамии, с кепе от черна коприна, изпод което се подаваха няколко кичура бяла коса. Розовото му усмихнато лице сияеше със свършена доброта. Той също носеше очила, които не ви пронизваха като докторовите и през които сините му очи сякаш съзерцаваха всичко с неизчерпаемо добродушие.

Откак учениците се помнеха, Малариус не бе наказал нито един от тях. Това не беше причина да не бъде уважаван, защото го обичаха. Това беше много честен човек и всички го знаеха. В Норое беше много добре известно, че на младини беше взел блестящо изпитите си, че

можеше да получи научни степени, да стане „хер професор“ в един голям университет, да придобие почести и богатство, обаче той имаше сестра — горката Кристина — винаги болнава и страдаща. И понеже за нищо на света тя не бе пожелала да напусне селото си, тъй като градът я плашеше и тя се страхуваше, че ще умре в него, Малариус мълком се пожертвува. Бе приел трудните и скромни задължения на първоначален учител. По-късно, когато след двадесетина години Кристина угасна, благославяйки го, Малариус, привикнал със своя тих и скромнен живот, не беше дори помислял да започне друг. Погълнат от своите лични работи, които не споделяше с хората, намираше най-голямо удоволствие да бъде образец учител, училището му да бъде най-добре уреденото в страната, да излезе от границите на първоначалното обучение, за да подхване по-разширени уроци. Обичаше да насърчава заниманията на най-силните си ученици, да ги въвежда в науките, в древните и модерни литератури, във всичко онова, което обикновено е достъпно на богатите или заможни класи, но не и на рибари и селяни.

„Защо това, което е добро за едни, да не бъде и за други? — казваше той. — Щом като бедняците нямат всички радости на този свят, защо да не им позволим да познават Омир и Шекспир, да назовават звездата, която ги води из океаните, или растението, което те настъпват на земята! Доста скоро работата ще ги стисне за гърлото и ще ги наведе над браздата! Поне в детинството си да са пийнали от тези чисти извори и да са докоснали това общочовешко притежание!“

В не една страна биха сметнали тази система за неразумна, годна да отврати унизените от тяхната незавидна участ и да ги тласне в авантюри. Но в Норвегия никому и наум не идва да се тревожи за това. Патриархалната кроткост на характерите, отдалечеността на градовете, трудовите навици на едно доста рядко население, изглежда, че са изключили всякаква опасност от подобен вид опити. Така че те са много по-чести, отколкото бихте могли да допуснете. Никъде опитът не е бил толкова далеко проникнал и в най-бедните селски училища, както и в колежаите. Така че Скандинавският полуостров можеше да се похвали, че пропорционално на населението си създава много повече учени и отлични хора във всички клонове, отколкото която и да била друга област в Европа. Пътникът тук е постоянно изненадан от

контраста между една полудива природа и заводи и произведения на изкуството, които предполагат една по-изтънчена цивилизация.

Но време е вече може би да се върнем при доктор Швериенкруна, когото бяхме оставили на прага в училището на Норое.

Докато учениците бързо го познаха, без някога да са го виждали, то не беше същото с техния учител, който все пак го познаваше отдавна.

— Е! Добър ден, скъпи ми Малариус! — се провикна сърдечно посетителят, приближавайки с протегнатата ръка към учителя.

— Добре дошъл, господине — отговори той отчасти озадачен, отчасти смутен като всички самотници и изненадан сред урока си... — Бих помолил да ме извините, ако ви попитам с кого имам честта?...

— Как!... Толкова ли съм се изменил от времето, когато заедно тичахме по снега и когато пушихме в Християния с ей толкова дълги лули?... Нима си забравил пансиона „Краус“ и дали трябва наистина да ти назова твоя другар и приятел?

— Швериенкруна!... — извика Малариус. — Възможно ли е? Ти ли си?... Вие ли сте, господин докторе?

— О, моля ти се, стига церемонии!... Не съм ли твоят стар Раф, както и ти ще бъдеш винаги моят юначен Олаф — най-добрият, най-скъпият приятел от моята младост? Да! Добре ми е известно!... Времето минава и ние двамата малко сме се попроменили за тридесет години!... Ала сърцето е останало младо, нали? И в него има винаги едно кътче за тези, които е обикнало, когато са гризали един до друг коравия хляб на двадесетата година.

И докторът се смееше и стискаше двете ръце на Малариус, който пък го гледаше с потънали в сълзи очи.

— Скъпи ми приятелю, добри ми, прекрасни ми докторе! — казваше той. — Няма тук да стоим... Ще освободя всички тези скитници, които съвсем няма да се разсърдят от това и ние ще идем у дома...

— Не така — заяви докторът, обръщайки се към учениците, които живо гледаха подробностите от тази сцена. — Не трябва нито да нарушавам твоите занимания, нито да смуцавам уроците на тази прекрасна младеж!... Ако искаш да ми доставиш голямо удоволствие, ще ми позволиш да седна до тебе и ти ще продължиш урока си...

— На драго сърце — отговори Малариус, — но да си кажа право, геометрията не ми допада, и след като дадох дума да разпусна тези палавници, малко ми е съвестно да наруша дадената дума!... Би имало начин всичко да се уреди. То е ако доктор Швериенкруна благоволи да окаже чест на моите ученици да ги поразпита за заниманията им и после да ги разпусне за днес!...

— Отлична идея!... Прието!... Ето че станах инспектор! После се обърна към целия клас:

— Я да видим кой е най-добрият ученик? — запита докторът, като се настани в креслото на учителя.

— Ерик Херсебум! — отвърнаха без колебание петдесет звънки гласа.

— А, значи Ерик Херсебум?... Е, добре, Ерик Херсебум, бихте ли излязъл тук?

Момче на около дванадесет години стана от първия чин и се приближи до катедрата. То беше сериозно, представително дете, чиято смислена физиономия и големи дълбоки очи, които биха се отличавали навсякъде, особено изпъкнаха сред русите глави наоколо му. Докато всички негови другари от двата пола бяха с коси като лен, с розови лица, със зелени или сини очи, неговата коса беше тъмнокестенява като очите, а лицето му бе мургаво. Нямаше изпъкналите ябълки, късият нос и тежката походка на децата от Скандинавия. С една дума, във физическата характеристика то се отличаваше от така оригиналната и толкова подчертана раса, към която принадлежаха неговите съученици.

Също като тях момчето бе облечено с дрехи от домашно сукно по обичая на селяните от провинцията Берген, ала изтънчената малка глава върху тънка и красива шия, вроденото изящество в движенията и държането му — всичко у него явно свидетелствуваше за чужд произход. Няма такъв физиолог, който веднага да не бъде поразен от тези особености, както стана и с доктор Швериен Бруна.

Обаче първоначално той нямаше никакъв повод да се занимава с това. Така че просто се зае да го поизпита.

— С какво да започнем? С граматиката ли? — запита той момчето.

— На разположение съм на господин доктора — отговори скромно Ерик.

Докторът му зададе два съвсем обикновени въпроса и остана изненадан, че той му отговори точно не само за шведски език, но и за френски, и за английски. Това беше привичка, която бяха поели с Малариус. Той твърдеше, че е почти еднакво лесно да изучаваш едновременно три езика, отколкото само един.

— Ти им преподаваш значи френски и английски? — попита докторът, обръщайки се към своя приятел.

— Защо не, заедно с основите на гръцкия и латинския... Не виждам какво лошо има в това?

— Нито пък аз! — възкликна докторът със смях.

И той разтвори напосоки един том от Цицерон, от който Ерик Херсебум преведе много добре няколко изречения.

На това място ставаше въпрос за изпитата от Сократ цикута. Малариус помоли доктора да попита от какъв вид е това растение. Ерик без колебание заяви, че то е от вида омбелифери, род смирни, и посочи всичките им отлики.

От ботаника минаха към геометрия. Ерик с много точни изрази представи доказателството на теоремата за сбора от ъглите на един триъгълник.

Докторът попадеше от изненада на изненада.

— Да поговорим малко по география — подхвана той. — Кое е морето, което граничи на север със Скандинавия, Русия и Сибир?

— Това е Северният ледовит океан.

— И кои са моретата, с които този океан е свързан?

— На запад с Атлантическия, на изток с Тихия океан.

— Бихте ли ми наименували две-три големи пристанища в Тихия океан?

— Ще спомена Йокохама в Япония, Мелбърн в Австралия, Сан Франсиско в щата Калифорния.

— Е, добре, щом Северният ледовит океан е свързан от една страна с Атлантика, който мие нашите брегове, а от друга страна, с Тихия океан, не намирате ли, че най-краткият път да се стигне до Йокохама или до Сан Франсиско ще бъде именно това Северно море?

— Естествено, господин докторе — отговори Ерик, — това щеше да бъде най-краткият път, ако бе достъпен. Но до днес мореплавателите, които са опитвали да поемат този път, са бивали

възпирани от ледовете и са бивали принудени да се откажат от начинанието си, когато не са били сподирЯни от смъртта.

— Вие казвате, че често са се опитвали да открият североизточния път?

— Петдесетина пъти от три столетия насам и винаги напусто.

— Бихте ли могли да ми назовете някои от тези експедиции?

— Първата е организирана през 1523 под ръководството на Франсоа Себастиан Кабо. Нейният състав е бил от три кораба под командата на злочестия сър Хюг Уилоугби, който загинал в Лапония с целия си екипаж. Един от неговите лейтенанти Шанслор отначало бил по-щастлив от него и успял да си прокара пряк път през арктическите морета между Ламанша и Русия. Ала и той също в течение на един повторен опит вероятно претърпял корабокрушение и загинал. Един капитан, изпратен да го търси, Стефан Бароу, успял да премине протока, който разделя Нова земя от остров Вайгейт и да проникне в Карско море, ала ледовете и мъглите го възпрепятствували да отиде по-далече... Предприетите през 1580 две експедиции били също така безплодни. И все пак проектът е бил отново подхванат след петнадесет години от холандците, които съоръжават една след друга три експедиции под командата на Баренц, за да търсят пътя север — изток. През 1596 Баренц загинал в ледовете на Нова земя... След десет години Хенри Хъдзън, изпратен от холандската компания за Индия, също така претърпял неуспех по време на три експедиции една след друга... И датчаните не са били по-щастливи през 1653... През 1576 капитан Джон Ууд също не успял. И оттогава всички морски сили сметнали начинанието за неосъществимо и го изоставили.

— Оттогава никога ли не е било подхващано?

— Подхванато е от Русия, която би имала огромен интерес, както впрочем всички северни нации, да открие пряк морски път между своите брегове и Сибир. В продължение на едно столетие тя е изпратила не по-малко от осемнадесет експедиции една след друга да изследват Нова земя, Карско море и източните и западните краища на Сибир. Ала макар че резултатът от тези експедиции да беше по-доброто опознаване на тези крайбрежия, заключението беше, че е невъзможно да се прокара цялостно един път през голямото Северно море. Академик Ван Баер, който опита също така това рисковано начинание за последен път през 1837, след адмирал Лютке и

Паштусов, заяви самоуверено, че този океан е един „обикновен ледник“ така непроходим за кораби, както може да бъде един континент.

— С други думи, трябва безвъзвратно да се откажем от североизточния път?

— Това е поне заключението, което, изглежда, следва от тези така многократни и винаги безпомощни опити. Все пак говори се, че нашият голям пътешественик Норденшюлд възнамерява да поднови начинанието, след като се е подготвил чрез отделни изследвания из северните води. Ако е вярно, значи работата му изглежда осъществима. И щом това е негово мнение, той е достатъчно опитен, за да го приемем сериозно.

Оказа се, че доктор Швериенкруна е бил един от запалените поклонници на Норденшюлд и затова бе подхванал разговора за североизточния път. Така че той беше възхитен от тези точни отговори.

Прикованият му в Ерик Херсебум поглед бе изпълнен с най-жив интерес.

— Откъде сте научили всичко това, дете мое? — го попита той след доста проточило се мълчание.

— Оттук, господин докторе — отговори изненадан от въпроса му Ерик.

— Никога ли не сте бил в някое друго училище?

— Естествено не.

— Малариус е прав да се гордее с вас! — отговори докторът, като се обърна към учителя.

— Много съм доволен от Ерик — каза той. — Почти осем години стават, откак е мой ученик, защото е при мен още от малък и винаги е бил първенец в класа.

Докторът потъна отново в характерното си мълчание. Пронизителният му поглед оставаше прикован върху Ерик и странно напрегнат. Изглеждаше, че решава някакъв въпрос, който не смяташе уместно да съобщи гласно.

— Не може да се получат по-добри отговори на въпросите ми и аз мисля, че е безполезно да продължа изпита! — каза най-после той. — Така че не ще ви бавя повече, деца мои, и понеже господин Малариус е така любезен, за днес ще спрем дотук.

При тези думи учителят плесна с ръце. Всички ученици станаха едновременно, събраха учебниците си и излязоха да се наредят на четири редици в празното място пред чиновете.

Малариус плесна ръце повторно. Колоната потегли и излезе, отбивайки стъпка точно по войнишки.

При трети сигнал класът изостави редиците и се втурна с весели викове. За няколко секунди той се разпиля около сините води на фиорда, в които се оглеждаха зелените покриви на Норое.

2. У ЕДИН РИБАР В НОРОЕ

Къщата на мастер Херсебум, както всички(в Норое, е покрита с чимове и построена с едри борови трупи по стария скандинавски план: две големи стаи, отделени с един коридор по средата, който води до една барака, където са подслонени лодките, сечивата за риболов и купища дорсели или малки моруни от Норвегия, и от Исландия, които валят, след като ги изсушават, за да ги продадат под името „рибено руло“ и сушена риба.

Всеки от двата салона служи едновременно за всекидневна и за спалня. Добре направени един вид чекмеджета в дървените стени поемат леглото, което се състои от дюшек и завивки от кожи, които се изваждат само за през ноца. Това подреждане както ясният цвят на панелите и радостта от разположената в един ъгъл висока камина, в която винаги гори голям огън от дърва, придава и на най-бедните жилища атмосфера на чистота и домашен уют, непознат за селяните на Южна Европа.

Тази вечер цялото семейство беше събрано край огнището, където къкреше едно огромно гърне със смес от салата или пушена херинга, съомга и картофи. Мастер Херсебум, седнал на високо дървено кресло, плетеше мрежа според неизменния си обичай, когато не биваше в морето или в сушилнята. Той беше опитен моряк с опърлено от северните ветрове лице, с вече побеляващи коси, макар да беше още в сила. Синът му Ото, едро момче на четиринадесет години, който му приличаше във всяко отношение и изглеждаше предопределен да стане и той също опитен риболовец, в момента беше извънредно зает да вникне в тайните на тройното правило, изпълвайки с цифри една малка плоча с голямата си лапа, която очевидно много по-добре умееше да се справя с веслото. Ерик, приведен над масата захранене, беше потънал в четенето на голяма книга по история заета от Малариус. Съвсем близо до него Катрина Херсебум, добрата жена, предеше тихо на чекръка си, а малката Ванда, русо момиче на десет-дванадесет години, седнала на табуретката, плетеше припряно голям

чорап от червена вълна. В краката ѝ голямо куче с жълтеникавобяла козина, гъста като на овен, спеше, свито на кравай.

От най-малко един час мълчанието не бе прекъсвано и бакърената лампа с рибено масло осветяваше кротко с четирите си фитила всички подробности на уютната стая.

Да си кажем правичката, това мълчание, изглежда, тежеше на стрина Катрина, която от известно време проявяваше по различни начини нуждата да си развърже езика. Най-сетне не можа да издържи повече.

— Стига вече работа за тази вечер — каза тя. — Време е да сложим масата за вечеря.

Без нито думица на протест Ерик взе голямата си книга и отиде да се настани по-близо до камината, а Ванда остави плетивото си, отправи се към бюфета и се зае със задължението да носи паници и лъжици.

— И ти казваше, Ото — подхвана предачката, — че нашият Ерик добре отговорил днес на доктора?

— Добре отговорил ли? — се провикна Ото въодушевено. — Той говори като по книга, това е истината! Не зная откъде е намерил всичко това, което изреди... Колкото повече докторът питаше, толкова повече той намираще какво да каже!... И думите се лееха, лееха!... Колко доволен беше Малариус!

— И аз също бях доволна — каза важно Ванда.

— О! Ние, разбира се, всички бяхме доволни! Ако бяхте видели, мамо, как го бяхме зяпнали!... Само от едно се страхувахме, да не би да дойде нашият ред да бъдем изпитани!... Ала той не се страхуваше, отговаряше на доктора, както би отговарял и на нашия учител!

— Ами! Малариус е равен на доктора, мисля, и той е действително толкова учен, колкото и другите! — каза Ерик, който, изглежда, бе смутен от така явните възхвали.

Старият рибар се съгласи с усмивка.

— Ти си прав, сине — каза той, без неговите мазолести ръце да спират работата си, — стига да пожелае, може да надмине всички тези доктори от града!... И поне той не използва науката, за да разорява бедните хора!

— Разорил ли е някого доктор Швериенкруна? — запита с любопитство Ерик.

— Хм!... Хм!... Ако не го е сторил, то има доста голям дял за това. Вярвате ли, че съм гледал с удоволствие да се издига тази фабрика, която дими там горе на края на фиорда?... Майка ви може да ви каже, че някога ние сами прибирахме нашето масло и доста добре го продавахме в Берген за сто и петдесет и дори до двеста крони годишно... Сега край! Никой не иска вече кафяво масло или толкова малко заплащат, че не си струва труда да биеш пътя. Трябва да се задоволим да продаваме черния дроб на фабриката и един бог знае, че докторовият управник не си прави труда да го изкупува на ниска цена!... Аз едва смогвам да изтръгна 45 крони с три пъти повече усилия, отколкото някога. Е, да!...-Като казвам, че не е справедливо това и докторът ще стори по-добре да се грижи за своите болни в Стокхолм, отколкото да идва тук да захваща нашия занаят и да ни отнема нашата прехрана.

След тези горчиви думи настъпи мълчание. Известно време се чуваше само тракането на паниците, размествани от Ванда, докато майка ѝ изсипваше съдържанието на гърнето в една огромна калена гледжосана паница.

Ерик размисляше съсредоточено върху току-що казаното от мастер Херсебум. В ума му объркано възникваха възражения. Понеже беше съвсем искрен, не можа да се стърпи да не ги изложи.

— Струва ми се, че вие имате право, татко, да съжалявате за някогашните доходи — каза той, — но съвсем не е справедливо да обвинявате доктор Швериенкруна, че той ги е намалил! Нима неговото масло не е по-добро от домашното масло?

— Хм, хм!... То е само по-светло, това е всичко... Не мирише на смола като нашето, както казват!... И затова всички преструванковци от града, разбира се, го предпочитат. Но дявол да ме вземе, ако то действа по-добре върху дробовете на болните от някогашното наше добро старо масло!...

— В края на краищата по една или друга причина предпочитат него. И понеже е много здравословно лекарство, важно е хората да изпитват възможно по-малко отвращение, когато го използват. Тогава, щом един лекар намира начин да намали отвращението, като измени способа за производството му, нали е негово задължение да приложи откритието си?

Мастер Херсебум се почеса по ухото.

— Без съмнение — каза той, сякаш съжалявайки — това е може би негов лекарски дълг. Ала то не означава да пречи на бедните рибари да изкарват прехраната си...

— Мислех, че фабриката на доктора дава работа на триста души, докато навремето, за което вие говорите, имаше едва двадесетина в Норое — възрази плахо Ерик.

— Точно така! Затова занаятът вече нищо не струва! — извика Херсебум.

— Хайде. Вечерята е готова, елате на трапезата! — каза тогава стрина Катрина, която виждаше, че спорът се разпалва повече от очакванията ѝ. Ерик, разбирайки, че ще бъде неуместно да настоява повече, не възрази нищо на твърдението на мастер Херсебум и зае обичайното си място до Ванда.

— Докторът и Малариус са на „ти“, значи ли, че са приятели от детинство? — запита той, за да смени посоката на разговора.

— Разбира се — отговори рибарят, сядайки на масата. — И двамата са родени в Норое и още помня времето, когато играеха в двора на училището, макар че са десетина години по-големи от мене. Малариус беше син на тогавашния лекар, а докторът — на един обикновен рибар. Но той измина дълъг път от онова време. Говорят, че днес е милионер и че в Стокхолм живее в същински дворец!... О! Образованието е нещо хубаво!

След тази мъдрост добрият човек посегна да гребне с лъжицата си от ястието с риба и димящи картофи, когато едно похлопване на вратата го възпря.

— Може ли да вляза, мастер Херсебум? — раздаде се в коридора висок и доста звънък глас.

И без да дочака покана, в стаята влезе същият човек, за когото току-що говореха, и внесе със себе си голям облак леден въздух.

— Господин докторът Швериенкуна! — възкликнаха трите деца, а баща им и майка им станаха припряно.

— Драги ми Херсебум — каза ученият, поемайки ръката на рибаря в своите ръце, — не сме се виждали от дълги години, но аз не съм забравил вашия прекрасен баща и помислих, че мога да дойда у вас като приятел от детинство.

Доблестният човек малко смутен, сигурно припомнил си обвиненията, които току-що бе отправил срещу своя гостенин, не

знаеше какво да отговори на тези думи. Той се ограничи да отвърне на здрависването на доктора с усмивка на сърдечно посрещане, докато достойната му жена се зае с най-неотложното.

— Бързо, Ото, Ерик, помогнете на господин доктора да съблече коженото си палто, а ти, Ванда, донеси още един прибор! — казваше тя, гостоприемна като всички норвежки домакини. — Господин докторът ще бъде така добър да хапне по някой залък с нас, нали?

— Бога ми, не бих отказал, повярвайте ми, ако бях поне малко гладен. Защото това ядене е доста съблазнително!...

Но няма и час откак вечерях с моя приятел Малариус и вероятно не бих дошъл толкова рано, ако предполагах, че ще ви заваря още на трапезата!... Ако искате да ми доставите голямо удоволствие, ще заемете местата си и ще продължите, все едно че ме няма.

— О! Господин докторе — замоли го любезната жена, — ще приемете ли поне малко „сноргас“ с чаша чай?

— Добре, чаша чай, но при условие че вие по-напред ще вечеряте — отвърна докторът, като се разположи в голямото кресло, което го примамваше.

Веднага Ванда незабелязано постави чайника на огъня и се плъзна като салфида в съседната стая, докато цялото семейство, разбирайки с вродена любезност, че ако настояват, ще притеснят госта си, се заеха с яденето.

За миг докторът се успокои. Разбърквайки жаравата в огнището и греейки краката си на разпалените сухи дърва, които Катрина току-що бе хвърлила в огъня, преди да седне на трапезата, той заговори за някогашното време, за старите, които бяха си отишли, за тези, които оставаха, за промените в страната и в Берген също. Чувствуваше се съвсем като у дома си, още повече че бе успял да възвърне настроението на мастер Херсебум, когато Ванда влезе с дървена табла, отрупана с купички, и я поднесе така мило, че нямаше начин да ѝ се откаже.

Това бяха прочутите норвежки „сноргас“ — тънки резени пушено еленово месо, филе от херинга с червен пипер, тънки филии черен хляб, пиперлия сирене и други остри приправки, които се ядат винаги за апетит. Те отговаряха толкова добре на предназначението си, че докторът, който ги опита от учтивост, стигна до там, че почете и конфитюра от къпини — гордостта на стрина Катрина — и такава

жажда го нападна, че седем-осем чаши чай без захар едва стигнаха да я утолят.

Тогава мастер Херсебум предложи една кана превъзходна холандска водка, която му бе дал един холандски клиент. След като вечерята завърши, докторът получи от ръката на своя гостоприемец грамадна лула, която той натъпка и запуши за общо задоволство.

Не е необходимо да изтъкваме, че с тези постъпки студенината отдавна беше стопена и че докторът се чувствуваше сякаш винаги е бил част от семейството. Имаше смях, приказки, бяха станали най-добрите приятели на света, когато старият часовник от лакирано дърво удари десет часа.

— Ето че стана късно, мили приятели! — каза тогава докторът. — Ако сега бъдете така добри да пратите децата да спят, ние ще поговорим за сериозни неща.

По знак на Катрина Ото, Ерик и Ванда веднага пожелаха лека нощ на всички и се прибраха.

— Сигурно сте се запитали защо съм дошъл — подхвана докторът след кратка пауза, втрещвайки пронизателния си поглед в мастер Херсебум.

— Моят гост е винаги добре дошъл — отговори дълбокомъдрено рибарят.

— Така е, знам, знам, че гостоприемството не се губи в хората, но все пак трябва да имам някаква причина, за да напусна тази вечер компанията на моя стар приятел Малариус и така да се появя у вас!... Бас държа, че стрина Херсебум подозира донякъде причината.

— Ще я научим, когато ни я разкриете — отвърна тактично добрата жена.

— Хайде! — каза с въздишка докторът. — Трябва, понеже не искате да ме улесните, лично да поставя въпроса!... Вашият син Ерик е едно много развито дете, мастер Хесебум.

— Не мога да се оплача от него — отговори рибарят.

— Момчето е извънредно умно и образовано за възрастта си — продължи докторът. — Изпитвах го днес в училище и бях поразен от неговите необикновени способности за работа и разсъждения, които този изпит ми разкри. Когато узнах името му, порази ме също така, че момчето никак не прилича на вас, нито на децата от този край.

Рибарят и жена му не продумваха.

— Накъсо — подхвана ученият с известно нетърпение, — това дете не само ме интересува, то ме озадачава. Говорих за него с Малариус, узнах, че не е ваш син, че някакво корабокрушение го е подхвърлило към нашите брегове, че вие сте го прибрали, отгледали и осиновили и дори сте му дали вашето име! Всичко това е вярно, нали?

— Да, господин докторе — отговори угрижено Херсебум.

— Макар и да не е наш син по кръв, по сърце и по обич е наш син! — извика Катрина с навлажнени очи и треперещи устни. — Не сме правили никаква разлика между него и нашия Ото или нашата Ванда. Никога и наум не ни е минавало, че е имало такава разлика.

— Тези чувства правят чест и на двама ви — каза докторът, трогнат от вълнението на добрата жена. — Но моля ви, приятели, разкажете ми цялата история на детето. Дошъл съм да я науча и само доброто му желая, уверявам ви.

Рибарят, почесвайки се зад ухото, сякаш се поколеба за момент. Но като видя, че докторът с нетърпение очаква разказа му, накрай се реши да говори.

— Нещата са точно така, както са ви разправили, и детето не е наш син — продума той сякаш със съжаление. — Скоро вече дванадесет години оттогава, бях отишъл да ловя риба отвъд островчето, което прикрива входа на фиорда към открито море... Вие знаете, че то почива върху една пясъчна плитчина и моруната там е в изобилие... След един доста успешен ден измъквах последните си въдици и щях да вдигна платното, когато видях на около една миля далече, че плава върху вълните при залез слънце нещо бяло, което привлече вниманието ми. Морето беше кротко и нищо не ме караше да бързам със завръщането си у дома. Вместо да поема към Норое, аз полюбопитствувах да се насоча към това бяло нещо и да видя какво е то. За десет минути го достигнах. Предметът, който плаваше така, носен към брега от надигащия се прилив, беше малка плетена люлка, загърната в покривка от муселин и добре привързана върху спасителен пояс. Приблжих се на разстояние една ръка със смут, който вие можете да разберете. Докопах пояса и тогава видях в люлката едно нещастно бебе на седем-осем месеца, което спеше със свити юмручета. То беше малко-бледновато и изстинало, но не изглеждаше много измъчено от своето рисковано пътуване, ако се съди по силата, с която се разплака гласовито, когато се събуди, веднага щом престана да

чувствува люлеенето от вълните. Нашият Ото вече беше роден и аз знаех как се оправят с тези малчугани. Така че побързах да свия края на едно парцалче, да го натопя във вода, примесена с ракия и да му дам да смуче!... То се успокои начаса и, изглежда, прие с истинско удоволствие това укрепително. Но аз предполагах, че нямаше да се задоволи за дълго с това. Така че най-наложително за мен беше да се завърна в Норое. Разбира се, бях отвързал люлката и я бях поставил на дъното на лодката в краката си. Докато държах въжето на моето платно, гледах бедното малко същество и се питах откъде би дошло наистина. От някой потънал кораб несъмнено! През нощта морето беше много бурно, вятърът беше ураганен и катастрофите биха се наброявали с дузина. Ала по какво стечение на обстоятелствата това дете бе избягнало съдбата на онези, които са се грижили за него? Как е могло да им дойде наум да го прикрепят на спасителен пояс? Колко време плаваше така по гребена на вълните? Какво е станало с баща му, с майка му, с тези, които са го обичали? Все въпроси, които завинаги трябваше да останат без отговор, защото такъв отговор нещастното дете не можеше да даде. Накратко, след половин час аз бях у дома и предадох моята находка на Катрина. Тогава ние имахме крава, която тутакси беше определена за кърмачка на малкия. Той беше толкова мил, така усмихнат, така розовичък, когато добре се нагълта с мляко и се съвзе от топлината на огъня, че ние, бога ми, веднага го обикнахме, сякаш беше наш!... И ето сега!... Ние го запазихме, отгледахме го и никога не сме правили разлика между него и нашите две деца!... Вярно ли е, жено?... — добави мастер Херсебум, като се обърна към Катрина.

— Така беше. Бедното дете! — отговори стопанката, избърсвайки очите си от бликналите при тези спомени сълзи. — И той е наше дете наистина, понеже го осиновихме. Не знам защо г-н Малариус се е заел да твърди противното.

И добрата жена, искрено възмутена, започна отново да върти енергично чекръка си.

— Вярно е! — подкрепи я Херсебум. — Кого друго засяга това освен нас?

— Разбира се — отвърна докторът с най-примирителен тон. — Но не бива да обвиняваме Малариус, че не пази тайна. Порази ме лицето на детето и поисках поверително учителят да ми разкаже

неговата история. Малариус не допусна да се усъмня, че Ерик се счита за ваш син и че всички в Норое отдавна са забравили как той е станал ваш. А пък вие виждате, че аз се погрижих да не говоря пред момчето и че още отначало го отпратих да си легне заедно с брат му и сестра му... Вие казвате, че е бил може би на седем-осем месеца, когато сте го прибрали?

— Приблизително! Той имаше вече четири зъбчета, разбойникът му неден, ѝ ви уверявам, че бързо взе да си служи с тях! — каза смеешком Херсебум.

— О, той беше великолепно дете! — поде живо Катрина. — Бяло, здраво, яко!... Ръцете му, краката му!.. Само да бяхте го видели...

— Как беше облечено? — запита доктор Швериенкруна. Херсебум не отговори, но жена му се показа по-открита.

— Като малък принц — провикна се тя. — Представете си, господин докторе, дрешка от пике, гарнирана цялата с дантели, кожена дреха, подплатена със сатен, дори царският син не би могъл да има похубава плисирана шапчица, пелерина с капюшон от бяло кадифе... Всичко от хубаво по-хубаво!... Впрочем сам можете да прецените, защото всичко съм запазила непокътнато. Вие разбирате, че не си играехме да обличаме бебето с тези дрехи!... Аз чисто и просто му обличах малелите дрешки на Ото, които бях запазила и по-сетне послужиха и за Ванда!... Но неговите дрешки са тук и ей сега ще ви ги покажа. Все така говорейки, почтената жена коленичи пред голям дъбов сандък със старинна ключалка, вдигна капака и бързо взе да рови в една от преградите му.

Една по една тя извади всички споменати дрехи и гордо ги разгъна пред погледа на доктора, а също и най-фини пелени, великолепно лигавниче, украсено с дантели, малко копринено одеяло, терлици от бяла вълна. Всички бяха белязани с красиво бродираните инициали Е. Д., както от пръв поглед видя докторът.

— Е. Д. ..; Затова ли нарекохте детето Ерик? — запита той.

— Точно така — отговори Катрина, която този показ явно радваше, докато същият, изглежда, помрачаваше лицето на мъжа ѝ. — И ето най-хубавото, което то имаше на шията си — добави тя и извади от скрито място една дрънкулка от злато с розов корал, окачена на дребна верижка.

Инициалите Е. Д. там бяха оградени от латинския девиз „Semper idem“.

— Отначало помислихме, че това е името на бебето — подхвана тя, виждайки, че докторът разчита девиза, — но господин Малариус ни обясни, че то означавало: „Винаги един и същ“.

— Малариус ви е казал истината — отговори докторът на тези думи, които бяха един косвен въпрос. — Явно, че детето е принадлежало на богата и видна фамилия — добави той, докато Катрина подреждаше дрехите в своя сандък. — Няма ли някаква представа от каква страна е могло да дойде?

— Как искате да се разбере нещо подобно — отговори Херсебум, — щом като открих тази находка в морето?

— Да, но люлката е била привързана към спасителен пояс, ми казахте вие, а обичайно е във всички флоти да пишат върху спасителните пояси името на кораба, на който принадлежат! — възрази докторът и отново впери пронизателните си очи в очите на моряка.

— Така е — отвърна той и наведе глава.

— И тогава какво пишеше на този пояс?

— Е, господин докторе, аз не съм учен човек... Все пак знам да чета малко на моя роден език, но за чуждите езици — здраве му кажи! И после толкова време оттогава!

— Все пак вие трябва приблизително да си спомняте. Несъмнено сте показали този пояс както и другите неща на Малариус?... Хайде, мастер Херсебум, мъничко усилие. Написаното на спасителния пояс име не беше ли „Цинтия“?

— Струва ми се, че беше нещо от този род — отговори неуверено рибарят.

— Това е чуждо име. От коя страна по ваша преценка, мастер Херсебум?

— Откъде да зная аз! Даже и да съм бил във всички тия дяволски страни! Излизал ли съм някога извън крайбрежието на Норое и Берген, освен един-два пъти по риболов край брега на Исландия и Гренландия? — отвърна човечецът с все по-сърдит тон.

— По ми се вярва, че това е английско или немско име — каза докторът, без да обърне внимание на настроението му. — Лесно би се определило според формата на буквите, ако видя спасителния пояс. Не сте ли го запазили?

— Бога ми, не! Много време мина, откак го изгорих! — възкликна тържествуващо Херсебум.

— Както си спомня Малариус, буквите са били латински — продума докторът, сякаш говореше на себе си, — ай буквите върху дрешките са такива. Допустимо е, че „Цинтия“ не е бил германски кораб¹. Склонен съм да приема, че е английски... Не мислите ли и вие същото, мастер Херсебум?

— А, туй-то! Това е пък, което най-малко ме интересува! — отвърна рибарят. — Английски, руски или патагонски, все ми е едно!... По всяка вероятност много отдавна вече той е поверил тайната си на Океана на три-четири хиляди метра дълбочина.

Можеше да се повярва наистина, че мастер Херсебум е възхитен, дето знае, че тайната е толкова дълбоко под повърхността на морето.

— Вие сигурно сте положили някои усилия да откриете семейството на детето? — каза докторът, в чиито очила в този момент блестеше дълбока ирония. — Сигурно сте писали на губернатора в Берген, поместили сте съобщение във вестниците?

— Аз ли? — възкликна рибарят. — Нищо подобно не съм сторил!... Бог знае откъде идваше бебето и кой го оплакваше... Имах ли начин да изразходвам пари да търся хората, които хич не ги беше грижа за него? Поставете се на мое място, господин докторе... Та аз не съм милионер! Разбира се, че дори да бяхме изразходвали всичкия си имот, нямаше нищо да открием!... Постъпихме според силите си, отгледахме малкия като наш син, обичахме го, ласкаехме го...

— Дори повече от другите две деца, ако може така да се каже!... — прекъсна го Катрина, изтривайки очи с края на престилката си. — Защото, ако заслужаваме упрек някакъв, то е само може би, че сме го отрупали с много нежност.

— Госпожо Херсебум, вие ще ме обидите, ако мислите, че аз изпитвам някакво друго чувство освен най-голямо преклонение пред вашите добрини спрямо нещастния малък корабкрушенец! — възкликна докторът. — Не може да допуснете подобно нещо!... Но, за да бъде съвсем откровен, аз мисля, че тази нежност ви е заслепила да видите вашия дълг! А той е бил да потърсите преди всичко според възможностите си семейството на детето!

Настъпи дълбоко мълчание.

'През XIX век в Германия е бил разпространен готическият шрифт. — Б. пр.

— Може да е така! — рече най-сетне мастер Херсебум, който бе обронил глава под този упрек. — Но станалото — станало! Сега нашият Ерик си е наш и не съм склонен да му разправам всичките тези стари истории.

— Не се плашете, няма да злоупотребя с вашето доверие! — отвърна докторът на ставане. — Стана късно... Ще ви напусна, скъпи приятели, и ви пожелавам лека нощ, една нощ без тревожна съвест — добави той подчертано.

При тези думи облече шубата си и като не прие предложението на рибаря, който настояваше да го съпроводи, стисна сърдечно ръцете на домакините и пое към фабриката.

Херсебум остана малко на прага, като гледаше след него как се отдалечава в лунната светлина.

— Дяволски човек! — прошепна той през зъби, когато най-после реши да затвори вратата.

3. КАКВО МИСЛИ МАСТЕР ХЕРСЕБУМ

На другата сутрин доктор Швериенкруна след една обстойна инспекция на фабриката привършваше закуската си със своя управител, когато видя да влиза едно лице, в което отначало той се затрудни донякъде да разпознае мастер Херсебум.

Облечен в своя празничен костюм, с голямата си бродирана жилетка, с подплатения си редингот, със своя цилиндър с широкодъно, рибарят се различаваше от човека, облечен в работната си дреха. Ала това, което съвсем го променяше, беше дълбоко тъжният и покорен израз на лицето му. Очите му бяха зачервени, сякаш не беше спал цяла нощ.

Такъв беше наистина неговият случай. Мастер Херсебум, който до този ден не беше имал никога ни най-малки угризения на съвестта, беше прекарал сега доста тъжни часове върху своя кожен дюшек. Призори сподели тъжните си мисли със стрина Катрина, която също не бе мигнала.

— Жено, мисля за това, което ни говори докторът! — бе възкликнал той след дълги часове безсъница.

— И аз си мисля, още откакто си отиде — бе отговорът на доблестната стопанка.

— Моето мнение е, че има известна истина във всичко това и че ние може би сме били повече егоисти, отколкото си мислим! Кой знае дали малкият няма право на някакво голямо богатство, от което го е лишила нашата небрежност?... Кой знае дали дванадесет години не го оплаква едно семейство, което справедливо би могло да ни обвини, че нищо не сме сторили да му го върнем?

— Точно това си повтарям — отговори Катрина с въздишка. — Ако майка му е жива, горката жена, каква ли мъка е за нея да мисли, че детето ѝ се е удавило!... Заставам на нейно място и си представям, че така сме загубили нашия Ото!... Никога не бихме се утешили!

— Не само майката ме безпокои, защото по всяка вероятност тя е умряла — подхвана Херсебум след известно мълчание, прекъсвано от

нови въздишки от едната и от другата страна. — Как да предположим, ако тя е била още жива, че едно дете на тази възраст би пътувало без нея или би могло да бъде завързано за един спасителен пояс и оставено самичко на произвола на океана?...

— Истина е... Но какво знаем ние?... Може би и тя по чудо се е спасила!

— А може би дори са ѝ взели детето!... Тази Мисъл ме е спохождала понякога — поде Херсебум. — Кой знае дали някой е нямал интерес да го премахне?... Да го върже така върху спасителен пояс е нещо съвсем необичайно, така че всички предположения са вероятни... В такъв случай ние ставаме съучастници в престъпление, подпомогнали сме успеха му!... Не е ли страшно да си го помислиш?...

— Кой би ни казал подобно нещо на нас, които вярвахме, че вършим толкова благородно дело, като осиновяваме бедничкото дете?

— О! Ясно е, не сме вложили зъл умисъл! Хранихме го, отгледахме го според силите си! Въпреки това сме постъпили много необмислено и малкият ще бъде може би прав един ден да ни укори!

— Колкото за това, няма нужда да се страхуваме, сигурна съм. Ала достатъчно е ние лично да има за какво да се упрекваме!

— Странно е, че едно и също деяние, погледнато от различна страна, би могло да бъде преценявано по толкова противоположни начини! Никога не бих дори си въобразил подобно нещо!... А бяха достатъчни няколко думи на доктора, за да ни объркат главите!

Така разговаряха добрите хорица. Резултатът от тези нощни разсъждения беше идването на мастер Херсебум да се посъветва с доктор Швериенкруна какво е възможно да стори, за да оправи грешката от миналото.

Докторът не показва първоначално, че смята да се върне към снощния разговор. Посрещна благосклонно рибаря, разговаря с него за времето и за цените на рибата, но се престори, че приема неговото посещение за обикновено посещение на учтивост.

Това съвсем не допаднаше на мастер Херсебум, който започна да обикаля около предмета на своите тревоги, говореше за училището на Малариус и най-после реши да се хвърли направо в дълбокото.

— Господин докторе — каза той решително, — жена ми и аз цяла нощ сме мислили за това, което ни казахте снощи за малкия...

Никога и през ум не ни е минавало, че му причиняваме някакво зло, като го отглеждаме като наше дете!... Ала ние променихме нашето мнение и аз бих искал да зная какво ще ни посъветвате, за да не грешим повече поради невежество. Мислите ли, че има още време да потърсим семейството на Ерик?

— Никога не е късно да изпълним дълга си — отговори докторът, — макар че днес вече несъмнено задачата ще бъде много сложна, отколкото в първия момент... Бихте ли я доверили на мен? Аз с удоволствие ще се заема с тази задача и ви обещавам да я изпълня най-добросъвестно, при едно условие все пак: да ми поверите същевременно детето да го заведе в Стокхолм...

Удар с чук по главата не би зашеметил толкова мастер Херсебум. Той побледня и очевидно се развълнува.

— Да ви дам Ерик!... Да го изпратя в Стокхолм?... И защо така решихте, господин докторе? — запита той с развълнуван глас.

— Ще ви обясня... Това, което привлече моето внимание към това дете, бяха едновременно не само физическите особености, които от пръв поглед го отличаваха от неговите съученици, но и неговият жив ум, подчертаното му призвание за висша наука. Преди да узная по каква случайност то е попаднало в Норое, казах си, че ще бъде убийство да бъде оставено едно толкова даровито момче в едно селско училище, макар и при учител като Малариус, защото то не намира в него нищо, което може да подпомогне развитието на неговите изключителни способности: нито музеи, нито научни сбирки, нито библиотеки, нито достойни за него съперници... Точно това ме подбуди да разпитам за Ерик; за да узная каква е неговата история. Още преди да я науча, аз вече имах най-голямо желание да дам на това дете възможност за едно пълно обучение. Впрочем вие лесно ще разберете, че веднъж получил сведенията, които Ми дадохте, аз още повече се привързах към този план. И не е възможно мисията, с която съм склонен да се заема в негова изгода, да ме отклони от плана... Не е необходимо, мастер Херсебум, да ви напомням, че вашият осиновен син принадлежи на богато и достопочтено семейство. Искате ли вие, ако го намеря, да се изложи, като му върна едно дете, възпитано на село и лишено от образованието, без което то не ще бъде на място в своята нова среда? Това няма да бъде разумно, вие сте доста здравомислещ човек, за да го разберете...

Мастер Херсебум наведе глава. Без да усети, две едри сълзи течаха по обветрените му страни.

— Но тогава — каза той — това ще бъде окончателна раздяла! Преди още да знаем дали малкият ще намери друго семейство, трябва да го изгоня от дома!... Премного искате от мене, господин докторе, премного от моята жена!... Детето е щастливо у нас!... Защо да не го оставим при нас, поне докато не е осигурено с по-добра участ?

— Щастливо!... Кой ви казва, че ще бъде така и по-сетне?... Кой ви гарантирал че като порасне Ерик, не ще съжалява, че е бил спасен! Умен, виден, какъвто ще бъде може би, той ще се задушаваше в живота, който вие може да му създадете в Норое, скъпи ми Херсебум!

— Бога ми, господин докторе, този живот, който вие презирате, е доста добър за нас!... А защо не и за малкия?!

— Не го презирам! — възкликна разпалено ученият. — Никой повече от мене не се възхищава и Не почита труда!

Допускате ли вие, мастер Херсебум, че съм могъл да забравя откъде съм излязъл!... И баща ми, и дядо ми бяха рибари също като вас! И тъкмо защото те са били предвидливи да ми дадат образование, аз ценя това благодеяние с истинската му стойност и бих искал да го осигуря на едно дете, което го заслужава!... Единствено неговият интерес ме ръководи, повярвайте ми...

— Е, знам ли?... Ерик ще бъде доста голям, когато направите от него „господин“, който не ще умее да си служи с ръцете!... И ако вие не намерите семейството му, което е твърде допустимо след дванадесет години, хубаво ще се наредим!... Ех, господин докторе, хубав е животът на човека по море и си струва като всеки друг!... Под краката ти една здрава лодка, свеж вятър в косите ти и четири-пет дузини моруни на въдиците ти на дъното, тогава един норвежки рибар не се плаши от нищо и никому нищо не дължи!... Казвате, че Ерик няма да бъде щастлив от такъв живот! Позволете ми да не го вярвам! Добре познавам това дете! Обича книгите, ала повече от всичко обича морето! Сякаш момчето все още помни, че го е люляло и всички музеи на света не ще го утешат, че е далеч от него!

— Но ние в Стокхолм също имаме море — каза с усмивка докторът, трогнат въпреки волята си от тази прочувствена съпротива.

— Най-сетне — подхвана рибарят, кръстосал ръце — какво искате по-точно? Какво предлагате, господин докторе?

— Ето на! Вие разбирате добре, че след всичко казано чувствате необходимостта да сторите нещо, нали? И така, ето какво предлагам. Ерик е на дванадесет, близо тринадесет години и явно е извънредно надарено дете. Няма значение откъде идва... Да оставим настрана въпроса за произхода му... Той заслужава да му се дадат средства да развива и оползотвори своите способности — ето това ни занимава сега... Аз съм богат и нямам деца. Наемам се да му доставя тези средства, да му дам най-добрите учители и всички възможни улеснения да използва техните уроци... Опитът ще продължи две години... В този промеждутък аз ще съм пристъпил към действие, ще предприема търсения, ще поместя съобщения във вестниците, ще преобърна земя и небе, за да открия родителите на детето. Ако за две години не успея, значи че никога не ще успея. Намерят ли се родителите те ще решават естествено какво трябва да правим. В противен случай аз ви връщам Ерик. Той ще е вече на петнадесет години. Ще е видял свят. Ще е дошъл часът да му се каже истината за неговия произход. Той ще е в състояние с наши съвети и по обоснованите преценки на своите учители да реши с най-добро разбиране на нещата какъв път да поеме. Поиска ли да стане рибар, не ще имам нищо против. Поиска ли да продължи учението си, той явно ще бъде достоен за това и аз се нагърбвам да му помогна да го завърши, да му дам професия по негов избор. Нима всичко това не ви се струва разумно?

— Нещо повече. Самата мъдрост говори от вашите уста, господин докторе! — възкликна мастер Херсебум, победен и на последните си позиции. — Ето какво значи все пак да си учил! — подхвана той, клатейки глава. — Лесно човек се преборва с невежи хора! Трудното сега ще бъде да повтора всичко това на жена си!... Скоро ли ще отведете малкия?...

— Утре!... Не мога нито с ден да отложа завръщането си в Стокхолм.

Мастер Херсебум въздъхна, сякаш изплака.

— Утре!... Скоро е!... — рече той. — Ех, каквото има да става, да става... Аз ще говоря с жена си...

— Това е. Посъветвайте се с Малариус. Ще видите, че и той е на моето мнение.

— О! Аз никак не се съмнявам — отговори рибарят с тъжна усмивка.

Той стисна ръката, подадена му от Швериенкруна, и си тръгна, дълбоко замислен.

Вечерта преди вечеря докторът отново се отправи към жилището на мастер Херсебум. Намери семейството събрано край огнището както предишната вечер, ала вече не със същите чувства на спокойствие и щастие. Бащата седеше далече от огнището мълчалив, с отпуснати ръце. Катрина с насълзени очи стискаше в своите ръце ръцете на Ерик, който с въодушевено от очакването на новата си участ лице и с поглед, засенчен от тъгата да напусне всичко това, което обичаше, не беше наясно на кое от чувствата да предостави предимство. Малката Ванда беше захлупила глава върху коленете на рибаря. От нея се виждаха само дългите сребристоруси плитки, които лежах тежко върху нейните крехки и нежни рамене. Ото, също видимо развълнуван от предстоящата раздяла, стоеше, без да помръдне, до своя приемен брат.

— Я виж какви сте посърнали и наскърбени! — провикна се докторът, спрял на прага. — Ако Ерик беше на път за най-далечната и най-опасната експедиция, не бихте скърбили повече, отколкото сега! Наистина няма защо, мили приятели, уверявам ви! Стокхолм не е на другия край на земята и детето не ви напуска завинаги! Ще може да ви пише и не се съмнявам, твърде често! Така е с всички момчета, които постъпват в колеж. След две години той ще се върне пораснал и много образован, съвършен във всяко отношение! Това ли е големият повод за отчаяние? Наистина не е разумно да се държите така!

Катрина беше се изправила с вроденото достойнство на селянките от Север.

— Хер доктор, бог ми е свидетел, че съм ви дълбоко признателна за това, което правите за нашия Ерик — каза тя. — Не бива да ни се сърдите, че неговото заминаване ни натъжава. Херсебум ми обясни, че това е необходима раздяла. Аз се подчинявам. Не искайте тя да става без съжаление!

— Мамо — възкликна Ерик, — няма да тръгна, щом ви е толкова мъчно.

— Не, детето ми — поде достойната жена,, прегръщайки го. — Образованието е благо, което ние нямаме право да ти откажем! Хайде,

сине мой, благодари на господин доктора, който иска да ти го осигури, и винаги му доказвай чрез твоето усърдие в учението, че ти цениш неговите големи добрини!

— Хайде, хайде! — каза докторът, чиито очила сякаш се покриха с особена омара. — И мен ли искате да натъжите? Нека говорим по-скоро за практични работи, ще бъде по-добре. Добре сте разбрали, нали, че става дума да тръгнем утре рано сутрин и всичко трябва да бъде готово? Като казвам всичко, това не означава, че е необходим някакъв голям багаж. Ще отидем с шейна до Берген, откъдето ще вземем влака. На Ерик е необходимо малко бельо и в Стокхолм ще намери това, което ще му потрябва...

— Всичко ще бъде готово — отговори просто стрина Херсебум. — Ванда — добави тя с норвежка учтивост, — господин докторът още стои прав!

Момиченцето побърза да изтласка едно голямо кресло от лакиран дъб.

— Аз тръгвам — заяви докторът. — Малариус ме очаква за вечеря... Е, флика — продължи той, слагайки ръката си на русата детска глава, — много ли ми се сърдите, че вземам брат ви?

— Не, господин докторе — отговори сериозно Ванда. — Ерик ще бъде по-щастлив там. Той не е създаден да остане на село!

— А вие, мило дете, ще бъдете ли нещастна без него?

— Плажът ще остане празен — отговори детето любезно. — Чайките ще го търсят и няма да го намерят. Малките сини вълни ще се чудят, че не го виждат вече, и къщата ще ми се струва празна! Но Ерик ще бъде доволен, защото ще има книги и ще стане учен.

— И неговата добра сестричка ще се радва на щастието му, нали, мило дете? — каза докторът, целувайки по челото девойчето. — И тя ще се гордее с него, когато той се завърне!... Хайде, ето че уредихме една работа! Трябва да тръгвам веднага! До утре!

— Господин докторе — продума плахо Ванда, — имам желание и аз да ви поискам нещо.

— Кажете, флика!

— Бяхте споменали, че тръгвате с шейна. Бих искала с позволението на баща ми и на мама да ме оставите да ви заведа до първата станция.

— Ах!... Ах!... Вече определих за това Регнилда, дъщерята на моя директор!

— Зная това, и то лично от нея. Ала тя е съгласна да ми отстъпи мястото си, ако вие сте съгласен да ѝ позволите.

— В такъв случай вие трябва само да получите позволенията на татко и мама.

— Получила съм го.

— Имате тогава и моето, мило дете — каза докторът на тръгване.

На другия ден сутринта, когато голямата шейна спря пред къщата на Херсебум, малката Ванда според желанието си държеше юздите, седнала на капрата. Тя щеше да кара до последното село, където докторът щеше да наеме друго момиче и така нататък до Берген. Такъв кочияш от нов вид непременно ще учуди чужденеца, ала в Швеция и Норвегия

' Флика — девойка. — Б. пр.

това е обичай. Мъжете считат, че си губят времето с тези задължения и нерядко поверяват на десет-дванадесет годишни деца тежко натоварени впрягове, които те съвсем ловко умеят да водят.

Докторът вече се беше настанил в задната част на шейната, добре закътан в своите кожи. Ерик седна до Ванда, след като нежно бе прегърнал баща си и брат си, които сдържано му изразиха с мълчаливата си тъга мъката, която им причиняваше неговото заминаване, а сетне добрата Катрина, която беше по-откровена.

— Сбогом, сине! — говореше тя през сълзи. — Не забравяй никога това, което са те научили твоите бедни родители! Бъди честен и доблестен! Никога недей да лъжеш! Залягай хубаво над книгите! Покровителствуй винаги по-слабите от тебе! И ако ти не намериш щастието, което заслужаваш, върни се да го търсиш при нас!

Ванда подкара коня, който пое бърз тръс и звънчетата му зазвънтяха. Въздухът беше студен и пътят заледен като стъкло. Съвсем близко до хоризонта едно бледо слънце хвърляше златистата си мантия върху снежния пейзаж. След няколко минути Норое изчезна в далечината.

4. В СТОКХОЛМ

Доктор Швериенкруна живееше в Стокхолм в една великолепна къща дворец, разположена на остров Стадсхолмен. Този квартал беше „най“-старият и „най“-изисканият в тази омайна столица, една от „най“-красивите, от „най“-привлекателните в Европа — една от тези, които чужденците биха посещавали най-често, ако модата и превзетостта имаха върху маршрутите на обикновения турист поне толкова влияние, колкото върху формата на шапката му.

Простряла се между езерото Мелар и Балтийско море, върху група от осем острова, свързани с безброй мостове и поръбени с великолепни кейове, оживени от движението на параходи, служещи за омнибуси от весело, трудолюбиво и доволно население, най-гостоприемното, най-учтивото и най-образованото в Европа, Стокхолм със своите големи обществени градини, библиотеки, музеи, научни институти е същинска Северна Атина, а същевременно и голям значителен: търговски център.

Ерик обаче беше още под впечатлението, което му бе оставила Ванда, когато се разделяше с него след първата станция. Сбогуването бе много по-тежко, отколкото можеше да се очаква на тяхна възраст. Двете млади сърца не съумяха да скрият един от друг дълбокото си вълнение.

Ала когато колата, която бе дошла на гарата да посрешне Ерик, спря пред една къща от червени тухли, чиито двойни прозорци блестяха под газовото осветление, Ерик остана изумен. Медното чукче на вратата му се стори от най-fino злато. Вестибюлт с мраморни плочи, украсени със статуи, с бронзови канделабри, с големи китайски вази го поразиха. Докато един слуга в ливрея сваляше кожите от господаря си и го питаше как е със здравето с онази сърдечност, която е присъща на шведската прислуга, Ерик с удивени очи гледаше наоколо си.

Гласовете привлякоха вниманието му към стълбата с големи дъбови перила, постлана с дебел килим. Той се обърна и видя две

личности, чието облекло му се стори последна дума на елегантността. Едната беше жена с посивели коси, средна на ръст, гордо изправена, с черна плисирана рокля, доста къса, та можеха да се видят червени чорапи на жълти ивици и обувки с катарамии. На колана ѝ висеше огромна връзка ключове, окачени на синджирче. Държеше главата си вирната и въртеше на всички страни живите си и пронизателни очи. Това беше Грета Мария, икономката на доктора, безспорният диктатор на къщата по всички въпроси от готварски и домакински характер.

Зад нея слизаше момиченце на единадесет-дванадесет години, което в очите на Ерик се показва като приказна принцеса. Вместо националното облекло, което единствено бе виждал да носи някога дете на тази възраст, тя беше с кадифена тъмносиня рокля над коленете. Русите ѝ коси се спускаха на копринени талази. Беше обува с черни чорапи и лачени обувки. Панделка с черешов цвят, вързана на главата ѝ като пеперуда, одухотворяваше със своя жив цвят едно странно и бледо лице, озарено от излъчването на големите ѝ зеленикави очи.

— Какво щастие, чичо, да ви видя най-после! Приятно ли беше пътуването ви? — извика тя, увисвайки на шията на доктора.

Тя едва благоволи да хвърли поглед към Ерик, който скромно стоеше встрани.

Докторът ѝ отвърна с нежност, ръкува се с икономката, после покани със знак своя любимец да се приближи.

— Кайса и вие, госпожо Грета, моля да бъдете внимателни с Ерик Херсебум, когото водят от Норвегия — каза той. — А ти, мое момче, не се стеснявай! — подхвана той любезно. — Госпожа Грета не е толкова строга, колкото изглежда, и моята внучка Кайса скоро ще се сприятели с тебе! Нали, момиченце? — добави той, щипвайки леко бузата на малката фея.

Малката фея отвърна с доста пренебрежителна гримаса. А пък икономката също не прояви никакъв възторг от новодошлия, когото ѝ представиха.

— Все пак, ако обичате, хер докторе — каза тя с някакъв опърничав тон, докато се качваха по стълбата, — може ли да ви попитам кое е това дете?

— Разбира се — отвърна докторът, — ще ви разкажа надълго и нашироко, госпожо Грета, не се безпокойте! Ала с ваше позволение,

по-напред ще похапнем малко.

В „матзалата“ или трапезарията вече сложената маса представляваше красиво съчетание с кристалните съдини и „сноргаси“, подредени върху бяла покривка. Това беше такъв лукс, който бедният Ерик не можеше да си представи дори, понеже у селяните в Норвегия едва доста отскоро се бяха появили паниците, мнозина още ядяха рибата си върху кръгли резени черен хляб и не изпитваха никакво неудобство. Така че се наложи докторът да повтори поканата, та младежът да седне на трапезата и неловките му движения привлякоха към него не един пълен с ирония поглед от страна на фройлайн ' Кайса. Ала благодарение на апетита у пътниците нещата тръгнаха доста добре. След „сноргаси“ последва обядът, който би уплашил френски стомах със своето тежко съдържание, а със своето изобилие би могло да укроти апетита на цял батальон пехота след преход от двадесет и осем километра

1 Фройлайн — госпожица. — Б. пр.

: супа от риба, домашен хляб, гъска, пълнена с кестени, говеждо варено, гарнирано с цяла камара зеленчуци, пирамида картофи, твърдо сварени яйца с дузини, пудинг със стафиди. Всичко това беше здравата атакувано и пометено.

След завършека на този изобилен обяд в пълно мълчание преминаха в приемната, обширна зала с ламперия и шест прозореца, чиито ниши, закрити с тежки завеси от плат, биха били достатъчни за един парижки архитект да обзаведе цял апартамент. Докторът се настани край камината в голямо кожено кресло. Кайса седна на една табуретка в краката му, докато Ерик, стреснат и притеснен, се приближи към един прозорец с намерението да се приюти в тъмната ниша на това убежище. Но докторът не му остави време:

— Е, момко, ела седни на топло — извика той със звучния си глас — и ни кажи накратко какво мислиш за Стокхолм!

— Улиците са доста мрачни и доста тесни, а къщите — много високи — каза Ерик.

— Да, малко по-високи, отколкото в Норое — отговори докторът смеешком.

— Пречат да видим звездите — подхвана момъкът.

— Защото тук сме в аристократичния квартал — възрази Кайса, засегната от тези критични думи. — Стига да минеш мостовете и ще намериш по-широки улици.

— Видях ги на идване от гарата, но и най-хубавата е по-тясна от фиорда в Норое! — отвърна бързо Ерик.

— А, а!... — възкликна докторът. — Дали вече не ни е хванала носталгия?

— Не — отговори решително Ерик, — аз съм ви доста задължен, скъпи докторе, и не мога нито за миг да съжалявам, че съм дошъл. Ала вие ме питате какво мисля за Стокхолм и аз ви го казвам.

— Норое сигурно е ужасна малка яма! — подкачи го Кайса.

— Ужасна малка яма! — повтори с възмущение Ерик. — Който твърди подобно нещо, няма очи, фръокен Кайса! Да бяхте видели само гранитния пояс скали на нашия фиорд и нашите планини, нашите ледници, нашите борови гори, съвсем черни в сравнение с бялото небе! И отвъд — открито море, ту бурно и страхотно, ту кротко, сякаш се кани да ви люлее. И полетът на чайките, които прелитат, изчезват в безкрая и се завръщат да ви докоснат с крилото си!... О! Това е прекрасно, къде-къде по-хубаво от града!

— Не говоря за пейзажа, а за къщите — възрази Кайса. — Това са селски колиби, нали „онкъл“?

— Селски колиби, в които твоят баща и дядо ти са родени, пък и аз, дете мое — отговори сериозно докторът.

Кайса поруменя и млъкна.

— Това са дървени къщи — подхвана отново Ерик, — но те са толкова солидни, колкото и много други! Често вечер, докато татко поправяше мрежите си, а майка пресукваше с чекръка си, ние и тримата — Ото, Ваңда и аз — седяхме на малката скамейка при краката на нашето голямо куче Клас и хорово преповтаряхме старите саги, следейки сенките, които играеха по тавана. И когато вятърът навън напираше и всички рибари се завръщаха, беше много хубаво да се чувствуваш на топло, закътан у дома! Там е също така добре, както в една хубава стая като тук...

— Това не е най-хубавата стая — каза гордо Кайса. — Бих могла да ви покажа големия салон, тогава ще видите!

— Но тук има толкова книги!... — възрази Ерик. — В салона повече ли са?

— Хубава работа, книги!... Кой говори за това? Става дума за кадифени кресла, дантелени пердета, големия френски часовник, ориенталските килими!

Ерик не изглеждаше въодушевен от това изреждане и отправяше жаден поглед към голямата дъбова библиотека, която заемаше цяла стена в приемната.

— Можеш да разгледаш тези книги по-отблизо и да вземеш която ти хареса — рече докторът.

Ерик не дочака повторно разрешение. Избра един том и като се настани в добре осветения кът, скоро потъна в своето четиво. Той едва хвърли поглед към двамата възрастни господа, постоянни сътрапезници на доктор Швериенкруна, които почти всяка вечер идваха на партия вист, и сега влязоха един след друг.

Първият се наричаше професор Хохстед. Беше висок старик със студено и тържествено държане, който доста академично изрази на доктора удоволствието си, че го вижда отново. Едва се беше настанил в креслото, което от дългата му употреба бе добило прозвището „креслото на професора“, когато се разнесе остро и настоятелно звънене.

— Ето го и Бредейорд! — рекоха едновременно двамата приятели.

Скоро вратата се отвори пред дребен, слаб и веселичък човек, който влезе стремително, стисна ръце на доктора, целуна по челото Кайса, размени сърдечен поздрав с професора и огледа приемната с остър като на мишка поглед.

Това беше адвокатът Бредейорд, едно от светилата на бравото в Стокхолм.

— Я гледай... кого виждам там? — каза той веднага, съглеждайки Ерик. — Млад риболовец на моруна или по-скоро юнга от Берген? При това чете Гибън на английски! — продължи той, след като с един поглед само провери коя беше толкова увлекателната книга, в която бе потънало селянчето. — И това интересува ли ви, моето момче? — запита той.

— Да, господине, от дълго време исках да прочета това произведение — първия том от „Упадък на Римската империя“ — отговори простичко Ерик.

— По дяволите! — възкликна господинът, — изглежда, че юнгите от Берген обичат сериозните четива! Но вие наистина ли сте от Берген? — добави веднага той.

— Аз съм от Норое, което не е далече — отвърна Ерик.

— А!... Имат ли изобщо в Норое такива тъмни очи и коси като вашите?

— Не, господине. Моят брат и сестра ми и всички други са руси, приблизително като госпожицата — отговори Ерик. — Но те не се обличат като нея — добави той с усмивка. — Така че никак не й приличат.

— Не се съмнявам — каза Бредейорд. — Госпожица Кайса е резултат на цивилизацията. Там е красива природата, „чиято украса е само простотата“. И какво имате намерение да правите в Стокхолм, моето момче, ако не прекалявам с любопитството си?

— Господин докторът има добрината да ме настани в колеж — каза Ерик.

— Аха!... — възкликна адвокатът, барабанейки с върха на пръстите си по своята табакера.

И проникателният му поглед сякаш питаше доктора по този жизнен проблем. Ала той схвана почти неуловим знак, че трябва да отложи това допитване и веднага смени темата.

И така заговориха за двореца, за града, за всичко онова, което се беше случило в света след заминаването на доктора. После госпожа Грета дойде да подреди масата за игра, да приготви жетоните и картите. И след малко настъпи мълчание, докато тримата приятели бяха обзети от своите дълбокомислени комбинации на виста.

Докторът невинно претендираше, че е първа сила в тази игра и недотам невинно имаше обичай да е безпощаден към грешките, които допускаха неговите партньори. Той не пропускаше шумно да ликува, когато тези грешки му носеха печалба, и да крещи, когато го проваляха. След всеки робер той си позволяваше удоволствието да обяснява на сгрещилия в какво е сбъркал, какво е трябвало да играе след всяка своя бита карта, каква е трябвало да си запази след някое друго вземане. Това е един недостатък, твърде чест сред играчите на вист, който не е по-малко неприятен, когато се превърне в мания и се упражнява всяка вечер върху едни и същи жертви.

За щастие докторът си имаше работа с двама приятели, които го обезоръжаваха винаги — професорът със своята неизчерпаема флегматичност, а адвокатът със своя светъл скептицизъм.

— Имате право — казваше важно първият в отговор и на най-люютите укори.

— Скъпи ми Швериенкруна, вие знаете много добре, че напразно се мъчите да ме поучавате! — казваше, смеейки се, господин Бредейорд. — През целия си живот ще допускам на вист най-грубите грешки и лошото е, че никога не ще се разкайвам!

Какво да се прави с толкова упорити грешници? Докторът се виждаше принуден да сдържа своите критики, ала четвърт час покъсно ги подновяваше, защото беше непоправим.

Тази вечер точно случаят налагаше той да губи всеки път. Така неговото лошо настроение се прояви в най-груби забележки за професора, за адвоката и дори за „мора“, когато у това въображаемо лице липсваше необходимият брой козове, които докторът считаше, че има право да намери у него.

Но професорът невъзмутимо подреждаше своите жетони, а адвокатът отговаряше с грубовати шеги на най-горчивите упреци.

— Защо искате да сменя метода си, след като аз печеля с лоша игра, а вие губите с великолепна игра? — казваше той на доктора.

Така прекараха до десет часа. Кайса приготви чая в един великолепен меден самовар и го поднесе много любезно, после тихичко си отиде. След малко госпожа Грета дойде и повика Ерик да го заведе в определеното за него помещение — хубава малка бяла и чиста стаичка на втория етаж — и тримата приятели останаха сами.

— Ще ни кажете ли най-сетне кой е този малък рибар от Норое, който чете Гибън в оригинал? — запита тогава Бредейорд, подслаждайки втората си чаша чай. — Или пък тази тайна трябва да бъде грижливо запазена и недостъпна за нашето любопитство?

— Няма нищо тайнствено и на драго сърце ще ви разкажа историята на Ерик, ако сте способни да я запазите за вас — отговори Швериенкруна с още малко останало чувство на недоволство.

— А, знаех си аз, че в това трябва да има някаква история — възкликна адвокатът, намествайки се удобно в едно кресло. — Слушаме ви, скъпи приятелю, и бъдете сигурен, че вашето доверие ще

се оправдае! Признавам си, че това човече ме вълнува в момента като загадка.

— Наистина е една жива загадка — подхвана докторът, поласкан от интереса на своя приятел, — една загадка, чието решение, смея да вярвам, твърде вероятно съм намерил. Ще ви съобщя всички дадености. От ваша страна пък ще ми кажете дали вашето заключение съвпада със моето.

Господин Швериенкруна се облегна на голямата фаянсова печка и подхващайки нещата от началото на този разказ, той разправи как Ерик е привлякъл вниманието му в училището на Норое и как е събрал сведения за него. Разказа какво беше научил от господин Малариус и от мастер Херсебум. Не пропусна нито една подробност, спомена за спасителния пояс с името „Цинтия“, за бебешките дрешки, които стрина Катрина му беше показала, за бродирания на тези дрешки инициал, за кораловата дрънкулка, за девиза, най-сетне за ярко изразените у Ерик характерни народностни черти.

— Сега вече имате условията на задачата такава, каквато се оформи пред мен — добави той. — Бързам да ви обърна внимание, че колкото и изключително да е образователното постижение на детето, то е вторично явление, дължимо на намесата на Малариус, което не бива да се взема под внимание. Тъкмо това образователно постижение привлече вниманието ми и ме подтикна да разпитам за момчето. В действителност това няма съществено значение във въпроса, който поставям така: „Откъде е дошло детето? Накъде трябва да насочим търсенията, за да открием неговото семейство?“

Действителните предпоставки на задачата, единствените, които биха могли да ни ръководят, са следните:

1. Физическите расови белези у детето;
2. Името „Цинтия“, написано на спасителния пояс.

По първата точка няма никакво съмнение: детето е от келтска раса. То представя келтски тип съвършена красота и чистота.

По втората точка „Цинтия“ е положително името на кораба, чиято принадлежност е бил спасителният пояс. Това име подхожда и на немски кораб, и на английски. Обаче не е било написано с готически букви. Следователно корабът е бил английски или за по-голяма точност англосаксонски.

Всичко впрочем потвърждава това предположение, защото само английски кораб, отивайки в Инверс или в Оркадите или идвайки от тях, би могъл да бъде изтласкан от бурята в околностите на Норое. И недейте забравя, че малката жива отломка не е могла да плава продължително, защото тя е издържала на глада и опасностите в своето несигурно плаване! Е, след цялото това изложение какво е вашето заключение, мои мили приятели?

Нито професорът, нито адвокатът не счетоха за уместно да продумат думица.

— Вие сигурно не съзирате заключението — продължи докторът с тон, в който прозираше скрито тържество. — Може би допускате някакво противоречие между тези две условия дете от келтска раса и кораб с англосаксонско име? То е само защото вие пренебрегвате едно важно обстоятелство — наличието край бреговете на Великобритания на един народ от келтска раса, от британския остров — от Ирландия! Аз също отначало не бях помислил за това и именно то ми попречи да видя ясно решението на задачата. По-нататък решението се налага: детето е ирландче! Не мислите ли така, Хохстед?

От всичко на света почитеният професор най-много мразеше да казва някакво положително съждение по какъвто и да е въпрос. И трябва да признаем основателно, че в настоящия случай, поставен на неговата безпристрастна оценка, всяко мнение би било най-малко прибързано. Той се задоволи да кимне уклончиво, казвайки:

— Безспорно ирландците са келтски клон от арийската раса.

Това положително не беше такъв афоризъм, който би бил преценен като крайно смел. Но доктор Швериенкруна не искаше нищо повече и счете, че е изцяло потвърждение на неговата теория.

— Сами ще се съгласите! — възкликна той разпалено. — Тъй като ирландците са келти, детето има всички отличителни черти на келтската раса и тъй като „Цинтия“ е английски кораб, ясно е, че сме хванали необходимата нишка да открием семейството на бедното дете. Именно във Великобритания трябва да търсим. Вероятно няколко съобщения в „Таймс“ ще са достатъчни да попаднем на следите му.

Докторът несъмнено щеше да развие свой план за търсенето, когато забеляза подчертаното мълчание, което адвокатът хранеше, и леко ироничния поглед, с който сякаш посрещаше неговите изводи.

— Ако не приемате моето мнение, Бредейорд, трябва да ми кажете. Знаете, че аз не се страхувам от спорове! — каза той, спирайки рязко.

— Нищо не съм казал! — отвърна г-н Бредейорд. — Хохстед е свидетел, че не съм казал нищо...

— Не, но аз ясно виждам, че вие не споделяте моето мнение! Любопитен съм да науча защо? — запита докторът, обзет от сприхавото настроение, което бе придобил от виста. — Английско име ли е „Цинтия“? — добави той заядливо. — Да, щом като не е написано с готически букви, което пък би свидетелствувало за немски кораб... Ирландците келти ли са? Положително! Детето има ли всички белези на келтската раса? Вие можахте лично да прецените това, дори бяхте поразен преди още аз да бях отворил уста по този повод! Идвам до заключение, че е необходима доста голяма злонамереност да не приемате моето мнение и да не признаете заедно с мен, че детето трябва да е от ирландско семейство!

— Злонамереност е много силно казано — отвърна Бредейорд. — Ако думата е отправена към мене, аз още не съм изразил ни най-малко съмнение...

— Не, ала достатъчно ясно показвате, че не споделяте моето!

— Може би е мое право!...

— Тогава трябва да предложите основателен довод в подкрепа на вашата теза!

— Кой ви казва, че имам такъв довод?

— Тогава става дума за системна опозиция, необходимостта да ми противоречите във всичко както на виста?

— Съвсем не ми е минало през ум подобно нещо, уверявам ви! Вашето разсъждение не ми се струва толкова неопровержимо, това е то.

— И в какво точно, ако обичате? Любопитен съм да узная! .

— Твърде дълго е да ви обяснявам. Ето че удари вече единадесет часът! Ограничавам се да ви предложа един облог: да заложим вашия Плиний от Алдо Мануций срещу моя Квинтилиан, първо издание, венецианско, че вие не сте отгатнали вярно и че детето не е ирландче!

— Знаете, че не обичам да се обзалагам — каза докторът, смекчил се най-сетне от това неизчерпаемо добро настроение. — Аз

ще бъде толкова доволен да ви опровергая, че приемам вашето предизвикателство.

— Хайде, ето една оправена работа... Колко време ви е необходимо за вашите търсения?

— Няколко месеца надявам се да стигнат, но с Херсебум се условихме за две години, за да бъде по-сигурен в моята работа.

— Добре, аз ви давам две години. Хохстед ще ни бъде арбитър. И без сръдни, нали?

— Разбира се, без сръдни. Но виждам вашия Квинтилиан изпаднал в голяма опасност да дойде до моя Плиний — отвърна докторът.

И след като стисна ръцете на двамата си приятели, той ги изпрати до вратата.

5. ТРИНАДЕСЕТТЕ КОЛЕДНИ ДНИ

Още на следния ден новият живот на Ерик пое своя правилен път. Доктор Швериенкруна го заведе при един шивач, който го облече като гражданин, после го представи на директора на едно от най-добрите училища в града. То беше от тези, които наподобяват на нашите гимназии и в Швеция се наричат „Средни училища“. В тях изучават стари и нови езици, основните предмети и всичко, което е необходимо да се знае, преди да се пристъпи към висшето образование в университетите. Както в Германия и Италия — всички ученици са приходящи. Тези, чиито семейства не са в града, живеят при учителите или при настойници. Училищната такса е много умерена. Тя дори се анулира, ако детето няма средства да я плати. Големи гимнастически зали са определени за всеки от тези горни класове. По такъв начин .успоредно с умственото развитие винаги върви и физическото.

Ерик веднага излезе начело на своя клас. Всичко научаваше с извънредна лекота и поради това имаше много свободно време. По тази причина докторът скоро си науми, че той би могъл да използва вечерите да следва курсовете на „Слоюсколан“, т. е. горното индустриално училище в Стокхолм. То беше специализирано учебно заведение за практическо приложение на знания, за опити по физика и химия, за геометрически устройства, за всичко онова, което се научаваше теоретически в гимназията.

Швериенкруна разумно мислеше, че обучението в училището — едно от чудесата на Стокхолм — ще даде нов тласък за бързите успехи на Ерик, ала това двойно обучение надмина очакванията му.

Наистина неговият млад повереник поемаше съвсем очевидно познания, които му даваха възможност да прониква дълбоко във всички основни науки. Вместо смътни и повърхностни понятия, обичаен дял на много ученици, той трупаше грамаден запас от верни, точни и окончателно установени схващания. По-нататъшното развитие на тези отлични начала беше само въпрос на време. Занапред той можеше да пристъпи без затруднение и сякаш за забава към всички

най-високи дялове на университетското обучение. Същата услуга, каквато Малариус му бе направил за езиците, историята, географията и ботаниката, като най-напред го накара надълго да задълбочи основите им, „Слоюсколан“ му я стори за науките, като му вгълпи това А, Б, В индустриалните похвати, без които и най-добрите уроци може да останат дълго време мъртва буква.

Голямото разнообразие на тези занимания, без никак да преумори Ерик, го укрепваше много повече, отколкото това биха сторили специалните занимания. Впрочем гимнастическата зала беше винаги достъпна, за да отговори на тялото, когато умът е взел своето. И в залата, както на чиновете в училище, Ерик беше първенец. А в свободните дни той не пропускаше да иде да погледа морето, което обичаше със синовна преданост, разговаряйки с моряците и рибарите, на които от време на време помагаше и донасяйки у дома по някоя хубава риба, винаги добре посрещана от госпожа Грета.

Скоро у добрата жена се породи обич към новия гост в къщата. Ерик беше толкова кротък, толкова естествено учтив и любезен, с такава усърдие и същевременно така добър, че беше почти невъзможно да го познаваш и да не го обикнеш. За осем дни той стана любимец на господин Бредейорд и на професор Хохстед, както беше вече станал на доктор Швериенкруна. Само една личност беше строга към него, това беше Кайса. Било че малката фея се чувствуваше засегната в своето неоспоримо господство, с което дотогава владееше в къщата, било че негодуваше срещу Ерик заради острите закачки, все пак доста безобидни, които тя предизвикваше у доктора със своето поведение на принцеса, тя продължаваше да се отнася към новодошлия с презрителна студенина, която никакво предупредително внимание не успяваше да надделее. За щастие случаите да проявява своето презрение се удаваха доста рядко, тъй като Ерик биваше винаги навън или усамотил се в своята стаичка.

Впрочем събитията следваха съвсем спокоен път и времето изтичаше без значителни инциденти. Ще се възползуваме по тази причина да прехвърлим с читателя срока от двете години и да го върнем в Норое.

За втори път след заминаването на Ерик настъпваше отново Коледа. В цяла Централна и Северна Европа това е големият годишен празник, защото съвпада с мъртвия сезон на почти всички промишлени

работи. За Норвегия особено този празник трае в продължение на тринадесет дена — „Тринадесетте коледни дни“, които използват за изключителни забавления. Това е времето за семейни срещи, вечери и дори годежи. И в най-скромните къщи са натрупани много провизии. Навред гостоприемството е щедро и на дневен ред. Юле ел или коледната бира се лее и прелива. На всеки посетител се поднася пълна до горе чаша от дърво, обковано със злато, сребро или мед, която дори и най-скромните семейства си предават от незапомнени времена и по обичай трябва да се пие прав, разменяйки си с домакина пожелания за „весели празници и честита година“. Точно на Коледа всички слуги получават нови дрехи, което представя често най-същественото от заплатата им. Дори добичетата, овците и врабците имат право на двойна дажба или на извънредна щедрост. В Норвегия казват за някой бедняк: „Та той е толкова беден, че не може да поднесе на врабците тяхната коледна гощавка“. От тринадесетте традиционни дни навечерието на Коледа е най-весело. Обичай е момчетата и момичетата да вървят на тумби из селото с обувки за сняг, да се спират пред къщите и хорово да пеят стари народни песни. Звучните им гласове, внезапно екнали в студения нощен въздух сред самотата на покритите със зимното си одеяние долини, са със странно очарование. Веднага вратите се отварят, поканват певците и певиците да влязат, поднасят им банички, сушени ябълки и малцова бира, понякога дори ги карат да танцуват. После след тази скромна вечеря веселата тумба отново тръгва като ято чайки, за да започне отново да пее по-далече. Разстоянията нямат значение с обувките за сняг, същински ски от бреза, два-три метра дълги, прикрепени под краката с ремъчки и върху тях норвежките селяни, служейки си с една здрава тояга, се плъзгат стремително, преминават с удивителна бързина разстояния от много мили.

Тази година празникът у Херсебум щеше да бъде голям. Очакваха Ерик. Писмо от Стокхолм съобщаваше, че ще дойде в навечерието на Коледа. Така че нито Ото, нито Ванда не можеха да си намерят място. Час по час те тичаха на вратата да видят дали пътникът не идва. Макар и да ги кореше за нетърпението им, стрина Катрина напълно го споделяше. Единствен мастер Херсебум мълком пушеше лулата си, сякаш измъчван от желанието да види отново своя осиновен

син и от страха, че няма да го запази за по-дълго. За стотен път може би Ото бе отишъл да гледа, когато се втурна с вика:

— Мамо, Ванда! Струва ми се, че е той!

Всички се завтекоха към вратата. В далечината по пътя от Берген ясно личеше една черна точка.

Черната точка бързо нарасна, оформи се като младеж, облечен в тъмна дреха, с кожен калпак на глава и здраво наметнал на плещите си лъскава раница. Той беше със ски и бързо се приближаваше.

Скоро вече нямаше съмнение: пътникът беше съзрял очакващите го пред къщата и веднага свали калпака си и високо го размаха.

Две минути по-късно Ерик падна в обятията на стрина Катрина, на Ото, на Ванда, на мастер Херсебум, който беше станал от креслото си и се бе спрял на прага.

Прегръщаха го до задушаване, обсипваха го с милувки, възхищаваха се на вида му. Мама Катрина особено не можеше да му се нарадва.

Я виж! Та това е скъпото дете, което тя беше люляла в скута си! Този висок момък с открито и смело лице, с широки плещи, с елегантни обноски, върху чиято устна вече лягаше някаква сянка на мустак! Та възможно ли е? Добрата жена беше обзета от един вид уважение към някогашното си кърмаче. Особено беше горда от сълзите на радост, които виждаше в неговите кафяви очи. Защото и той беше дълбоко развълнуван.

— Мамо, ето ви! — говореше той. — Най-после пак ви виждам и ви прегръщам! Колко дълги ми се сториха тези две години! Дали и аз липсвах на всички ви, както вие на мене?

— Разбира се, — изтежко рече мастер Херсебум. — Не минаваше ден, без да сме говорили за тебе! Вечер след вечеря или сутрин на закуска все твоето име постоянно беше на езика ни! Ами ти, момко, не ни ли забрави в големия град? Доволен ли си, че се върна да видиш стария край и старата къща?

— Предполагам, че не се съмнявате в това! — каза Ерик, който отново запрегъща всички. — Вие винаги бяхте в мислите ми! Но особено когато вятърът избиваше на буря, аз мислех за вас, татко! Казвах си, къде ли е той сега? Дали се е върнал поне?! Дали е имал възможност да намери подслон, а вечер преглеждах метеорологичния бюлетин във вестника на доктора, за да узная дали времето е било

същото на този бряг, както на брега в Швеция. И откривах, че при вас много по-често, отколкото в Стокхолм бушуват урагани, които дохождат от Америка и се блъскат в нашите планини! Ах, колко съм искал в тези моменти да бъда заедно с вас в лодката, да ви помагам да закрепите платното, да превъзмогнете всички трудности! Когато пък времето биваше хубаво, струваше ми се, че бях затворен в този голям град между триетажните му къщи! Да! Бих дал всичко на света да бъда един час в морето и да се чувствавам както някога свободен и весел под бриза!

Усмивка засия по обветреното лице на рибаря.

— Книгите не са го покварили! — каза той с дълбоко задоволство. — Весели празници и честита година, чедо мое! — добави той. — Хайде, ела на софрата! Вечерята чака само тебе!

Веднъж седнал на старото си място отдясно на добрата Катрина, Ерик най-после успя да се огледа наоколо си и да забележи промените, които тези две години бяха донесли в семейството. Ото сега беше висок и силен момък на шестнадесет години, който изглеждаше двадесетгодишен. Колкото за Ванда, през тези две години тя беше също така много пораснала и се бе разхубавила. Красивото ѝ лице беше придобило по-изтънчено изражение. Великолепната ѝ пепеляворуса коса падаше на тежки плитки по раменете и образуваше около челото ѝ леко сребристо облаче. Скромна и тиха както винаги, тя се грижеше, без да се изтъква, никому нищо да не липсва.

— Ванда е станала голямо момиче — продума гордо майка ѝ. — И да знаеш, Ерик, колко е умна, как се старее да учи откакто си заминал! Сега тя е най-силната в училище. Господин Малариус казва, че само тя може да го утеши, че ти не си вече сред неговите ученици.

— Милият господин Малариус, ще бъда много щастлив също да го прегърна! — възкликна Ерик. — Така, значи нашата Ванда много е напреднала в учението? — подхвана той любопитно, докато момиченцето се червеше до корена на косите си от майчините похвали.

— Тя се обучава също така да свири на орган — добави мама Катрина — и господин Малариус твърди, че тя има най-хубавия глас от целия хор!

— О! Несъмнено аз намирам една съвършена млада персона! — рече Ерик развеселен, за да разсее смущението на сестра си. — Още утре тя трябва да ни покаже своите дарби.

И непринудено прехвърли разговора за добрите хора в Норое, разпитвайки за всеки, осведомявайки се за другарите си, за всичко станало откакто бе заминал, за случки в риболова, за всякакви подробности от местния живот. После беше редно да задоволи любопитството на семейството, да разкаже за живота си в Стокхолм, да спомене за госпожа Грета, за Кайса и доктора.

— Това ме подсети, че нося едно писмо за вас, татко — каза той, като го вадеше от вътрешния джоб на сакото си. — Не зная какво съдържа, но докторът ме предупреди да внимавам, защото то ме засягало.

Мастер Херсебум пое широкия запечатан плик и го постави до себе си на масата.

— А няма ли да го прочетете? — запита Ерик.

— Не — отвърна късо рибарят.

— Ами, щом като се отнася до мене?! — настоя момъкът.

— Адресирано е до мен — каза мастер Херсебум, вдигнал писмото до очите си. — Така е! Ще го прочета когато мога.

Синовното послушание е основа на норвежкото семейство. Ерик наведе глава. Станаха от трапезата и трите деца, седнали на малката си скамейка до огнището, както често правеха някога, завързаха един от онези хубави задушевни разговори, при които си разказват всичко онова, което жадуват да узнаят, и си повтарят всичко, дето сто пъти са си казвали.

А Катрина шеташе из стаята, подреждаше всичко и беше настояла „един път Ванда да е господарка“, както казваше, и да не се занимава с домакинството.

Мастер Херсебум се бе наместил в голямото си кресло и мълком пушеше лулата си. Едва когато успешно довърши това значително занимание, той се осмели да отвори писмото на доктора.

Прочете го, без дума да продума, после го сгъна отново, сложи го в джоба си и за втори път натъпка лулата си, която изпуши като първата, без да проговори нито дума. Цялата вечер остана така погълнат от мислите си.

Макар и да не беше бърлив, мълчанието му все пак изглеждаше особено. Стрина Катрина, която най-после бе приключила работата си и беше отишла също да седне до огнището, опита веднъж-два пъти да получи отговор от съпруга си, но като видя, че е безполезно, скоро

изпадна в дълбока меланхолия и дори децата, след като се наприказваха до насита, започнаха да се поддават на очевидната тъга на родителите си.

Двадесетина бодри гласове, избухнали внезапно в хор пред вратата, създадоха много навреме едно разведряване. Цяла дружина весели ученици и ученички се бе досетила да поднесе на Ерик своето сърдечно „добре дошъл“.

Побързаха да ги приемат, да им поднесат традиционната закуска, а те се трупаха около своя предишен другар, проявяваха живо удоволствието си да го видят отново. Ерик, много развълнуван от това неочаквано посещение на другарите си от детинство, пожела настоятелно да ги съпроводи, когато те заговориха, че ще продължат коледната си разходка. Ото и Ванда естествено също се включиха. Стрина Катрина им нареди да не се отдалечават много и скоро да върнат брат си, който вероятно има нужда от почивка.

Вратата едва се затвори и добрата жена се върна при мъжа си.

— Е, докторът научил ли е нещо? — запита тя тревожно загрижена.

Вместо отговор мастер Херсебум извади писмото от джоба си, отвори го и зачете на висок глас с известно колебание в различни места пред някои думи, малко нови за него.

„Скъпи ми Херсебум, пишеше докторът, скоро вече две години откакто ми поверихте Вашето скъпо дете, през всички дни аз добивах по едно ново удоволствие да откривам неговия напредък във всичко. Колкото умът му е жив и пъргав, толкова сърцето му е благородно. Ерик действително е елитна натура и родителите, които са загубили такъв син, ако биха могли да узнаят размера на загубата си, биха имали всички основания да го оплакват. Обаче занапред е твърде съмнително да се разбере дали неговите родители са още живи. Както се бяхме уговорили, не пропуснах нищо, за да откроя следите им. Писах на мнозина в Англия, възложих на специална агенция да предприеме издирвания, поместих съобщение в двадесет английски, ирландски и шотландски вестника. Ни най-

малка светлинка не просветна да разбули тайната и дори трябва да кажа, че всички, получени до днес сведения, допринесоха по-скоро още повече да помръкне.

Името «Цинтия» наистина е много разпространено в английската marina. Дружеството «Лойд» ми съобщи под това название не по-малко от седемнадесет кораба от всякаква големина. Едни от тях са към пристанища на Англия, други — на Шотландия и Ирландия. Моята хипотеза за народността на детето е по възможност потвърдена и за мен е все по-очевидно, че Ерик е от ирландско семейство. Не зная дали не съм споделил с Вас това заключение, ала вече го съобщих още с идването си в Стокхолм на двама мои близки приятели. Всичко допринася то да излезе вярно, повтарям Ви.

Било че тази ирландска фамилия е напълно изчезнала, или пък няма интерес да се покаже, обаче не е дала ни най-малък признак на живот.

Друго извънредно обстоятелство според мен е още по-подозрително: с датата, когато детето е пристигнало до нашите брегове, не може да се свърже нито едно коработрушение, регистрирано от «Лойд» или от осигурителните морски дружества. Две «Цинтии» са загинали през този век наистина, ала едната — в Индийско море преди тридесет и две години, а другата пред Портсмут преди осемнадесет.

Значи трябва да стигнем до заключението, че детето не е било жертва на коработрушение. Няма съмнение, че детето нарочно е било оставено на вълните! Това именно би могло да обясни защо всичките ми съобщения са останали без резултат.

Както и да е, след като разпитах едно след друго всички корабостроители или собственици на кораби с название «Цинтия», след като изчерпах всички средства за търсене, вярвам, че мога да кажа накрай, че няма никаква възможност да открием семейството на Ерик.

Въпросът, който се изправя пред нас и по-специално пред Вас, мой скъпи Херсебум, е да разберем какво

подобава да кажем на детето и какво да направим за него.

Ако бях на ваше място, заявявам ви най-искрено, още отсега бих му поверил всичко, което го засяга, и бих го оставил свободно сам да реши. Знаете, че бяхме се уговорили да вземем тази линия на поведение, ако моите търсения останеха безплодни. Дошло е време да спазим думата си. Пожелах да предоставя на Вас грижата да разкажете всичко на Ерик. Завръщайки се в Норое, той още не знае, че не е Ваш син и не знае ще се върне ли в Стокхолм, или ще остане у Вас. Вие имате думата.

Помислете добре, ако Вие отстъпите пред това задължение, може би един ден Ерик ще бъде в правото си да възнегодува. Помислете си особено, че той е дете с много развит ум, за да го осъдим безвъзвратно на безпросветен живот. Едно подобно решение щеше да бъде незаслужено преди две години, а сега, след като е придобил в Стокхолм най-блестящи успехи, то би било съвсем неоправдано.

И така подновявам пред Вас моите предложения. Ще му помогна да завърши учението си и да вземе в Упсала титлата на доктор по медицина. Той ще продължи да се обучава като мой син и само ще трябва да върви по широкия път, за да стигне до почести и богатства.

Уверен съм, че като се обръщам към Вас и превъзходната приемна майка на Ерик, поставям съдбата му в достойни ръце. Не ще Ви попречи никакво лично съображение, сигурен съм, да приемете моето предложение. За всичко това вземете и мнението на Малариус. Като очаквам Вашия отговор, господин Херсебум, сърдечно стискам ръката Ви и Ви моля да предадете най-добрите ми чувства на Вашата добра жена и на децата Ви.

Р. В. Швериенкруна, доктор по медицина.“

Когато Херсебум свърши четенето на това писмо, стрина Катрина, която бе го изслушала с плач, го попита как смята да постъпи.

— Съвсем ясно е: да кажа на момчето — продума той.

— И аз така мисля и трябва да го сторим, иначе няма да имаме покой! — прошепна тя, като бършеше очите си.

И двамата потънаха в мълчание.

Минаваше полунощ, когато трите деца се завърнаха от своето пътешествие. С лица, оживени от разходката на чист въздух, със светнали от удоволствие очи, те отново се настаниха в своя кът край огнището и се разположиха да завършат весело коледната вечер с едно последно парче баница пред огромния бъдник, който се продънваше като пламнала пещера.

6. РЕШЕНИЕТО НА ЕРИК

На другия ден рибарят повика Ерик и пред стрина Катрина, Ванда и Ото му каза:

— Ерик, наистина писмото на доктор Швериенкруна се отнася до тебе. То свидетелствува, че ти напълно си задоволил своите учители, и докторът предлага да поеме докрай разноските за твоето образование, ако се наложи да го продължиш. Но това писмо налага ти сам да решиш въпроса, като добре разбереш как стоят нещата, дали окончателно ще промениш положението си или ще останеш с нас в Норое, което ние бихме предпочели, не се съмняваш, нали? И по този Повод аз трябва да ти открия една голяма тайна, тайна, която ние двамата с жена ми бихме предпочели да запазим за себе си!

В този миг стрина Катрина, безсилна да сдържи сълзите си, избухна в ридания, взе ръката на Ерик и я притисна към сърцето си, сякаш в знак на протест срещу това, което младежът щеше да чуе.

— Тази тайна е — продължи Херсебум с глас, който вълнението все повече накъсваше, — че ти си наш приеман син! Намерих те в морето, чедо мое, и те прибрах, когато ти беше едва на осем или девет месеца. Бог ми е свидетел, че никога не бих и помислил да ти го кажа и че нито майка ти, нито аз някога сме правили ни най-малка разлика между тебе и Ото или Ванда! Ала доктор Швериенкруна го иска. Виж какво ми пише.

Ерик внезапно побледня като смъртник. Ото и Ванда, потресени от това, което чува, едновременно възкликнаха удивени и почти веднага постъпиха като майка си: прегърнали през раменете Ерик, те го притискаха здраво помежду си единият отдясно, другият отляво. После Ерик взе писмото на доктора и без да се старее да скрива вълнението, което предизвикваше у него писмото, прочете го докрай.

Мастер Херсебум започна тогава подробно разказа си, който беше изложил на доктора. Обясни как господин Швериенкруна си бе наумил да открие семейството на Ерик и как е станало в края на краищата така, че той — Херсебум — не е имал зъл умисъл, дето не се

е погрижил да разрешава този неразрешим въпрос. После стрина Катрина стана, завтече се до дъбовия сандък, извади от него дрешките на бебето, показа дрънкулката, която е била на врата му. Съвсем естествено разказът предизвика веднага у трите деца драматично любопитство, което заличи цялото огорчение. Гледаха учудени дантелите и кадифето, златната дрънкулка и девиза на нея, изправени сякаш пред истинско вълшебство. Това, че докторът не бе успял да добие някакъв практически резултат въпреки вещите като доказателство, ги правеше тайнствени.

Ерик ги гледаше прехласнат и мисълта му се носеше към неизвестната майка, която сигурно сама го беше облякла в тези дрешки и много пъти вероятно е размахвала дрънкулката пред очите на детето си, за да го забавлява. Струваше му се, че с докосването до вещите той общува пряко с нея през времето и пространството! И все пак къде е тя, тази майка? Жива ли е още, или пък беше загинала? Оплакваше ли сина си, или обратното, синът трябваше да смята, че я е загубил завинаги?

Беше потънал от няколко минути в мислите си, навел глава до гърдите си, когато една дума на стрина Катрина го накара да я вдигне.

— Ерик, ти винаги ще си наше дете! — възкликна тя, разтревожена от мълчанието му.

Поглеждайки наоколо си, очите на младежа срещнаха всичките добри любими лица, майчиния поглед на почтената жена, откровеното лице на мастер Херсебум, на Ото още по-сърдечно, отколкото обикновено, на Ванда строго и опечалено. Съзирайки нежността и тревогата върху всички тези лица, Ерик почувства, че сърцето му се топи, както се казва. Внезапно той отново осъзна цялото положение, представи си сцената както току-що му я бе описал бащата — люлката, изоставена на волята на вълните, която един прост рибар бе прибрал и занесъл на жена си. Тези хора, колкото бедни, толкова и скромни, които без колебание бяха оставили чуждото дете при себе си, осиновиха го, обикнаха го като свой собствен син — и в продължение на четиринадесет години дори не бяха му казали това, сега бяха впили очи в устните му, сякаш очакваха някаква присъда на живот или, на смърт! Всичко това така дълбоко го развълнува, че внезапно сълзите му рукогнаха. Едно непреодолимо чувство на признателност и на обич завладя цялото му същество. Почувствува нещо като жажда да им бъде

и той също така предан, да отвърне на тези добри същества с малко от сляпата нежност, която те му засвидетелствуваха, като откаже да ги напусне, като се свърже завинаги с тях и с Норое, задоволявайки се с тяхното скромно положение.

— Мамо — каза и се хвърли в прегръдките на Катрина, — мислите ли, че бих могъл да се колебая сега, когато всичко знам? Ще пишем на доктора да му благодарим за неговото благодеяние и да му съобщим, че оставам! Ще бъда рибар като вас, татко мой, като теб, Ото! Щом вие сте ми отредили място във вашето огнище, аз моля да го запазя! Понеже сте ме хранили с труда на собствените си ръце, моля да отдам на вашата старост това, което вие толкова великодушно сте дали на моето детство.

— Благословен бъди, господи! — възкликна стрина Катрина, притискайки Ерик до сърцето си, в изблик на нежност и радост!

— Знаех си аз, че детето ще предпочете морето пред всичките тези книги! — продума само мастер Херсебум, без да схване жертвата, която решението на Ерик представляваше. — Е, това е! Една добре уредена работа! Стига сме говорили за нея, а да мислим как да прекараме хубавите коледни празници!

Всички се разцелуваха с просълзени от щастие очи, заричайки се да не се разделят никога!

Когато Ерик остана сам, макар да не успя да потисне една въздишка при мисълта за всички мечти за работа и за постиженията, от които трябваше да се отрече, поне имаше в самото пожертвование известна радост, която той съумя да предвкуси.

„Понеже такава е желанието на моите осиновители — мислеше си той, — какво значение има всичко останало? Трябва да се помирят и да работят за тях в тази среда, в която съдбата и тяхната преданост са ме поставили. Ако понякога съм се домогвал до по-висок жребий, нали е било, за да го споделя с тях? Щом като те са щастливи така и не желаят някаква друга участ, трябва да се задоволя с нея, като се старая с доброто си отношение и с труда си да ги задоволя. Сбогом на книгите, да живее морето!“

Така разсъждаваше той, но скоро мисълта му се върна към онова, което беше научил, и той взе да се пита откъде е бил носен, когато Херсебум го е намерил съвсем мъничък по гребена на вълните; коя е била родината му, кои са били родителите му? Живи ли са още? Дали в

някаква далечна страна няма братя или сестри, които никога не ще види?

В Стокхолм у доктор Швериенкруна Коледа също така беше повод за една извънредна вечер. Вероятно си спомняте, че тази дата беше определена за решението на облога между Бредейорд и неговия бележит приятел, при който професор Хохстед трябваше да бъде съдията.

В течение на две години не бе произнесена нито една дума било от единия, било от другия върху предмета на техния облог. Докторът търпеливо продължаваше своите дирения в Англия, пишеше до морските агенции, увеличаваше съобщенията по вестниците, но не мислеше да признае, че усилията му са почти безплодни. А пък Бредейорд от тактичност избягваше да насочва разговора на тази тема и се задоволяваше, когато му се удадеше случай, да подхвърли един скрит намек за красивия екземпляр на Плиний, излязъл от печат у Алдо Мануций, който в библиотеката на доктора заемаше видно място. И само по хитроватия начин, както потропваше с върха на пръстите си по своята табакера в този миг, човек беше склонен да си каже, че той мисли: „Ето един Плиний, който няма да стои зле между моя Квинтилиан, първо издание от Венеция и моя Хораций от братя Елзевири с широки полета на китайска хартия!“

Точно така във всеки случай докторът обикновено схващаше тази пантомима, която имаше особеното свойство да дразни нервите му. В такива вечери той се проявяваше извънредно безпощаден на вист и не прощаваше нищо на злополучния си партньор.

Ала времето си вървеше неспирно и най-после удари часът, когато въпросът трябваше да се подложи на безпристрастната преценка на професор Хохстед.

Доктор Швериенкруна стори това с пълна откровеност. Едва Кайса го бе оставила сам с двамата му приятели и той им призна, както беше признал същото в писмо до мастер Херсебум, отрицателния резултат на своите търсения. Нищо не бе успяло да изясни тайната, която обгръщаше произхода на Ерик, и докторът съвсем открито беше принуден да заяви, че тази тайна му изглежда неразрешима.

— Все пак бих бил несправедлив към самия себе си, ако не заявя също така искрено, че не считам за нищо на света, че съм загубил облога. Наистина не съм открил семейството на Ерик, ала събраните от

мен сведения са по-скоро от такъв характер, че да потвърдят моето мнение, отколкото да го обезсилят. „Цинтия“ е или е била само английски кораб, защото има не по-малко от седемнадесет, които са записани под това име в регистрите на „Лойд“. Що се отнася до народностните белези, те все така очевидно както и преди са келтски. Така че моето твърдение за народността на Ерик, мога да твърдя това, надделява в изследването. За мен става повече от когато и да било съвсем ясно, че той е ирландец, както и предчувствувах. Но аз не мога, разбира се, да принудя семейството да се покаже, ако то си има причини да не стори това или пък е изчезнало! Ето какво мога да кажа аз, скъпи ми Хохстед. Ваш дълг е да се произнесете дали вие не считате, че Квинтилиан на нашия приятел Бредейорд по право трябва да се пренесе в моята библиотека?

При тези думи, които, изглежда, предизвикаха у него силно желание да се разсмее, адвокатът се отметна в креслото си, слабо размахал ръка, сякаш за протест, после втренчи малките си светнали очи в професор Хохстед, за да види как той ще се справи в тази работа.

Професор Хохстед не се показва така затруднен, както би могло да се допусне. Той би бил наистина затруднен, ако някакво неоторимо доказателство, представено от доктора, го беше поставило в мъчителната необходимост да се произнесе в полза на едната или другата страна. Неговото благоразумие и нерешителност го караха да предпочита преди всичко колебливите решения. Той беше майстор в такъв случай да изтъкне едно след друго двете разновидности на въпроса и да плува сред вълните като риба във вода. Така че тази вечер той се намери на висотата на обстоятелствата.

— Неоспоримо е — продума той, вдигайки глава, — че има във факта от седемнадесет английски кораба с име „Цинтия“ едно от най-сериозните указания в полза на изразеното от нашия бележит приятел предположение. Това указание, съчетано с народностните белези на лицето, има сигурно голяма тежест и аз не се колебая да твърдя, че то ми се струва почти решително. Не се чувствавам никак затруднен да призная, че ако би трябвало да кажа своето лично мнение за народността на Ерик, то би било следното: вероятностите са в полза на ирландската народност! Ала едно е вероятност, друго точност и, осмелявам се да твърдя, ще ни е необходима точност, за да разрешим въпросния облог. Независимо че много предпоставки говорят в полза

на Швериенкруна, Бредейорд винаги може да се позове, че няма сигурно доказателство. Така че не виждам никакво достатъчно основание да твърдя, че Квинтилиан е спечелен от доктора, пък и не виждам още повече повод да заявя, че Плиний е загубен. Според моето разбиране, понеже въпросът остава неизяснен, облогът трябва да бъде отменен и това е най-доброто, което може да стане в подобен случай!

Както всички решения, които не дават право на ничия страна, решението на професор Хохстед явно не задоволи нито единия, нито другия.

Докторът направи с устните си гримаса, която доста ясно го издаваше. А пък Бредейорд скочи на крака и възкликна:

— Полека, скъпи ми Хохстед, не прибързвайте толкова да приключите! Вие твърдите, че докато Швериенкруна не изтъкне никакво приемливо доказателство, колкото и да ви се струва, че е прав, вие не можете да отсъдите, че е спечелил, нали? Какво ще кажете тогава, ако ви докажа тук тозчас, че „Цинтия“ съвсем не е бил английски кораб?

— Какво ще кажа ли? — рече професорът малко смутен от тази атака изневиделица. — Бога ми, не разбирам нищо! Ще видя, ще разгледам въпроса от всичките му страни.

— Разгледайте го както си искате! — отвърна адвокатът и пяхна дясната си ръка във вътрешния джоб на редингота си, за да извади един портфейл, от който изтръгна писмо, вложено в един от тези светложълти пликове, които от пръв поглед издават американски произход. — Ето един документ, който не бихте отхвърлили — добави той, като положи писмото пред погледа на доктора, който го прочете на глас:

„До господин адвоката Бредейорд, Стокхолм, Ню Йорк, 27 октомври.

Господине, в отговор на почитаемото ви писмо от 5 т. м. бързам да ви съобщя следните факти:

1. Кораб на име «Цинтия», капитан Бартон, собственик на «Компания женерал де транспорт канадиен» е потънал с екипажа и с товара си точно преди четиринадесет години на паралела на Ферарските острови.

2. Корабът е бил застрахован в «Дженерал Стийм навигейшън иншуърънс къмпани» в Ню Йорк на сума от три милиона и осемстотин хиляди долара.

3. Понеже изчезването на «Цинтия» е останало необяснимо и причините за гибелта са изглеждали недостатъчно ясни за осигурителното дружество, заведено е било дело и било загубено от собствениците на споменатия кораб.

4. Загубата на това дело е предизвикало разорението на дружеството Канадски транспорт, което не съществува отпреди повече от единадесет години поради ликвидация.

В очакване на нови разпореждания, моля приемете, господине, нашите искрени поздрави.

Джеръми Смит, Уолкър и Компания — морски агенти.“

— Е, какво ще кажете за този документ? — запита Бредейорд, когато докторът прочете писмото. — Ето ви документ, който, нали ще се съгласите, има своя стойност?

— Съгласен съм напълно — отвърна докторът. — Как, по дяволите, сте се снабдили с това?

— По най-прост начин. В деня, когато вие ми говорехте за „Цинтия“ като за един непременно английски кораб, веднага ми мина през ума, че много ограничавате полето на своите дирения и че корабът можеше да бъде на същото основание американски. Като виждах, че минаваше време, а не бяхте стигнали до никъде, което вие ни го бяхте казали, дойде ми наум да пиша в Ню Йорк. При третото писмо ето резултата, който получих! Няма вече усложнения! Не мислите ли, че това е причина да ми предоставите без протест вашия Плиний?

— Изводът ви не ми се струва наложителен — отвърна докторът, който мълком препрочиташе писмото, сякаш да търси нови доводи в подкрепа на своята теза.

— Как така не е наложителен? — възкликна адвокатът. — Доказвам ви, че корабът е американски, че е загинал на паралела на Ферарските острови, с други думи съвсем близо до норвежките

брегове, точно по времето, което съвпада с идването на детето, а вие не сте убеден, че грешите?

— По никой начин! Забележете, скъпи приятелю, че съвсем не оспорвам доста голямата стойност на вашия документ. Вие намерихте това, което аз бях безпомощен да открия — въпросния кораб „Цинтия“, който през това време е потънал близо до нашите брегове! Ала позволете ми да ви обърна внимание, че това откритие потвърждава точно моята теза. Защото в края на краищата корабът е бил канадски, т. е. английски, а тъй като ирландците са доста многобройни в Канада, занаят аз имам още едно основание да смятам, че детето е от ирландски произход!

— А-а! Ето какво намирате вие в моето писмо! — възкликна Бредейорд много по-смутен, отколкото изглеждаше. — И вероятно сте твърдо уверен, че не сте загубил своя Плиний?

— Разбира се.

— Дори може би си мислите, че имате някакви права за моя Квинтилиан?

— Надявам се всеки случай, че ще успея да докажа тези права благодарение именно на вашето откритие, стига само да ми дадете време и да подновим нашия облог!

— Така да бъде! Съгласен съм! Колко време ви трябва?

— Хайде още две години и да отложим до втория коледен празник след днешния!

— Прието! — отвърна Бредейорд. — Но уверявам ви, скъпи ми докторе, че ще постъпите също така добре да ми изпратите веднага вашия Плиний!

— Бога ми, не! — Той ще изглежда много добре в моята библиотека до вашия Квинтилиан!

7. МНЕНИЕТО НА ВАНДА

Отначало Ерик, изцяло пламнал от жертвоготовността си, се хвърли презглава в рибарския живот, старайки се чистосърдечно да забрави, че е познавал и друг живот. Винаги ставаше пръв и пръв потягаше лодката на приемния си баща, приготвяше всичко, та мастер Херсебум само да поеме кормилото и да потегли. Когато нямаше вятър, Ерик вземаше тежките гребла, гребеше с увлечение, сякаш търсеше най-тежкия, най-уморителния труд. Нищо не го отвращаваше, нито продължителните престои в бъчвата с двойно дъно, където рибарят на моруна чака рибата да захапе въдицата му, нито различните подготовки, през които трябва да мине неговата плячка: първом отрязват езика ѝ, който е голям деликатес, после главата, следват костите, преди да я хвърлят в резервоара, където минава през първото осоляване. Каквато и работа да подхванеше, Ерик я вършеше не само съзнателно, но и въодушевено. Той учудваше спокойния Ото с прилежанието си в най-дребните подробности на занаята.

— Колко ли трябва да ти е било мъчно в града! — му казваше наивно доброто момче. — Ти, изглежда, че идваш на себе си едва когато излезеш от фиорда и навлезеш в открито море.

Почти винаги когато разговорът поемаше в тази насока, Ерик се умълчаваше. В други случаи, напротив, той дори сам, подхващаше темата, опитваше се да доказва на Ото, или по-право на самия себе си, че няма по-хубав живот от техния.

— Точно така го разбирам и аз! — твърдеше другият със своята кротка усмивка.

А горкият Ерик се извъръщаше да прикрие една въздишка.

Истината е, че страдаше жестоко, дето се бе отречъл от своето учение, да вижда, че е обречен на чисто ръчен труд и когато такива мисли го връхлитаха, той се опълчваше да ги отхвърли и се бореше, така да се каже, вкопчан здраво в тях. Ала въпреки всичко той се чувствуваше обзет от огорчение и съжаления. За нищо не света не би желал да допусне да отгатнат това отчаяние. Криеше го дълбоко в себе

си и още по-силно страдаше. Една злополука, станала в началото на пролетта, още повече усили тревогите му.

През този ден имаше много работа в хангара, да се натрупат осолените моруни. Мастер Херсебум беше отишъл сам на риболов, след като възложи работата на Ерик и Ото. Беше едно сиво и тежко време, никак неотговарящо на сезона. Двамата младежи, макар да вършеха работата си дейно, не можеха да не почувствуват колко тежко им вървеше. Сякаш всичко около тях им тежеше повече от всякога, та дори и самият въздух в атмосферата.

— Странно нещо — отбеляза Ерик, — ушите ми бучат, като че ли се намирам в балон на височина четири-пет хиляди метра!

И почти веднага започна да му тече кръв от носа. Ото изпитваше същите симптоми, макар че не умееше да ги определи така точно.

— Предполагам, че барометърът трябва да е много паднал — каза Ерик. — Ако имах време да изтичам при господин Малариус, щях да го видя.

— Имаш достатъчно време — отвърна Ото. — Виж, че нашата работа е почти привършена и дори да се забавиш, аз лесно ще я довърша сам.

— Тогава тръгвам — отговори Ерик. — Не знам защо състоянието в атмосферата ме тревожи! Бих предпочел да зная, че татко се е върнал!

Понеже бе тръгнал към училището, срещна по пътя Малариус.

— Ето те и теб, Ерик! — каза му учителят. — Доволен съм да те видя и да съм сигурен, че не си в морето! Тъкмо бях тръгнал да разбера. От половин час барометърът падна много бързо! Никога не съм виждал подобно нещо. Сега е на 718 милиметра. Ще настъпи сигурно промяна във времето.

Малариус не бе още довършил, когато далечен тътен, последван от някакво плачевно пукане, раздра въздуха. Небето, което на запад почти моментално се бе покрило с мастиленочерно петно, притъмня удивително бързо отвсякъде. После внезапно след кратък миг на пълна тишина вихрушка помете от земята листа от дърветата, сламки, пясък, камъчета. Ураганът настъпваше с нечувана ярост. Комини, капаци на прозорци, а на места и покриви бяха отнесени като перушинки. Рухваха къщи. Вятърът отнесе и разруши всички бараки без изключение. Във фиорда, обикновено спокоен като кладенец и при

най-тежки бури в открито море, се вдигаха огромни вълни, връхлитаха върху брега и се разбиваха с оглушителен трясък.

Циклонът бесня цял час, после възпрян от високите планини на Норвегия се отклони на юг и се насочи да помете континентална Европа. В летописите на метеорологията той бе отбелязан като един от най-необикновените и най-разрушителните, които някога бяха преминавали Атлантика. Днес тези големи смущения в атмосферата са най-често предизвестявани и изпреварвани от телеграфа. Повечето пристанища в Европа, известни с телеграма, имаха за щастие време да предупредят за бурята корабите, които се готвеха да тръгнат или бяха несигурно пуснали котва. Пораженията до известна степен бяха ограничени. Ала из по-недостъпните брегове, из селата на риболовците и в открито море броят на корабкрушенията не се поддаваше на никакво изчисление. Само бюрото „Веритас“ във Франция и „Лойд“ регистрираха не по-малко от седемстотин и тридесет.

В този зловещ ден първата мисъл на цялото семейство Херсебум, както на хиляди други рибарски семейства, естествено беше устремена към онези, които бяха в морето. Мастер Херсебум най-често отиваше на западния бряг на един доста голям остров, разположен приблизително на две мили извън входа във фиорда — точно там, където той беше прибрал Ерик като бебе. Можеше да се надяват според времето на бурята, че той е успял да се приюти, дори ако лодката му е попаднала на ниския песъчлив бряг. Ала тревогата не остави Ерик и Ото да дочакат вечерта, за да проверят дали предположението им е вярно.

Едва фиордът се укроти, както обикновено след отминаването на урагана, и те убедиха един свой съсед да им заеме лодката си, за да го потърсят. Малариус настоя да придружи момчетата в тази експедиция. И така тръгнаха тримата, изпратени от тревожния поглед на стрина Катрина и дъщеря ѝ.

Над фиорда вятърът беше почти стихнал, ала духаше от запад и за да стигнат до тесния изход, трябваше да гребат с весла. Това трая повече от час.

Достигнали там, те се изправиха пред неочаквано препятствие. Бурята все още вилнееше в океана и вълните, разбиващи се в островчето, заприщващо входа във фиорда на Норое, образуваха две

течения, които се съединяваха зад това островче, и се втурваха в протока буйно като във фуния. При това положение не можеше и дума да става да преминат. Един параход едва би преминал с голяма мъка, камо ли лека лодка с весла, карана при насрещен вятър.

Трябваше да се върнат в Норое и да чакат.

Обичайният за завръщане час настана, без мастер Херсебум да се върне. Ала не се върнаха и другите рибари, които бяха излезли този ден. Можеше да се надяват, че по-скоро някакво общо препятствие ги задържа извън фиорда, отколкото да допуснат нещастие. От това вечерта не бе по-малко тъжна във всички домашни огнища, където липсваше по някой. Тревогата все повече нарастваше, докато нощта изтичаше без отсъстващите да се бяха върнали. У Херсебум никой не си легна. Прекараха тези дълги часове на очакване, насядали в кръг край огъня мълчаливи и съкрушени.

През март в тези високи ширини денят идва все още късно. Поне дойде ясен и слънчев. Бризът духаше от сушата към открито море; можеха да се надяват да преминат протока. Цяла флотилия лодки, образувана от почти всички, които се намираха на разположение в Норое, се подготвяше да потегли да ги търси, когато забелязаха множество лодки, появили се в протока, които достигнаха скоро селото.

Това бяха лодките, които бяха заминали предишния ден преди циклона — всички, без лодката на мастер Херсебум.

Никой не можеше да каже нищо за него. Че не беше се завърнал с другите, това всяваше още по-голяма тревога, защото всички риболовци бяха преживели големи опасности. Едни бяха изненадани от циклона и запратени към брега, където лодките им бяха заседнали на плиткото. Други бяха успели навреме да се приютят в някое заливче, защитено от урагана. Най-малък брой в критическия миг се бяха оказали на суша. .

Решиха, щом флотилията е готова да тръгне, да иде да търси човека, който липсваше. И отново Малариус пожела да участва в експедицията заедно с Ерик и Ото. Голямото жълто животно, което явно проявяваше белези на вълнение, получи разрешение също да се присъедини към тях. Това беше Клас, гренландското куче, което мастер Херсебум бе довел след едно пътуване до нос Фаруел.

След протока всички лодки се пръснаха, едни надясно, други наляво, да изследват бреговете на многобройните острови, разпилени в околностите на фиорда Норое, както по цялото норвежко крайбрежие.

Когато по обед се събраха на южния край на протока според паролата, не беше открита никаква следа от мастер Херсебум. Понеже търсенето явно беше добре извършено, всички бяха на мнение, че за жалост не им остава нищо друго, освен да се завърнат.

Ала Ерик не пожела да се признае за победен, нито така леко да се откаже от всяка надежда. Той заяви, че след като е бил из островите на юг, сега би искал да изследва северните. Малариус и Ото подкрепиха искането му. Като чуха това, постъпиха според желанието им. Дадоха им една дълга и тясна лодка, удобна за маневриране, за да опитат едно последно обхождане; после се сбогуваха с тях.

Тази упоритост трябваше да бъде възнаградена. След около два часа, когато лодката минаваше покрай едно островче близо до сушата, Клас изведнъж се разлая яростно. После, преди да го задържат, той скочи във водата и заплува към рифовете.

Ерих и Ото наблегнаха на веслата в същата посока. Скоро видяха кучето да излиза на островчето и да скача с ръмжене около нещо, което им се стори проснат върху скала човек.

На свой ред и те стигнаха брега. Действително беше човек, който лежеше там, и този човек беше Херсебум! Цял окървавен, блед, неподвижен и студен, бездиханен — може би мъртъв! Клас ближеше ръцете му със скимтене.

Първото, което Ерик стори, бе да коленичи бързо до това вкочанено тяло и да прилепи ухо към сърцето.

— Жив е! Чувам туптене! — провикна се той.

Малариус, който бе хванал едната ръка на мастер Херсебум и търсеше пулса, тъжно поклати глава със съмнение; ала той все пак поиска да опита всички препоръчани за подобни случаи средства. Разви широкия вълнен пояс, който носеше около кръста си, разкъса го на три парчета, даде по едно на всеки от тримата си млади приятели и се зае да разтрива силно заедно с тях гърдите, краката и ръцете на рибаря.

Скоро стана ясно, че това просто лекуване оказва въздействие и съживи кръвообращението. Пулсирането на сърцето се усили, гърдите се повдигнаха, от устните се изтръгна слабо дихание. Най-после

мастер Херсебум се съвзе и леко изпъшка. Малариус и двамата младежи го вдигнаха и побързаха да го отнесат. Когато го положиха на дъното на лодката върху постелка от корабни платна, той отвори очи.

— Вода! — продума той със слаб глас.

Ерик допря до устните му бутилка с брандвайн. Той пое една глътка и сякаш осъзна какво ставаше с него, доколкото можеше да се разбере по неговия сърдечен и благодарен поглед.

Ала тъй като изтощението почти веднага го обори, той потъна в дълбок сън, който наподобяваше пълна летаргия.

Като разсъдиха разумно, че е най-добре да се върнат час по-скоро, неговите спасители хванаха веслата и енергично потеглиха към пролива. Скоро стигнаха до него и подпомогнати от бриза, за кратко време се завърнаха в Норое.

Мастер Херсебум, пренесен на леглото си, обвит с компреси от кантарион, подкрепен с бульон и чаша бира, възвърна окончателно съзнанието си. Нямахше нищо сериозно, освен едно счупване на предмишницата, контузии и натъртвания по цялото тяло. Обаче Малариус настоя все пак той да остане в покой и да не се насилва да говори. Мъжът кротко заспа.

Едва на другия ден му позволиха да отвори уста и с няколко думи да обясни какво му се бе случило.

Изненадан от циклона в момента, когато вдигал платното си да се завърне в Норое, Херсебум бил хвърлен към рифовете на островчето, където лодката му се разбила на хиляди трески, веднага отнесени от бурята. Сам той се хвърлил, в морето един миг преди катастрофата, за да избегне този страхотен удар. Насмалко да се разбие върху скалите, но с големи усилия успял да се измъкне от тласъка на вълните. Изтощен от умора, със счупена ръка, цялото тяло в синини, той останал обезсилен и нямал вече съзнание за това, как е прекарал тези двадесет часа в очакване, изпадайки сигурно от пристъп на треска в безсъзнание.

Сега той беше извън опасност, но бе започнал да се вайка за загубата на лодката си и за ръката си, стегната неподвижно между две дъсчици. Какво щеше да прави, дори да допуснеше, че още би могъл да си служи с тази ръка след осем-десет седмици почивка? Лодката бе единственият капитал на семейството и този капитал току-що бе изчезнал под напора на вятъра. Да работи за сметка на други, бе тежко

за възрастта му. Пък и би ли намерил работа? Това беше доста съмнително, защото никой в Норое не наемаше помощници и дори самата фабрика наскоро бе принудена да намали персонала си.

Такива бяха тъжните размисли на мастер Херсебум, докато лежеше на болничното си легло и най-вече когато, привдигнал се, беше в състояние да седне в голямото си кресло с ръка в превръзка.

Изчаквайки напълно да оздравее, семейството живееше с последните си средства и от продажбата на солената моруна, още на склад у тях. Ала бъдещето беше мрачно и никой не виждаше как би могло да се проясни. Тази надвиснала беда скоро даде нова насока в мислите на Ерик. Щастие то, че е спасил живота на мастер Херсебум, беше заело ума му за два-три дни — това беше чест за неговата гореща привързаност. Как да не бъдеше горд, когато видеше погледа на стрина Катрина или пък на Ванда, вперен в него със сълзи на признателност, сякаш му казваше:

— Скъпи Ерик, татко те спаси от вълните, но ти на свой ред го изтръгна от смъртта!

Това наистина беше високата награда, която би могъл да пожелае за самоотричането, което бе доказал, като се обрече на рибарски живот. Каква по-утешителна и по-сладка мисъл от тази, да си каже, че в известна степен бе върнал на своето приемно семейство всички негови благодеяния.

Ала семейството, което така великодушно бе споделяло с него плодовете на своя труд, беше изправено сега пред деня, в който нямаше да има вече хляб. Трябваше ли да остане негово бреме? Не беше ли по-скоро длъжен всичко да опита, за да му помогне?

Ерик имаше ясно съзнание за това си задължение. Колебаеше се само върху начина — било като мислеше да отиде в Берген да се наеме като моряк, било като търсеше някакво друго средство да стане незабавно полезен. Един ден той сподели колебанията си с Малариус, който изслуша разсъжденията му, одобри ги, но се противопостави на проекта да стане моряк.

— Разбирам те, макар и да съжалявам за това — каза му той, — че ти си се примирил да останеш тук да споделяш живота на твоите приемни родители. Не мога да приема да се осъдиш далече от тях на една професия без бъдеще, когато доктор Швериенкруна се наема да

ти открие една свободна професия! Размисли, скъпо ми дете, преди да вземеш подобно решение!

Това, което Малариус не казваше, бе, че вече беше писал в Стокхолм, да уведоми доктора за положението, в което циклонът от 3 март бе поставил семейството на Ерик. Той не се изненада, когато три дни по-късно получи писмо и незабавно отиде да го покаже на Херсебумови. То беше със следното съдържание:

„Стокхолм, 17 март.

Драги ми Малариус,

Сърдечно ти благодаря, че ми известяваш унищожителните последици, които е имал за честния мастер Херсебум ураганът от 3 т. м. Щастлив и горд съм да узная, че Ерик се е държал при тези обстоятелства както винаги като храбро момче и предан син. Тук приложена ще намериш банкнота от петстотин крони, които те моля да му предадеш от моя страна. Кажу му, че ако не са достатъчни да купи в Берген най-хубавата лодка за риболов, която може да намери, да ми съобщи веднага. Той ще назове тази лодка «Цинтия», после ще я предложи на мастер Херсебум като синовен спомен. След като стане това, ако Ерик ми вярва, нека се върне при мене в Стокхолм и продължи учението си. В моя дом неговото място е винаги свободно; а ако трябва повод да се реши да дойде, прибавям, че сега имам сигурни данни и надежда да проникна в тайната на рождението му. Вярвай ми винаги, драги ми Малариус, твой искрен и предан приятел

Р. В. Швериенкруна, доктор по медицина.“

Можете да си представите с каква радост бе посрещнато това писмо. Докторът показваше, като пращаше подаръка си на Ерик, че той добре е опознал характера на стария рибар. Предложена право нему, малко за вярване е, че мастер Херсебум щеше да приеме лодката. Ала няма начин да откаже на приемното си дете, и то с това име „Цинтия“, което напомняше как Ерик е влязъл в семейството!...

Опакото на медала — мисълта, която помрачаваше вече всички чела, беше вероятността да го видят сега отново на път. Никой не смееше да говори за това, но всички го мислеха. Също и Ерик, навел глава, затруднен между съвсем естественото желание да задоволи доктора, като осъществи спотаената в сърцето си мечта и не по-малко естественото си желание да не обиди приемните си родители.

Ванда пое тежката задача да счупи леда.

— Ерик — сериозно продума тя с приятния си глас, — ти не можеш да откажеш на доктора след подобно писмо! Не можеш, защото това едновременно би било да се покажеш неблагодарен към него и да сгрешаиш спрямо себе си! Твоето място е сред учените, а не сред рибарите! Отдавна мисля така! Понеже никой не смее да ти го каже, казвам ти го аз!...

— Ванда е права! — възкликна Малариус усмихнат.

— Ванда е права! — повтори стрина Катрина, изтривайки една сълза.

И така за втори път бе решено Ерик да замине.

8. ПАТРИК СГДОНОГАН

Новото, което доктор Швериенкруна беше научил, нямаше голямо значение, но поне можеше да го насочи по нова следа.

Той бе узнал името на бившия директор на компанията „Канадски транспорт“ — господин Джошуа Чърчил.

В действителност не се знаеше какво е станало с тази личност след ликвидирането на дружеството. Разбира се, диренията бяха насочени в този смисъл. Откриеха ли господин Джошуа Чърчил, може би щяха да научат от него къде се намират старите регистри на компанията и така да получат списъка на пътниците от „Цинтия“. С други думи, бебето трябва да е упоменато в тях със семейството си или лицата, на които е било поверено. И в такъв случай полето за дирения щеше много да се ограничи. Адвокатът, който като ликвидатор на дружеството някога бе държал в ръцете си тези регистри, бе дал такъв съвет, но поне от десет години не знаеше какво е станало с Джошуа Чърчил.

За известно време доктор Швериенкруна бе обзет от измамна радост, като установи, че американските вестници обикновено публикуват списъците на пътуващите за Европа. Той си каза, че би било достатъчно да прегледа сбирка стари вестници, за да намери списъка на „Цинтия“. Но след проверката предположението се оказа необосновано, тъй като обичаят да се публикуват тези списъци бил съвсем отскоро и едва от няколко години. Все пак старите вестници в известна степен бяха полезни, понеже даваха точната дата за отплаването на „Цинтия“, която на 3 ноември бе напуснала не канадското пристанище, както отначало се вярваше, а пристанището на Ню Йорк, за да отиде в Хамбург.

Тъкмо в последния град отначало, а после в Съединените щати докторът бе започнал да събира сведения.

От Хамбург те бяха почти никакви: Фирмата във връзка с компанията „Канадски транспорт“ не знаеше нищо за пътниците на

„Цинтия“ и можаха само да посочат сумата на навлото, което вече се знаеше.

От шест месеца Ерик се беше завърнал в Стокхолм, когато най-сетне узнаха от Ню Йорк, че бившият директор Джошуа Чърчил още преди седем години издъхнал в една болница на Девето авеню, без да остави никакви наследници и никакво наследство. А пък регистрите на компанията без съмнение отдавна са били продадени като отпадъчна хартия и накъсани на хартиени фунийки от търговците на тютюн в Ню Йорк.

Следата не довеждаше до никъде и едничкият резултат от продължителното дирене даде повод на Бредейорд да каже най-болезнени за честолубието на неговия приятел закачки, макар и съвсем безобидни по същество.

Историята на Ерик сега беше общоизвестна в дома на доктора. Вече не се стесняваха да говорят открито за нея и всички степени на анкетата се разискваха на трапезата или във всекидневната. Може би докторът бе по-разумно настроен през първите две години, когато пазеше в тайна тези истории, защото те подхранваха дърдоренията на госпожа Грета и на Кайса, а също така и мислите на Ерик. А тези мисли често биваха много тъжни. Стигаше му мъката, че не познаваше родителите си, ако все още бяха живи, и че може би никога нямаше да узнае тайната на рождението си. Ала най-тъжно беше, че не знаеше коя е неговата родина.

„Най-бедното улично дете, най-окаяният селянин знае поне коя е неговата страна, към кой голям човешки род принадлежи!

казваше си той понякога, когато се замисляше. — А аз нищо не зная! На земното кълбо съм като отломка, като прашинка, довяна от вятъра, която не знае откъде идва! Нямам корени, нямам родословие, нямам минало! Земята, където е родена майка ми, където почиват или ще почиват останките ѝ, може да бъде озлочестена от чужденецът, потъпкана от него, без да ми е възможно да я браня или да пролея кръвта си за нея!“

Тази мисъл огорчаваше бедния Ерик. В подобен случай той напразно си казваше, че е намерил майка в лицето на стрина Катрина, домашно огнище у мастер Херсебум, родина в Норое, напусто се кълнеше стократно да им възнагради благодеянията и винаги да бъде

за Норвегия най-предан син, все пак той се чувствуваше в изключително положение.

Дори физическата разлика, която той откриваше между себе си и околните — цвета на очите и на кожата му, зърнати, в някое огледало, или във витрина на магазин — всеки миг подновяваха мъката му. Питаше се понякога каква родина би предпочел на света, ако можеше да избира. Точно с подобна особена цел той изучаваше една след друга цивилизациите и народите. Намираще известно утешение, че можеше да каже, че е от келтска раса и търсеше в книгите потвърждение на мнението на доктора.

Ала когато ученият му повтаряше, че по негово мнение той сигурно е ирландец, сърцето на Ерик се свиваше. От всички келтски народи трябваше да избере най-потиснатия? Стига само да имаше доказателство за това, би обикнал тази нещастна в сравнение с по-големите и по-прочути страни. Но такова доказателство липсваше! Защо да не предположи например, че е французин? Във Франция също има келти! Ето родината, която би пожелал да нарече своя с нейните величествени традиции, драматичната ѝ история и благодатни принципи, които бе посяла по света! О, с плам би обичал, с преданост би служил на такава родина! Колко би се гордял да ѝ принадлежи! От каква синовна обич би бил обзет, докато изучава нейните славни летописи, докато четете нейните писатели и се възхищава от творбите на нейните художници! Но за жалост тъкмо тези възвишени вълнения бяха изключени завинаги за него! Беше ясно — никога въпросът за произхода му нямаше да бъде решен, щом като толкова търсения не дадоха резултат.

И все пак струваше му се, че ако би могъл лично да започне отначало проучванията, сам да открие на място нови следи, може би тогава би стигнал до някакъв успех? Това, което усилията на платените агенти не бяха могли да сторят, защо да не постигне неговата дейност? Не щеше ли той да вложи горещо усърдие, воля за успех, които нищо не би могло да замени?

Тази натрапчива идея оказа неусетно върху неговите занимания едно извънредно ярко въздействие и им даде почти против волята му съвсем особена насока. Като че ли беше решено предварително, че трябва да пътува, той започна да изучава основно астрономия, география, корабоплаване — цялата програма на морското училище.

„Някой и друг ден — си казваше той — ще взема изпита за капитан на далечно плаване и тогава ще мога да ида в Ню Йорк на собствени разноски да подхвана отново анкетата за «Цинтия»!“

По една естествена склонност неговите разговори отразяваха този проект за лично търсене и съвсем явно го издаваха.

В края на краищата доктор Швериенкруна, адвокатът Бредейорд и професор Хохстед се поддадоха толкова много, че и те лично го възприеха. Защото докато отначало гледаха на въпроса за произхода на Ерик като на забавна задача, започнаха да се увличат все повече и повече. Те виждаха колко Ерик я бе взел присърце и понеже искрено го обичаха, понеже разбираха значението, което тя имаше за него, бяха готови всичко да направят, за да осветлят тази тайна..

И така един прекрасен ден у тях се породи мисълта да отпътуват заедно за Ню Йорк като на излет през ваканция и лично да видят дали няма да открият нещо ново от това, което вече знаеха.

Кой пръв даде тази идея? Това беше нещо неясно и дълго време служеше за спорове между доктора и Бредейорд, понеже всеки претендираше за първенство. Тази идея витаеше във въздуха и вероятно бяха се досетили едновременно, защото Ерик им го беше внушил! Последствието беше, че тя се оформи, бе решително възприета и през септември следната година тримата приятели заедно с Ерик се качиха на кораб в Християния ’ за Съединените щати.

След десет дни те бяха в Ню Йорк и незабавно влязоха във връзка с фирмата „Джеръми Смит, Уокър и Ко“, от която бяха получени първите сведения.

От този момент в играта щеше да влезе нов двигател, чиято сила още никой не подозираше. Този двигател беше личната дейност на Ерик. От всички гледки на Ню Йорк и Съединените щати, толкова нови за него, той обръщаше внимание само на онова, което можеше да се свърже с предмета на неговите дирения. На крак още от съмнало той тичаше до пристанището, кръстосваше кейовете, посещаваше корабите на котва, търсейки, събирайки най-точни подробности.

— Познавахте ли канадската транспортна компания? Бихте ли могли да ми посочите някой офицер, някой пътник, някой моряк, който да е плавал с „Цинтия“? — разпитваше той навсякъде.

Благодарение на отличното му владение на английски език, на приятната му и сериозна физиономия, познаването на всички

тънкости, близостта му с всичко, свързано с морето, той навсякъде беше добре приет. Посочиха му едно след друго много някогашни офицери, моряци и чиновници от канадската транспортна компания. Понякога ги намираще. Друг път следите им се губеха. Ала никой от тях не можа да му даде полезни сведения за последното пътешествие на „Цинтия“. Необходимо бе петнадесет дни отиване, връщане, непрестанно дирене, и най-после да стигне до едно сведение, което по безспорен начин внасяше ред сред обърканите и често

1 Старото име на Осло — столица на Норвегия. Б. пр.

противоречиви сведения, които Ерик беше събрал. В действителност това сведение, изглежда, си струваше товар злато.

Твърдяха, че един моряк на име Патрик О’Доноган се бил спасил при корабкрушението на „Цинтия“ и след катастрофата дори се бил връщал многократно в Ню Йорк. Този Патрик О’Доноган служел, казваха, като начинаещ моряк на борда на „Цинтия“ при последното пътуване на този кораб. Той бил придаден специално на служба при капитана и по всяка вероятност е познавал пътниците от първа класа, които са се хранели на задната маса. Така че ако съдим по изисканите дрехи, няма съмнение, че детето, привързано на спасителния пояс от „Цинтия“, е било в тази категория. И така може би най-голямо значение имаше да се намери този моряк.

Такова беше заключението на доктора и на Бредейорд, когато Ерик им съобщи за своето откритие, връщайки се за обяд в хотела на Пето авеню. Обаче почти веднага разискването се отклони, понеже докторът пожела да извлече от новото явление доказателство за своята любима теория.

— Безспорно името на Патрик О’Доноган е чисто ирландско — възкликна той. — Нали ви казвах, че в произхода на Ерик има нещо ирландско!

— Засега не виждам такова нещо — отговори с усмивка Бредейорд. — Един начинаещ моряк ирландец на борда не е кой знае какво доказателство и по-скоро би било трудно, вярвам, да намериш американски кораб, който да няма в екипажа си някой син на зелената Ейре!

Имаше за какво да спорят два-три часа и те не пропуснаха случая. От този ден Ерик съсредоточи всичките си усилия в единствената цел: да открие Патрик О'Доноган.

Наистина той не успя да го намери, но с упорито търсене и питане откри на кея на Хъдзън един моряк, който познавал въпросната личност и могъл да даде някои подробности. Патрик О'Доноган наистина бил ирландец, родом от Инишенън в графство Корк. Бил на тридесет и три, до тридесет и пет години, среден на ръст, червенокос, с черни очи, нос сплескан при някаква злополука.

— Юначага, който се отличава сред хиляди! — каза морякът. — Спомням си го много добре, макар да не съм го виждал от седем-осем години.

— Обикновено в Ню Йорк ли го срещахте?

— И в Ню Йорк, и другаде. Ала последния път беше сигурно в Ню Йорк.

— Не бихте ли могъл да ми посочите някой, който да ме осведоми какво е станало с него?

— Бога ми, не... А може би собственикът на кръчмата „Червената котва“ в Бруклин! Патрик О'Доноган отсядаше там, когато пристигаше в Ню Йорк! Някой си господин Боулс, стар моряк! Ако ли той не знае нищо, не виждам кой ще може да каже къде е О'Доноган!

Ерик побърза да се качи на една от големите гемии, които обслужват Ист ривър, и след двадесет минути беше в Бруклин.

На вратата на „Червената котва“ намери стара жена, извънредно чиста, сериозно заета с белене на картофи.

— Господин боулс тук ли е, мадам? — запита Ерик с учтив поздрав, характерен за страната, която го бе осиновила.

— Тук е, но в момента си почива — отговори любезната жена, като хвърли любопитен поглед към посетителя. — Ако искате да му кажете нещо, наемам се да му предам: аз съм госпожа Боулс.

— О, мадам, вие несъмнено бихте могла да ме осведомите така добре, както господин Боулс — продължи Ерик. — Бих искал да зная дали познавате моряк на име Патрик О'Доноган, дали сега е у вас и можете ли ми каза, къде да го намеря!

— Патрик О'Доноган? Да, познавам го! Има вече пет-шест години, откак той не е стъпвал тук! А колкото за това, да кажа къде може да е, бога ми, доста съм затруднена.

Толкова дълбоко разочарование се изписа на лицето на Ерик, че старата жена го забеляза и сигурно се трогна.

— Много необходим ли ви е Патрик О'Доноган, та изглеждате толкова недоволен, че не го намирате тук? — попита тя.

— Много необходим, госпожо — отвърна младежът тъжно. — Той единствен може би ще ми разкрие една тайна, която аз през целия си живот ще търся да изясня.

Ерик бе придобил известен опит за хорските отношения в течение на трите седмици, както се луташе да търси сведения. Той разбра, че любопитството на госпожа Боулс беше крайно изострено и си помисли, че не би било никак неудобно да я разпита. Тогава я помоли за чаша газирана вода, за да се освежи, и получил утвърдителен отговор, влезе в кръчмата.

Ниският салон, в който влезе, беше подреден с лакирани, маси и плетени столове, но съвсем празен. Това положение вдъхна смелост на Ерик да започне разговора със старата жена, когато тя се върна от избата с една малка глинена бутилка.

— Сигурно вие, мадам, се питате какво бих могъл да искам от Патрик О'Доноган — промълви той с кроткия си глас, — ето какво: Патрик О'Доноган, изглежда, е свидетел на корабкрушението на „Цинтия“, американски кораб, който се е загубил преди около седемнадесет години край бреговете на Норвегия. И аз съм бил прибран от един норвежки рибар, който ме е намерил съвсем малък, едва на девет месеца в люлка, привързана върху спасителен пояс от „Цинтия“! Търся О'Доноган, за да узная дали не би могъл да ми даде сведения за моето семейство или поне за моята родина!

Един вик на госпожа Боулс прекъсна рязко обясненията на Ерик.

— Върху спасителен пояс ли казвате? Вие сте бил прикрепен върху спасителен пояс?

И без да дочака отговор, тя изтича до стълбата.

— Боулс! Боулс! Слизай веднага! — извика тя с остър глас. — Върху спасителен пояс! Вие сте детето от спасителния пояс, така ли? Кой би се надявал на подобно нещо? — повтаряше тя на връщане при Ерик, пребледнял от изненада и от надежда.

Щеше ли най-после да узнае толкова горещо търсената тайна?

От дървената стълба се донесе тежка стъпка и скоро дребен старец, закръгленичък и розовичък, облечен в костюм от груб син плат,

с лице обрамчено от големи бели бакенбарди, със златни обеци на ушите, се появи на прага на ниския салон.

— Е, какво? Какво става? Какво има? — запита той, търкайки очите си.

— Това, че имаме нужда от тебе! — отвърна троснато госпожа Боулс. — Седни и изслушай господина, който ще ти повтори това, което току-що ми разказа.

Боулс се подчини без протест. Ерик постъпи като него. Повтори почти същото, което бе разказал преди малко на любезната жена.

При това лицето на Боулс разцъфна като пълна месечина, на устата му се появи широка усмивка и той загледа жена си, потривайки ръце. Тя също изглеждаше не по-малко доволна.

— Да предполагам ли, че вие вече знаете моята история? — запита Ерик с разтуптяно сърце.

Боулс стори утвърдителен знак, почеса ухото си и най-накрая се реши да говори.

— Хем я знам, хем не я знам — каза най-сетне — и жена ми също добре я знае! Често сме си говорели за нея, без нищо да разбираме.

Ерик, побледнял, стиснал устни, поглъщаше тези думи в очакване на някакво разяснение. Но то се бавеше. Боулс нямаше дар слово, нито яснота. Може би мислите му още бяха малко объркани от спането. Преди да се съвземе, след като бе спал, трябваша му две-три чаши от една течност, украсена с името „Ощипи ме“, която страхотно наподобяваше джин. Едва когато жена му постави пред него бутилка с две чаши, почтеният човек се реши да говори.

Тогава той затъна в един много объркан разказ, в който след безброй излишни подробности изплуваха само няколко факта. Този разказ продължи не по-малко от два часа. Беше необходимо голямо внимание и разпален интерес, който влагаше бедният Ерик, за да изтръгне нещичко. С настойчиви въпроси и благодарение на помощта на госпожа Боулс най-сетне той постигна нещо.

9. ПЕТСТОТИН ЛИРИ СТЕРЛИНГИ ВЪЗНАГРАЖДЕНИЕ

Доколкото Ерик можа да разбере през недомлъвките и отклоненията на Боулс, Патрик СДоноган не е бил образец на добродетел. Собственикът на „Червената котва“ го бе познавал като юнга, начинаещ моряк и моряк преди и след корабокрушението на „Цинтия“. До това време Патрик СДоноган е бил беден, каквито са, общо взето, мореплавателите. След корабокрушението той се върнал от Европа с голяма пачка банкноти, твърдейки, че бил получил наследство в Ирландия, което изглеждало доста невероятно.

Боулс не повярвал никога на това наследство. Той дори мислел, че толкова неочаквано богатство би трябвало да има някаква връзка с корабокрушението на „Цинтия“, но вероятно не е било за приказване. Защото бил сигурен, че Патрик О’Доноган е бил на кораба и противно на обичая на моряците в подобен случай, старателно избягвал да говори за това; доста несръчно отклонявал разговора, когато попадал на тази тема. Дори побързал да офейка, да предприеме дълго пътешествие по време на гражданския процес, повдигнат от осигурителното дружество срещу собствениците на „Цинтия“, и то за да не бъде замесен в делото, макар и като свидетел. Това поведение изглеждало още по-подозрително, защото Патрик СДоноган бил тогава единственият известен останал жив от екипажа. Боулс никога не е знаел същината на тази работа, ала жена му и той винаги са я считали за подозрителна.

Това, което изглеждало още по-подозрително, било, че Патрик не оставал никога без пари по време на престоя си в Ню Йорк. А пък от пътешествията си никога не печелел. Но няколко дни след пристигането си винаги добивал златни монети и банкноти, а когато бивал пиян, което често му се случвало, хвалел се, че знаел една тайна, равностойна на цяло състояние. И думите, които винаги се мяркали сред бръщолевенията му, били „детето върху спасителния пояс“.

— Детето върху спасителния пояс, господин Боулс! — казал той, удряйки по масата. — Детето върху спасителния пояс струва толкова злато, колкото тежи.

При това злобно се подсмивал много самодоволен. Никога не успели да изтръгнат от него някакво обяснение на тези думи, които в продължение на години били за семейство Боулс тема за безкрайни догадки.

Оттам и вълнението на госпожа Боулс, когато Ерик ѝ съобщил, че тъкмо той бил това приказно „дете върху спасителния пояс“.

Патрик О'Доноган, който в продължение на повече от петнадесет години имал навик да отсяда в „Червената котва“, когато бивал в Ню Йорк, не се бил явявал вече близо четири години. И в това също по думите на Боулс имало нещо загадъчно. Една вечер някакъв човек посетил ирландеца и се затворил с него почти цял час. След това посещение развълнуван и притеснен Патрик СДоноган набързо уредил сметката си, взел моряшката си торба и отпътувал.

Повече не го видели. Разбира се, господин и госпожа Боулс не знаели причината за внезапното заминаване. Ала те винаги мислели, че то трябва да е свързано с корабкрушението на „Цинтия“ и с историята на „детето върху спасителния пояс“. Според тях посетителят на Патрик бил дошъл да го предупреди, че той е изложен на някаква голяма опасност и ирландецът е намерил за благоразумно да напусне веднага Ню Йорк. Съпрузите Боулс мислят, че той не е идвал оттогава в Ню Йорк. Биха узнали това, казваха те, от други постоянни посетители на тяхната кръчма, които непременно биха се учудили, ако Патрик отседнеше другаде, а не в „Червената котва“, и биха ги попитали защо.

Такъв беше в общи черти разказът, който Ерик можа да чуе. Желаше по-скоро да го съобщи на приятелите си. И той побърза да помоли господин и госпожа Боулс да му позволят да иде да ги повика.

Неговото съобщение, разбира се, бе посрещнато на Пето авеню със заслужен интерес. За първи път след толкова търсене бяха попаднали на следата на човек, който многократно беше споменавал за „детето върху спасителния пояс“. Наистина не знаеха къде беше този човек, но можеха да се надяват, че все един ден ще го намерят. Още не беше попаднал друг толкова значителен случай. Работата им се стори много важна и те решиха да помолят телеграфически госпожа Боулс да

пригответи угощение за шест души. Бредейрод бе внушил този начин да изтръгнат от почтените хора всичко, каквото биха могли да знаят. Ще се настанят у тях, ще ги поканят на трапеза и ще разговарят.

Ерик не очакваше да научи нищо ново. Доста добре познаваше вече съпрузите Боулс и беше убеден, че ги е накарал да кажат всичко, което знаеха. Ала му липсваше голямата практика на Бредейорд, който умееше да разпитва свидетелите в съдилищата и да извлича от техните отговори онова, което те дори често не подозираха.

Госпожа Боулс бе надминала себе си. Беше сервирала масата в най-хубавата стая на първия етаж и за по-малко от час бе приготвила необичайно великолепно угощение. Много поласкана, че е поканена да участва със съпруга си, тя се поддаде на умело подхвърлените въпроси на именития адвокат. Така събраха известен брой факти със значение:

Първо, Патрик О'Доноган бил казал според собствените му думи по времето на процеса, който повдигнало осигурителното дружество, че си отива, „за да не бъде призован за свидетел“. Явно доказателство, че той не е искал да дава обяснения за събитията около корабкрушението, за което впрочем свидетелствува изцяло поведението му.

Второ, тъкмо в Ню Йорк или в околностите му се намира изворът на подозрителните му доходи, които той явно изтръгва срещу някаква тайна. Защото, когато пристига, той винаги е без пари, докато някоя вечер се връща с пълни със злато джобове, след като се е губил цял следобед навън.

Нямаше съмнение, че тази тайна е била свързана с „детето върху спасителния пояс“, понеже той неведнъж го е казвал.

Патрик О'Доноган се е опитвал вероятно да изтръгне цялата стойност на тайната и този опит е предизвикал някаква криза. Защото вечерта преди внезапното си заминаване той твърдял, че му омръзнало да плава; нямал намерение вече да се връща към морето и иска за в бъдеще да живее като рентиер в Ню Йорк.

Трето, лицето, което идвало да види Патрик О'Доноган, е било заинтересувано да го накара да замине, защото още на другия ден отишло да търси ирландеца в „Червената котва“ и явно било много доволно, че вече го нямало там. Боулс считаше, че може да познае този човек, който според държането си и своите постъпки му изглеждал на

„детектив“ или един от онези официални полицейски агенти, каквито ги има в големите градове.

Бредейорд заключаваше от тези обстоятелства, че Патрик сигурно е бил последователно заплашван от онова лице, от което той е изтръгвал пари по време на своите престои в Ню Йорк и че без съмнение то му е изпратило набързо детектива, за да го уплаши със съдебно преследване като престъпник. Единствено това можеше да обясни защо ирландецът е тръгнал много набързо след онова посещение и никога не бе се появил отново.

Впрочем беше много важно да притежават указания за детектива, а същевременно и за самия Патрик О'Доноган. Семейство Боулс даде доста точни сведения. Като претърсиха своята сметководна книга, те успяха да открият точната дата, когато ирландецът е заминал тя беше четири години без три месеца, а не пет-шест години, както мислеха отначало.

Доктор Швериенкруна веднага бе поразен от факта, че времето на заминаването, а следователно и на посещението на детектива съвпадаше с времето от първите съобщения, които той бе разгласил във Великобритания, за да търси останали живи пътници от „Цинтия“. Съвпадението беше толкова поразително, че беше невъзможно да не се установи някаква връзка между двете случки.

Като че ли започна да се прояснява малко въпросът. Изоставянето на Ерик върху плавателен пояс трябва да е било следствие на престъпление — престъпление, на което младшият моряк О'Доноган, настанен в кораба „Цинтия“, е бил свидетел или съучастник. Той е познавал извършителя на престъплението, който е живеел в Ню Йорк или в околностите му, и дълго време е използвал тази тайна. После е настанал ден, когато, уморен от настойчивите искания на ирландеца и изненадан от поместените във вестниците съобщения, този човек достатъчно е наплашил Патрик, за да го принуди да избяга.

Във всеки случай дори ако предположим, че тези изводи не са строго обосновани, те съдържат наченки на строга съдебна анкета. Ерик и приятелите му напуснаха „Червената котва“ с твърдата надежда, че скоро ще постигнат някакъв успех. Още на другия ден Бредейорд направи постъпки да бъде представен от посланика на Швеция на главния инспектор на полицията в Ню Йорк, когато постави в течение

на познатите факти. Същевременно се свърза с ликвидаторите на осигурителното дружество, които бяха водили дело срещу собствениците на „Цинтия“, и успя да изрови досието на този процес от прашните папки, където спеше от дълги години. Но проверката на тези книжа не даде никакъв документ със значение. И едната, и другата страна не бяха успели да представят никакъв свидетел на корабокрушението. Цялото дело беше се развивало по пунктове на закона и върху преувеличената цифра на осигуровката в сравнение с действителната стойност на кораба и на товара му. Собствениците на „Цинтия“ не можаха да изтъкнат уверено твърдението си, нито пък да обяснят как е станало корабокрушението. Понеже цялата им защита беше слаба, съдът даде право на противната страна. Обаче осигурителното дружество беше задължено да изплати много обезщетения за живот на наследниците на различни пътници. Ала никъде в тези процеси и спогодби нямаше ни най-малка следа от дете на девет месеца.

Изследването на тези досиета трая много дни. То току-що бе завършило, когато Бредейорд получи покана да се яви при главния полицейски инспектор, който му каза, че за свое голямо съжаление не е намерил нищо. Никой в Ню Йорк не познава щатен или доброволен детектив, който да отговаря на отличителните черти, дадени от Боулс. Никой не могъл да даде дори най-малко указание за лице, което е имало интерес да се освободи от Патрик О’Доноган. А колкото до този моряк, той, изглежда, не е стъпвал в Съединените щати най-малко от четири години.

Бяха си взели бележка за отличителните му белези, което би могло да послужи при подходящ случай. Но главният инспектор не можа да прикрие от Бредейорд, че за него анкетата му изглежда погребана. Впрочем фактите са толкова отдавнашни и толкова близо до давността от двадесет години, че дори да допуснем едно незабавно завръщане на Патрик О’Доноган, най-малкото съмнително е правосъдието да приеме да повдигне процес. И тъй Ерик, който за миг бе повярвал, че държи ключа от тайната в ръцете си, виждаше как тя му се изплъзва и може би безвъзвратно.

Не им оставаше нищо друго, освен да се завърнат в Швеция, минавайки през Ирландия, да видят да не би случайно Патрик О’Доноган просто да се е прибрал там на село. Точно това сториха

доктор Швериенкруна и неговите приятели, след като отидоха да се сбогуват с господин и госпожа Боулс.

Параходите от Ню Йорк за Ливерпул винаги спираха в Корк, на пътниците им стигаше да тръгнат по този път и да се намерят на няколко мили от Инишънън. Там узнаха, че Патрик О'Доноган от дванадесет годишна възраст не се е завръщал в родното си място и никога не се е и обаждал.

— Къде да го търсим сега? — питаше доктор Швериенкруна, когато се качваха за Лондон, откъдето щяха да поемат за Стокхолм.

— Из морските пристанища, очевидно, и то не в американски — отговори Бредейрод. — Защото отбележете следното положение — един моряк, някогашен юнга, не се отказва на тридесет и пет години от професията си. Той знае само това. Патрик плава. И понеже корабите имат задача да отиват от едно пристанище в друго, само там може да се надяваме да намерим един моряк. Какво ще кажете вие, Хохстед?

— Разсъждението ми се струва правилно, макар и малко пресилено — отвърна професорът с обичайната си сдържаност.

— Да допуснем, че е така — продължи Бредейрод. — Щом като Патрик О'Доноган е заминал под натиска на същински ужас и вероятно под заплахата от съдебно преследване за престъпление, той се страхува от екстрадиция. По всяка вероятност се пази да не бъде разпознат и следователно избягва някогашните си другари. Ще предпочита пристанища, които те не са свикнали да обикалят... Това, зная, е само едно предположение, но да приемем за момент, че е обосновано — числото на пристанищата, в които американците нямат работа, не е толкова голямо, та да не можем лесно да им направим списък. Мисля, че трябва да започнем оттук и най-напред да попитаме в тези пристанища дали нямат никакви сведения за лице, което отговаря на отличителните белези на О'Доноган.

— Защо да не прибегнем просто до съобщения? — запита Швериенкруна.

— Защото дори да допуснем, че съобщението може да стигне до един моряк, ако Патрик О'Доноган се крие, той ще се пази да отговори.

— Кой ни пречи да направим съобщението приемливо за него, да го предупредим, че ще бъде при всички случаи под закрилата на давността и че е в негова изгода да ни се обади?

— Това е добре. Но аз повтарям своето възражение: много се съмнявам едно съобщение да стигне до един прост моряк.

— Винаги може да опитаме, като предложим награда на Патрик О'Доноган или на който го намери. Какво ще кажеш ти, Ерик?

— Струва ми се, че подобни съобщения, за да имат успех,; трябва да бъдат повторени в голям брой вестници. Ще струва много скъпо и може, колкото и примамливи да са, да уплашат Патрик О'Доноган, в случай че смята, че има интерес да се крие. Не би ли било по-добре да се повери на някой грижата да иде лично да прави анкета в онези пристанища, където предполагахме, че може да се намери този човек?

— Много добре, но къде да намерим доверен човек, който би могъл да проведе подобна анкета?

— Той е налице, скъпи ми учителю — подзе Ерик. — Това съм аз.

— Ти, скъпо мое дете... А твоето следване?...

— Моите занимания може да не пострадат от това пътуване. Нищо не ми пречи да се уча, докато пътувам. Още повече, ако трябва да ви призная, докторе, аз вече съм си осигурил начин да пътувам безплатно.

— И как така? — запитаха заедно Швериенкруна, Бредейорд и Хостед.

— Съвсем просто, като се подготвих за изпит като капитан за далечно плаване. Може да го взема утре, ако се наложи. И веднъж взел тази диплома, няма да има нищо по-лесно от това да намеря място в кораб като лейтенант в първото попаднало ми пристанище.

— Как! Ти си сторил това, без думица да ми кажеш? — възкликна докторът малко сърдит, докато адвокатът и професорът се смееха от сърце.

— Наистина — отвърна Ерик, — моята вина не е чак колкова голяма, защото досега само трупях знания и се поготвих за изпита. Но нямаше да се явя, без да ви попитам, и в момента правя тъкмо това — моля ви за разрешение.

— Давам ти го, лошо момче! — рече докторът, укротен от довода. — Ала да те оставя да заминеш още отсега, и то съвсем сам, това е съвсем друг въпрос! Ще почакаш за тази работа, докато станеш пълнолетен.

— Но аз точно това имам наум! — отвърна Ерик с подчертан тон на признателност и послушание, в които не можеше да се излъже човек.

При все това докторът не пожела да се откаже от идеята си. Според него, личното дирене из пристанищата винаги ще бъде само един изход. Съобщението, напротив, ще проникне навред едновременно. Ако Патрик О'Доноган не се крие, което е допустимо, този начин трябваше веднага да го подтикне да дойде. Ако пък се криеше, то можеше да помогне да го открият. След като претеглиха всички доводи, те съставиха следната редакция, която, преведена на седем-осем езика, скоро щеше да литне към петте части на света върху крилата на сто от най-разпространените вестници: „Патрик О'Доноган, моряк, отсъстващ от Ню Йорк отпреди четири години. Сто лири стерлинги възнаграждение за който го Намери! Петстотин лири стерлинги лично нему, ако той влезе във връзка с долуподписания. Няма нищо опасно, след като действията са покрити от доктор Швериенкруна, Стокхолм.“

На 20 октомври докторът и неговите другари в пътешествието се завърнаха в своето огнище. На другия ден дадоха съобщението в Генералната агенция за печата в Стокхолм и след три дни то се появи в множество вестници. Ерик не успя да задържи една въздишка, като предчувствие за окончателно поражение, когато го прочете. А пък Бредейорд заяви направо, че това беше най-голямото безумие на земята и че занапред той счита работата за пропаднала.

Ерик и Бредейорд се мамеха, както ще го докажат последвалите събития.

10. ТЮДОР БРАУН, ЕСКУАЙЪР

През една майска сутрин докторът беше в кабинета си, когато прислужникът му донесе визитната картичка на един посетител. Върху картичката, много малка, както ги правят в Англия, беше изписано едно име — „г-н Тюдор Браун“ — и едно указание — на борда на „Албатрос“.

— Господин Тюдор Браун? — запита се докторът, ровейки спомените си, без да намери нещо, което да се свърже с това име.

— Този господин иска да види господин доктора — подхвана прислужникът.

— Не може ли да дойде в приемния ми час?

— Той твърди, че е за лична работа.

— Пуснете го — каза с въздишка докторът.

Когато чу отварянето на вратата, той вдигна глава и, малко изненадан, внимателно огледа странната личност, която отговаряше на феодалното име „Тюдор“ и в същото време на съвсем плебейската фамилия „Браун“.

Представете си мъж на петдесетина години: чело, покрито с множество червеникави къдрици „а ла Титус“, които при съвсем повърхностен поглед изглеждаха, че не са от коса, а от сурова коприна; орлов нос, възседнат от огромни златни очила с опушени стъкла; зъби, дълги като на кон; страни бръснати, обрамчени от огромна колосана яка, от която под брадичката се подаваше четчица руса брада; невероятна глава, над която стърчеше цилиндър сякаш пришит към нея, защото притежателят ѝ и знак не подаде, че посяга към него — всичко това, разположено върху голямо слабо тяло, ръбато, грубовато оформено, облечено от глава до пети с кариран в зелено и сиво вълнен плат. Игла за връзка с голям колкото лешник диамант, верижка на часовник, която се вие в гънките на жилетка с аметистови копчета; на пръстите, възлести като у шимпанзе, дузина пръстени допълваха най-превзетата, най-безвкусната, най-карикатурната външност, която би могла да се види.

Тази особа влезе в кабинета на доктора също както би могъл да влезе в железопътна гара без нито помен за поздрав. Спря се и каза с глас, подобен на гласа на клоун, толкова произношението му беше едновременно гърлено и носово:

— Вие ли сте доктор Швериенкруна?

— Аз съм — отговори крайно удивен от такава отношение докторът.

Вече си мислеше дали да не позвъни, за да отпратят този недодялан човек, когато една дума на новодошлия възпря този подтик.

— Видях съобщението ви по повод Патрик О'Доноган — казваше чужденецът — и си помислих, че вие ще пожелаете да научите това, което аз зная за него.

— Господине, моля, благоволете да седнете — щеше да отговори докторът, но забеляза, че чужденецът не бе дочакал поканата му. След като бе избрал креслото, което му се бе видяло най-удобно, той вече го тикаше към доктора. После се намести, пхна ръце в джобовете си, вдигна крака и намести токовете си на края на съседния прозорец и загледа самодоволно събеседника си.

— Помислих си — подхвана той, — че вие с удоволствие бихте приели тези подробности, щом като предлагате петстотин лири да ги узнаете! Тъкмо затова ви ги предлагам.

Докторът кимна, без дума да продума.

— Сигурно — продължи другият с носовия си говор — вие вече се питате кой съм аз. Ще ви кажа. Както сте могъл да узнаете от визитната ми картичка, наричам се Тюдор Браун, британски поданик.

— Ирландец, вероятно? — запита докторът заинтригуван.

Чужденецът се поколеба, явно изненадан, после продължи:

— Не, шотландец. О, зная, че не приличам на такъв и че по-скоро ме считат за янки, но това няма значение, шотландец съм.

Повтаряйки този отговор, той гледаше Швериенкруна, сякаш му казваше: „Вие може да си мислите каквото си искате, напълно ми е безразлично.“

— Вероятно от Инвернес? — подхвърли докторът, верен на любимата си идея.

Чужденецът още веднъж за миг се смути.

— Не, от Единбург — отвърна той. — Но няма значение, в края на краищата това няма нищо общо с въпроса! Аз съм самостоятелен и никому нищо не дължа. Като ви казвам кой съм, то е за мое удоволствие, защото нищо не ме принуждава!

— Позволете ми да ви обърна внимание, че аз не съм ви питал — каза докторът усмихнат.

— Хм! Тогава недейте ме прекъсва, иначе никога не ще стигнем до същественото. Поместватے съобщения да узнаете какво е станало с Патрик О'Доноган, нали? С други думи имате нужда от хора, които го познават! И аз лично го познавам!

— Познавате ли го? — запита докторът, доближавайки креслото си до чужденеца.

— Да! Но преди да ви кажа какво е станало, трябва да ви попитам какво ви интересува в това търсене.

— Много право! — отвърна докторът. Накратко разказа историята на Ерик, която посетителят му изслуша с голямо внимание.

— И това момче живо ли е още? — запита Тюдор Браун.

— Безспорно! Жив и здрав е и през октомври ще започне да следва медицина в университета на Упсала.

— Тъй! Тъй! — подхвана чужденецът, който сякаш обмисляше нещо. — А я ми обяснете — нямате ли друг начин да разкриете тайната на неговия произход, освен да се обърнете към Патрик О'Доноган?

— Не зная друг — отговори докторът. — След продължителни дирения успях да узная, че О'Доноган знае тайната, че той единствен може би е в състояние да ми я каже, и затова чрез вестниците търся да науча нещо за него. Макар да няма изгледи да постигна някакъв резултат по този начин.

— Защо?

— Защото предполагам, че О'Доноган има сериозни причини да се крие. Следователно малко вероятно е да отговори някога на моите съобщения. Затова възнамерявам да прибягна в близко време до друг начин. Имам неговите отличителни белези, зная пристанищата, които той предпочита да посещава, и се наемам да го търся из тях със специални агенти.

Доктор Швериенкруна не разказваше лекомислено тези неща. Съобщаваше ги с явното намерение да види въздействието им върху

човека пред него. Така той много добре забеляза, въпреки показното безразличие на чужденеца, как той примигна и как върху голобрадото лице на Тюдор Браун ъглите на устните му леко се свиха. Но почти в миг той се съвзе.

— Тогава, докторе — каза той, — щом вие нямате друг начин да се осведомите, освен ако намерите О'Доноган, това никога няма да стане! Патрик О'Доноган е мъртъв.

Колкото и болезнено да бе изненадан от тази вест, докторът не трепна и се задоволи да наблюдава посетителя си, който продължи, както следва:

— Мъртъв и погребан или по-точно казано мъртъв и потопен на четиристотин и осемдесет метра дълбочина! Случаят пожела този човек, чието минало ми изглеждаше загадъчно и тъкмо затова го забелязах, преди три години да бъде назначен като моряк на борда на моята яхта „Албатрос“. Трябва да ви кажа, че моята яхта е добър кораб, с него кръстосвам седем-осем месеца през годината. И така преди около три години, когато минавахме в посока на Мадейра, морякът Патрик О'Доноган падна в морето. Накарах да спрат, да спуснат лодки, търсиха го успешно, намериха го и на борда положихме всички грижи, които може да си въобразите. Но те останаха напразни. О'Доноган беше мъртъв. Трябваше да върнем на морето плячката, която се опитахме да му изтръгнем. Естествено в бордовия дневник бе вписан акт за нещастиято. Допускайки, че той би могъл да ви бъде от полза, наредих да ми се даде заверено копие, което ви нося.

С тези думи Тюдор Браун извади портфейла си, взе от него лист хартия, облепен с марки, и го подаде на доктора.

Той го прегледа набързо. Беше извадка от бордовия дневник на „Албатрос“ със собственик Тюдор Браун, потвърждаваща смъртта на моряка Патрик О'Доноган по пътя към остров Мадейра, всичко надлежно засвидетелствувано под клетва от двама служебни свидетели съобразно с оригинала и заверено в Лондон в „Съмърсет Хаус“ от комисарите на Нейно величество.

Този акт явно имаше отличията на автентичен. Но начинът, по който попадеше в ръцете му, беше толкова странен, че докторът не се съдържа да изкаже гласно учудването, което изпитваше. Разбира се, стори го със свойствената си любезност.

— Позволете ми един въпрос, един-единствен въпрос, господине — каза той на своя посетител.

— Кажете, докторе.

— Как така имате в джоба си подобен акт, напълно готов, надлежно заверен и легализиран? И защо ми го носите?

— Доколкото разбирам, това са два въпроса — отвърна Тюдор Браун. — Отговарям точка по точка. Този акт е у мене, защото след като прочетох вашите съобщения преди два месеца и понеже можех да ви дам сведението, което искате, пожелах да ви го представя пълно и изчерпателно, доколкото е в моите възможности. Донасям ви го аз, защото, пътувайки на борда на яхтата ми в тези околности, сметох, че е съвсем естествено да ви представя лично този малък документ, за да задоволя едновременно моето и вашето любопитство!

Нямаше какво да се възрази на това обяснение. Затова докторът стигна до единственото заключение, което можеше да изтръгне.

— Вие сте значи тук с „Албатрос“? — запита той енергично.

— Разбира се.

— Имате ли на борда още някои моряци, които са познавали Патрик О’Доноган?

— Безспорно мнозина.

— Бихте ли ми позволили да ги видя?

— Колкото ви се ще! Искате ли да дойдете сега веднага на борда?

— Ако вие не възразявате?

— Съвсем не — каза чужденецът, ставайки. Швериенкруна натисна един звънец, нареди да му донесат шубата, бастона и шапката и тръгна с Тюдор Браун. След пет минути стигнаха на кея, където беше пуснал котва „Албатрос“. Бяха посрещнати от стар морски вълк с червендалесто лице и сиви бакенбарди, чиято физиономия вдъхваше искреност и почтеност.

— Господин Уорд, ето един джентълмен, който иска да се осведоми за участието на Патрик О’Доноган — каза Тюдор Браун, като го доближи.

— Патрик О’Доноган! — отвърна старият моряк. — Бог да успокои душата му!... Доста ни затрудни, докато го извадим от водата, когато се удави по маршрута към остров Мадейра! И защо ли, питам аз, понеже трябваше да го върнем на рибите!

— Отдавна ли го познавахте? — запита докторът.

— Тази акула ли? Бога ми, не! Може би от една-две години! Струва ми се, че го знаехме от Занзибар! Нали, Томи Дъф?

— Кой ме вика? — запита млад моряк, зает с лъскането на медна топка от рампата на стълбата.

— Тук! — отвърна другият. — Нали от Занзибар приехме Патрик О'Доноган?

— Патрик О'Доноган? — рече морякът, сякаш отначало не можеше да си спомни точно. — А! Да, спомних си! Морякът, който се подхлъзна и загина, падайки във водата по маршрута Мадейра. Да, господин Уорд, точно оттам, от Занзибар беше дошъл.

Доктор Швериенкруна накара да му опишат Патрик О'Доноган и се увери, че описанието отговаря точно на неговото. Всички тези хора изглеждаха почтени и откровени. Бяха с открити и наивни лица. Еднообразните им отговори можеше да се приемат като малко странни и нагласени, но в края на краищата това не е ли естествена последица от действителността? Понеже са познавали Патрик О'Доноган едва от една година, помнеха само отличителните му черти и неговата смърт, можеха да знаят съвсем малко нещо и да кажат само онова, което знаеха.

А пък „Албатрос“ беше яхта така добре поддържана, че ако би имала няколко оръдия, би могла да мине за боен кораб. На борда цареше изрядна чистота, хората бяха здрави, хубаво облечени, отлично дисциплинирани, защото стоеха на поста си, докато можеха с един скок да стъпят на брега. Накъсо, обстановката вдъхваше убедителност, която неоторимо въздействува върху настроението на доктора.

Той бе напълно доволен и прояви известна пожертвувателност или гостоприемство и не си отиде, без да покани на обяд Тюдор Браун, който ходеше назад-напред върху мостика, подсвирквайки си една мелодия само нему позната.

Но Тюдор Браун счете за неуместно да приеме поканата. Отклони я със следната любезност:

— Не. Не мога. Никога не обяждам в ресторант.

Швериенкруна нямаше какво друго да стори, освен да си отиде. И той постъпи точно така, без да бъде поздравен със сваляне на шапка от тази странна личност.

Първото, което стори, беше да иде при Бредейорд да му разкаже приключението си, а той го изслуша, без дума да каже, и се зарече от своя страна да направи една контраанкета.

Но когато поиска да започне още същия ден заедно с Ерик, който узна всичко, когато се върна от училище за обед, натъкна се на леко затруднение. „Албатрос“ беше напуснал Стокхолм, без да обяви къде отива и без да остави адреса на Тюдор Браун.

Всичко, което оставаше от цялата работа, беше смъртният акт за Патрик О’Доноган, надлежно заверен.

Актът имаше ли сериозна стойност? Точно това Бредейорд си позволяваше да постави под съмнение, въпреки потвърждението на английския генерален консул в Стокхолм, до когото той се бе допитал по въпроса и който бе заявил, че припознава съвършената достоверност на марките и на подписите на документа. Също така бе получил сведения от Единбург, където никой не познаваше Тюдор Браун, а това изглеждаше съмнително.

Но необоримият факт, пред който всякакво противопоставяне в края на краищата постепенно отпаднаше, беше, че не се носеха вече слухове за Патрик О’Доноган и съобщенията не даваха нов резултат.

Щом Патрик О’Доноган бе изчезнал завинаги, нямаше никаква надежда да се проникне в тайната за рождението на Ерик. Лично той се съгласи с това и очевидно се принуди да признае, че всякакво допълнение към анкетата е безпредметно.

И затова следващата есен никак не се противопостави да започне да следва медицина в университета в Упсала според искането на доктора. Пожела само да вземе по-напред изпита си като капитан за далечно плаване. Това беше достатъчно доказателство, че не се е отказал от плановете си за пътуване.

Сега имаше на сърце и друга грижа, палеца грижа, лечебното средство за която той съзираше в буйната дейност и впускане в големи приключения. Без доктора да се досеща, Ерик изпитваше нуждата да намери повод да напусне неговото огнище веднага щом като завършеше образованието си и този повод виждаше само в голям план за пътешествия. Причината, която подтикваше Ерик да вземе това решение, бе все по-явната ненавист, която фрьокен Кайса, племеницата на доктора, не пропускаше случай да му засвидетелствува, а той не искаше по никой начин да допусне прекрасният човек да долови това.

Отношенията му с младото момиче винаги бяха най-странни. След седем години както в първия ден на пристигането му в Стокхолм в очите на Ерик малката фея беше останала образец на всичко елегантно и на всяко светско съвършенство. Безгранично се възхищаваше от нея и беше положил героични усилия да стане неин приятел. Ала Кайса никога не свикна с мисълта да вижда този „нахалник“ — както го наричаше тя, да печели почва у доктора, да бъде гледан като осиновен син и да става любимец на тримата приятели. Учебните успехи на Ерик, неговата доброта, любезност, вместо да предизвикат милост у нея, ставаха по-скоро нови поводи за ревност. Всъщност Кайса не прощаваше на младежа, че е само рибар и селянин. Струваше и се, че това смъква къщата и нея лично от високото стъпало на социалната стълба, където тя се ласкаеше да вярва, че обитава.

Но стана нещо съвсем друго, когато узна, че той е още по-ниско от селянин — намерено дете. Това и се стори направо чудовищно и позорно. Не беше далече от мисълта, че намереното дете заема в йерархията на съществата място по-долу от коте и от куче. Тази мисъл вземаше у нея форма на дълбоки презрителни погледи, убийствено мълчание, жестоки унижителни обноси. Биваше ли поканен Ерик заедно с нея в някоя приятелска къща на детски празник, тя рязко отказваше да танцува с него. На трапезата подчертано не отговаряше на думите му или не му обръщаше никакво внимание. При всеки удобен случай се стремеше да го унизи.

Горкият Ерик беше отгатнал причината на това немилостиво поведение. Невъзможно му беше да разбере защо тази страшна беда — да не знаеш семейството си и родината си — да бъде някакво обвинение против него. Той опита един ден да поговори с Кайса, да и обясни несправедливостта и жестокостта на подобен предразсъдък, но тя не благоволи дори да го изслуша. Колкото повече порастаха и двамата, толкова повече пропастта, която ги разделяше, сякаш се разширяваше. На осемнадесет години Кайса направи първите си стъпки в обществото. Беше галена в тая среда и ласкана като наследница, а тези почести утвърдиха у нея мнението, че тя е създадена от някакво друго тесто, не като останалите смъртни. Отначало наскърбен от тази ненавист, Ерик накрая се възмути и се закле да възтържествува. Чувството на унижение засилваше настървението, с което той се учеше. Мечтаеше да стигне по силата на

своя труд така високо в оценката на обществото, че всеки да бъде задължен да му се поклони. Но също така се закле при първия удобен случай да замине, да не остава под този покрив, където всеки ден бе белязан за него с прикрито унижение. Необходимо беше единствено добрият доктор да не знае мотивите на заминаването. Трябваше да го обясни само със страстта към пътешествия. Ето защо Ерик често говореше след завършване на следването си да се включи в някоя научна експедиция. Тъкмо затова заедно със следването на курсовете във факултета по медицина в Упсала се подготвяше с труд и най-сурови упражнения за пълния с тежести и опасности живот, който е жребий на големите пътешественици.

11. ПИШАТ НИ ОТ „ВЕГА“

Беше декември 1887 г. Ерик току-що започваше своята двадесета година и беше издържал първия си докторат. Почти единствената грижа на учените среди в Швеция и, би могло да се каже, на целия свят, беше голямата арктическа експедиция на мореплавателя Норденшюлд. След като бе подготвил своето начинание с много пътувания из полярните области, след като бе проучил основно всички данни по въпроса, Норденшюлд още веднъж правеше опит да открие североизточния проход от Атлантика по Тихия океан, който от три столетия беше осуетявал усилията на всички морски народности.

Програмата на експедицията бе набелязана от шведския мореплавател в едно бележито писмено изложение, в което излагаше мотивите, поради които вярваше, че североизточният проход може да се ползува през лятото и надеждните начини да постигне успех в тази толкова желана географска мечта. Проникновената щедрост на двамата скандинавски корабостроители и съдействието на шведското правителство му бяха позволили да организира експедицията в такива условия, които той вярваше, че са присъщи на успеха.

На 21 юли 1878 г. Норденшюлд бе напуснал Тромсьо на борда на „Вега“, за да опита да стигне Беринговия проток по пътя на север от Русия и Сибир. Лейтенант Паландерс от шведския флот беше командир на кораба, на чийто борд заедно с началника и вдъхновителя на пътешествието се намираше цял щаб ботаници, геолози, лекари и астрономи. Специално обзаведен за експедицията по личните планове на Норденшюлд, „Вега“, беше кораб от петстотин тона, наскоро построен в Бремен и снабден с винт с машина от шестдесет конски сили. Трябваше да го съпровождат три кораба с въглища до определени пунктове на сибирския бряг. Предвидено беше всичко за кампания от две години, ако се наложеше да зимуват по маршрута. Но Норденшюлд не криеше надеждата си да стигне преди есента Беринговия проток благодарение на точно взетите мерки и надеждата му споделяше цяла Швеция.

Потеглил от най-северното норвежко пристанище, „Вега“ стигна на 29 юли Нова земя, на 1 август — Карско море, на 6 август — до устието на Енисей. На 9 август заобиколи от североизток нос Челюскин, крайната точка на стария континент, която никои кораб още не беше преминал. На 7 септември хвърли котва в устието на Лена и се раздели с третия от корабите си с въглища. И на 16 октомври телеграма, пратена от Иркутск от този кораб, известяваше на света за успеха на първата част от експедицията.

Може да преценим нетърпението, с което многобройните приятели на шведския мореплавател очакваха подробностите на пътешествието. Подробностите дойдоха едва през първите дни на декември. Защото, ако електричеството преминава разстоянията с бързината на мисълта, не е същото със сибирската поща. Писмата от „Вега“, подадени в Иркутск едновременно с телеграмата, достигнаха в Стокхолм след повече от шест седмици. Но най-после те стигнаха и от 5 декември един от големите шведски вестници обнародваше за първата част от пътешествието кореспонденция изпод перото на млад доктор медик, включен в експедицията.

В същия ден, докато обядваше, адвокатът Бредейорд се бе заел да преглежда с голям интерес дадените в четири колони подробности, когато погледът му попадна на един откъс, който го накара да подскочи. Прочете го отново внимателно, още веднъж го препрочете, после рязко стана, грабна шубата, шапката си и на един дъх стигна у доктор Швериенкруна.

— Четохте ли дописката от „Вега“? — възкликна той, нахълтвайки като ураган в трапезарията, където приятелят му обядваше с Кайса.

— Едва бях започнал — отговори докторът — и се канех да довърша след малко четенето докато пуша лулата си.

— Тогава още не сте видели — поде Бредейорд задъхан, — вие не сте видели какво има в тази дописка?

— Не — отвърна Швериенкруна съвсем спокоен.

— Тогава чуйте го — възкликна Бредейорд, приближил се до прозореца. — То е дневникът на един ваш събрат, помощникнатуралист от борда на „Вега“. Чуйте го: „30 и 31 юли. — Влизаме в протока Югорски и пускаме котва пред едно село на самоеди^[1], наречено Хабарова. Слязох на сушата. Изследвах

неколцина местни, за да проверя по метода на Холмгрен границите на усета им за цветовете. Намерих го нормално развит. Купих от един рибар самоед два великолепни вида сельодка.“

— Извинявайте — усмихнат го прекъсна докторът. — Някаква гатанка ли е? Признавам, че не схващам какво интересно има в тези подробности.

— Ах! Не схващате какъв интерес крият подробностите! — възкликна Бредейорд тържествено. — Хайде, почакайте, ще видите...

„Купих от един рибар самоед два великолепни вида сельодка от неописан вид, които запаших за нашия буркан със спирт, въпреки протестите на главния готвач. Злополука: рибарят падна във водата, слизайки от кораба по времето, когато щяхме да вдигаме котва. Измъкнахме го от водата полузадушен, вкочанен от студ като пън и в придатък ранен в главата. Пренесен в безсъзнание в лазарета на «Вега», съблечен, положен в леглото, открихме, че този рибар самоед е европеец. С червеникава коса, носът му сплескан, при нещастен случай и на гърдите до сърцето татуирани в малък гербов щит думите: «Патрик О’Доноган, Цинтия».“

Тук Швериенкруна възкликна изненадан.

— Почакайте, ето какво следва — каза Бредейорд. И продължи да чете.

„Под въздействието на упорит масаж той се съвзе. Но е невъзможно да го свалим на брега в това състояние. Оставихме го при нас. Изпадна в треска, бълнуваше. Така изследванията ни върху усета на самоедите за цветовете бяха странно осуетени.

3 август. — Рибарят от Хабарова напълно се съвзе от своите патила. Бе изненадан, че се намира на борда на «Вега» и на път за нос Челюскин, но скоро се примири със съдбата си. Понеже неговото знание на самоедския език можеше да ни бъде полезно, склонихме го да пътува с нас по крайбрежието на Сибир. Английски говори носово като янките, представя се за шотландец и се нарича Джони Боулс. Бил дошъл на Нова земя с руски риболовци и се настанил от дванадесет години в тези краища. Татуираното върху гърдите му име, казва, било на един негов приятел от детинство, умрял преди много време.“

— Очевидно е нашият човек! — възкликна докторът дълбоко развълнуван.

— Нали не може да има съмнение? — отвърна адвокатът. — Името, корабът, отличителните черти — всичко е налице. Дори и избрания псевдоним Джони Боулс, пък и старанието да внуши, че Патрик О'Доноган е мъртъв — как да не са преизобилни доказателствата?

И двамата замълчаха, потънали в мисли за възможните последствия от това откритие.

— Как да го търсим толкова далече? — продума най-сетне докторът.

— Явно, трудно е — отговори Бредейорд. — Но в края на краищата все значи нещо да знаем, че е жив и да знаем в коя част на света се намира! И освен това трябва да разчитаме на непредвиденото! Може би докрай ще остане на борда на „Вега“ и ще дойде да ни донесе чак в Стокхолм обясненията, които търсим! В противен случай все ще намерим рано или късно начин да се свържем с него? Пътуванията до Нова земя след експедицията на Норденшьолд ще станат по-чести. Корабостроителите говорят вече да изпращат всяка година кораби до устието на Енисей.

Край нямаха разискванията на тази тема. Двамата приятели още спореха, когато дойде Ерик от Упсала. Той също бе прочел голямата новина и, без да се бави нито миг, бе потеглил с влака. Но странно, не се радваше, а по-скоро бе обзет от тревога.

— Знаете ли от какво ме е страх сега? — каза той на доктора и на Бредейорд. — Страхувам се да не се случи някакво нещастие с „Вега“. Помислете си, че днес е 5 декември, а ръководителите на експедицията възнамеряваха преди октомври да стигнат до Беринговия проток! Ако това намерение е било осъществено, щяхме досега да знаем, защото „Вега“ щеше отдавна да е в Япония или поне в Петропавловск, в Алеутските острови, на някое пристанище в Тихия океан, откъдето бихме имали сведения за тях! Телеграмите и писмата от Иркутск косят дата 7 септември, с други думи, отпреди повече от цели три месеца не знаем какво е станало с „Вега“, значи корабът не е стигнал навреме до Беринговия проток, сполетяла го е общата участ на всички експедиции от три столетия насам, тръгнали да откриват североизточния път! Ето плачевното заключение, до което съм принуден да стигна!

— „Вега“ може би е бил принуден да се зазими сред ледовете, както допускаха и предвижданията — възрази докторът.

— Естествено, но това е най-благоприятното предположение и подобно зимуване е изложено на толкова много опасности, че е равносилно почти на корабкрушение. Във всеки случай едно нещо е неоспоримо за в бъдеще, а то е, че ако искаме да получим някога сведения за „Вега“, не ще ги имаме преди идното лято.

— Защо така?

— Защото, ако „Вега“ не е загинал, сега е пленен от ледовете и в най-добрия случай ще може да се изтръгне от тях едва през юни или юли!

— Така е! — отговори Бредейорд.

— И какъв извод правиш ти от това съждение? — запита докторът, обезпокоен от гласа на Ерик.

— Изводът е, че не ми е възможно да чакам толкова дълго, без да съм разрешил въпроса, който за мен е от толкова голямо значение!

— Какво можеш да сториш? Трябва да приемеш неизбежното! — Стига само това неизбежно да е привидно! — отвърна Ерик. — Нали писмата от арктичните морета дойдоха благополучно по пътя. Защо да не стигна аз по същия път? Ще вървя по крайбрежието на Сибир! Ще разпитвам местните хора да узная дали не са чули да се говори за кораб, претърпял корабкрушение или прикован от ледовете! Може би ще успея да намеря Норденшюлд... и Патрик О'Доноган! Един проект, който си струва да бъде опитан!

— В разгара на зимата ли?

— Защо не? Най-подходящият сезон за пътуване с шейна в северните ширини.

— Да, но ти забравяш, че още не си стигнал северните ширини и че пролетта ще те изпревари.

— Наистина — каза Ерик, принуден да признае силата на това възражение. И остана с поглед, вперен в паркета, потънал в своите мисли.

— Няма значение! — подхвана той изведнъж. — Трябва да намерим Норденшюлд, а и заедно с него Патрик О'Доноган! Ще направя всичко възможно да ги намерим... Ако зависи от мен, ще ги намерим!

Планът на Ерик беше съвсем прост. Трябваше само да се съобщи на вестниците в Стокхолм с обикновена бележка дилемата на Ерик за предполагаемата участ на „Вега“: — или е загинал, или в този момент

е в плен на ледовете — заключението е, че трябва да се организира търсенето му.

Доста сбита бе обосновката и интересът към опита на Норденшьолд твърде широко познат, та младият студент от Упсала беше уверен, че въпросът ще бъде разискван горещо в научните среди. Обаче въздействието от неговата бележка надмина очакването му. Всички вестници без изключения я коментираха и одобряваха. Научните институти и дори целият народ я взеха присърце. Общественото мнение несравнимо единодушно се обяви за помощна експедиция. Организирах се комитети, откриха се подписки за подготовката ѝ. Търговците, индустриалците, училищата, адвокатите, всички класи пожелаха да подпомогнат начинанието. Богат корабостроител предложи да обзаведе на собствени разноски кораб, който да тръгне по следите на „Вега“, и го нарече „Норденшьолд“.

Ентузиазмът непрекъснато нарастваше, колкото повече дни минаваха, без да донесат положителни новини за Норденшьолд. От края на декември сумите по подписката достигнаха вече значителна цифра. Доктор Швериенкруна и адвокатът Бредейорд стояха начело в листата с подписката от десет хиляди крони всеки. Те участваха в главния комитет, който бе избрал Ерик за секретар.

Действително душата на комитета беше секретарят му. Неговото усърдие, скромност, очевидна вещица по всички въпроси, които неуморно изучаваше и задълбочаваше, скоро му спечелиха най-голямо влияние. Още от първия ден не беше скрил мечтата си да вземе участие в експедицията, макар и като прост моряк. Всички чудесни идеи, които поднасяше на организацията, добиваха по-голяма тежест, защото се знаеше, че той лично е заинтересован от успеха и сам ръководеше подготвителните работи.

Преди всичко беше решено, че, за да бъдат по-пълни изследванията, към „Норденшьолд“ ще бъде придаден втори кораб, и че той ще бъде като „Вега“ — параход. Лично Норденшьолд бе доказал, че главната причина за неуспеха при всички предишни опити бе употребата на кораби с платна. В едно изследователско пътуване арктичните мореплаватели изцяло са заинтересовани да не зависят от вятъра, да могат да разчитат на средна бързина, при необходимост да ускоряват своя ход, за да преминат някое опасно място и най-вече винаги да имат възможност да търсят свободно от леда море там,

където може да се намери — всички тези неща са често не по силата на платноходните кораби.

Като се договориха по най-важния въпрос, взеха решение корабът да се покрие с дъбова обшивка с дебелина шест пръста и разделен на непромокаеми дялове, което го правеше независим от частичните повреди, причинени от ударите на ледовете; да бъде с малка водоизместимост; цялата му уредба да бъде подготвена да поеме сравнително голям запас въглища.

От предложените на комитета плавателни съдове изборът му се спря на една шхуна от петстотин и четиридесет тона, наскоро построена в Бремен, която екипаж от осемнадесет души лесно можеше да управлява. Освен че имаше мачти, шхуната бе снабдена и с парна машина от осемдесет конски сили и един винт, монтиран така, че да може да се изтегли на борда, ако бъде застрашен от ледовете. Пещта на един от котлите беше пригодена да гори масло или животински мазнини, които лесно може да се доставят в арктичните области, когато привършат въглищата. Корпусът на кораба, защитен от дъбовата обшивка, бе подсилен освен това с напречни греди, за да оказва по-голяма съпротива на натиска на ледовете. Предната част бе обшита с броня и въоръжена със стоманено острие, за да си проправя път през ледената покривка, ако дебелината ѝ не надминава границата на водоизместимостта.

Купената и поставена в корабостроителница шхуна бе назована „Аляска“, според посоката, за която бе определена. Бе решено, понеже „Норденшолд“ тръгва по маршрута, по който бе минал „Вега“, вторият кораб да поеме околосоветски противоположен път, за да достигне Сибирския океан през полуостров Аляска и Беринговия проток. По такъв начин възможностите да бъде намерена шведската експедиция, ако-тя е в беда, или пък нейните останки, ако е загинала, се удвояваха, защото, докато единият кораб тръгваше след нея, другият отиваше един вид насреща ѝ.

Ерик, на когото се дължеше този план, доста често се питаше кой от двата маршрута да предпочете и най-после избра втория.

„Норденшолд“ — си беше помислил той, — ще следва пътя на „Вега“. Необходимо е поне в първата част от пътя си да има толкова късмет, колкото него, за да успее да мине нос Челюскин, но нищо не доказва, че ще стигне някога толкова

’Един пръст като мярка е 12 мм, тук = 72 мм. (Б. пр.)

далече, понеже този резултат е постигнат засега само веднъж. От друга страна, според последните новини „Вега“ се намира на двестатриста мили от Беринговия проток: идвайки насреща му, по този път има повече възможности да го срещнем. „Норденшьолд“ може да върви след него с месеци, без да го достигне дори при най-добри условия. Тези, които вървят в обратната посока, непременно ще го видят, ако още съществува, понеже върви по сибирското крайбрежие.

Най-важното за Ерик беше колкото е възможно по-скоро да срещне „Вега“ и още по-скоро да намери Патрик О’Доноган.

Докторът и Бредейорд одобриха изцяло мотивите, когато им бяха изложени.

Товаренето на „Аляска“ вървеше бързо; снабдяването с припаси, продукти, дрехи, подбрани според утвърдени от опита изисквания; екипажът бе съставен от отбор моряци, свикнали със студа, защото неведнъж бяха пътували до Исландия и Гренландия, за да ловят риба. Накрая избраният от комитета капитан беше офицер от шведския флот, сега на служба в едно пристанищно дружество, добре познат със своите пътешествия из арктичните морета — лейтенант Марсилас. Ерик щеше да бъде негов пръв помощник като младши лейтенант, назначен на този пост заради енергията, с която се беше заловил с подготовката на експедицията, и заради дипломата на капитан, която беше получил; за втори и трети офицери бяха избрани двама опитни моряци — Бозевиц и Челквист.

„Аляска“ щеше да носи експлозивни материали, за да разбива ледовете, когато потрябва, и в голямо количество противоскорбутни консерви за борба срещу арктичните болести. Снабдиха шхуната с калорифер, за да поддържа приятна и равна температура на всички ширини. Осигуриха ѝ портативна наблюдателница, наречена „гарваново гнездо“, която щяха да закрепят на върха на голямата мачта в зоната на плаващите ледове, за да предупреждава за приближаването на айсберги. По предложение на Ерик в наблюдателницата поставиха силен фенер с електрически ток, подхранван от корабния мотор, който трябваше да осветява нощем пътя на „Аляска“. Седем помощни кораби, от които два китоловни и един кутер, шест шейни, комплект

обувки за сняг за всеки член на екипажа, бяха също така натоварели заедно с четири оръдия „Гатлинг“, тридесет автоматични пушки и необходимите муниции.

Подготовката беше на привършване, когато мастер Херсебум и неговият син Ото, идвайки от Норое заедно с голямото си куче Клас, помолиха да бъдат наети като моряци на борда на „Аляска“. Те знаеха от писмо на Ерик силния личен интерес, който имаше в това пътешествие, и искаха да споделят с него опасностите. Мастер Херсебум изтъкваше опитността си от гренландските области и ползата от неговото куче Клас като водач във впряг на шейна. Ото можеше да изтъкне своето цветущо здраве, херкулесовата си сила и своята преданост. Благодарение на доктора и на адвоката и тримата бяха утвърдени от комитета.

В началото на февруари 1879 година всичко беше готово. „Аляска“ имаше цели пет месеца, за да стигне до Беринговия проток в края на юни, време, считано като най-благоприятно за неговото изследване. Впрочем щеше да стигне там по най-прекия път, с други думи през Средиземно море, Суец, Индийския океан и Китайско море с последователно спиране за възлища в Гибралтар, Аден, Коломбо, Сингапур, Хонконг, Йокохама и Петропавловск.

От всички спирки „Аляска“ трябваше да телеграфира в Стокхолм и естествено беше уговорено, че ако в промеждутъка имаше новини от „Вега“, не ще пропуснеха да им съобщят.

Пътешествието на „Аляска“, предвидено за арктическа експедиция, щеше да започне с пътешествие през тропически морета покрай континенти, щедро огрявани от слънце. Програмата не беше съставена за удоволствие, а беше продиктувана от необходимостта да стигнат до Беринговия проток по най-късия път и същевременно да бъдат в телеграфна връзка със Стокхолм до последния момент.

Но възникна едно непредвидено усложнение, което заплашваше да забави тръгването. Хвърлиха всички усилия да натоварят кораба с необходимите неща и финансите едва ли щяха да стигнат за самата експедиция. Трябваше да се прави сметка за закупуване на големи количества възлища и разни други разноски. Беше необходимо да се отправи нов призив за пари. Щом обявиха подписка, на 2 февруари едновременно се получиха две писма, които развълнуваха учредителния комитет.

Първото беше от Малариус, основен учител в Норое, лауреат на „Ботаническото дружество“. В него имаше банкнота от сто крони и искането да бъде зачислен като помощникестественик в експедицията на „Аляска“.

Във второто имаше чек за двадесет и пет хиляди крони с тази кратка бележка: „За пътешествието на «Аляска». От името на господин Тюдор Браун, при условие че бъде допуснат като пътник.“

[1] Самоеди — название на днешните ненци. Б. пр. ↑

12. НЕПРЕДВИДЕНИ ПЪТНИЦИ

Молбата на Малариус беше толкова трогателна, че учредителният комитет не можеше да не я приеме доброжелателно. Всички гласуваха с въодушевление за нея и достойният учител, чиято слава на ботаник беше много по-известна, отколкото той самият предполагаше, бе приет за член на експедицията като естествоизпитател.

Що се отнася до условието, което Тюдор Браун бе поставил, изпращайки своите двайсет и пет хиляди крони, отначало д-р Швериенкруна и Бредейорд бяха силно изкушени да го отхвърлят. Но когато трябваше да признаят мотивите на своето лошо чувство към него, те се оказаха доста затруднени. Каква причина да изтъкнат пред комитета, за да го помолят да отхвърли една толкова важна за експедицията вноска? Те не можеха да намерят никаква. Тюдор Браун беше представил на Швериенкруна смъртния акт на Патрик О'Доноган, а сега се оказа, че той сигурно е жив. Но къде беше доказателството за злия умисъл на Тюдор Браун в тази история — комитетът с основание щеше да поиска да го узнае, за да откаже сумата, която щеше да избави експедицията от много затруднения. Тюдор Браун спокойно можеше да твърди, че е бил искрен. Сегашната му постъпка сякаш потвърждаваше това. Може би неговата цел беше единствено лично да се увери как така Патрик О' Доноган, когото той смяташе, че се е удавил край Мадейоа, се бе оказал на сибирския бряг, дори ако подозираха, че Тюдор Браун има някакъв друг умисъл, за нашите пътешественици щеше да бъде много по-добре да не го изпускат от очи, да го опознаят, да им бъде той под ръка. Защото в края на краищата едно от двете положения трябваше да бъде вярно: или той нямаше нищо общо с разследването, с което от толкова време се бяха заели приятелите на Ерик, и в такъв случай нямаше защо да го смятат за противник; или, напротив, имаше някакъв личен интерес в тази тъмна история и тогава беше стократно по-добре те да видят какво смята да прави, за да могат да му попречат.

Така докторът и Бредейорд вече смятаха, че не бива да се противопоставят на приемането му като член на експедицията. После постепенно у двамата се породило желание лично да наблюдават отблизо този странен човек, за да разберат защо настоява да тръгне с „Аляска“. Но как да сторят това, ако не се включат и те в експедицията? В края на краищата това не беше чак дотам неосъществимо! Маршрутът на „Аляска“ беше твърде привлекателен, поне в първата си част. С една дума, доктор Швериенкруна, който много обичаше да пътешествува, помоли да го приемат като пасажер поне до Китайско море, като заяви, че ще заплати толкова, колкото комитетът сметне за подходящо.

Неговият пример веднага привлече неудържимо и Бредейорд, който отдавна мечтаеше да направи екскурзия до земята на незалязващото слънце. Така и той помоли да му определят каюта при същите условия..

Сега вече цял Стокхолм предположи, че професор Хохстед ще постъпи по същия начин, наполовина от научен интерес, наполовина от нежелание да прекара толкова дълги месеци без двамата си приятели. Но очакването на стокхолмчани не се оправда. Професорът, доста съблазнен от това пътуване, така подробно се зае да прецени всички „за“ и „против“, че накрая въобще не можеше да вземе никакво решение. Затова реши да хвърли ези или тура и съдбата отреди да не заминава.

Датата на тръгването бе определена окончателно за 10 февруари. На 9 Ерик очакваше господин Малариус. Приятно се изненада, когато видя на гарата и майка си Катрина, и Ванда, които бяха взели влака, за да дойдат да се сбогуват с него. Те се настаниха скромно в една градска странноприемница, обаче докторът настоя да бъдат негови гости за голямо неудоволствие на Кайса, която смяташе, че те не са достатъчно изискано общество.

Ванда беше израснала висока и стройна девойка, чиято красота би оправдала всички очаквания. Тъкмо бе издържала с успех в Берген някакви доста трудни изпити, които ѝ даваха право да заеме преподавателско място в гимназия. Тя обаче бе предпочела да остане в Норое край майка си и щеше да замества Малариус по време на отсъствието му. Винаги сериозна и мила, тя съвсем не се беше възгордяла от солидното си образование и си бе останала все така скромна и привързана към семейното огнище, а това ѝ придаваше

особен, много оригинален чар. Доста необичайно впечатление създаваше тази красива девойка, облечена в живописна норвежка носия, когато вземаше скромно и спокойно отношение по най-сериозни научни въпроси, или седнаше пред пианото, за да изсвири с подчертан талант някоя соната от Бетховен. Но онова, което беше най-очарователно у нея, беше липсата на всякаква превзетост и вроденото изящество на всяко нейно движение. Тя не търсеше да се самоизтъква и да подчертава достойнствата си, също както не се стесняваше от обувките си с тока. Нейното очарование приличаше на красотата на разцъфнало диворастващо цвете, пренесено от брега на някой фиорд и отгледано от възрастния ѝ учител в малката му градинка зад училището.

Тази вечер в гостната на доктора се събра в тесен дружески кръг цялото семейство на осиновителите на Ерик. Бредейорд и докторът изиграха с Хохстед една последна партия вист. Оказа се, че Малариус е голям майстор на тази благородна игра и всички се зарадваха, че ще прекарат добре свободното си време на борда на „Аляска“. За жалост достойният учител веднага заяви, че понасял зле пътуването по море и ще се наложи да остане почти през всичкото време легнал върху леглото си още с качването на кораба. Единствено обичта му към Ерик, към която се прибавяше и отдавна лелеяната в продължение на целия му трудолюбив живот мечта да добави към ботаническите каталози някои неизвестни досега видове растения, го бяха подтикнали да тръгне на това пътешествие.

Решиха да послушат музика. Кайса изсвири надменно някакъв модерен валс. Ванда изпя с изненадващо плътен и верен глас една старинна скандинавска мелодия. После поднесоха чая и всички вдигнаха чашите си с пунш за успеха на експедицията. Ерик забеляза, че Кайса не пожела дори да докосне своята чаша.

— Няма ли да ни пожелаете щастливо пътуване? — попита я той полугласно.

— какво да пожелаям нещо, в което не вярвам? — отговори тя.

На другия ден още от рано сутринта всички бяха вече на борда на кораба, с изключение на Тюдор Браун. Откакто бе изпратил препоръчаното си писмо, той въобще не се беше обаждал.

Заминаването беше определено за десет часа. Точно на часа капитан Марсилас заповяда да вдигнат котвата и да ударят камбаната

за заминаване, за да предупредят посетителите да слязат на сушата.

— Довиждане, Ерик! — възкликна Ванда и се хвърли на врата на младежа.

— Довиждане, момчето ми! — каза мама Катрина и притисна младия лейтенант към сърцето си.

— А вие, Кайса, нищо ли няма да ми кажете? — попита той, пристъпвайки към нея, сякаш се готвеше да я целуне.

— Ще ви пожелая да не ви измръзне носът и да откриете, че сте предрешен принц! — отвърна тя, като се разсмя подигравателно.

— Ако това се случи, ще ме дарите ли поне малко със своите приятелски чувства? — добави той и се опита да се усмихне, за да прикрие колко силно го бе огорчил сарказмът ѝ.

— Нима се съмнявате? — отвърна Кайса и се запъти към чичо си, за да покаже, че сбогуването им е приключило.

Това беше всичко. Камбанката започна да бие по-настойчиво. Тълпата посетители се отправи към стълбичката, за да се спусне в чакащите долу във водата лодки. Сред бъркотията почти никой не забеляза един закъснял пътник, който се изкачи на палубата с куфар в ръка. .

Закъснелият беше Тюдор Браун. Той се представи на капитана и поиска да му посочат неговата каюта, където веднага го отведоха.

Минута по-късно, след две-три остри и продължителни изсвирвания, винтът на кораба заработи, водата зад кърмата се раздвижи и се покри с бяла пяна, „Аляска“ се плъзна величествено върху зелените води на Балтийско море и напусна стокхолмското пристанище, съпроводен от възгласите на изпращачите, които махаха с шапки и с кърпи.

Ерик командваше маневрирането от капитанския мостик. Облакът се на перилата на левия борд, Бредейорд и докторът махаха за сбогом на стоящите на пристана Кайса и Ванда. Малариус, усетил веднага, че му прилошава, беше влязъл в своята каюта, за да се излегне върху койката. Залисани от мъката на раздялата, нито заминаващите, нито изпращачите бяха забелязали идването на Тюдор Браун.

Затова докторът не можа да прикрие изненадата си, когато, обръщайки се, го видя отдалече да върви право срещу него с ръце в

джобовете, облечен със същите дрехи, както по време на единствената им среща, и с нахлупена върху главата шапка.

— Хубаво време — рече Тюдор Браун вместо поздрав.

Докторът се възмути от това самонадеяно нахалство. Изчака няколко мига странният тип да изрече поне някакво извинение, да обясни държането си. Но тъй като не последва нищо подобно, той атакува.

— Е, добре, господине, изглежда, че Патрик О’Доноган не е чак дотам мъртъв, колкото вие го изкарахте? — възкликна той с обичайната си живост.

— Тъкмо това трябва да се разбере — отвърна чужденецът с непоколебимо спокойствие — и за да се убедя лично, настоях да тръгна с вас.

При тези думи Тюдор Браун обърна гръб на доктора и, явно решил, че обяснението му е напълно задоволително, тръгна да се разхожда по палубата, подсвирквайки си някаква любима мелодия.

Ерик и Бредейорд бяха изслушали този кратък разговор с естествено любопитство. Те за пръв път виждаха Тюдор Браун. Разглеждаха го внимателно — много по-внимателно от доктора. Стори им се, че чужденецът, преструвайки се на безразличен, хвърляше от време на време бегъл поглед към тях, сякаш за да види впечатлението, което произвеждаше.

Без да се уговорят, те също веднага се престориха, че не се интересуват от неговото присъствие. Скоро след това обаче всички слязоха в салона, от който се влизаше в каютите, за да се посъветват.

Каква цел можеше да е преследвал този Тюдор Браун, когато ги заблуди, че Патрик О’Доноган е умрял? А с каква цел беше тръгнал сега с „Аляска“? Никой не можеше да каже това, но беше невъзможно човек да не си помисли, че новото му появяване не е свързано по някакъв начин с историята на „Цинтия“ и с „детето върху спасителния пояс“. Интересът, който Ерик и неговите приятели проявяваха към Патрик О’Доноган, се дължеше на предположението, че той знае причината за катастрофата, и пак единствено поради тази причина те се нуждаеха от този Тюдор Браун, който бе дошъл съвсем неканен и бе заявил, че Патрик О’Доноган е загинал, а след като по-късно го бяха изобличили по най-неопровержим начин в лъжа, той най-безочливо се бе натрапил да участва в експедицията! От всичко това можеше да се

направи изводът, че той преследва някаква лична цел; а фактът, че сам бе дошъл при Швериенкруна, доказваше зависимостта на преследваната от него цел с издирването, предприето от доктора.

Така по всичко можеше да се съди, че Тюдор Браун им беше еднакво необходим като Патрик О'Доноган. Кой можеше да бъде сигурен дали той не знаеше ключа, който щеше да им разкрие тайната на загадката, към която те така силно се стремяха? Ако беше наистина така — да се радват ли, или да се безпокоят, задето го бяха приели на борда си? Бредейорд беше склонен да приеме второто предположение и се отнасяше с недоверие към този човек. Докторът, напротив, искаше да вярва, че той е добър, и че под ексцентричното му държане може би се крият честни намерения.

— Ако този човек знае нещо — каза докторът, — можем да се надяваме, че поради близостта, която неминуемо се създава по време на такова дълго пътуване, е възможно той да сподели с нас онова, което му е известно. В такъв случай неговото присъствие на „Аляска“ ще бъде истинско щастие за нас! Ако ли пък не, то ние ще можем да се убедим сами какво общо има той с О'Доноган, в случай че успеем да намерим ирландеца.

Що се отнася до Ерик, той дори не смееше да изрази чувството, което го бе овладяло при вида на този натрапник. То беше по-силно от отвращение — беше омраза, инстинктивно желание да скочи върху него и да го изхвърли във водата. Необяснимото убеждение, че този тип има нещо общо с трагедията на неговия живот, не му излизаше от ума. Но той би се изчервил от срам, ако се поддадеше на предубеждението си и го изрече на глас. Ограничи се само с това да каже, че ако зависело от него никога не би допуснал Тюдор Браун на кораба.

Как да се държат с нахалника? И по тази точка мненията им бяха различни. Докторът твърдеше, че ще бъде политично да се отнасят поне привидно доброжелателно към Тюдор Браун, за да успеят да го накарат да се разприказва. Бредейорд също като Ерик изпитваше непреодолимо отвращение да играе подобна комедия и впрочем никак не беше убеден, че самият Швериенкруна ще намери у себе си сили да се придържа към тази роля. Накрая решиха да оставят самия Тюдор Браун и обстоятелствата да определят отношението им към него.

Не се наложи да чакат дълго. Точно в дванайсет часа камбанката прикани всички на обяд. Бредейорд и докторът се отпавиха към капитанската маса. Завариха Тюдор Браун вече настанил се там, все така с шапка на главата и непоказващ и най-слабото намерение да подхване разговор със сътрапезниците си. Този човек действително беше толкова груб, че направо обезоръжаваше всяко възмущение. Той въобще нямаше понятие как трябва да се държи в общество, сервира си пръв, избра си най-хубавите парчета месо и ядеше и пиеше като същински човекоядец. На два-три пъти капитанът и Швериенкруна го заприказваха. Той дори не счете за необходимо да им отговори, а го стори само с жест.

Впрочем това не му попречи, след като свърши обяда си, да започне да си човърка зъбите с една огромна клечка и като се облегна назад на стола си, да се обърне със следните думи към капитан Марсилас:

— Кой ден ще бъдем в Гибралтар?

— Предполагам, на 19 или на 20 — отвърна капитанът. Тюдор Браун извади един бележник от джоба си и погледна календара.

— Следователно на 22 ще бъдем в Малта, на 25 — в Александрия, а на края на месеца в Аден — сякаш каза той сам на себе си.

След това стана, изкачи се на палубата и започна да се разхожда напред и назад по най-горната задна площадка.

— Няма що, приятен спътник ни е подбрал нашият комитет! — не можа да се въздържи да не каже Марсилас.

Бредейорд тъкмо се канеше да му отговори, когато някакъв ужасен шум се разнесе горе на стълбичката и пресече думите му. Чува се викове, кучешки лай, смесица от гласове. Всички станаха от масата и изтичаха горе на палубата.

Виновник за суматохата беше Клас, голямото гренландско куче на мастер Херсебум. Изглежда, лицето на Тюдор Браун не му беше харесало, защото след като му показало враждебността си с глухо ръмжене и го видяло да продължава да минава нагоре-надолу край него, накрая кучето се хвърлило върху краката му. Тюдор Браун измъкнал в същия миг револвера от джоба си и тъкмо се канел да стреля, когато Ото пристигнал навреме, за да му попречи и да отпрати Клас в каютата му. Последвала гореща разпра. Тюдор Браун,

пробледнял от ярост или от страх, настоявал на всяка цена да пръсне черепа на кучето. Мастер Херсебум, който веднага се притекъл на помощ, възразил живо срещу подобно намерение. Пристигна капитанът и сложи край на разправията, като помоли Тюдор Браун да прибере пистолета си и нареди занапред Клас да стои вързан.

Това смешно произшествие беше единственото разнообразие през първите дни на пътуването. Малко по малко хората привикнаха към мълчанието и към странните привички на Тюдор Браун. На капитанската маса никой повече не му обръщаше внимание, сякаш изобщо не съществуваше. Всеки от пасажерите си намери занимание и развлечение. След като прекара два дни в леглото си, Малариус започна най-сетне да се храни и скоро можеше да се отдаде на безкрайните партии вист с доктора и с Бредейорд. Ерик, комуто служебните задължения отнемаха почти всичкото време, използваше всеки свободен миг за четене.

„Аляска“ плаваше без закъснение по предназначения маршрут.

На 11 задминаха остров Оланд, на 12 прекосиха Зунд, на 13 стигнаха Скагеррак, на 14 минаха край Хелголанд, а на 15 — край Па дьо Кале.

През следващата нощ Ерик спеше в своята каюта, когато се събуди от някаква необичайна тишина и веднага разбра, че не се чува тракането на витлото. Това не го обезпокои . особено, защото на вахта беше Челквист, но той стана и излезе от любопитство да види какво се бе случило.

Главният механик рапортува, че оста на въртящата се помпа се повредила, поради което се наложило да загасят пещта. Сега „Аляска“ плаваше с платна при слаб югозападен вятър.

Проверката продължи доста, но причината за аварията остана неизяснена. Механикът помоли да спрат в най-близкото пристанище, за да поправят помпата.

След щателна лична проверка капитан Марсилас прие това предложение. Намираха се на трийсетина мили от Брест и той даде заповед да насочат кораба към голямото френско пристанище.

13. КУРС НА ЮГОЗАПАД

На другия ден „Аляска“ влезе в Бресткия залив. За щастие аварията не беше сериозна. Инженерът, когото веднага повикаха, обеща да отстрани повредата за три дни. Следователно закъснението им нямаше да бъде сериозно и те щяха да го оправдаят до известна степен, като използват времето да натоварят въглища — за сметка на което нямаше да спират в Гибралтар, както бяха предвидили в разписанието си. Така следващата им спирка щеше да бъде чак в Малта и щеше да намали забавянето им с двайсет и четири часа; тоест фактическото им забавяне щеше да се сведе до два дни. Впрочем в разписанието на „Аляска“ бяха включени трийсет дни за непредвидено забавяне. Така че нямаше основание за безпокойство и членовете на експедицията решиха да приемат случилото им се премеждие с философско спокойствие.

Скоро стана ясно, че неприятният инцидент щеше да се ж превърне в тържество. Само за няколко часа пристигането! на „Аляска“ се беше разчуло в целия град и тъй като хората; знаеха от вестниците целта на неговото пътуване, членовете на експедицията и на състава на шведския екипаж станаха обект на всеобщо внимание. Морският префект и кметът на Брест, началникът на пристанището и капитаните на акостиралите там кораби дойдоха да поднесат официално поздравленията си на капитан Марсилас. Поканиха на вечеря и на специално устроен за тях бал смелите изследователи, тръгнаха да търсят Норденшюлд. Колкото и да не обичаха подобни светски приеми, докторът и Малариус все пак трябваше да отидат на вечерята, устроена в тяхна чест. За сметка на това Бредейорд беше във вихъра си.

Сред гостите на префекта, поканени, за да отпразнуват пристигането на офицерския състав и на екипажа на „Аляска“, имаше един висок възрастен мъж с благородно и меланхолично лице. Ерик веднага го забеляза и прочете в малко тъжния му поглед някакво топло чувство, в което той не можеше да се бе излъгал. Това беше господин

Дюрийо, почетен / генерален консул, деен член на Географското дружество, добре известен със своите пътешествия в Средна Азия и в Судан. Ерик беше чел неговите публикации с голям интерес. Щом ги представиха един на друг, той се разговори с френския учен като сведущ събеседник. Впрочем колкото и естествено да е за всеки пътешественик чувството на удовлетворение от постигнатото, то не всякога е негова съдба. Случва се, когато приключенията му добият гласност, той да пожъне възхищението на обществото; не така често се случва обаче човек да чуе похвала за труда си на официален прием от добре осведомен познавач. Почтителната любознателност на младия лейтенант така силно трогна уважавания географ, че по бледите му устни затрептя усмивка.

— Аз нямам много голяма заслуга за тези открития — каза той в отговор на похвалата на Ерик за неговите успешни разкопки, проведени наскоро в околностите на Асуан. — Вървах напосоки, като човек, който търси начин да забрави жестоките мъки, които го терзаят, и който не се интересува много от резултата, а иска да се отдаде на любимото си занимание. Останалото беше въпрос на късмет...

Като видя, че между Ерик и господин Дюрийо се бе породила взаимна симпатия, адмиралът се постара те двамата да седнат един до друг на масата, за да могат да продължат разговора си и по време на вечерята.

Когато им поднесоха кафето, лейтенантът от „Аляска“ неочаквано бе заприказван от един дребен човек с олисяла глава, когото му представиха под името Кергаридек и който направо го попита коя е родината му. Изненадан в първия момент от въпроса, Ерик отвърна, че е швед, или по-точно казано, норвежец, и че семейството му живее в околностите на Берген. После пожела да узнае повода за любопитството на господина.

— Поводът е съвсем прост — отвърна събеседникът му. — От цял час си позволявам да ви наблюдавам през масата, докато се хранехме, и си мислех, че никога досега не съм виждал толкова ясно изразен келски тип като у вас!... Трябва да ви кажа, че аз съм страстен изследовател на келтската култура!... А ето че сега за първи път ми се случва да срещна келтски тип у скандинавец! Може би тук се крие някакво безценно указание за науката и Норвегия ще трябва да се причисли към земите, посещавани от нашите галски предци!

Ерик беше готов да обясни на бресткия учен мотивите, които щяха да омаловажат ценността на неговата хипотеза, когато доктор Кергаридек се извърна, за да поднесе почитанията си на една дама, която тъкмо влизаше в салона на морския префект, и така разговорът им се прекъсна. Младият лейтенант от „Аляска“ не би се сетил повече за този случай, ако на другия ден, когато минаваха по една улица край открит пазар, Швериенкруна не му каза неочаквано, виждайки един говедар от Морбиан:

— Скъпо мое момче, ако все пак имах някакво съмнение за твоя келтски произход, тук то окончателно щеше да се разсее! Погледни до каква степен приличаш на всички тези бретонци!... И те имат матов тен на лицето, удължени черепи, кафяви очи, черни коси, а си приличате дори и по походката! Бредейорд може да си приказва каквото си иска, но ти си чистокръвен келт, можеш да бъдеш сигурен в това!

Ерик му разказа за разговора си предишната вечер с доктор Кергаридек. Швериенкруна така се въодушеви, че през целия ден не разговаря за нищо друго.

Както всички пасажери на „Аляска“, и Тюдор Браун бе получил и приел поканата на морския префект. Известно време дори всички решиха, че той ще се яви там с обикновения си костюм, тъй като се настани в лодката, която щеше да го откара на брега, със същите дрехи. Явно обаче необходимостта да свали драгоценната си шапка му се беше сторила твърде неприятна, че в момента, когато щеше да прекрачи прага на префектурата, той се обърна и си тръгна. Повече не го видяха през цялата вечер.

Когато се върна след бала, където бе танцувал през всичкото време с голямо удоволствие, Ерик разбра от Херсебум, че Тюдор Браун се бил прибрал към седем часа и вечерял сам. След това се промъкнал в каютата на капитана, за да разгледа една морска карта; към осем часа вечерта си заминал отново с лодката, която го била докарала преди това на брега.

Това бяха последните новини за този човек.

На другия ден в пет часа следобед Тюдор Браун все още не се беше появил. При това той знаеше, че ремонтът на машината ще бъде завършен същия ден и че заминаването на „Аляска“ няма да се отлага.

Капитанът беше предупредил за това всички пътници, затова даде заповед да вдигнат котва.

На кораба вече прибираха веригата на котвата, когато една лодка, отделила се от кея, се понесе с най-голяма скорост към „Аляска“. Всички решиха, че това ще е Тюдор Браун. Скоро обаче се оказа, че носят писмо. За изненада на всички писмото беше адресирано до Ерик.

Разпечатвайки го, Ерик видя вътре само визитната картичка на господин Дюрийо, почетен генерален консул, член на Географското дружество, на която бе написано с молив:

„На добър час!... Скорошно завръщане!...“

Можеше ли някой да си представи колко голямо бе вълнението на Ерик? Вниманието на любезния изтъкнат учен го трогна дълбоко и дори го накара да се просълзи. Напускайки гостоприемната страна, където бе прекарал само три дни, той имаше чувството, че напуска родината си. Скъта визитната картичка на Дюрийо в портфейла си и си помисли, че прощалният поздрав на възрастния човек ще му донесе щастие.

Две минути по-късно „Аляска“ тръгна и се насочи към тесния вход на пристанището. В шест часа излезе оттам и корабът пилот, който го придружаваше, и му пожела добър път.

Беше 20 февруари. Времето бе ясно. Слънцето залезе зад добре очертаня като през летните дни хоризонт. Нощта се спусна и скоро наоколо съвсем притъмня, тъй като луната щеше да изгрее едва в 10 часа вечерта. Ерик беше пръв на вахта и се разхождаше безшумно по задната част на горната палуба. Струваше му се, че заедно с Тюдор Браун злият гений бе изчезнал от кораба.

„Дано само не реши да ни настигне в Малта или в Суец!“ — помисли си младият човек.

Впрочем това беше съвсем възможно — дори беше вероятно Тюдор Браун да е решил да си спести времето, което „Аляска“ щеше да загуби, правейки големия завой, за да стигне Египет. Докато корабът заобикаляше Франция и Испания, той можеше, ако реши, да прекара една седмица в Париж или където му хрумне по пътя, за да настигне „Аляска“ било в Александрия или в Суец, или дори в Аден, в Коломбо или в Цейлон, в Сингапур или в Йокохама, местата, където щяха да спират, за да си получават пощата.

И все пак това беше само една възможност. Важното в момента бе, че него го нямаше на кораба, а това беше достатъчно, за да се развеселят всички.

Поднесоха вечерята както обикновено в шест и половина и настроението на масата беше по-задушевно от всякога досега. По време на десерта пиха за успеха на експедицията, който дълбоко в себе си всеки свързваше в една или друга степен с отсъствието на Тюдор Браун. После се качиха на палубата да изпуснат по една пура.

Ноцта беше тъмна. Далеч: на север блеснаха светлините на фаровете на нос Сен Матийл, на Пиер Ноар и на Уесан. На юг зад тях остана неподвижната ярка светлина на нос Ра й После забелязаха малката неподвижна светлина на високия скалист бряг на нос Ра, която огрява само два сектора — единия на 41 градуса, а другия на 30 в западна посока и се увериха, че държат верен курс. От другата страна на „Аляска“ зад левия борд проблясваше и гаснеше на промеждутъци от по четири секунди остров Сен. Приятен североизточен вятър ускоряваше хода на кораба и го накланяше към левия борд. Туловището му се люлееше леко, макар че морето беше доста неспокойно.

Когато след вечеря пасажерите се изкачиха на палубата, вахтеният на кърмата тъкмо вадеше лага¹ от водата.

Два възела и четвърт — каза той на капитана, който се приближи към него, за да чуе резултата от проверката.

— Хубава скорост, която не бихме се отказали да трае поне петдесет или шейсет дни! — каза засмян докторът.

— Именно — отвърна капитанът, — хем така ще стигнем почти без гориво чак до Беринговия проток!

След тези думи той остави доктора сам и влезе в каютата си. Там извади от една отворена кантонерка изпод барометри и морски часовници една залепена върху платно карта и я разгъна върху бюрото си под ярката светлина на една голяма газена лампа, която висеше на тавана. На картата, съставена от Британското адмиралтейство, бяха посочени всички подробности на американската крайбрежна ивица, край която плаваше сега „Аляска“ — между 47 и 49 северна ширина и 4 и 5 западна дължина от Гринуич. Картата представляваше квадрат метър на метър. Бреговете, островите, неподвижните и въртящите се фарове, пясъчните плитчини и дълбочините, та чак посоката, която

трябваше да следват корабите, бяха посочени с най-големи подробности. С подобна карта и с компас човек би си помислил, че и дете би могло да преведе дори и най-големия кораб през тези всъщност доста опасни места, където неотдавна един опитен офицер от френския флот — лейтенант Маж, изследовател на Нигерия — беше претърпял коработушение и бе загинал заедно с всички свои спътници на кораба „Мажисиен“, както преди него и корабът „Сане“ и много други.

По една случайност капитан Марсилас никога не беше минавал през тези води. Всъщност единствено необходимостта да спрат в Брест го бе докарала тук, иначе би минал през открито море. Затова трябваше да се осланя само на щателното проучване на картата, за да не се отклони от правия път. Всъщност всичко изглеждаше съвсем просто. Оставяйки надясно Поан дьо Ван, нос Ра и остров Сен — според

Лаг (хол,) — уред за измерване скоростта на кораб. — Б. пр.

легендите обиталище на деветте друиди ', — почти винаги замъглен от водния прах на ревящите вълни, той трябваше да държи курс на запад, за да насочи след това кораба на юг, когато се окажат в открити води. Неподвижната светлина на острова показваше точно местоположението им и според картата на по-малко от четвърт миля на запад от маяка островът завършваше като верига от високи отвесни скали, вдадени в откритото море, което тук много рязко стигаше веднага до сто метра дълбочина. Този ориентир беше много ценен в такава мрачна нощ и след като разгледа още веднъж най-внимателно картата, капитанът реши да приближи кораба към острова на много по-близко разстояние, отколкото би го сторил през деня — тоест на три-четири мили. Затова той се изкачи на палубата, огледа морето и даде нареждане на Ерик да насочи кораба на двайсет и пет градуса към югозапад.

Заповедта му, изглежда, изненада младия лейтенант.

— На югозапад ли казахте? — попита той почтително, сметнал, че не е чул добре.

— На югозапад казах — отвърна малко сухо капитанът. — Този маршрут явно не ви е много по вкуса?

— Понеже ме питате, капитане, трябва да ви призная, че не е — отвърна откровено Ерик. — Бих предпочел да държа по-дълго курс на запад.

— И защо?... За да изгубим още една нощ ли?

Тонът на капитана не търпеше възражения. Ерик изпълни задачата, както му беше заповядано. В края на краищата началникът му беше опитен моряк, на когото човек можеше напълно да се довери.

Колкото и малка да бе, промяната на посоката беше достатъчна, за да повлияе на скоростта на кораба. „Аляска“ започна да се клатушка доста силно и при всяко рязко отклонение забиваше нос във вълните. Водата наоколо се развълнува и побеля от малки пенести вълнички. Лагът показваше четиринайсет възела и тъй като вятърът продължаваше да се засилва, Ерик счете за благоразумно да заповяда да свият два възела на платното.

1 Друиди — според келтските легенди — жреци и жрици в древна Галия, Англия и Ирландия. — Б. пр.

Почувствуваха изведнъж, че им прилошава, докторът и Бредейорд побързаха да слязат в каютите си. Капитанът, който се разхожда няколко минути напред и назад по палубата, скоро ги последва.

Едва той влезе в стаята си, когато Ерик дойде лично при него.

— Капитане — каза младият човек, — току-що чух зад левия борт съмнителни шумове! Сякаш големи вълни се разбиват о скали!... Сметнах за свой дълг да ви кажа, че според мен пътуваме по опасен маршрут!...

— Действително, лейтенанте, безпокойството ви преминава в упорство! — възкликна капитанът. — От какво може да се страхувате, след като виждаме онази неподвижна светлина на три, та може би и на четири мили от нас?

И той посочи нетърпеливо с пръст върху разстланата на бюрото му карта остров Сен, който се издигаше като часовой на издадения напред Бретонски кей.

Ерик проследи движението на пръста му. Видя ясно, че действително там не беше отбелязана в близост до високия отвесен бряг, издигащ се над големи морски дълбочини, никаква опасност.

Съвсем надеждна и успокоителна картина за всеки моряк. И все пак и шумът от разбиващите се о скала вълни, който той бе чул отляво, тоест откъм обратната страна на вятъра и следователно от съвсем близко разстояние, не беше илюзия.

Странно нещо, което Ерик не смееше да признае сам пред себе си, но му се струваше, че очертанятията на брега, които виждаше на картата, съвсем не съвпадаха с картината на онези злокобни и коварни места, които той бе запомнил от описанията в географските книги. Можеше ли обаче да противопостави своите бегли впечатления, своя смътен спомен на толкова рязко различаващите се от тях подробни данни върху картата на Британското адмиралтейство?... Ерик не се осмели. Картите се правят именно затова, за да предпазват мореплавателите от грешки и от избледнели в съзнанието им впечатления. Той отдаде чест и се върна на палубата.

Още не се беше изкачил на мостика, когато отдолу отекнаха викове:

— Рифове отдясно! — последвани незабавно от втори възгласи: — Рифове отляво!...

На палубата изсвистя свирка, разтичаха се хора, последваха една след друга бързи маневри. „Аляска“ намали скорост, даде заден ход... Капитанът се втурна към стълбичката.

В същия миг той долови глух шум, напомнящ плъзгаща се по сняг шейна. Последва силен тласък, от който капитанът падна назад, а корабът потрепери от тила до върха на мачтите. След това настъпи тишина и „Аляска“ застана на място неподвижен.

Беше заседнал, вклинен между две подводни скали.

С разкъравена от падането глава, капитан Марсилас се изправи, за да се качи на палубата. Там цареше истинска суматоха. Обезумели от страх, моряците тичаха към спасителните лодки. Вълните се разбиваха яростно о новото препятствие, което сега представляваше за тях катастрофираният кораб. Двете светещи очи на Тевенек и остров Сен се бяха втренчили безмилостно в „Аляска“, сякаш го упрекваха, задето се бе нахвърлил безразсъдно върху опасността, за която те неотменно предупреждаваха. На капитанския мостик Ерик се беше надвесил над тесния борд и се мъчеше да пробие с поглед тъмнината, за да определи щетите от катастрофата.

— Кажете най-после, лейтенанте, какво се случи? — му изкрещя капитанът, още замаян от падането.

— Случи се това, капитане, че, завивайки на югозапад според вашата заповед, налетяхме на подводни скали! — отвърна Ерик.

Капитан Марсилас не каза нито дума. Та и какво ли можеше да отговори?... Обърна се и тръгна към стълбичката.

Колкото и странно да бе, въпреки трагичния удар корабът не беше застрашен от неминуема гибел. Неподвижното му положение, светлината на двата маяка, близостта на сушата, която личеше от скалите, притиснали го като с клещи, правеха катастрофата по-скоро мрачно, отколкото гибелно събитие. За Ерик тя представляваше един-единствен факт: край на експедицията, край на възможността да открие Патрик О'Доноган! Но веднага след като се бе изтървал да отговори така рязко на въпроса на капитана под влияние на голямото си огорчение, той съжали. Напусна капитанския мостик и слезе на палубата, където потърси с поглед своя началник с искреното намерение да го успокои, ако това беше възможно.

Капитанът обаче беше изчезнал и само след три минути откъм каютата му прокърнтя изстрел.

Ерик се затича натам. Вратата беше заключена отвътре. Той я блъсна с крак и я изби.

Капитан Марсилас лежеше на килима с разбито чело и стискаше револвер в дясната си ръка.

Разбрал, че корабът е загубен поради негова грешка, той си беше прострелял черепа. Смъртта беше настъпила веднага. Изтичали подир младия лейтенант, докторът и Бредейорд можаха само да установят смъртта.

Но сега не беше време за безполезни съжаления. Като остави двамата си приятели да вдигнат трупа и да го положат върху койката, Ерик беше длъжен да се върне на палубата и да се погрижи за спасяването на екипажа.

Когато минаваше пред каютата на Малариус, прекрасният човек, събуден от неподвижността на кораба или може би от изстрела, отвори вратата и подаде побелялата си глава, с неизбежното боне от черна коприна. Откакто бяха тръгнали от Брест, той беше спал непрекъснато и затова не беше усетил нищо.

— Но какво става? Какво се е случило? — попита той спокойно.

— Какво се е случило? — отвърна Ерик. — Случи се това, скъпи мой учителю, че „Аляска“ заседна сред рифове, а капитанът току-що се застреля!

— О! — възкликна Малариус, силно изненадан. — Но в такъв случай, момчето ми, сбогом на нашата експедиция!

— Това, скъпи мой учителю, е друга история — отвърна Ерик. — Аз все още не съм умрял и докато дишам, ще повтарям: „Напред!“

14. БАС ФРОАД

„Аляска“ беше влетял с такава сила и така беше заседнал между скалите, сякаш беше част от тях. На първо време положението не изглеждаше критично за екипажа. Срещайки тази необичайна преграда, вълните силно се блъскаха о него, като заливаха палубата и пръските им стигаха чак до мачтите; но все пак морето не беше толкова бурно, че да предвещава близка опасност. Ако времето не се влошеше, можеше да се надяват да дочакат идването на деня без нови усложнения.

Ерик веднага разбра това. В качеството си на старши офицер на борда той веднага пое лично командването. След като издаде заповед внимателно да запушат оръдейните люкове и илюминаторите и да покрият с насмолен брезент всички отвори за случай, че морето се разбушува по-силно, той слезе в трюма заедно с главния огняр. Там двамата с голяма радост видяха, че няма никакви течове. Външната обшивка на „Аляска“ явно бе успяла да защити корпуса, а предохранителните мерки, които бяха взели срещу полярните ледове, се бяха оказали сигурна защита срещу американските рифове. Действително ужасният удар бе извадил от строя парната машина, но тъй като не бе последвала експлозия, аварията не беше отчайваща. Ерик реши да изчака развиделяването, за да прехвърли на брега екипажа и пътниците, ако се наложеше.

Даде заповед да се изстреля един оръдеен залп, с който да помоли за помощ остров Сен, и изпрати с моторна лодка съобщение в Лориан.

„От никъде другаде не бихме могли да получим по-бърза и по-целесъобразна помощ, отколкото от този голям морски арсенал на Западна Франция!“ — помисли си с основание той.

И тъй, в този трагичен час, когато хората на кораба смятаха всичко за безвъзвратно загубено, той вече хранеше надежда. Или по-точно казано, храброто му сърце беше от онези, които не познават отчаянието и никога не се признават за победени.

„Само дано успеем да освободим «Аляска» — мислеше си той, — пък тогава ще видим чия ще бъде последната дума!“

Но той не смееше още да сподели тази своя надежда, която другите без съмнение щяха да приемат като неизпълнима. Каза само, когато се върна от огледа на трюма, че засега всичко е наред и че имат достатъчно време, за да почакаат помощ. После нареди да раздадат на всички чай с ром.

А това беше достатъчно, за да се подобри настроението на моряците, които приличаха на големи деца. Затова спуснаха моторната лодка във водата с усърдие и надежда.

В същото време откъм фара на Сен сигнални ракети уведомиха пострадалия кораб, че му идват на помощ. Скоро след това две червени светлини пробляснаха в мрака и се приближиха към „Аляска“ откъм защитената от вятъра страна. Отдолу се чува викове, отгоре им отговориха и така стана ясно, че те бяха заседнали край Бас Фроад по пътя за остров Сен. Мина повече от час, докато лодката успее да се приближи до кораба, толкова силен беше прибойт и опасна маневрата. Все пак най-сетне шестимата мъже успяха да хванат дебелото въже, което им хвърлиха отгоре, и се изкачиха на „Аляска“.

Бяха шестима яки рибари от остров Сен — едри и безстрашни мъжаги, — които неведнъж се бяха притичвали на помощ на корабокрушенци. Те напълно одобриха намерението на младия капитан да поиска помощ от Лориан, тъй като, малкото пристанище на острова не разполагаше с необходимите за изтеглянето съоръжения. Решиха, щом луната се покаже на хоризонта, двама от тях да заминат с моторната лодка за Лориан заедно с мастер Херсебум и Ото. Изчаквайки, екипажът на „Аляска“ даде някои сведения за нещастieto.

Плитчината край Сен е вдадена клинообразно на девет мили от острова навътре в морето. Дели се на две части: Пон дьо Сен и Бас Фроад.

Плитчината Пон дьо Сен е дълга приблизително четири мили и широка миля и половина. Състои се от няколко доста високи скали, които се подават като назъбена верига над водата. Бас Фроад се проточва на пет мили дължина, а ширината ѝ е средно три четвърти миля; тя също се състои от множество подводни скали, които остават под водата при прилив, а при отлив се виждат над повърхността само някои от тях. Най-големите имат имена: Корнанжен, Шомбор, Корнак

ар Гуле, Ба Ван, Мадю и Ар Мен. Те са най-малко опасни, защото се виждат. Големият брой хаотично разхвърляни подводни рифове, все още недостатъчно изучени, както и силата, с която водата се разбива тук, и подводните течения без определена посока правят Бас Фроад едно от най-опасните места за акостиране, сякаш създадено само за да причинява корабокрушения. Затова фаровете на остров Сен и на нос Ра са поставени така, че осветяват цялата плитчина, та корабите, идващи откъм запад, да я виждат и да я заобикалят. За приближаващите се откъм юг обаче тя си остава все така опасна, поради което много отдавна се наложило да поставят още един специален предупредителен фар. За жалост обаче тук няма нито едно островче или по-голяма скала, върху която биха могли да го поставят, а силата на прибой винаги е толкова голяма, че не може и да се мисли да се използва шамандура. Затова решили да издигнат фара на скалата Ар Мен, отдалечена на три мили от крайната точка на опасните рифове. Тази задача обаче била свързана с толкова много трудности, че, започнат през 1867 година, през 1879 — дванайсет години по-късно — строежът бе стигнал едва до половината, тоест, фарът се издигаше само на тринайсет метра над водата. Разказват дори как една година условията били толкова тежки, че работниците, които непрекъснато дебнели подходящ момент, могли да работят всичко на всичко осем часа. Така по време на корабокрушението на „Аляска“ този фар беше всъщност още само проект.

И все пак това не беше достатъчно обяснение защо на излизане от Брест те се бяха натъкнали на подобна голяма опасност. Ерик реши за себе си, че щом моторната лодка отплава, ще се заеме веднага да изясни въпроса.

Луната скоро изгря и лодката побърза да замине. Младият капитан се разпореди на палубата да останат само вахтените, всички останали да се разотидат както обикновено да почиват, а той слезе долу в каюткомпанията.

Бредейорд, Малариус и докторът дежуряха край покойника. И тримата се изправиха, като видяха да влиза Ерик.

— Бедно мое момче, каква бе тази драма, как се случи всичко това? — попита докторът.

— Необяснима загадка — отвърна младият човек и се наведе над разтворената върху бюрото на покойния капитан карта. — Аз

инстинктивно усещах и казах дори, че курсът ни беше неправилен. Но и според мен, и според всички останали ние се намирахме най-малко на три мили западно от този фар и сами виждате, че тук не е отбелязана никаква опасност... Нито плитчина, нито подводни рифове!... Само тъмносиният цвят на дълбоки води!... Мозъкът ми не го побира!... Човек не може да предположи, че е възможно да има грешка в карта, издадена от Британското адмиралтейство, и то за толкова известни морски места, изследвани до най-малки подробности още преди векове!... Случилото се е нелепо като някакъв ужасен сън!

— А не може ли да сме сбъркали координатите и да сме взели един фар за друг? — попита Бредейорд.

— Почти е невъзможно за толкова късо разстояние, каквото изминахме от Брест дотук! — отвърна Ерик. — Припомнете си, че нито за миг не сме губили сушата от погледа си и през всичкото време минавахме от един ориентир към друг! Или трябва да допуснем, че една от двете отбелязани на картата сигнални светлини не е била запалена, или че се е появил някой допълнителен фар, тоест, да предположим невероятното! Но дори и това не може да обясни нищо, тъй като следвахме съвсем правилен курс, а и лагът ни е толкова проверен, че е невъможна, така да се каже, никаква грешка! Можем да начертаем на картата графиката на нашия курс с точност до петстотин метра. Крайната точка на тази графика би съвпаднала напълно с положението, което заемаме сега по отношение на фара на остров Сен!... И въпреки всичко истината е, че сме заседнали сред рифове, докато според картата дълбочината на водата под нас трябва да е триста метра!...

— Но как ще свърши всичко това? Ето какво трябва да разберем! — възкликна докторът.

— Скоро ще го разберем — отвърна Ерик, — ако морските власти благоволят да ни окажат по-бързо помощ. Засега нямаме друг избор освен да чакаме, така че за всички ни ще бъде най-добре да си легнем да спим, все едно че сме на котва в най-безопасния залив!

Младият капитан не добави, че той самият си запазва правото да остане на крак, докато приятелите му отидат да спят. Така и стори през цялата нощ, като ту се разхождаше по палубата, за да се увери, че вахтените са на поста си, ту слизаше по за няколко минути в каюткомпанията.

На разсъмване Ерик със задоволство се убеди, че вълнението се успокоява заедно със затихването на вятъра. Видя също, че отливът съвсем се беше оттеглил и „Аляска“ скоро щеше да остане почти на сухо. Това го обнадежди, че тъкмо ще има възможност да провери с точност нанесените от катастрофата щети и действително към седем часа сутринта се зае с огледа.

Корабът сякаш се бе забучил върху острите зъби на скалите, които стърчаха над пясъчното дъно. Три от тези остриета бяха продупчили в момента на корабокрушението външната обвивка на „Аляска“ и го крепяха като подводни греди. Те бяха насочени на север, тоест на обратната страна на курса, следван от кораба точно в онзи злополучен миг, което обясняваше необичайното положение на „Аляска“, забил се с носа си в самото начало на плитчината, защото без тези първи рифове той би се разбил о скалите. Последната маневра, за която бе дал заповед Ерик, също бе смекчила до известна степен удара. Благодарение на дадения току преди сблъсъка заден ход корабът бе налетял върху скалите само по инерция и носен от силата на течението. В противен случай сигурно щеше да се разбие на парчета. Освен това вятърът и вълните не бяха променили посоката си през цялата нощ и спомогнаха корабът да се задържи на същото място, вместо да го запратят към скалите, което неминуемо би се случило, ако вятърът бе задухал в обратна посока. С една дума, не можеше да се мечтае дори за по-благоприятно стечение на обстоятелствата при такава катастрофа. Сега главното беше да успеят да освободят кораба, преди вятърът да налети с нова сила и да промени толкова благоприятните условия.

Ерик реши да не губи нито минута. Веднага след закуската даде заповед целият екипаж да се хване на работа и да разшири с удари с брадва трите главни пробойни на външната обковка, причинени от острите скали. Ако от Лориан изпратеха сега навреме влекач, щом придойде приливът, той би могъл да изтегли „Аляска“ без особени затруднения. Лесно може да си представи човек с какво нетърпение дебнеше младият капитан появата и на най-тънката струйка дим на хоризонта.

За щастие всичко се случи така, както той го желаше. Най-напред времето си остана все така спокойно и меко, както можеше само да се мечтае. После към обяд се приближи един малък

разузнавателен кораб, следван от влекач. Корабчето се командваше от млад морски лейтенант, който любезно си предложи услугите на корабокрушенците.

Ерик и офицерският състав на шведския кораб го посрещнаха, както се полага, на стълбата; после всички слязоха в каюткомпанията.

— Но обяснете, моля — попита лейтенантът Ерик, — как така заседнахте в плитчината на Сен, след като сте тръгнали от Брест?

— Нашата карта ще ви го обясни — отвърна Ерик. — На нея изобщо не е означена тази опасност!

Френският офицер погледна най-напред с любопитство, а след това силно озадачен предложената му карта.

— Действително, тук не е отбелязан нито Бас Фроад... нито Пон дьо Сен! — възкликна той. — Това е нечувана небрежност! Как е възможно да се нанесе синият цвят на големите морски дълбини в подножието на острова!... И очертанятията на този висок връх! И местоположението на фара са дадени съвсем неточно!... Изненада след изненада!... А картата е издадена от Британското адмиралтейство!... Но тя е образец на лошо съставено пособие!... Сякаш някой нарочно я е подправил да стане невярна и коварна!... Навремето мореплавателите са обичали да подвеждат така съперниците си! Но аз никога не бих го повярвал, че тази традиция се е запазила и досега в Англия!

— Нима е сигурно, че вината е на Англия? — попита Бредейорд с напевния си глас. — На мен ми хрумна друго съмнение; картата може да е дело на фалшификатор и да е поставена от престъпна ръка в кантонерката на „Аляска“!...

— От Тюдор Браун! — извика невъздържано Ерик. — Вечерта, когато бяхме на приема, даден в наша чест от кмета на Брест!... Когато той се вмъкнал в каюткомпанията, за да разгледа картата! О, какъв мерзавец!... Значи той затова не се върна на „Аляска“!

— Това е съвсем ясно! — рече доктор Швериенкруна. — Но такава ужасна постъпка граничи със злодейство!... Защо може да го е сторил?

— А защо пристигна в Стокхолм, за да ви съобщи, че Патрик О'Доноган е мъртъв? — отвърна Бредейорд. — С каква цел внесе двайсет и пет хиляди крони за пътешествието на „Аляска“, когато вече нямаше никакво съмнение, че то ще се състои? С каква цел тръгна с

нас, за да напусне кораба в Брест?... Действително при тези факти аз смятам, че човек трябва да е сляп, за да не прозре сега тази колкото логична, толкова и ужасяваща взаимовръзка! Какъв интерес има Тюдор Браун от тази история? Това аз не знам. Но този интерес явно е много голям, много съмнителен, за да си послужи той с такива средства, та да осуети нашия успех! Защото сега вече съм убеден, че той именно ни забави в Брест, той ни е насочил, сякаш ни е водил за ръка, към тези подводни рифове, където е смятал, че ще намерим смъртта си!

— Все пак трудно е да се повярва, че той би могъл да предвиди кой път ще избере капитан Марсилас! — намеси се честно Малариус.

— Че защо? Нали измененията, които е нанесъл върху картата, непременно са щели да повлияят кой път да избере капитанът? След трите дни в Брест капитан Марсилас естествено би искал да навакса закъснението и би избрал най-лека път! Смятайки, че морето край остров Сен е свободно за плаване, той би се отправил на юг и деветдесет на сто би блъснал кораба в рифовете!

— Това е вярно — каза Ерик, — но доказателство за това, че маршрутът ни не беше сигурен, е моето настояване пред капитана да продължим да държим курс на запад.

— А откъде сме сигурни, че другите карти също не са били подготвени да ни подведат и по друг път, ако бяхме избягнали рифовете на Бас Фроад? — възкликна Бредейорд.

— Това много лесно може да се провери — отвърна Ерик и извади от кантонерката всички намиращи се там подобни карти.

Първата, която отвори, беше на Корон; само с един поглед френският офицер веднага откри на нея две-три сериозни грешки. Втората карта беше на Гибралтар. И тук веднага се набиха на очи погрешни данни! Не беше необходим по-подробен оглед — вече не съществуваха никакви съмнения Ако „Аляска“ не бе претърпял корабкрушението на плитчината край остров Сен, то щеше неминуемо да му се случи преди пристигането в Малта!

Що се отнася до начина, по който бяха подготвени тези покушения, едно внимателно разглеждане на картите бе достатъчно да го открият. Това действително бяха карти на Британското адмиралтейство, но на отделни места данните бяха изтрити по някакъв химически начин и нанесени след това така, че между верните данни да има и погрешни. Сега, когато вече имаха обица на ухото, те бързо

забелязаха леките различия в тоновете на оцветяването, колкото и сръчно да бяха направени поправките. И накрая още едно обстоятелство изключваше съмнението за предумишлеността на престъплението: картите на „Аляска“ носеха печата на Министерството на Шведския флот; поставените впоследствие в купа на капитан Марсилас нямаха печат. Злодеят бе предположил, че никой няма да се вгледа толкова внимателно и „Аляска“ направо ще се хвърли в лапите на смъртта.

Непрекъснатите все нови и нови открития ужасиха всички присъстващи. Ерик пръв наруши дълбоката тишина, която се бе възцарила след разискването.

— Горкият капитан Марсилас! — каза младият човек развълнувано. — Той плати с живота си за всички нас!... Но след като успяхме като по чудо да се отървем от подготвената ни зла участ, да се постареем сега поне да не оставяме случайността да ни попречи в нещо!... Приливът приижда и много скоро ще стане достатъчно висок, за да можем да освободим „Аляска“!... Ако нямате нищо против, господа, ще се заемем с тази задача без никакво протакане!

Ерик говореше с естествен авторитет, със скромно чувство за достойнство, което вече му вдъхваше съзнанието за носената отговорност. Да станеш на тази възраст капитан на кораб, при тези обстоятелства и още в началото на толкова опасна експедиция, естествено беше нещо съвсем непривично. Но още от предишната вечер той вече беше уверен, че ще изпълни достойно всичките си задължения; знаеше, че може да разчита на себе си и на екипажа, и тази увереност го бе преобразила. Юноша до вчера, днес той беше вече мъж. В погледа му блестеше смелост и решимост. Авторитетът му неусетно се наложи на всички около него. Бредейорд и докторът също се подчиниха на неговия плас.

Операцията, подготвена от извършената сутринта работа, се осъществи много по-лесно, отколкото предполагаша. Повдигнат от прилива, корабът сякаш това и чакаше, за да се освободи от острите скали, които го задържаха. Достатъчно беше влекачът да тръгне и да дръпне въжетата зад кърмата си, за да се измъкне „Аляска“, скърцайки и скриптейки, от ужасната прегръдка и изведнъж да се окаже отново свободен — действително натежал от водата, която сега нахлуваше в защитените преди това от обковката помещения, лишен от помощта на

витлото си, повредено от удара в скалите, и от машината, която сега бе неподвижна и заглъхнала, но се подчини на руля и явно можеше да заработи, ако се наложеше.

Събралият се на палубата екипаж следеше с необяснимо вълнение перипетиите на това решаващо усилие и поздрави с „ура“ освобождаването на „Аляска“. Корабът от френската крайбрежна охрана и влекачът отвърнаха на радостния възглас също така бурно. Беше три часа след обяд. Клонящо към хоризонта, чудесното февруарско слънце заливаше със светлина спокойното и пробляскващо море, което почти напълно бе заляло пясъците и подводните скали на Бас Фроад, сякаш за да заличи дори и спомена от преживяната през нощта драма.

Същата вечер „Аляска“ се намиреше в безопасност в залива на Лориан. На другия ден френските морски власти с готовност разрешиха да го вкарад в един от сухите докове на Кодан. Корпусът му не беше сериозно повреден. По-сложен бе случаят с машината, но и тя можеше да се поправи. Във всяко друго пристанище сигурно щеше да бъде необходимо същото време за ремонта. Но както беше предвидил Ерик, никъде другаде нямаше да му окажат от днес за утре необходимата помощ, както в корабостроителницата и в работилниците на Лориан. Фирмата „Гамар, Норис и Сие“ се нае да извърши ремонта за три седмици. Беше 23 февруари; на 16 март „Аляска“ можеше да продължи пътя си, разбира се, този път с проверени карти.

Така му оставаха три месеца и половина, за да стигне на края на юни Беринговия проток. Това нямаше да бъде невъзможно, макар срокът да бе твърде съкратен. Ерик нямаше никакво намерение да се откаже от по-нататъшното плаване. Страхуваше се само да не го принудят да го стори. Затова реши да не изпраща в Стокхолм съобщение за претърпяната авария, от страх да не го извикат да се върне, за да възбуди съдебно дело срещу предполагаемия виновник за катастрофата, тъй като следствието би му попречило да продължи пътешествието.

Но можеха Ли членовете на експедицията да бъдат сигурни, че, останал ненаказан, Тюдор Браун нямаше да се окуражи да създава нови затруднения по пътя на „Аляска“? Това именно се питаха

Бредейорд и докторът, докато играеха вист с Малариус в малкия салон на хотела, където бяха отседнали след пристигането си в Лориан.

Бредейорд въобще не се съмняваше. Щом узнае за неуспеха на своя опит — а как да смятат те, че той няма да узнае? — престъпник като Тюдор Браун не би се спрял пред нищо, за да го поднови. Затова да се надяват, че ще пристигнат до Беринговия проток, беше не само илюзия, а направо безумие! Бредейорд не знаеше какво би предприел Тюдор Браун, за да им попречи, беше сигурен обаче, че той ще намери начин. Доктор Швериенкруна беше склонен да се съгласи с това, а и Малариус не беше на друго мнение. Безпокойството им се отразяваше върху партиите вист, пък и разходките, които тримата приятели правеха в околностите на града, също не бяха много весели. Главната им задача сега беше да следят за построяването на гробница на капитан Марсилас, на чието погребение се стече населението на целия град. Гледката на тъжния паметник в никакъв случай не можеше да спомогне оживелите след корабокрушението на „Аляска“ да приемат света в розова светлина.

Достатъчно бе обаче да се срещнат отново с Ерик, за да се възвърнат надеждите им. Неговото решение беше толкова непоколебимо, действията му толкова целенасочени, той дотолкова беше обладан от желанието да отстрани всички пречки, каквито и да са, убеден, че ще успее да ги надвие, че за останалите беше невъзможно да проявят или да запазят в себе си мрачни чувства.

И все пак едно ново обстоятелство потвърди опасението, че Тюдор Браун следва точно определена цел. На 14 март вечерта Ерик се убеди, че ремонтът в машинното отделение е почти на привършване. Оставаше само да изпробват едната от помпите, което щяха да направят на другия ден. Следователно срокът щеше да бъде спазен. Но през нощта на 14 срещу 15-и помпата изчезна от работилницата на „Гамар, Норис и Сие“ и въобще не успяха да я намерят. Как се беше случило това? Кой го беше сторил? Дори и най-щателната проверка не можа да установи нищо.

Така се наложи да изчакат още 10 дни, за да извършат новия ремонт, с което заминаването на „Аляска“ се отсрочи за 25 март.

Колкото и да е странно, това произшествие много по-силно разстрои Ерик, отколкото самата катастрофа. Той видя в него явно доказателство, че Тюдор Браун ще продължава по всякакъв начин да

пречи на плаването на „Аляска“. Тази увереност обаче удвои, ако това въобще беше възможно, горещото желание на младия капитан да доведе експедицията докрай.

Десетте дни принудително отлагане той използва изключително, за да обмисли въпроса от всички страни. Колкото повече разсъждаваше, толкова повече Ерик се убеждаваше, че решението да стигне Беринговия проток за три месеца по познат на Тюдор Браун маршрут — при положение че „Аляска“ се намираше все още в Лориан, четиридесет дни, след като бе напуснал Стокхолм, — означаваше пълен неуспех, ако не и непоправимо нещастие.

Това заключение обаче не го спря, а само го накара да реши, че е наложително да промени предварително начертания план. Той се постара да не казва никому нищо, смятайки с право, че тайната беше първото условие за успех. Ограничи се само с това да наблюдава много по-отблизо от преди работите по ремонта.

Тримата му спътници обаче помислиха, че той вече не бърза чак толкова да тръгне наново. За себе си те решиха, че той смята пътешествието за неосъществимо, в което те впрочем отдавна вече вярваха.

Само че се бяха излъгали.

На 25 март по обяд „Аляска“ излезе от сухия док, плъзна се в залива и излезе в открито море.

15. НАЙ-КЪСИЯТ ПЪТ

Когато френският бряг изчезна на хоризонта, Ерик покани в каюткомпанията тримата си приятели и съветници на сериозен разговор.

— Много разсъждавах — каза той — за условията, при които протече нашето пътуване от деня, в който отплавахме от Стокхолм. Те налагат извода, че трябва да очакваме занапред да се натъкнем на нови пречки и неблагоприятия по своя път. Онзи, който се бе осмелил да ни тласне към явна смърт около Бас Фроад, няма да се признае за победен!... Възможно е да ни дебне вече в Гибралтар, в Малта или някъде другаде... Ако не успее да ни погуби, съм сигурен, че поне ще му се удаде да ни забави... Така ние няма да успеем да достигнем Беринговия проток през лятото, когато единствено може да се навлезе в Ледовития океан!

— И моето заключение е такова — заяви Бредейорд. — Не го споделих с никого, защото не желяех да ти отнема всяка надежда, скъпо мое момче. Убеден съм обаче, че ще трябва да се откажем занапред от мисълта да преминем за три месеца разстоянието, което ни отделя от Беринговия проток.

— И аз съм на същото мнение — заяви докторът. Малариус, от своя страна, кимна с глава в знак на съгласие с изказаното мнение.

— Е, добре — поде отново Ерик, — след като всички сме съгласни с този извод, какво следва да предприемем по-нататък?

— Остава ни едно единствено разумно и подходящо за случая решение — отвърна Бредейорд, — а то е да се откажем от това пътуване, което смятаме за неосъществимо, и да се завърнем в Стокхолм. Ти си го разбрал сам, моето момче, и аз те поздравявам от името на всички ни, задето намери сили да се съгласиш с тази необходимост.

— Не мога да приема това поздравление — възкликна усмихнат Ерик, — защото с нищо не го заслужавам. Не! Аз в никакъв случай не смятам да се откажа от нашето пътуване и съм далеч от мисълта да го

приема за неосъществимо!... Мисля само, че за да го доведем до добър край, ще трябва да осуетим машинаците на този злодей, който ни дебне, и в този смисъл първата ни мярка трябва да бъде да променим изцяло набелязания маршрут.

— Промяната на маршрута само би увеличила трудностите — прекъсна го докторът, — защото ние приехме най-краткия път. Ако няма да успеем да пристигнем за три месеца в Беринговия проток през Средиземно море и Суецкия канал, това ще бъде съвсем невъзможно покрай нос Добра Надежда или нос Хорн, защото и в единия, и в другия случай ще са ни необходими от пет до шест месеца.

— Има един друг път, който ще съкрати, вместо да удължи пътуването ни, и освен това по него можем да бъдем сигурни, че няма да срещнем Тюдор Браун — отвърна Ерик, без да се притеснява от възражението си.

— Друг път? — попита Швериенкруна. — Бога ми, аз не знам такъв; освен ако имаш предвид пътя през Панамския канал!... Само че, доколкото знам, плаването през него още не е разрешено и ще стане възможно едва след няколко години.

— Нямам предвид нито да минем през Панамския канал, нито покрай нос Хорн, нито покрай нос Добра Надежда — заговори отново младият капитан на „Аляска“. — Пътят, който имам предвид, и който е единственият, през който бихме могли да стигнем за три месеца Беринговия проток, е Ледовитият океан, тоест северозападният път!

Като видя изненадата на своите приятели от това неочаквано решение, Ерик поясни:

— Днес северозападният път не е вече ужас и мъчение за мореплавателите, какъвто е бил някога. Той не е обичаен път, защото е открит за навигация само от осем до десет седмици през годината, но е вече много добре изучен, нанесен е с подробности върху превъзходни карти и се използва от стотици китобойни кораби. Съгласен съм, че все още рядко преминават през него от Атлантическия за Тихия океан. Съдовете, които навлизат там от едната или от другата му страна, рядко го прекосяват открай докрай. Не е изключено дори, ако условията са неблагоприятни, да се окаже затворен за нас точно тогава, когато ще ни бъде необходим. Въпрос на късмет!... Но според мен има много основания да се надяваме на успех по този път, докато, така да се каже, нямаме никакви по другите. При това положение нашият дълг,

поръчението, което ни дадоха нашите дарители и което ние сами приехме, е да използваме именно него, за да стигнем навреме до Беринговия проток. С обикновен кораб, пригоден за плаване по топлите морета, бих се подвоумил пред тази необходимост. С кораб като „Аляска“ обаче, подготвен специално за арктически пътувания, няма защо да се двоумим. Аз, от своя страна, заявявам, че може да се върна в Стокхолм, без да съм открил Норденшьолд, но в никакъв случай няма да се завърна, преди да съм опитал всички възможности да стигна до него!

Доводите на Ерик бяха толкова убедителни, че никой не се опита да ги отхвърли. Какво биха могли да възразят докторът, Бредейорд и Малариус? Те много добре виждаха трудностите на новия план, но те все пак поне не бяха непреодолими, докато всяко друго решение би било почти безнадеждно. Освен това те не можеха да не се съгласят, че във всеки случай би било по-славно да поемат риска, отколкото да се върнат посрамени в Стокхолм.

— Аз лично виждам само едно сериозно възражение — каза доктор Швериенкруна, след като бе останал няколко минути задълбочен в мислите си, — това е трудността да се снабдим с въглища в арктическите води. А без въглища трябва да се простим с възможността да Достигнем навреме северозападния път, използвайки доста често твърде краткото време, когато може да се минава оттам.

— Предвидил съм тази трудност, която действително е единствената — отвърна Ерик, — и не смятам, че тя е непреодолима. Вместо да се насочим към Гибралтар и Малта, където без съмнение ни очакват нови машинации на Тюдор Браун, ще заминем за Лондон. Оттам аз ще изпратя по трансатлантическия телеграф на една монреалска търговска фирма нареждане незабавно да тръгне натоварен с въглища кораб, който да ни чака в Бафиновия залив, а на друга фирма в Сан Франсиско — да изпрати друг товарен кораб в Беринговия проток. Ние разполагаме с необходимия запас и повече дори, защото задължителното количество каменни въглища при всички случаи ще бъде по-малко от онова, което би ни било необходимо, ако минехме през азиатски води, тъй като този маршрут е много по-къс. Не е необходимо да бързаме да пристигнем в Бафиново море преди края на май, пък и без това по никакъв начин не можем да се надяваме да навлезем в Беринговия проток преди края на юни. Така доставчиците

ни от Монреал и Сан Франсиско ще имат предостатъчно време да изпълнят поръчките ни, платими по нашата сметка при един лондонски банкер... Оттам нататък въпросът ще се сведе до това, ще бъде ли проходим Северозападният проток. А то вече не зависи от нас. Но и да се окаже той затворен за навигация, ще ни остане поне утехата, че не сме пропуснали да опитаме нито една възможност за постигане на целта ни!

— Точно така! — възкликна Малариус. — Скъпо мое момче, никой не може да възрази нищо на доводите ти!

— По-спокойно, по-спокойно! — намеси се Бредейорд. — Да не се увеличае. Аз например имам друго възражение! Нима ти смяташ, скъпи Ерик, че „Аляска“ ще може да навлезе незабелязано във водите на Темза? Не, нали? Вестниците ще пишат за пристигането ни. Телеграфните агенции ще съобщят за него. И Тюдор Браун ще го разбере. От това ще си направи извода, че сме променили плана си. Какво ще му попречи тогава да промени и той своя? Смяташ ли ти, че ще му бъде трудно да осуети например пристигането на корабите с въглищата, без които ти не би могъл да предприемеш нищо?

— Това е вярно — отвърна Ерик — и доказва до каква степен трябва да се мисли за всичко! Следователно няма да заминем за Лондон. Ще акостираме в Лисабон, сякаш продължаваме пътя си към Гибралтар и Суецкия канал. Там някой от нас ще замине инкогнито за Мадрид и, без да обяснява как и защо, ще влезе във връзка по телеграфа с Монреал и Сан Франсиско, за да поръча да изпратят натоварените с въглища кораби. Никой няма да знае за кого са предназначени те и така корабите ще останат в посочените им пристанища да чакат капитана, който ще им се представи с предварително уговорена парола.

— Чудесно! По този начин ще бъде почти невъзможно Тюдор Браун да намери отново следите ни!

— Искате да кажете „моята“ следа, защото аз се надявам, че вие нямате намерение да рискувате заедно с мен пътуването в арктичните морета! — каза Ерик.

— Туй то! Тъкмо обратното! И нека да сме наясно! — отвърна докторът. — Никой няма да може да каже по-късно, че този злодей Тюдор Браун ме е накарал да се откажа!

— Нито пък мен! — възкликнаха едновременно Бредейорд и Малариус.

Младият капитан се зае да разубеждава своите приятели, да им разяснява опасностите и еднообразието на пътешествието, което те бяха решили да предприемат заедно с него.

Но не успя да разклати твърдото им намерение. Те били преодолели досега толкова много трудности, заявиха тримата мъже, че вече било въпрос на чест да доведат започнатото докрай. Единственият начин за всеки от тях да осъществи това пътуване бил да не се делят един от друг. Та нали бяха взели всички мерки, за да не страдат на борда на „Аляска“ прекомерно от студа? Пък и кой ли швед или норвежец ще седне да се страхува от измръзване!

С една дума, Ерик трябваше да се откаже да ги разубеждава и да се съгласи, че промяната на маршрута нямаше да промени състава на екипажа.

Изминаха бързо първата отсечка на пътя. На 2 април „Аляска“ пристигна в Лисабон. Но преди още португалските вестници да обявят нейното идване, Бредейорд замина за Мадрид и се свърза посредством една банка и френската трансатлантическа телеграфна връзка с две благонадеждни търговски фирми в Монреал и в Сан Франсиско. Споразумяха се за изпращането на натоварените с въглища кораби в определени пристанища и уточниха паролата, благодарение на която щяха да познаят Ерик. А паролата беше девизът, избродиран върху неговите дрешки, докато той бе плувал върху спасителния пояс от „Цинтия“: *Semper idem*. Най-сетне, на 9 април, след като Бредейорд бе уредил съответно своите поръчки и се завърна в Лисабон, „Аляска“ отплава. На 25 същия месец, прекосил успешно Атлантическия океан, корабът пристигна в Монреал, напълни трюма си с въглища и всички се убедиха, че сделката, сключена от Бредейорд, бе изпълнена точно според уговорката. На 29 „Аляска“ напусна залива Сейнт Лоурънс и на другия ден мина през протока Бел Айл, който отделя Лабрадор от Ню Фаундланд. На 10 май капитанът намери в пристанището на Годхавън на гренландския бряг натоварения с въглища кораб, който бе пристигнал по-рано от уговорената дата.

Ерик знаеше много добре, че по това време на годината не може и да мисли да прекоси Полярния кръг, нито да навлезе в опасните криволичещи проливи на северозападния път, затворен все още от

ледове почти по цялата си дължина. Но той с основание се надяваше, че ще може да събере от китоловците, така често посещаващи тези места, много поточни сведения, отколкото от най-добрите географски карти.

Успя също така да купи — макар и на доста висока цена — дванайсет кучета, които в случай на нужда щяха да теглят заедно с Клас впряговете от шейни.

Като всички датски пристанища на гренландския бряг, Годхавън е едно бедно селце и служи за склад на местните търговци на мас и кожи. По това време на годината студът тук не е по-голям, отколкото в Стокхолм или в Норое. Ерик и приятелите му обаче забелязаха изненадани доколко две страни, разположени на еднакво разстояние от полюса, могат да бъдат напълно различни. Годхавън се намира на съвсем същата ширина като Берген. Но, докато през април в Южна Норвегия горите вече са съвсем зелени, също както и плодните дръвчета и шпалирите от вдигнати на високи телове лози, засадени върху добре наторена почва, Гренландия дори през май е покрита с лед и сняг и нито едно дръвче не развеселява еднообразния пейзаж. Очертанията на норвежката брегова линия, прорязана от дълбоки фиорди и защитена от цяла верига острови, допринасят почти толкова, колкото и топлият Гълфстрийм, за повишаване на средногодишната температура на страната. В Гренландия, напротив, ниските и равни брегове посрещат открито ледения полъх на полюса. 1 Освен това те са покрити чак до срещата на острова с дебел няколко фута¹ леден пояс.

Престоят им в пристанището на Годхавън трая петнайсет дни; след това „Аляска“ пое нагоре по протока Дейвис покрай гренландския бряг и прекоси Полярния кръг.

На 28 май той се натъкна за пръв път на плаващи ледове на 70° 15' северна ширина при температура 2 градуса под нулата. Наистина тези първи ледове или представляваха слепили се дребни парчета, или плаваха на отделни малки групички. Скоро обаче започнаха да стават по-плътни, та се налагаше корабът често да си проправя път с таран. И все пак плаването им не беше свързано нито със сериозни опасности, нито с големи трудности, но по най-различни признаци можеше да се съди, че се намират в един нов свят. Всички, макар и малко отдалечени предмети, бяха безцветни и сякаш безплътни. Погледът нямаше къде да се спре, за да си поотпочине, тъй като чертата на хоризонта

непрекъснато се променяше поради издигането и хлътването на вълните или поради

1 Фут (англ.) — единица мярка за дължина, равна на 30,48 см. — Б. пр.

отблясъка на слънцето върху движещата се водна маса. И главно през нощта, заливано от запалената електрическа светлина в „гарвановото гнездо“ на мачтата на „Аляска“, Бафиново море, където корабът бе навлязъл вече, изглеждаше като от приказките.

„Кой би могъл — беше писал един очевидец — да опише тази тъжна картина, блъскането на вълните под блуждаещите парчета лед, странния шум от неочаквано свличащите се снежни пластове, които потъват във водата като гаснещ пламък? Кой би могъл да си представи ослепителните каскади, които кънтят от всички страни и разпръскват пяна при падането си във водата, или смешното стряскане на морските птици, които, заспали върху някой плаващ лед и изгубили ненадейно опорната си точка, излитат, кръжейки, за да се спуснат отново върху някой друг леден сал?... Ами необичайната приказна гледка, разкриваща се сутрин, когато обвитото в блестящ ореол от перести облаци слънце неочаквано пробие мъглата и разкрие отначало само едно петно синьо небе, което малко по малко започва да се разширява и сякаш преследва чак до края на хоризонта леките облачета, носещи се в безреда натам?“

Подобни, както и други, типични за ледените морета, гледки Ерик и неговите приятели имаха възможност да наблюдават на воля още щом се отделиха от брега на Гренландия, която бяха заобиколили чак горе край Уперनावик, за да се отправят оттам на запад и да прекосят Бафиново море по цялата му ширина. Тук плаването стана много по-трудно, защото през тези води главно минават полярните ледове, увлечени от безброй многото подводни течения, излизащи оттук. „Аляска“ трябваше непрекъснато да си пробива път между огромни ледени полета. Понякога корабът се спираше пред непреодолими огромни прегради и понеже не можеше да ги разбие, се налагаше да ги заобикаля. Или го застигаха снежни бури, които покриваха палубата, мачтите и въжетата с дебела снежна покривка. Парализиран от парчетата лед, които вятърът неочаквано запращаше

върху него, корабът едва се задържаше да не потъне под натиска на тяхната тежест. Случваше се да попадне и в „локва“ — сякаш някакво езеро, заобиколено отвсякъде от ледена повърхност, затворено като задънена улица. Щеше ли да успее той да се измъкне читав отгук и да навлезе в открито море? Тогава пък трябваше да се внимава най-напрегнато да не би някой чудовищен айсберг, носещ се с невероятна скорост откъм запад, да смаже със застрашителната си маса „Аляска“ като орех. Още по-голяма опасност представляваха подводните ледове, които под удара на кила се раздвижваха и — какъв хидростатичен парадокс! — сякаш очаквали само някакво разклащане, се издигаха нагоре често пъти с ужасна сила и разсичаха всичко пред себе си като с огромно острие. В такава борба корабът изгуби двете си лодки и понякога се налагаше да изваждат на борда винта, за да му изправят перките. Човек трябва сам да преодолее всички тези изпитания и опасностите, които плаването в арктическите морета поднася всеки миг, за да може да си състави поне приблизителна представа за тях. И т най-издръжливия екипаж е достатъчно да преживее една или две седмици при подобни условия, за да се изчерпят силите му докрай. След това е наложително хората да си отпочинат добре.

Тези изпитания и опасности се изкупваха поне от бързината, с която капитанът нанасяше преодолените градуси дължина в бордовия дневник. Имаше дни, в които те стигаха до десет, дори и до дванайсет. Имаше други обаче, през които преодоляваха по един градус, та и помалко. И все пак най-сетне, на 11 юни, „Аляска“ видя отново земя и хвърли котва в началото на протока Ланкастър.

Ерик предполагаше, че ще му се наложи да изчака няколко дни, преди да може да мине през дългия воден коридор. За негова изненада и радост обаче потокът се оказа свободен — поне в началото. И корабът навлезе решително в неговите води. Но още на другия ден се видя обграден от ледове, които го блокираха за цели три денонощия. Все пак благодарение на мощните течения, които минават през този арктически проток, ледовете се раздвижиха — както годхавънските китоловци бяха успокоили младия капитан — и той можеше да продължи пътя си.

На 17 юни навлезе в протока Бароу и го прекоси с пълна пара. На 19 обаче, на излизане от водите на Мелвил Саунд, на височината па нос Уок, ледове отново му препречиха пътя.

Отначало Ерик прие тази нова беда спокойно и зачака ледохода, но дните течаха, а ледоход нямаше.

Всъщност пътешествениците не можеха да се оплачат, че им липсват развлечения. Затиснати от леда недалеч от брега, те все пак се бяха снабдили с всичко необходимо, което можеше да им облекчи положението, и предприемаха разходки с шейни, ходеха на лов за тюлени и наблюдаваха отдалеч играта на китовете. Наближаваше лятното слънцестоене; от 15 юли насам пътниците на „Аляска“ можеха да наблюдават едно необикновено зрелище, невиждано дори от норвежците и от южните шведи — в полунощ слънцето заставаше неподвижно на хоризонта и след това дълго се издигаше в небесната шир. Изкачвайки се на една безименна височина, която стърчеше сред тази пустинна равнина, те можеха да наблюдават как дневното светило описва за двацет и четири часа пълен кръг в пространството. Вечер, когато то ги заливаше със своята светлина, в далечината южната част на хоризонта тънеше в мрак. Вярно е, че тази светлина беше бледа и разсеяна, предметите губеха своите очертания и сенките им ставаха все по-разлати — цялата природа изглеждаше призрачна. В тези мигове човек усеща още по-осезателно в какъв необикновен свят е попаднал и колко близо се намира до полюса... Всъщност студът не беше кой знае колко голям. Температурата не спадеше повече от четири до пет градуса под нулата. Понякога дори въздухът беше толкова приятен, та човек забравяше, че се намира посред арктичната зона. И все пак всички тези необичайни особености не можеха да завладеят сърцето на Ерик дотолкова, че да го накарат да забрави крайната си цел. Той не бе стигнал дотук нито за да задоволява своите ботанически страсти като Малариус, който се връщаше всяка вечер на кораба все по-очарован от, изследванията на почвата и от намерените непознати растения, с които попълваше своя хербарий, нито за да се наслаждава заедно с доктора и с Бредейорд на невижданите гледки, които им предлагаше арктичната природа. Той трябваше да намери Норденшюлд и Патрик О’Доноган, да изпълни един свещен дълг, което може би щеше да му помогне да разкрие тайната на своя собствен произход. Именно затова той не преставаше да търси начин да разчупи ледения обръч, сред който се намиреше затворен. Излизаше с шейна, вървеше със „снежни обувки“ чак до края на хоризонта, обикаляше да разузнава местата с моторна лодка — в продължение на

десет дни опита всичко, без да успее да намери някакъв изход. На запад, както на север и на изток, ледената покривка беше неразбиваема.

Вече беше 26 юни, а те се намираха още толкова далеч от сибирските морета! Нима трябваше да се признае за победен? Ерик не можеше да се примири с подобно нещо. Многократните сондажи, които правеше, му бяха открили съществуването под ледената покривка на едно водно течение, насочено към залива на Франклин, тоест на юг; от това той заключи, че един макар и не толкова силен удар може би ще успее да предизвика раздвижване на ледовете, и реши да опита.

Изкопаха в леда на дължина седем морски мили цяла верига от дупки за мини на разстояние от двеста до триста метра една от друга и поставиха във всяка по един килограм динамит.

Съединиха дупките с медна жица, обвита за изолация с лейкопласт. Така на 30 юни в осем часа сутринта, застанал на борда на „Аляска“, Ерик запали шнура, натискайки копчето на един електрически агрегат.

В същия миг във въздуха отекна страшен взрив. Сто вулкана изригнаха наведнъж, букети леден прах литнаха към небето. Ледената покривка потрепера и се раздвижи като под напора на подводно земетресение. Изплашени облаци от морски птици се издигнаха нагоре и започнаха да кръжат над тях, издавайки остри крясъци. Когато отново се възцари тишина, една дълга черна пътека, прорязана и от двете страни от огромни цепнатини, се виеше докъдето поглед стига през леденото поле. Повдигната от взривната вълна, разкъсана от съкрушителната сила на динамита, дебелината ледена кора се беше разбила. Последва кратко изчакване и сякаш колебание, после ледът се раздвижи, като че беше очаквал само този сигнал. Кънтейки, нацепена и натрошена, ледената кора се разпадна, подчини се на подводното течение, което я подкопаваше отдолу, и се понесе по вълните. Тук-там все още се виждаше някой по-широк блок или остров от лед, които сякаш протестираха срещу извършеното над тях насилие. Още на другия ден обаче протоктът беше свободен и „Аляска“ можеше да запали отново пещите. Ерик и динамитът бяха успели да постигнат онова, което бледото арктическо слънце навярно щеше да извърши цял месец по-късно.

На 2 юли експедицията стигна протока на Бенкс; на 4 корабът навлезе в пълния смисъл на думата в Ледовития океан. Оттук нататък пътят вече беше открит въпреки айсбергите, мъглите и снеговете. На 12 „Аляска“ заобиколи нос Гласе; на 13 — нос Лисбърн; на 14, в десет часа сутринта, навлезе в голф Коцебу, на север от Беринговия проток, и намери там според уговорката натоварения с въглища кораб, пристигнал от Сан Франсиско. Така за два месеца и шестнайсет дни експедицията бе изпълнила програмата си, начертана в Бискайския залив.

„Аляска“ още не беше спрял, когато Ерик скочи в китоловната лодка и бързо се приближи до товарния кораб.

— *Semper idem* — каза той, щом видя капитана.

— Лисабон — отвърна американецът..

— Отдавна ли ме чакате тук?

— От пет седмици. Напуснахме Сан Франсиско един месец след получаването на вашата телеграма.

— Все още ли няма новини от Норденшьолд?

— В Сан Франсиско не се знаеше нищо със сигурност. Но откакто сме тук, аз разговарях с много китоловци, които били чували жителите на селището на нос Серде Камен да разказват, че от около девет-десет месеца един европейски кораб бил заседнал сред ледовете на запад от носа. Те смятат, че това е „Вега“.

— Наистина ли? — възкликна Ерик с лесно разбираема радост. — И вие смятате, че корабът е още там и не е минал през протока?

— Сигурен съм. От пет седмици насам нито един кораб не е минавал оттук, без аз да разговарям с капитана му.

— Слава на бога! Ако успеем да открием Норденшьолд, всичките ни мъки няма да са отишли напразно!

— Няма да сте първите — рече американецът с иронична усмивка. — Една американска яхта ви изпревари. Тя мина оттук преди три дни и също като вас се интересуваше от Норденшьолд.

— Американска яхта? — попита силно изненадан Ерик.

— Да, яхтата „Албатрос“, идваща от Ванкувър, с капитан Тюдор Браун. Аз му казах всичко, което знаех, и той веднага се отправи към нос Серце Камен!

16. ОТ СЕРЦЕ КАМЕН ДО ОСТРОВ ЛЯХОВ

Значи Тюдор Браун беше надушил, че „Аляска“ ще смени пътя си! И е могъл да ги изпревари през Беринговия проток?... Но как и по кой път? Това изглеждаше почти свръхестествено и все пак беше вярно.

Колкото и мъчително да беше изненадан от тази новина, Ерик не се издаде пред никого с нищо. Постара се обаче колкото се може по-бързо да натоварят въглищата и щом трюмовете на кораба му се напълниха, без да губи нито минута повече, пое курс към Сибирско море.

Серце Камен е висок азиатски нос, проточил се приблизително на сто мили западно от Беринговия проток, край който всяка година акостират китоловните кораби, идващи от Тихия океан. „Аляска“ пристигна там след двадесет и четири часа път и веднага разпозна в дъното на залива Колючин, зад купчина ледени блокове, тънката мачта на „Вега“, заседнал тук отпреди девет месеца.

Ледената преграда, препречила пътя на Норденшюлд, едва ли беше широка десет километра. Като я заобиколи, „Аляска“ пое на изток и хвърли котва в един малък незамръзнал залив, защитен от северните ветрове. После Ерик слезе заедно с тримата си приятели на брега и всички се отправиха към лагера, който хората на „Вега“ си бяха построили на сибирския бряг, за да прекарат тук дългата зима, и който отдалеч се разпознаваше по издигация се право нагоре дим.

Този бряг на залива Колючин представлява ниска, леко вълниста равнина, набраздена от ерозионни хълмнини. Никакви дървета, само няколко групички ниски върби, килими от еленов мъх и плаун и тук-там петна сибирски пелин. Поради настъпилото вече лято сред тази ниска растителност бяха покълнали млади стръкчета и господин Малариус откри сред тях някои разпространени и в Норвегия растения, а именно клюква, дива малина и глухарчета.

По-голямата част от лагера на „Вега“ представляваше в началото голям склад за хранителни запаси, който Норденшюлд бе наредил да

построят, опасявайки се, че ледовете могат неочаквано да притиснат и да унищожат кораба му, както често се случва през зимата в тези опасни места. И колко затрогващо беше това, че бедните местни жители, който страдаха от постоянен глад, та тези складове с храна са им се стрували неоценимо съкровище, не ги бяха докоснали, въпреки че почти никой не ги охраняваше. Постепенно чукчите бяха оградили лагера със своите колиби от животински кожи. Най-голямата „постройка“ — „тинтияранга“ или ледената къща — беше пригодена специално за магнитна обсерватория и всички необходими прибори от „Вега“ бяха отнесени там. Тинтияранга беше направена от хубави светло-синкави ледени паралелопипедни блокове, слепени един с друг със сняг като с цимент; дъсченият покрив беше покрит с брезент.

Пасажерите от „Аляска“ бяха сърдечно посрещнати от един млад учен, когото завариха тук при пристигането си заедно с един часови. Младият човек предложи извънредно любезно на гостите да ги отведе на „Вега“ по една пътека, очертана върху леда, по която корабът се свързваше със сушата; по протежение на пътеката върху колчета бе опънато въже, за да служи за пътеводител през тъмните нощи. Докато вървяха, той им разказа за премеждията на тяхната експедиция през времето, откакто „Вега“ не бе имала връзка със света.

Напускайки устието на река Лена, Норденшюлд се отправил към новосибирските острови, които имал желание да изследва; оказало се обаче, че е почти невъзможно корабът да се приближи до сушата поради леда, който ги ограждал, и поради малката дълбочина на морето в един пояс от повече от няколко мили, затова Норденшюлд веднага решил да вземе отново курс на изток. „Вега“ не срещнал големи трудности чак до 10 септември. По това време обаче постоянни мъгли и нощни мразове започнали да забавят скоростта му; дълбокият мрак нощем го принуждавал често да спира. Така чак на 27 септември „Вега“ пристигнал на нос Серце Камен. Хвърлил котва върху едно ледено поле, надявайки се на другата заран да премине няколкото мили, които го отделяли от Беринговия проток, тоест да навлезе в свободните води на Тихия океан. Но появилият се през нощта северен вятър изтикал около кораба цели грамади от ледени късове, които през следващите дни още повече се сгъстили. Корабът се оказал обграден и осъден да презимува в навечерието на постигането на целта си.

— Можете да си представите колко голямо беше разочарованието ни — каза младият астроном, — но ние скоро решихме да се възползваме от случая и да употребим времето на закъснението за благо на науката. Влязохме във връзка с чукчите наоколо, които никой пътешественик не бе изучавал досега отблизо. Успяхме да създадем речник на техния език, да съберем колекция от средствата им за производство, оръжия и сечива. Магнитните ни наблюдения също ще бъдат от полза. Естествоизпитателите от експедицията ни прибавиха голям брой нови видове към флората и фауната на арктичните региони. Най-после ние бяхме постигнали основната цел на нашето пътешествие, тъй като бяхме заобиколили нос Челюскин и преминахме първи разстоянието, което разделя устието на Енисей от устието на Лена. Отсега нататък североизточният път е вече открит и проучен. Естествено би ни било далеч по-приятно, ако бяхме успели да го осъществим за два месеца, за което впрочем не ни достигна толкова малко — само няколко часа плаване. Но като вземем предвид всичко постигнато през това време и ако скоро ледовете ни освободят, както можем да съдим по многобройни симптоми, няма да имаме основание да се оплакваме и ще можем да се завърнем у дома убедени, че свършихме полезна работа! Слушайки своя домакин с дълбок интерес, пътешествениците крачеха към „Вега“. Вече се бяха приближили дотолкова, че можеха да различат носа му, загърнат чак до командния мостик с грамадно платнище, така че само най-горната площадка бе останала открита, бордовете му бяха защитени от купчини сняг, от такелаж бяха останали навън само въжетата, а коминът бе старателно обвит с дюшеци, които трябваше да го предпазват от мраза.

Още по-необичайна гледка представляваше непосредственият подстъп до „Вега“. Корабът не бе притиснат, както можеше да се очаква, в ложе от плътен лед, а сякаш стърчеше сред истински лабиринт от езера, острови и канали, над които бяха прехвърлени дървени мостчета за минаване.

— Обяснението на тази загадка е много просто — отвърна младият учен на въпросите на Ерик. — Щом един кораб прекара няколко месеца Ограден от ледени блокове, около него се натрупва дебел слой от всевъзможни боклуци, основната част от които образува пепелта от изгорелите въглища. Тези остатъци са по-тъмни от снега и

поглъщат повече топлина, поради което ускоряват топенето на ледовете или го задържат, действайки му като изолатор, в зависимост от плътността или от дебелината на своята маса. Поради тази причина, когато започне топенето, леденото поле около кораба скоро придобива този вид и се превръща в истински хаос от големи или малки падини, от дупки, подобни на фунии, и от назъбени по краищата ледени островчета.

Хората от екипажа на „Вега“, облечени в подходящи за арктичните студове дрехи, и двама-трима офицери стояха на групички на горната площадка на кораба, очаквайки с любопитство гостите европейци, които им водеше астрономът. Радостта им беше голяма, когато чува да ги поздравяват на шведски и когато разпознаха сред новодошлите толкова известния доктор Швериенкруна.

Нито професор Ньорденшьолд, нито верният му другар от полярните пътешествия капитан Паландерс, не бяха на борда. Бяха излезли на геоложка експедиция във вътрешността на сушата и нямаше да се върнат по-рано от пет-шест дни. Това беше първото разочарование за нашите пътешественици, които естествено се бяха надявали, откривайки „Вега“, да изкажат уважението си и да поздравят сърдечно великия изследовател. Това разочарование обаче нямаше да бъде единствено.

Едва влезли в каюткомпанията, Ерик и приятелите му научиха, че „Вега“ бил посетен само преди три дни от една американска яхта или по-скоро от нейния собственик Тюдор Браун. Този джентълмен им донесъл новини от външния свят, за които заточените в Колючинския залив мореплаватели естествено били жадни. Той им разказал за събитията в Европа от тяхното заминаване насам, за тревогата на Швеция и на всички цивилизовани нации за тяхната съдба, за изпращането на кораба „Аляска“ да ги търси. Този господин Тюдор Браун бил дошъл от остров Ванкувър през Тихия океан, където яхтата му го чакала вече три месеца.

— Впрочем вие сигурно го познавате! — намеси се в разговора младият лекар на експедицията, — защото той ни каза, че тръгнал най-напред с вашия кораб, но ви напуснал в Брест, защото се съмнявал, че вие няма да успеете да осъществите намерението си...

— Той действително има голямо основание да се съмнява — отвърна студено Ерик, прикривайки възбудата си.

— Тъй като яхтата му била във Валпарайсо, той телеграфирал тя да отплава да го чака във Виктория, на брега на Ванкувър — продължи младият лекар; — след това той сам стигнал дотам през океана от Ливърпул до Ню Йорк и с влак до брега на Тихия океан. Това е обяснението за неговото пристигане тук преди вас.

— Каза ли ви той за какво е дошъл? — попита Бредейорд.

— Изказа желание да ни помогне, ако имаме нужда, и още да се осведоми за един доста странен субект, за когото аз между другото бях споменал в едно свое съобщение и от когото Тюдор Браун, изглежда, живо се интересуваше.

Четиримата гости си размениха погледи.

— Патрик О'Доноган?... Това ли е името на този човек? — попита Ерик.

— Точно така! Такова е поне името, татуирано върху кожата му, макар той да твърди, че то не било неговото, а на негов приятел! Той се казвал Джони Боулс...

— Може ли да ви попитам дали този човек е тук?

— Той ни напусна още преди десет месеца. Отначало ние смятахме, че ще може да ни бъде полезен като преводач с местното крайбрежно население, защото той твърдеше, че знаел чукотски; ние обаче скоро се убедихме, че знанията му са твърде повърхностни и се свеждат само до няколко думи. След това случайността направи така, че от Хабарова дотук не установихме никаква връзка с хората по крайбрежието, където спирахме, така че всъщност нямахме нужда от преводач. От друга страна, този Джони Боулс или Патрик О'Доноган беше мързеливец, пияница и недисциплиниран. Присъствието му на кораба ни създаваше само неприятности. Така ние приехме с истинско удоволствие молбата му да го оставим с малко храна на големия остров Ляхов, когато плавахме по южния бряг.

— Какво? Нима той е слязъл там? но нали този остров е необитаем! — възкликна Ерик!

— Точно така! Изглежда, че онова, което бе привлякло нашия човек, бе фактът, че островът е буквално осеян с кости от мамути и следователно и с останки от слонова кост. Той беше решил да се установи там и да използва летните месеци, за да събере колкото може повече слонова кост, после, когато отново настане зима и морският пролив, който отделя остров Ляхов от континента, замръзне,

да откара с шейна съкровищата си до сибирския бряг, за да ги продаде на руските търговци, които стигат чак дотам, за да купуват произведенията на местното население.

— И вие съобщихте всички тези подробности на господин Тюдор Браун? — попита Ерик.

— Естествено! Та той беше дошъл толкова отдалеч, за да ги научи! — отвърна младият лекар, без да подозира колко голям личен интерес влагаше капитанът на „Аляска“ във въпросите, които му задаваше.

След това разговорът премина на общи теми. Говориха за това, че на Норденшюлд се бе удало относително лесно да осъществи набелязания си план. Той не бе срещнал никакви сериозни пречки почти през целия си път. От това можеше да се заключи какви последици щеше да има откриването на новия морски път за световната търговия. И не затова — споделиха офицерите от екипажа на „Вега“, — защото занапред този път щеше да стане напълно достъпен по цялото си протежение, но и защото пътешествието на „Вега“ щеше да убеди морските народи край бреговете на Атлантическия и на Тихия океан, че могат да се свързват със Сибир направо по вода. И че в противовес на досегашното общоприето мнение тези страни не биха могли да намерят никъде другаде по-широко и по-богато поле за действие.

— Не е ли странно — намеси се Бредейорд, — че в продължение на цели три столетия хората са търпели пълен неуспех при подобни опити, а в наши дни вие успяхте да осъществите своето пътешествие почти без трудности?

— Странността е само привидна — отвърна единият от офицерите. — Ние се възползувахме на север от Азия, също както сте го сторили вие на север от американския континент, от опита, натрупан от нашите предшественици често с цената на живота им. Освен това използвахме и големия личен опит на ръководителя на нашата експедиция. Професор Норденшюлд се е готвил за тази своя най-висша цел повече от двайсет години, през които е ръководил осем големи експедиции в арктически води; той търпеливо е събирал всички необходими данни, за да може да тръгне до известна степен съвсем сигурен на заветното си пътешествие. Освен това ние разполагахме с онова, което бе липсвало на предшествениците ни — с параход,

съоръжен специално за целта. Това ни даде възможност да преодолеем за два месеца разстояние, за което сигурно биха ни били необходими две години, ако плавахме с кораб с платна. Ние можехме постоянно не само да избираме, но и да откриваме своя път, да избягваме плаващите ледове и да настигахме скоростта на подводните течения или на вятъра! И въпреки това не успяхме да избегнем принудителното презимуване тук! Какви ли трудности е трябвало да преодоляват някогашните мореплаватели, принудени да изчакват попътен вятър или да губят понякога най-хубавите летни месеци, плавайки напосоки?... Та нима и ние не намирахме толкова често свободни за плаване води на места, отбелязани на картата не само като покрити с вечни ледове, но и като континенти или острови?... В такива случаи ние можехме да продължим по този път, за да го проучим, а после да дадем заден ход и да поемем предишния си маршрут, докато някога мореплавателите са били принудени да се ограничават само в догадки!

Следобедът премина в приятни разговори и дружески спорове. Посетителите от „Аляска“ приеха да обядват на борда на „Вега“ и отведоха след това свободните от вахта офицери на вечеря на своя кораб. Всички охотно си разменяха новините и сведенията, с които разполагаха. Ерик разпита подробно за маршрута, който бе следвал „Вега“, и какви предпазителни мерки би трябвало да вземе той, за да мине обратно по техния път. Чукнаха се за успеха на всички, пожелаха си най-сърдечно щастливо завръщане у дома и се сбогуваха.

На следващия ден, в ранни зори, „Аляска“ щеше да се отправи към остров Ляхов. „Вега“, от своя страна, щеше да остане да чака ледохода, за да поеме след това курс към Тихия океан.

И тъй Ерик беше изпълнил първата част от задачата си. Беше открил Норденшюлд. Сега оставаше да изпълни втората, да настигне Патрик О'Доноган и да се помъчи да измъкне от него тайната му. Тази тайна сигурно беше ужасна, никой вече не се съмняваше в това, щом като Тюдор Браун беше проявил такова настървение, за да намери този, който я знаеше.

Щяха ли да успеят да пристигнат преди него на остров Ляхов? Вероятността беше малка, тъй като той имаше три дни преднина... Но нищо! Те щяха да си опитат късмета. Възможно е „Албатрос“ да е объркал пътя, да се е натъкнал на непредвидени пречки и те да го

настигнат, или дори да го задминат. И тъй като съществуваше възможност за успех, те трябваше да се възползват от нея.

Трябва да кажем, че мекото време беше твърде благоприятно. Въздухът беше топъл и влажен; леките мъгли на хоризонта показваха, че морето е свободно от всички страни с изключение на ледената ивица, която все още ограждаше сибирския бряг и държеше в плен „Вега“. Лятото тъкмо започваше и „Аляска“ можеше със сигурност да разчита на десет седмици благоприятно време. Придобитият сред американските ледове опит им беше от полза и те се надяваха новото им плаване да премине сравнително спокойно. И най-сетне североизточният път беше несъмнено най-прекият за завръщане в Швеция и наред с мъчителната лична заинтересованост, която караше Ерик да тръгне по него, беше много важно и от научна гледна точка те да преминат в обратна посока пътя, по който бе пристигнал Норденшюлд. Ако успееша — а защо да не успеят? — това би било доказателство и приложение на практика на откритието, направено от великия изследовател.

Вятърът също реши да вземе страна и да се притече на помощ на „Аляска“. В продължение на десет дни той духа почти непрекъснато от югоизток, благодарение на което корабът минаваше средно по деветдесет възела, без да гори въглища. Това беше чудесно предимство, а освен него посоката на вятъра носеше на север движещите се ледове, с което още повече се улесняваше плаването. През тези десет дни „Аляска“ срещна само няколко групи дрейфувачи ледени късове или „прогнил лед“, както плаващите в арктичните води моряци наричат полуразмразилите се зимни ледени полета. Действително на единайсетия ден се изви снежна буря, след което се спуснаха доста гъсти мъгли и това твърде забави хода на „Аляска“, но на 29 юли слънцето се появи отново с всичкия си блясък и на 2 август сутринта се видя източният край на остров Ляхов.

Ерик веднага даде заповед да го заобиколят, хем за да се убеди дали „Албатрос“ не се е скрил в някой залив, хем за да предпази „Аляска“ от духащите на острова ветрове. След като направи щателен оглед, той заповяда да спуснат котвата на пясъчното дъно на около три мили разстояние от южния бряг; после седна заедно с тримата си приятели и шестима души от екипажа в дългата тясна лодка за лов на китове. След половин час акостираха в един доста дълбок тесен залив.

Ерик не случайно бе избрал южния бряг. Той сметна, че ако Патрик О'Доноган действително е имал за цел да търгува със слонова кост в Сибир, или пък се е надявал при първа възможност да напусне острова, на който се бил установил, е трябвало да се засели на място, откъдето би могъл да наблюдава морето. Можеше да се предположи също така почти със сигурност, че това място ще бъде някое възвишение, и то колкото се може по-близо до сибирския бряг. И накрая необходимостта да се предпази от полярните ветрове щеше да бъде още една причина той да се настани в южната част на острова. Ерик не се самозаблуждаваше, че предположенията му са непременно правилни, но реши все пак, че няма защо да не ги приеме като основание да започне оттук едно системно претърсване.

Скоро очакванията му напълно се оправдаха. Пътешествениците не бяха вървели и час по равния песъчлив бряг, когато забелязаха на една височинка, чудесно защитена от верига възвишения и обърната на юг, нещо, което можеше да бъде само колиба. За тяхна най-голяма изненада малката къщичка, построена във форма на правилен куб, беше съвсем бяла, сякаш покрита със замазка от гипс. Липсваха ѝ само зелени капаци на прозорците, за да ѝ придадат вид на истинска марсилска дървена вила или на американски котедж.

Приближавайки се, след като изкачиха по височинката, те разбраха защо къщичката изглеждаше толкова бяла. Тя не беше измазана с гипс, а просто беше изградена от гигантски кости, допрени и умело захванати една за друга. Колкото и странен да беше този строителен материал, не можеше все пак да се отрече, че идеята да го използват беше съвсем естествена. Впрочем на острова въобще нямаше нищо друго, освен съвсем малко бедна растителност, а целият хълм и съседните височинки бяха буквално покрити с парчета кости, които доктор Швериенкруна още от пръв поглед определи като останки от мамути, бизони и турове — вид диви бикове.

17. НАЙ-ПОСЛЕ!

Вратата на къщичката зееше. Четиримата мъже влязоха вътре и от пръв поглед видяха, че единствената стая на това жилище е била обитавана доскоро. В огнището, заградено от три големи камъка, по загасналите главни имаше полепнала тънка като памук пепел, която обикновено пада и от най-лекия полъх. Върху леглото, състоящо се от дървена рамка, покрита с моряшки хамак, все още личеше хлътнината от човешко тяло.

Ерик веднага откри върху хамака печата на кораба „Вега“.

Една голяма кост от плешка на изкопаемо животно, подпряна на четири изправени бедрени кости, образуваше нещо като маса, върху която се виждаха трохи от морски сухари, едно калаено канче и дървена лъжица, шведско производство.

Нямаше съмнение, че това бе жилището на Патрик О'Доноган, и по всичко личеше, че той бе излязъл съвсем наскоро.

Дали за да напусне острова, или, напротив, за да го обходи? За това не можеше да се съди по нищо и то можеше да се установи само след внимателно претърсване на околността.

Изкопаните канавки и разровената земя около къщичката говореха, че тук е бил положен много труд. Върху малкото плато на върха на възвишението двайсетина подредени в редица бивни на мамути обясняваха целта на тази дейност. Разкопките явно са правени, за да излязат на бял свят тези останки от прастари времена. Пътешествениците от „Аляска“ се убедиха, че разкопките са били необходими, щом видяха, че многобройните скелети на слонове и мамути, разпръснати по земята, бяха останали без бивни. Нямаше съмнение, че местните жители на сибирския бряг не са чакали пристигането на Патрик О'Доноган на остров Ляхов, за да дойдат сами да приберат богатствата му, и че ирландецът не е успял да намери почти нищо ценно върху повърхността на острова. Така той е бил принуден да копае, за да изрови слоновата кост, която се е надявал, че

се намира по тези места, но, изглежда, тя не е била кой знае колко доброкачествена.

Впрочем младият лекар на „Вега“, както и собственикът на кръчмата „Червената котва“ в Ню Йорк бяха заявили, че мързелът е бил един от отличителните белези на Патрик О’Доноган. Поради това изглеждаше малко вероятно той да се е занимавал по-продължително време с такава неблагоприятна и съвсем неодоходна работа. И беше напълно възможно още при първия удачлив случай той да е напуснал остров Ляхов. Единствената надежда, че те все пак може да го намерят тук някъде, бяха пресните следи от пребиваването му в къщичката.

Една пътечка на противоположната страна, откъдето бяха дошли пътешествениците от „Аляска“, се спускаше надолу по склона към брега на морето. Те заслизаха по нея и скоро стигнаха до една падина, където от топенето на снеговете се беше образувало малко езерце, отделено от морето от скалиста верига. Пътечката продължаваше край сладководното езерце и, заобикаляйки крайбрежните скали, ги изведе пред един истински естествен залив за пристанище.

Една шейна беше изоставена на равния пясъчлив бряг, а по-нататък имаше следи от наскоро загаснал огън. Ерик огледа старателно брега, но не откри никъде следа от отплавала лодка.

Връщайки се към своите другари, той забеляза под един храст съвсем близо до мястото на огъня някакъв червен предмет и веднага го вдигна.

Оказа се една от онези боядисани отвън карминеночервени, пълни с говеждо месо консервени кутии, които моряците наричаха само „задушено“ и с които корабите по целия свят попълваха запасите си от хранителни продукти. На пръв поглед тази находка не беше нищо особено, тъй като Патрик О’Доноган се беше запасил с провизии от „Вега“. Показателно се стори на Ерик обаче това, че на празната консервена кутия имаше печатан етикет с надпис: „Мартинес Доминго, Валпарайсо“.

— Тюдор Браун е бил тук! — възкликна веднага той. — Когато бяхме на борда на „Вега“, ни казаха, че неговият кораб се е намирал във Валпарайсо, когато той им телеграфирал да заминат да го чакат във Ванкувър!... Така че не някой от хората на „Вега“ е захвърлил тук тази

консерва, доставена от Чили и отворена съвсем наскоро! Тя е била изпразнена най-много преди три дни, а може би и само преди 24 часа!

Доктор Швериенкруна и Бредейорд поклатиха глави, сякаш се колебаеха да приемат това толкова категорично заключение, когато Ерик, който въртеше кутията в ръцете си, за да я разгледа от всички страни, им показва една подробност, която отхвърли всички съмнения: името „Албатрос“, написано с молив върху самия капак — без съмнение от доставчика, който беше изпратил стоката.

— Тюдор Браун е бил тук! — повтори Ерик. — А защо би пристигнал, ако не, за да отведе Патрик О’Доноган? Да, всичко е ясно! Той е хвърлил котва в този залив, а хората от екипажа му са го чакали, закусвайки край огъня. Той се е изкачил на хълма при ирландеца и го е откарал оттук може би доброволно, може би насила! Толкова съм сигурен в това, сякаш виждам всичко с очите си!

И все пак, въпреки сигурността си Ерик реши да огледа най-внимателно околността, за да се убеди напълно, че Патрик О’Доноган не се намира никъде наоколо. Само една разходка от един час обаче беше достатъчна, за да му стане ясно, че останалата част от острова е необитаема. Нямаше и следа от пътечка или диря, оставена от живо същество. На всички страни, докъдето поглед стига, се простираха дюни и долини, никаква растителност, никаква птица, никакво насекомо не оживяваха безмълвния пейзаж. Навред се виждаха разхвърляни гигантски кости, сякаш цяла армия мамути, носорози и зубри са били дошли някога тук, за да се спасят от ужасна катастрофа, и са намерили смъртта си на този далечен самотен остров. А някъде в далечината, зад дюните и низините, се издигаше като завеса висока планинска верига, покрита със снегове и вечни ледове.

— Да тръгваме! — каза д-р Швериенкруна! — Няма никакъв смисъл да продължаваме да претърсваме околността, защото и това, което виждаме, е достатъчно, за да се убедим, че не е било необходимо дълго да молят О’Доноган да се реши да се махне оттук.

Още преди четири часа лодката се върна при „Аляска“ и корабът веднага потегли.

Ерик не криеше, че надеждите му бяха претърпели тежък удар. След като Тюдор Браун бе успял да го изпревари да стигне пръв до остров Ляхов и без съмнение да отведе със себе си Патрик О’Доноган, беше малко вероятно той да може да го открие занапред! Човек,

способен да извърши всичко онова, което Браун си бе позволил да предприеме срещу „Аляска“, способен да прояви толкова неукротима енергия, за да дойде да отведе ирландеца от такова отдалечено място, сигурно ще съумее и занапред да му попречи да го настигне. Светът е огромен, а всички морета и океани бяха открити за „Албатрос“. Как да отгатне Ерик към коя точка на „Розата на ветровете“ се носеше сега Тюдор Браун заедно с О’Доноган и с неговата тайна?

Това си мислеше капитанът на „Аляска“, разхождайки се на най-горната площадка на задната част на кораба, след като бе наредил на кормчията да държи курс на запад. Към тези мрачни негови мисли се прибавиха и угризенията на съвестта как бе допуснал приятелите му да изтърпят заедно с него опасностите и умората от тази безполезна експедиция! По две линии безполезна — първо, защото Тюдор Браун бе успял да открие Норденшюлд преди „Аляска“ и, второ, задето бе пристигнал на остров Ляхов преди шведската експедиция! Те щяха да се завърнат в Стокхолм — ако изобщо успеят да се върнат, — без да са изпълнили нито една от целите на пътуването си! Наистина не бяха имали никакъв късмет!... Дано поне завръщането им донесе някаква полза, доказвайки значението на плаването на „Вега“ през това повторно преминаване по североизточния път!... Трябва на всяка цена да стигнат до нос Челюскин и да го заобиколят от изток

1 Роза на ветровете — график, на които са изобразени разпределението и повторемостта на различните направление на вятъра за определен срок (месец, сезон, година и Б. пр. . пр.

на запад! На всяка цена да се завърнат в Швеция през Карско море!

И ето „Аляска“ се носеше с пълна пара към опасния нос Челюскин, който мореплавателите все още считаха за непроходим. Маршрутът на „Аляска“ не съвпаднаше напълно с пътя, по който бе минал „Вега“, тръгнал от устието на река Лена, където бе спрял, преди да се отправи към остров Ляхов. Ерик нямаше защо да се приближава към сибирския бряг. Оставяйки зад десния си борд островите Столбовой и Семеновски, записани на 4 август в корабния дневник, той пое курс право на запад, като следваше почти точно 76-ия паралел, и след осем дни успешно плаване премина разстояние от 35 градуса

ширина — от 140р до 105р на изток от Гринуич. Наистина се наложи да изгорят твърде голямо количество въглища, тъй като почти през всичкото време имаха насрещен вятър. Но Ерик с основание бе решил, че трябва да направи всичко възможно, за да излязат най-бързо от тези опасни места. Стигнаха ли веднъж до устието на Енисей, щяха да намерят начин да попълнят запаса си от въглища.

На 14 август по обяд беше невъзможно да се ориентират по слънцето, тъй като гъста мъгла закриваше небето и хоризонта. Все пак те определиха приблизително, че навярно приближават големия азиатски нос. Ерик даде нареждане да се вземат всички предохранителни мерки и да се намали скоростта, а вечерта се разпореди да спрат моторите.

Тези предохранителни мерки бяха необходими. На сутринта лотът показва трийсет фута дълбочина и само час по-късно на хоризонта се очерта земя. „Аляска“ лавира, докато откри един залив, и хвърли котва.

Решиха да изчакат да се вдигне мъглата и тогава да слязат на земята. Но тъй като минаха два дни — 15 и 16 — и времето не се промени, Ерик сметна за необходимо да се доближи до брега заедно с Бредейорд, Малариус и доктора.

Тримата огледаха местността и се оказа, че заливът, където бе хвърлил котва „Аляска“, се намира на най-северната точка между двете издатини на нос Челюскин. И от двете страни брегът се спускаше съвсем полегато към водата; на юг обаче постепенно се издигаше в лек наклон и стигаше чак до планините, които изплуваха от време на време от мъглата на триста-четирисотин метра височина. Никъде не се виждаха снегове и ледове освен една ивица на самия морски бряг, както навсякъде в Арктика. Глинестата почва беше покрита с гъста растителност — мъхове, треви и лишей. Много диви гъски и патици и десетина моржове оживяваха брега. На една скала се белееше козината на бяла мечка. Общо взето, ако не беше гъстата мъгла, която покриваше всичко със сивото си наметало, този прочут нос Челюскин или Северо съвсем не изглеждаше толкова суров и с нищо не оправдаваше печалната слава, която се носеше за него от векове.

Наближавайки най-крайната западна точка на залива, пътешествениците забелязаха нещо подобно на паметник, което се

издигаше на върха на един хълм, и естествено побързаха да отидат да го видят. Оказа се, че това беше „cairn“ — купчина камъни, които крепяха една колона, направена от греда.

На колоната имаше два надписа. Първият гласеше:

На 19 август 1878 година корабът „Вега“, тръгнал от Атлантическия океан, заобиколи нос Челюскин на път към Беринговия проток. А вторият:

На 12 август 1879 година корабът „Албатрос“, идващ откъм Беринговия проток, заобиколи нос Челюскин на път към Атлантическия океан. Й тъй, и тук Тюдор Браун беше изпреварил „Аляска“! Сега датата беше 16 август!... Браун беше нанесъл втория надпис само преди четири дни!

На Ерик написаните думи се сториха иронични и жестоки и сякаш му казваха:

„Ти винаги ще бъдеш измаменият! Всичките ти усилия ще бъдат безполезни!... Норденшюлд направи първия опит, Тюдор Браун го потвърди! А ти ще се завърнеш унижен и засрамен, без да си доказал, без да си открил, без да си научил нищо!“

Той щеше да си отиде, без да добави нито дума към надписа на колоната. Доктор Швериенкруна обаче не искаше и да чуе за подобно решение, извади от джоба си едно ножче и написа върху дървото:

1 Северо — строг, суров (итал.). — Б. пр.

На 16 август 1879 година корабът „Аляска“, потеглил от Стокхолм, прекосил Атлантическия океан, Бафиново море, американските арктични протоци и Сибирско море, заобиколи нос Челюскин и продължи пътя си, за да завърши първото в света околосветско плаване през полярните води.

Каква магическа сила имат думите. Това скромно изречение напомни на Ерик какъв географски подвиг почти бе извършил вече той, без изобщо да мисли за това, и успя да му възвърне доброто настроение. Написаното беше съвсем вярно, в края на краищата „Аляска“ щеше да направи първото околосветско полярно плаване!... Преди него други пътешественици бяха навлезли в американските арктични води и бяха открили северозападния морски път! Преди него Норденшюлд и Тюдор Браун бяха заобиколили нос Челюскин и бяха

минали през Североизточния проток! Никой досега обаче не бе преминал от единия проток в другия и не бе направил в арктичните морета пълен кръг от 360 градуса около полюса! А на „Аляска“ оставаха да преплава само още някакви си 80 градуса, за да затвори кръга! В най-лошия случай за целта му бяха необходими още десет дни.

Тази нова перспектива вдъхна толкова плам на всеки от четиримата пътешественици, че те мислеха вече само по-бързо да отплават. Ерик обаче реши да изчака до другия ден, дано да се вдигне мъглата. Изглежда обаче, мъгливото време бе хроническата болест на нос Челюскин и след като новият ден настъпи, без да се покаже слънцето, капитанът даде заповед да вдигнат котва.

Като остави на юг залива Таймир, както се нарича и големият сибирски полуостров, чиято най-издадена част е нос Челюскин, „Аляска“ пое курс на запад и плава, без да спира, целия ден и цялата нощ на 17. На 18 сутринта най-после излязоха от мъглата и навлязоха в ясно и огряно от слънцето море. Към обяд решиха, че вече могат да обсъдят положението, когато вахтеният доложи, че вижда кораб на югозапад.

Да се срещне кораб в тези толкова малко посещавани води, беше съвсем необичайно явление, за да не обърнат специално внимание на това съобщение. Ерик побърза да се изкачи в наблюдателната кабинка и дълго оглежда през бинокъла кораба, за който току-що му бяха съобщили. Впрочем той плаваше доста хлътнал във водата, имаше такелаж като на шхуна и комин, макар че в момента плаваше с платна. Като слезе на палубата, младият капитан беше съвсем блед.

— Много ми прилича на „Албатрос“ — каза той на доктора.

После даде заповед да преминат на пълна пара.

След не повече от четвърт час стана ясно, че те вече приближават отсрещния кораб, чийто корпус можеше да се види сега и с просто око. Той плаваше с платна при съвсем слаб вятър и посоката му образуваше съвсем остър ъгъл с курса на „Аляска“.

Неочаквано обаче там настъпи промяна. Гъст облак дим се издигна над комина и остави след себе си дълга черна лента. Корабът се понесе с пълна пара в същата посока като „Аляска“.

— Няма никакво съмнение, това е „Албатрос“! — промълви Ерик.

Той отново заповяда на главния механик да увеличи парата. Плаваха вече с 14 възела. Четвърт час по-късно те станаха шестнайсет.

Корабът, който преследваха, не бе успял още да развие такава скорост и „Аляска“ вече го настигаше. След трийсет минути го бяха приближили дотолкова, че можеха да различат ясно мачтите, килватера и хората, които се движеха по палубата; накрая се видяха перилата на кърмата и буквите, с които бе изписано „Албатрос“.

Ерик даде заповед да вдигнат шведския флаг. Миг след това „Албатрос“ вдигна флага със звезди на американските щати.

Още няколко минути и двата кораба бяха вече на разстояние не повече от триста-четиристотин метра. Тогава капитанът на „Аляска“ излезе на командния мостик и извика с рупор в ръка на английски към „Албатрос“.

— Ехей!... „Албатрос“!... Искам да разговарям с капитана ви!...

Един мъж се изкачи на мостика на „Албатрос“. Беше Тюдор Браун.

— Аз съм собственик и капитан на тази яхта — каза той. — Какво искате от мен?

— Искам да знам дали на борда на кораба ви се намира Патрик О’Доноган.

— Патрик О’Доноган е на моя кораб и ще ви отговори лично — отвърна Тюдор Браун.

Той даде знак и един мъж се приближи до него на капитанския мостик.

— Това е Патрик О’Доноган — поде наново собственикът на „Албатрос“. — За какво ви е?

Ерик толкова дълго бе очаквал тази среща, толкова дълго пътуване бе направил заради нея, че сега, оказал се неочаквано лице в лице с този човек с червени коси и със смачкан нос, който го гледаше подозрително, се оказа неподготвен и в първия миг не знаеше какво да го попита. После, успял да събере мислите си, каза с усилие:

— Бих желал да разговарям дълго и лично с вас. Търся ви от няколко години и пристигнах в тези води, за да ви открия. Бихте ли се прехвърлили на борда на моя кораб?

— Не ви познавам и ми е добре тук, където съм — отвърна онзи.

— Но аз ви познавам! Знаем от господин Боулс от Ню Йорк, че вие сте били на борда на „Цинтия“ по време на корабкрушението и че

сте му говорили за „детето върху спасителния пояс“! Аз съм това дете и по този повод искам да науча от вас подробностите, които знаете.

— Ще трябва да попитате някого друго, а не мен, защото аз нямам никакво намерение да разговарям с вас!

— Нима искате да кажете, че това не е въпрос на съвест за вас?

— Мислете каквото си искате, хич не ме е еня! — отвърна онзи.

Ерик беше решил да не показва възбудата си.

— По-добре ще бъде за вас да ми кажете доброволно онова, което така силно ме интересува, вместо да се излагате на опасността да ви разпитат в съда — добави той студено.

— Да ме разпитат в съда!... Най-напред ще трябва да ме заведете там! — отвърна грубо мъжът.

Сега се намеси и Тюдор Браун:

— Виждате, че съвсем не е моя вината, дете не можете да получите сведенията, които искате — каза той на Ерик. — Така че да приключваме и да продължим всеки по пътя си.

— Защо всеки по пътя си?... Не е ли най-лесно да плаваме заедно, докато стигнем до цивилизован бряг, за да уредим там засягащия ни въпрос? — отвърна младият капитан на „Аляска“.

— Нямам за разрешаване никакви въпроси с вас и нямам нужда да плавам заедно с когото и да било — отвърна Тюдор Браун и понечи да слезе от капитанския мостик.

Ерик го спря със знак с ръка.

— Собственико на „Албатрос“ — възкликна той, — аз плавам с пълномощия от моето правителство и следователно съм офицер от морската полиция!... Подканвам ви веднага да ми представите своите документи!...

Тюдор Браун дори не отвърна нищо и слезе от мостика, като повика другия да го последва.

Ерик изчака две минути, после заговори отново:

— Собственико на „Албатрос“, обвинявам ви в опит да потопите моя кораб край Бас Фроад на Сен и ви задължавам да се явите да дадете обяснение по този повод пред морския съд!... Ако не се подчините на това нареждане, ще бъда принуден да ви заставя със сила!

— Опитайте, ако можете! — извика Тюдор Браун и даде заповед корабът му да потегли.

Докато бяха разговаряли, яхтата се бе извъртяла незабележимо и бе застанала под прав ъгал с носа на „Аляска“. Неочаквано винтът ѝ заработи и тя зацепи водите, които побеляха и закипяха. Силно изсвирване прокънтя във въздуха и „Албатрос“ се плъзна по вълните с пълна посока към Северния полюс.

Две минути след това „Аляска“ се впусна подире ѝ.

18. ТОПОВНИ ИЗСТРЕЛИ

Щом поеха курс подир „Албатрос“, Ерик даде заповед да подготвят за бой оръдието, което се намираше на носа на „Аляска“. Подготовката отне доста време. Докато освободят оръдието от катранената му обвивка, докато го заредят и насочат към целта, противникът вече бе излязъл вън от опасност. Той явно се бе възползувал от спирането им, за да развие най-голяма скорост, и беше ги изпреварил вече с три-четири мили. Всъщност това не беше непостижимо разстояние за оръдие като техния гатлинг, но поради клатушкането, бързия ход на двата кораба и твърде дребната мишена, която американската яхта представляваше за тяхното оръдие, имаше много по-голяма вероятност снарядите да паднат във водата, а не в целта. Затова по-добре беше да изчакат, тъй като скоро изпреварването, което „Албатрос“ бе успял да си осигури, не намаля, но престана да се увеличава. От опит Ерик се убеди, че двата кораба, плаващи с пълна пара, бяха почти еднакво бързи. Разстоянието между тях си остана същото часове наред.

Това се постигаше обаче за сметка на голяма загуба на въглища и запасите на „Аляска“ все по-бързо започнаха да се изчерпват, та имаше опасност тази загуба да се окаже напълно излишна, ако не успееш да настигнат „Албатрос“ до падането на нощта. Ерик прецени, че няма право на такъв риск, преди да се посъветва със своя екипаж. Покани всички да излязат на палубата и им изложи откровено положението. — Приятели поде той, — знаете как стоят нещата: ние или трябва да заловим и предадем на морския съд злодея, който се опита да ни погуби край Бас Фроад, или ще допуснем той да избяга. Запасът ни от въглища ще ни стигне най-много за още шест денонощия. При това положение всяко отклонение от нашия маршрут ще ни принуди да завършим плаването си на платна, а това може да осуети успеха на експедицията ни. От друга страна, „Албатрос“ сигурно се надява на нощта, за да ни се изплъзне. Сега главното е да го запазим в обсега на нашия електрически прожектор и да не намаляваме скоростта си нито

за миг. Впрочем ние всички сме убедени, че скоро ще трябва да прекратим преследването — било утре, било вдругиден — поради преградата от вечни ледове, която не допуска приближаването към полюса през седемдесет и осмия или седемдесет и деветия паралел. Но все пак аз не искам да продължа преследването, без да съм взел вашето съгласие и да знам, че приемате риска за усложненията, които то може да ни създаде.

Мъжете от екипажа се посъветваха тихичко и упълномощиха мастер Херсебум да изрази всеобщото мнение.

— Ние смятаме, че дълг на „Аляска“ е, ако трябва, да пожертвува всичко, но да залови този престъпник — каза спокойно, той.

— Много добре, значи ще направим всичко възможно, за да успеем! — отвърна Ерик.

Уверил се, че екипажът го подкрепя напълно, той нямаше защо да пести горивото и съумя да запази същото разстояние, въпреки отчаяните усилия на Тюдор Браун да вземе преднина. А щом слънцето залезе, електрическото око на върха на високата мачта на „Аляска“ светна и като се насочи безжалостно към „Албатрос“, не го изпусна от полезрението си чак до разсъмване. През цялата нощ разстоянието между двата кораба не се промени. Издигащата се на небосвода зора ги завари все така забързани към полюса. По обяд на борда на „Аляска“ определиха по слънцето координатите си: 78°21'3" северна ширина и 98° източна дължина.

Плаващите ледове, които те бяха престанали да срещат по пътя си през последните десетина-петнадесет дни, сега започнаха да се появяват все по-често. Налагаше се да разбиват някои от тях с таран както преди в Бафиново море. Сигурен, че вече наближават преградата от вечни ледове, Ерик изви „Аляска“ леко надясно към „Албатрос“, за да му препречи пътя на изток, ако той реши да смени посоката, като види пътя на север преграден.

Тази предохранителна мярка напълно се оправда, защото към два часа на хоризонта се очерта дълга ледена преграда. Скоро след това американската яхта зави на запад, така че стената от вечни ледове, проточила се на четири-пет мили, остана от дясната ѝ страна. „Аляска“ веднага последва нейния маневрен ход, но този път се насочи по-наляво от „Албатрос“, за да ѝ пресече пътя, ако реши да свърне на юг.

Гонитбата започна да става все по-напрегната. Като знаеше в коя посока ще бъде принуден да продължи „Албатрос“, „Аляска“ искаше да го пресрещне във фланг, изтласквайки го по този начин все повече към ледовете. Забавила ход поради плаващите наоколо ледени острови, яхтата изгуби увереността си и започна непрекъснато да мени курса — ту на север, ту с остър завой на запад.

Ерик се бе качил в наблюдателната кабинка и следеше внимателно оттам и най-лекото лавиране на „Албатрос“, за да отвърне с контрамерки на всеки негов ход, когато неочаквано видя как американецът спря рязко и извърна носа си право срещу „Аляска“. Една дълга бяла ивица, която се очерта на запад, обясни причината за тази маневра: „Албатрос“ беше навлязъл навътре в истински залив, образуван от една проточила се на юг висока издатина на вечно заледеното поле, и подобно на обграден от глутница хищник, се бе извърнал с лице към врага.

Младият капитан на „Аляска“ едва успя да слезе на палубата, когато един снаряд изсвистя над главата му.

Значи „Албатрос“ беше въръжен и смяташе да се отбранява!

„Предпочитам да е така и особено това, че той стреля пръв!“ — помисли си Ерик и веднага даде заповед на своите хора да отговорят на изстрела.

И попадението на неговия снаряд не излезе по-сполучливо от Тюдор Брауновия и падна на двеста-триста метра от целта. Но битката вече беше започнала и стрелбата скоро стана по-точна. Един американски снаряд направо пречупи голямата рея на „Аляска“ и падна на палубата, където избухна и уби двама души. Друг, шведски снаряд, улучи „Албатрос“ право в рубката и явно нанесе там големи щети. Зачестилите снаряди отсам и оттатък повредиха носовата част и такелажа и на двата кораба.

Междувременно те се приближаваха все повече един към друг, изменяйки рязко курса си поради стрелбата, когато неочаквано някакъв далечен грохот се смеси с топовните гърмежи и хората от двата екипажа, вдигнали за миг глави, видяха как на изток небето съвсем причерня.

Нима някой ураган, завеса от мъгла или от сняг щеше да се спусне между „Албатрос“ и „Аляска“ и да помогне на Тюдор Браун да се измъкне? Тъкмо това Ерик в никакъв случай не искаше да стане! И

той реши да мине към абордаж . Заповяда на своя екипаж да се въоръжи — кой със сабя, кой с брадва, кой с нож — и насочи своя кораб с пълна пара към яхтата.

1 Абордаж (фр.) — приближаване към неприятелски кораб и прехвърляне на борда му за завързване на ръкопашен бой. — Б. пр.

Но Тюдор Браун явно нямаше намерение да го изчака. Отдръпна се и насочи „Албатрос“ покрай леденото поле, като изстрелваше всеки пет минути по един снаряд назад към „Аляска“. Само че сега обсегът му на действие беше твърде ограничен. Притиснат все по-натясно между ледения континент и „Аляска“, той видя, че няма вече друг изход, освен да рискува смело да навлезе в открито море. Направи веднага няколко лъжливи маневри, за да заблуди противника относно същинското си намерение.

Ерик го остави да действа. После, в момента, когато „Албатрос“, пуснал пълна пара, се изпречи пред него, той заби стоманеното острие на „Аляска“ в туловището му.

Ударът беше съкрушителен. Огромна дупка зейна в корпуса на яхтата, тя мигновено натежа, спря се и почти изгуби способност да маневрира. „Аляска“, от своя страна, буквално отскочи назад и се готвеше да поднови нападението си, но морето, което ставаше все по-заплашително, му отне тази възможност.

Бурята започна. Мощен югоизточен вятър връхлетя със снежна виелица и не само надигаше страшни вълни, но и затласка огромни маси плаващи ледове към залива, където двата кораба сякаш бяха натикани в дъното на дълбок кладенец. Като че ли плаващите ледове от всички краища на света си бяха дали неочаквано среща тук. Ерик разбра, че не бива да губи нито секунда и че е длъжен час по-скоро да се измъкне от този капан, ако не искаше да се окаже затворен там може би завинаги. Докато извъръщаше кораба на изток, той мислеше вече само как да даде отпор на вятъра, на снежната вихрушка и на настъпващите с рев пълчища от парчета лед.

Скоро обаче той трябваше да признае сам пред себе си, че усилията му бяха безсмислени. Бурята връхлиташе с такава сила, че нито моторът на „Аляска“, нито стоманеното острие на тарана можеха да устоят на напора ѝ. Корабът не само че напредваше съвсем бавно,

но от време на време дори се връщаше по няколко метра назад. Мачтите му стенеха, блъскани от вятъра. Валеше гъст сняг, който затъмняваше небето, заслепяваше екипажа и вече бе затрупал палубата и такелажа с дебела цяла стъпка покривка. Ледените блокове

1 Стъпка — стара френска мярка, равна на 32 см. — Б. пр.

се събираха, струпваха се на камара и при всеки нов набег на бурята се издигаха като непреодолима стена. „Аляска“ успя с големи усилия да се приближи към вечно леденото поле и откри наслуки едно заливче, примирен да изчака там, докато небето просветне.

Американската яхта беше изчезнала в бурята и след удара, който ѝ беше нанесъл „Аляска“, беше доста съмнително, че ще успее да издържи. А да се измъкне от залива — Ерик въобще не смяташе, че трябва да се безпокои от подобна мисъл.

На всичко отгоре положението беше толкова сериозно и от минута на минута ставаше все по-опасно, та младият капитан си имаше предостатъчно собствени грижи.

Няма нищо по-страшно и ужасяващо от тези арктични бури, когато силите на девствената природа се събуждат, сякаш само за да покажат на мореплавателите картината на някогашните катаклизми по време на ледниковия период. Беше се възцарил непрогледен мрак, макар че на сушата, където денят се различава от нощта, сега беше само пет часът следобед. Тъй като машината беше спряла, не можеше и да се мисли да светнат електрическият прожектор. Към свистенето на урагана, към кълтенето на гръмотевиците, към трясъка от сблъсъка и разбиването на плаващите ледове в мрака се прибавяше и ужасният пукот на огромното ледено поле, което се разместваше и се пропукуваше от всички страни. При образуването на всяка нова пукнатина воят на урагана се заглушаваше от страшен взрив, сякаш стреляше оръдие по време на бедствие. Честотата на тези взривове даваше да се разбере, че леденото поле продължаваше да се пропукува.

Скоро „Аляска“ сам усети силата на насрещния удар. Подобното на устие на река място, където корабът бе успял да се укрие, както и всички други вдлъбнатини на залива се запълниха от дрейфувачи ледове. Струпалите се парчета лед се слепиха като циментирани от продължаващия да вали сняг и се издигнаха като стена около корпуса

му, обсадиха го, притиснаха го като в менгеме. Под напора на ледовете около него „Аляска“ също заскърца. Ребрата на скелета му започнаха да пращат в съзвучие с леденото поле, чийто пленник той бе станал. Всеки миг можеше да се очаква, че туловището му ще се разпадне, и това сигурно щеше да се случи, ако ребрата му не бяха предвидени специално за подобен страшен натиск.

Решил за нищо на света да не се предаде без борба, Ерик още в началото бе наредил на целия си екипаж да издигне около стените на кораба преграда от тежки вертикално поставени греди, които да смекчават колкото е възможно силата, на натиска отвън, разпределяйки го върху по-голяма повърхност. Тези подпори обаче, които успяха да защитят бронята на корпуса досега, скоро предизвикаха нова, непредвидена опасност, която заплашваше да стане гибелна.

Вместо ударите на вълните да го смажат, сега при всяко раздвижване на леденото поле корабът се издигаше над водата, за да се стовари след това върху леда със силата на механичен чук. При някое от тези страшни падания той можеше всеки миг да се разбие, да получи пробойна, да потъне. Да се избегне тази опасност, имаше една-единствена възможност — да укрепят още, да укрепват непрекъснато стената от дрейфувачи ледове и сняг, която за добро или за зло предпазваше корпуса на кораба — та да се превърне тя в почти хомогенна маса и да следва напора и отдръпването на вълните.

Целият екипаж се зае самоотвержено с тази задача. Беше наистина вълнуващо зрелище: една шепа пигмеи напругаха всичките си сили, за да дадат отпор на мощната природа, мъчеха се с помощта на котви, на кабели, на дъски да запушват веднага цепнатините, образуващи се в леда, да запълват дупките със сняг, без да се замислят, че с едно-единствено свое дихание полярният океан можеше да разкъса целия този кърпеж. След четири или пет часа нечовешки труд хората бяха останали съвсем без сили, а опасността продължаваше да расте, тъй като бурята бушуваше все по-силно.

Ерик се посъветва с колегите си офицери и нареди на моряците да отнесат на сигурно място върху леденото поле част от продуктите и боеприпасите за в случай, ако „Аляска“ не може да издържи повече на ужасните удари. Впрочем още в началото на бурята всеки член на екипажа бе получил личен запас продукти за осем дни с най-точни указания какво да прави в случай на катастрофа и заповед да носи

пушката си през рамо дори и по време на работа. Пренасянето на двайсет бъчви върху леденото поле съвсем не беше лека работа, но хората се справиха и с нея, като струпаха всичко на около двеста метра разстояние от кораба и покриха образувалата се камара с грамаден насмолен брезент, който снегът скоро щеше да покрие с дебела бяла завивка.

Тази предохранителна мярка поуспокои хората, че в случай на корабокрушение поне на първо време ще са запасени с храна, и всички насядаха край масата в общото помещение, за да се подкрепят с допълнително отпуснатата вечеря и с по чаша чай с ром.

Неочаквано, докато всички още се хранеха, един по-силен от предишните удари раздвижи леденото поле. Ужасен напор разби ложето от сняг и лед, върху което се крепеше „Аляска“. Притиснат откъм кърмата, корабът се издигна със страшен пукот и носът му се бухна в бездната, сякаш за да потъне навеки. Настана паника. Всички изтичаха на палубата. Неколцина моряци решиха, докато още не е станало късно, да намерят спасение върху леденото поле и без да чакат заповед от офицерите, се прехвърлиха през борда. Четирима или петима от тези нещастници успяха да скочат върху снега. Дори двама паднаха в тясното пространство между ледената стена и дясната страна на корпуса на кораба в същата минута, когато „Аляска“ си възвърна равновесието и се изправи, стенийки.

Виковете им от болка и пращенето на чупещите се кости бяха заглушени от воя на урагана.

После настъпи затишие и корабът остана неподвижен.

Урокът беше трагичен. Позовавайки се на него, Ерик прикани екипажа да запази хладнокръвие и при всички случаи да действа само по дадена заповед.

— Разберете добре — каза той, — прехвърлянето върху леденото поле е извънредна мярка. Към която можем да прибегнем само в най-краен случай! Трябва да използваме всичките си сили, за да опазим „Аляска“. Загубим ли го, положението ни върху леденото поле ще бъде почти безнадеждно. Ще се решим на евакуация само ако не можем повече да опазим кораба. При всички случаи обаче подобна мярка трябва да се проведе при пълен ред, иначе ще се превърне в катастрофа за всички ни! Разчитам на вас да продължите спокойно

вечерята си и да оставите изцяло на своите офицери грижата да решават какво трябва да се прави.

Решителността, с която бяха изречени тези думи, веднага успокои по-малодушните и всички мъже слязоха в кубрика . Ерик повика мастер Херсебум, помоли го да отвърже доброто куче Клас и да го последва безшумно.

— Ще слезем върху леденото поле — заговори той полугласно, — за да върнем бегълците и да ги накараме да поемат отново задълженията си. Това ще бъде много по-добре, отколкото да ги оставим на произвола на съдбата.

Нещастниците стояха все още на края на леденото поле, силно засрамени от бягството си. При първата покана всички поеха обратно към „Аляска“.

След като ги видяха, че се връщат, Ерик и мастер Херсебум се отправиха към временния склад за продукти, за да се убедят дали някои други моряци не бяха потърсили убежище там. Обиколиха мястото, без да срещнат никого.

— От няколко минути насам се питам — започна отново Ерик, — няма ли да бъде правилно, за да не допуснем нова паника, да прехвърлим още сега част от екипажа тук?

— Може би така ще бъде по-добре — отвърна рибарят. — Но има опасност другите, които ще останат на кораба, да им завидят, това да ги разстрои и те да станат неспокойни.

— Вярно! — каза Ерик. — Ще бъде по-разумно да впрегнем всички да се борят до последния миг с бурята, пък и това впрочем е единствената възможност да успеем да спасим кораба. Но след като вече сме слезли върху леденото поле, няма ли да бъде добре да се възползуваме от случая, за да огледаме положението тук? Признавам, че постоянният пукот и грохот ме карат да се съмнявам доколко леденото поле е устойчиво!

Ерик и приемният му баща не се бяха отдалечили повече от триста крачки на север от временния склад за продукти, когато изведнъж се спряха. Пред краката им зейна гигантска цепнатина. За да се прехвърлят оттатък, щяха да им бъдат необходими дълги прътове, каквито те бяха пропуснали да вземат със себе си. Двамата решиха да тръгнат по отсамната страна в западна посока, за да видят докъде стига цепнатината.

Така установиха, че тя, се проточваше в тази посока като

1 Кубрик (хол.) — общо жилищно помещение за моряците на кораба. — Б. пр.

дълга линия — толкова дълга, че след като вървяха повече от половин час, все още не можеха да видят края ѝ. Успокоени от проверката, че леденото поле, върху което бе разположен складът им за храна, е огромно, те тръгнаха по обратния път.

Когато изминаха почти половината от разстоянието, което ги отделяше от склада, огромното ледено поле отново потрепера, след което се разнесе силен грохот, пукот и оглушителен трясък от сблъсък на ледени блокове. Двамата мъже не се обезпокоиха особено, но ускориха крачка, нетърпеливи да видят да не би ударът да имаше опасни последствия за „Аляска“.

Стигнаха до временния склад, после до малкия залив, където се бе приютил корабът им.

Ерик и мастер Херсебум потъркаха очи и се питаха дали не сънуват: „Аляска“ беше изчезнал!...

Първата им мисъл бе, че корабът е потънал. И това беше съвсем естествено след всичко, което бяха преживели тази вечер.

Почти веднага обаче и двамата бяха поразени от факта, че наоколо не се виждаше никаква останка от кораба, а и малкият залив изглеждаше съвсем различен от преди слизането им на леда. Нямаше я стената от дрейфувачи ледове, които бурята беше натрупала в продължение на няколко часа и които бяха оградили кораба им. Напротив, бреговете на залива сякаш бяха гладко изрязани, като че ли леденото поле се беше освободило от всички прилепили се преди това към него плаващи ледове и беше добило старите си очертания.

Почти в същия миг мастер Херсебум забеляза едно обстоятелство, което не му бе направило впечатление, докато обикаляха леденото поле във всички посоки, но което му се стори много показателно сега, когато отново бяха стигнали мястото, откъдето бяха тръгнали: вятърът беше сменил посоката си и духаше откъм запад.

Не беше ли възможно, сменявайки посоката си, бурята просто да бе избутала в дъното на залива плаващите ледове, които бяха

притиснали от всички страни „Аляска“?

Естествено това беше напълно възможно. Оставаше да проверят дали е вярно.

Без да се бави, Ерик се отправи към дъното на залива, последван от мастер Херсебум.

Вървяха дълго — изминаха около четири-пет километра. Никъде не видяха полепнали по брега на леденото поле дрейфувачи ледове; яростните вълни се разбиваха о него като в нисък песъчлив бряг, а краят на залива все още не се виждаше и — което беше още по-странно — издаденият напред висок нос, който го заграждаше преди това на юг, беше изчезнал.

Най-после Ерик се спря. Вече всичко му се беше изяснило. Той хвана ръката на мастер Херсебум и я стисна в своите.

— Татко — каза му сериозно, — вие сте човек, на когото може да се казва истината!... Е, добре, истината е, че огромното ледено поле се е разцепило, откъснало се е от стената от ледени късове, която бе обградила „Аляска“, и ние двамата се намираме върху леден остров, дълъг няколко километра и широк неколкостотин метра, който бурята носи по водата накъдето си иска!

19. ПУШЕЧНИ ИЗСТРЕЛИ

Към два часа сутринта, изнурени от умора, Ерик и мастер Херсебум се пъгнаха под брезентовото покривало на временния склад за провизии, за да се излегнат един до друг между две бъчви, притиснали се до топлата козина на Клас. И двамата веднага заспаха. Когато се събудиха, слънцето се беше издигнало високо на хоризонта, небето отново беше станало синьо, а морето беше спокойно. Отцепилият се от безбрежното ледено поле плаващ остров, върху който се намираха те, изглеждаше неподвижен, толкова леко и плавно се носеше върху водата. Покрай най-близките до тях брегове обаче огромни айсберги се носеха със застрашителна скорост, преследваха се, блъскаха се понякога и се разбиваха един о друг. Гигантските кристали, отразяващи и пречупващи като призма слънчевите лъчи, бяха най-прекрасната гледка, която Ерик бе наблюдавал някога. Дори мастер Херсебум, твърде малко склонен по принцип — и още повече в положението, в което се намираха сега — да се любува на прелестите на арктическата природа, също не можа да не се възхити.

— Колко добре би било да наблюдавахме всичко това от палубата на някой хубав кораб! — каза той с въздишка.

— Ами! — отвърна Ерик с обичайното си добро настроение, — ако се намираме на борда на кораб, щяхме да мислим само как да избегнем сблъсъка с айсбергите, за да не се разбием на парчета, докато на този леден остров няма защо да се страхуваме от подобна опасност!

Действително това беше твърде оптимистична гледна точка. Мастер Херсебум се усмихна тъжно. Ерик обаче беше решил да приема нещата откъм добрата им страна.

— Нима не е особено щастие това, че имаме склада с провизии? — продължи той. — Положението ни действително би било отчайващо, ако не разполагахме с храна и оръжие. Но с тези двайсет бъчви, пълни със сухар, с пушено месо и с ракия, и на всичко отгоре с пушките и пълните ни с куршуми патронташи, от какво да се страхуваме? В най-лошия случай ще ни се наложи да дрейфуваме

няколко седмици, докато се приближим до земя, където ще можем да се прехвърлим!... Както виждате, мили татко, и нашето лошо приключение ще има щастлив завършек, какъвто е бил случаят с корабокрушенците от „Ханза“!

— От „Ханза“? — попита с любопитство мастер Херсебум.

— Да, един кораб, който отплавал през 1869 година към арктичните морета. Част от екипажа му се оказал като нас захвърлен на един леден сал, върху който тъкмо пренасяли хранителни припаси и въглища. Горките хора трябвало да се приспособят колкото е възможно върху плаващия остров. Живели върху него шест месеца и половина, като преплавали върху повърхността му разстояние от няколко хиляди левги когато най-после успели да се приближат към полярния бряг на Северна Америка.

— Де да имаме и ние такъв късмет! — въздъхна отново мастер Херсебум... — Но сега мисля, че ще бъде добре да похапнем малко.

— И аз така смятам — отвърна Ерик. — По един сухар и парче пушено говеждо ще ни дойдат много добре!

Мастер Херсебум отвори две бъчви, за да извади оттам храната. Продупчи с върха на ножа си отстрани едно буре с

1 Левга (лат.) — стара морска мярка от 5556 метра. — Б. пр.

ракия и запуши веднага отвора му с издялана от дърво втулка, така че да могат при нужда да точат от него колкото им е необходимо. После се заеха със закуската.

— Онзи леден остров, върху който са плавали хората от екипажа на „Ханза“, колкото нашия ли е бил голям? — попита старият рибар след десет минути, по време на които и двамата се постараха най-съвестно да подкрепят силите си.

— Не вярвам! Нашият е дълъг най-малко десет или дванайсет километра, докато онзи на ханзенци е бил два метра. Освен това в продължение на шестте месеца дрейфуване бил станал още по-малък. Наложило се нещастните корабокрушенци да го напуснат, защото вълните стигали чак до временното им укритие. За тяхно щастие те имали голяма лодка, с която се прехвърлили на друг остров, когато техният станал необитаем. Така се прехвърляли на няколко пъти от

един леден блок на друг като белите мечки, докато най-сетне стигнали до суша.

— Е, така е — каза мастер Херсебум, — те са имали лодка, но ние нямаме!... Освен да се напъхаме в някоя празна бъчва, не виждам как другояче ще можем да се махнем от тук.

— Като му дойде времето, ще видим как ще се оправим — отвърна Ерик. — Засега най-разумно ще бъде да огледаме изцяло жилищната си площадка!

Мастер Херсебум и той се изправиха и двамата започнаха да се катерят върху един своеобразен баир от по-малки ледени парчета и сняг — един „hummock“, така ги наричат специалистите, — за да си съставят впечатление за целия леден остров. Той представляваше продълговат сал или, по точно казано, именно остров, дълъг дванайсет или петнайсет метра от единия до другия край, напомнящ някакво огромно, подобно на кит животно, проточило се върху повърхността на Ледовития океан. Складът им беше разположен върху линията, която би отделяла първата му третина или главата на кита. Все пак беше много трудно да се определят дължината и истинската му форма, тъй като многобройни баири се издигаха тук и там на повърхността и спираха погледа във всички посоки. Крайната му точка, където предишната вечер беше дъното на малкия залив, сега беше най-отдалечена. Решиха да тръгнат най-напред натам. Доколкото можеха да преценят, съдейки по положението на слънцето, този край на леденото поле, който вчера беше обърнат на запад, преди да се откъсне от него, сега сигурно гледаше на север. Следователно можеше да се предположи, че под напора на водните течения или на вятъра корабът е бил отвлечен на юг, и фактът, че вече не се виждаше и следа от вчерашната дълга ледена бариера, проточила се на седемдесет и осмия паралел от изток на запад, напълно потвърждаваше това предположение.

Целият леден остров беше покрит със сняг, върху който тук и там, на голямо разстояние едно от друго се виждаха черни петна, които мастер Херсебум веднага определи като „угиуки“ — тоест като най-големия вид брадати моржове. Те сигурно живееха в пукнатините или в дупките на леденото поле, и сигурни, че са защитени от всякакво нападение, се грееха спокойно на слънце.

Мастер Херсебум и Ерик вървяха повече от час, докато достигнат крайната точка на острова. Бяха се придържали все към източния му бряг, защото по този начин можеха да наблюдават едновременно и морето, и ледения сал. Клас, който тичаше напред, непрекъснато сплашваше и караше да побегне някой от забелязаните отдалеч моржове, които се влачеха тромаво до края на ледения блок, за да се плюснат във водата. Нямаше нищо по-лесно от това да избият голям брой от тях. Но за какво, след като не можеше и да се мисли да запалят огън, за да ги сготвят или изпекат толкова вкусното впрочем месо на горките животни? Сега Ерик имаше други грижи: наблюдаваше внимателно ледената повърхност на острова и се убеди, че тя съвсем не беше устойчива. Безброй много пукнатини и цепнатини се проточваха в някои случаи по цялата площ на леденото поле и криеха опасност при най-лекия удар да го разцепят на много части. Вярно е, че и тези полета щяха все пак да бъдат достатъчно големи. Но дори и мисълта, че има опасност да се случи подобно нещастие, подсказваше до каква степен е необходимо да не се отдалечават много от склада с провизиите, ако не искаха неочаквано да се окажат отделени от него. Впрочем пукнатините бяха затрупани от дебелата снежна покривка, наслагала се през предишната вечер, която сега бе започнала да се топи и да ги слепва или поне да ги запълва. Ерик реши да огледа внимателно очерталите се от пукнатините участъци на острова, за да определи най-масивния и най-устойчив, та да пренесат там продоволствения си склад.

Така двамата с мастер Херсебум се заеха отново да проучат още по-щателно западния бряг, като преди това си отпочинаха няколко минути на най-северния му край. Вървяха към мястото, където преди два часа бяха разпознали очертанятията на залива, в който бурята беше натикала предишния ден американската яхта. Клас тичаше напред, ободрен от свежия въздух, и сякаш се чувствуваше в стихията си върху този снежен килим, който сигурно му напомняше равнините на Гренландия.

Неочаквано Ерик видя как кучето започна да души във въздуха, после полетя като стрела и се спря с лай пред някакъв предмет, скрит зад една камара от ледени късове.

„Сигурно пак някой морж или тюлен!“ — помисли си той и не ускори крачка.

Само че това, което бе възбудило така силно Клас; не беше нито някой брадат морж, нито тюлен. Беше човек — безжизнен и окървавен, с кожен костюм, какъвто не носеше нито един член от екипажа на „Аляска“. В първия миг Ерик си помисли за презимувалите тук някога хора на „Вега“. Повдигна главата на човека и видя гъсти червеникави коси и необикновен сплескан нос като на негър...

Ерик се питаше не е ли станал жертва на халюцинация. Ръката му машинално отвори жилетката на мъжа, разголи гърдите му. Стори го навярно не толкова, за да провери дали сърцето биеше, колкото за да види дали там нямаше написано едно име.

Името действително беше там, татуирано със синьо в средата на някакъв грубо очертан герб: „Патрик О’Доноган, Цинтия.“ Сърцето на ранения биеше!... Той не беше мъртъв!... Имаше само широка рана на главата и друга на рамото, а върху гърдния му кош имаше синина от удар, който сигурно му пречеше много като диша.

— Ще трябва да го пренесем в нашето убежище, да го бинтоваме, да го върнем към живота! — каза Ерик на мастер Херсебум. После добави тихо, сякаш се страхуваше да не го чуе някой: — Това е той, татко, този, когото ние търсим от толкова време, без да можем да го намерим, същият този Патрик О’Доноган!... Ето го пред нас, и то останал почти без дъх!

Мисълта, че тайната на неговия живот беше скрита в тази груба кървяща глава, която смъртта сякаш вече беше белязала, запали мрачен пламък в очите на Ерик. Приемният му баща разбра колко силно бе развълнуван момъкът и несъзнателно вдигна рамене, сякаш искаше да каже:

„Успяхме и сега може да узнаем всичко!... Но какво значение имат вече за нас всички тайни на света при положението, в което се намираме?“

И все пак той вдигна тялото откъм краката, докато Ерик го подхвана под мишниците, и двамата тръгнаха с тежкия си товар.

От движението раненият отвори очи. Скоро болката, която му причиняваха раните, толкова се усили, че той застана неясно, но те все пак разбраха една английска дума, която нещастникът повтаряше най-често: „drink“ — „да пия“. Бяха все още далеч от склада с провизиите. Ерик реши да спрат, облегна нещастника на едно ледено баирче върху ледената покривка и приближи до устата му своята кожена манерка.

Тя беше почти празна, но глътката ракия, която О'Доноган успя да поеме от нея, сякаш му възвърна живота. Той се огледа, въздъхна дълбоко и каза:

— Къде е Джоунс?....

— Ние ви намерихме сам на брега на ледения остров — каза Ерик. — Отдавна ли сте там?

— Не знам — отвърна раненият с усилие. — Дайте ми да пия още! — повтори той, втренчил поглед в очите на Ерик.

Глътна още веднъж от ракията и намери сили да заговори.

— Когато избухна бурята — поде той, — яхтата ни започна да потъва. Неколцина от моряците успяха да се хвърлят в спасителните лодки, други загинаха. Още в началото г-н Джоунс ми направи знак да отида заедно с него при малкия „каяк“¹, окачен на кърмата, в който никой не смееше да се настани, защото беше много малък, но впоследствие той се оказа най-сигурният! Единствено той стигна до този леден остров!... Всички спасителни лодки потънаха, преди да се приближат до вечния лед! Бяхме ужасно омаломощени,

1 Каяк (рус.) — малка ескимоска кожена лодка с покрив. — Б. пр.

когато вълните изхвърлиха нашия каяк върху огромния плаващ лед... Но ние все пак можахме да пропълзим далеч от водата и да изчакаме новия ден!... Тази сутрин г-н Джоунс ме остави сам, за да отиде да види не би ли могъл да намери и да убие някой тюлен или някоя морска птица, за да се нахраним. Оттогава не съм го виждал повече...

— Този господин Джоунс офицер от екипажа на „Албатрос“ ли е? — попита Ерик.

— Той е собственик и капитан на яхтата — отвърна О'Доноган и в гласа му прозвуча лека изненада от този въпрос.

— Нима собственик на яхтата не е господин Тюдор Браун?

— Аз... аз не знам — отвърна нерешително раненият, който сякаш се питаше не бе ли казал повече, отколкото трябва.

Ерик сметна, че не бива да настоява. И бездруго имаше да го пита толкова много неща!

— Вижте — каза той на ирландеца, сядайки върху леда до него, миналия ден вие отказахте да се прехвърлите на моя кораб и да разговаряте с мен и както виждате, този ваш отказ ни причини твърде много нещастия. Сега обаче, след като сме заедно, да се възползваме от това и да поговорим сериозно като разумни хора! Вие се набирате върху един плаващ леден остров, ранен, без провизии, неспособен да се спасите без чужда помощ от най-жестока смърт!... Моят приеман баща и аз разполагаме с всичко онова, което ви липсва — провизии, оръжие, ракия! Ние сме готови да се грижим за вас, да разделим с вас нашите запаси и да ви вдигнем на крака!... Няма ли да отвърнете на нашите грижи с малко доверие?

Ирландецът отправи несигурен поглед към Ерик, в който благодарността сякаш беше смесена със страх — един мрачен, безкраен страх.

— Зависи за какво искате да ви се доверя — отвърна уклончиво той.

— О, вие го знаете много добре! — отвърна Ерик, като се насили да се усмихне и хвана двете ръце на ранения в своите. — Аз ви го казах и миналия ден; вие знаете онова, което аз трябва да науча, онова, заради което стигнах чак в тези далечни води!... Хайде, Патрик О'Доноган, направете малко усилие, разкрийте ми тази тайна, която е от толкова голямо значение за мен, кажете ми какво знаете за „детето върху спасителния пояс“! Дайте ми само едно указание, за да мога да намеря своето семейство!... От какво се страхувате? Каква опасност ще има за вас, ако удовлетворите молбата ми?...

О'Доноган мълчеше и сякаш преценяваше с тъпия си мозък доводите на Ерик.

— Но — каза той най-после с усилие, — ако успеем да се спасим и ако се доберем до някоя страна, където има съдилища, вие можете да ми причините зло!

— Не, кълна ви се!... Кълна ви се във всичко най-свято за мен!... — каза пламенно Ерик. — Каквато и вина да имате към мен или към други хора, аз ви обещавам, че за вас няма да има никакви лоши последствия!... Впрочем има нещо, което вие, изглежда, не знаете, а то е, че сега вече е минало, давност за всичко случило се навремето — искам да кажа, за събития, каквито и да са те, случили се преди повече

от два̀сет години, човешкото правосъдие няма право да държи сметка на виновниците!

— Наистина ли? — попита Патрик все още с известно недоверие. — Щото господин Джоунс ми каза, че „Аляска“ е изпратен от полицията, пък и вие самият говорихте за съд...

— Това се отнасяше за съвсем неотдавнашни събития, които ни сполетяха в началото на нашето плаване! Уверявам ви, че господин Джоунс се е подиграл с вас, Патрик! Явно той има някакъв интерес вие да не говорите!

— Разбира се, че има интерес! — отвърна убедено ирландецът. — И все пак вие откъде разбрахте, че аз знам тайната? — продължи той, гледайки право в Ерик.

— От господин и госпожа Боулс от кръчмата „Червената котва“ в Бруклин, които често са ви чували да говорите за „детето върху спасителния пояс“.

— Така е!... — рече ирландецът. И отново се замисли.

— Значи е сигурно, че вие не сте изпратени от полицията, така ли? — поде отново той.

— Ами не, каква нелепа мисъл!... Аз предприех това пътуване по свое собствено желание, воден от голямата надежда и от жаждата да разбера коя е моята родина, кои са моите родители, това е всичко!

О'Доноган се усмихна горделиво.

— А, значи това искате да узнаете? — каза той. — Е, добре, аз наистина мога да ви го кажа, да, мога!... Наистина го знам!...

— Кажете ми го, О'Доноган! Кажете ми го! — възкликна Ерик, като забеляза, че О'Доноган отново бе започнал да се колебае. — Кажете ми го и аз ви обещавам опрощение за всичките ви вини, ако имате такива, и своята благодарност, ако ми е съдено да ви я засвидетелствувам!

Ирландецът погледна жадно към кожената манерка.

— На човек му пресъхва гърлото от толкова приказки! — рече мазно. — Бих пийнал една глътка ракия, ако речете...

— Тук няма повече, но ние ще ви донесем от нашия склад! Имаме две големи бурета — отвърна Ерик и подаде меха на мастер Херсебум.

Рибарят се отдалечи веднага, последван от Клас.

— Той ще се върне скоро — обърна се отново младият човек към ранения. — Хайде, приятелю, не се пазарете с мен за своето доверие!... Поставете се за миг на мое място! Представете си, че през целия си живот не сте знаели името на своята родина, на своята майка, и че сте се срещнали с човек, който знае всичко това, и че същият този човек отказва да ви даде едно толкова скъпо за вас сведение, и то след като вие току-що сте го спасили и сте му върнали живота!... Би било жестоко, нали?... Би било нетърпимо!... Аз не искам от вас нещо невъзможно!... Не искам да ви обвинявам, ако се чувствате виновен за нещо!.. Дайте ми само някакво указание, колкото и незначително да е; покажете ми някаква следа — нищо друго не искам от вас!

— По дяволите, защо ли пък да не ви доставя това удоволствие? — рече Патрик явно разчувстван. — Вие сигурно знаете, че аз бях юнга на „Цинтия“... — Той млькна рязко.

Ерик се беше надвесил над устните му... Нима най-сетне щеше да постигне целта си?... Нима щеше да узнае развързката на загадката? Да узнае името на своето семейство? На своята родина?... Впрочем сега вече надеждата му не изглеждаше неосъществима... Насочил се изцяло да чуе думите на ранения, той бе втренчил поглед в него, готов да попие жадно това, което щеше да чуе сега. За нищо на света не би смутил разказа на този човек с някакъв въпрос или дори само с жест. Така не забеляза, че нечия сянка изплува зад гърба му. Впрочем именно тази сянка беше накарала Патрик да прекъсне разказа си.

— Господин Джоунс!... — каза той като ученик, когото са хванали да говори в час.

Ерик се извърна и видя Тюдор Браун прав пред едно близко ледено баирче, което го беше скривало досега от погледите им. Възкликанието на ирландеца потвърди възникналото преди малко у Ерик съмнение, че господата Джоунс и Тюдор Браун са едно и също лице!

Едва тази мисъл мина през ума му, когато два пушечни изстрела, дадени в течение на три секунди, причиниха смъртта на двама души.

Смъкнал пушката от рамо, Тюдор Браун беше прострелял право в сърцето Патрик О'Доноган, който падна назад покосен.

Преди още да отпусне оръжието си обаче, един куршум улучи Тюдор Браун в челото и той се строполи по очи.

— Добре че се върнах, щом забелязах подозрителни стъпки върху снега! — рече мастер Херсебум, който се появи с още димяща пушка в ръка.

20. КРАЯТ НА ОКОЛОСВЕТСКОТО ПЛАВАНЕ

Ерик извика и падна на колене върху снега пред Патрик О'Доноган, търсейки да долови последното му дихание, искрица надежда!... Този път обаче ирландецът действително беше мъртъв и бе отнесъл завинаги своята тайна.

Тюдор Браун, от своя страна, се сгърчи целият в сетна конвулсия, ръцете му изпуснаха оръжието, което все още стискаха при падането, и той издъхна, без да каже нито дума.

— Татко, какво направихте? — извика горчиво Ерик. — Защо унищожихте последната възможност да узная загадката на своя живот?... Не беше ли по-разумно да се хвърлим двамата върху този човек и да го направим свой пленник?

— Та ти няма смяташ, че той щеше да ни остави време за това?... — отвърна мастер Херсебум. — Следващият му куршум щеше да бъде за теб, можеш да бъдеш сигурен в това... Аз отмъстих за убийството на този нещастник, наказах този злодей заради престъплението му спрямо нас на Бас Фроад и може би за още други негови престъпления... Каквото и да се случи, не съжалявам за това!... Впрочем какво значение има вече загадката на твоя живот, момчето ми, в положението, в което се намираме?... Може би много скоро и ние ще отидем да потърсим отговора на загадката на твоя живот при самия господ бог!

Едва той изрече тези думи, когато над айсбергите и над ледените полета отекна топовен гърмеж. Това сякаш беше отговор на отчаяните думи на стария рибар. А всъщност без съмнение беше отговор на двата пушечни изстрела, прокълтели преди малко над ледения остров.

— Оръдието на „Аляска“!... Спасени сме!... — възкликна Ерик и като се изправи, изтича към близкия баир от ледени късове, за да огледа оттам безкрайната морска шир.

Отначало не видя нищо друго освен носените от вятъра айсберги, които се люлееха върху вълните, огрени от слънцето. В

същото време мастер Херсебум, който веднага бе заредил пушката си, стреля във въздуха и почти в същия миг му отговори оръдеен изстрел.

Този път Ерик много ясно забеляза една черна струйка дим, която се очерта на запад върху небесната синева. От този миг насетне пушечни и топовни гърмежи откликваха един на друг на интервал от няколко минути и скоро „Аляска“ се показва иззад един айсберг и се понесе бързо на север от техния леден остров.

Като плачеха от радост, Ерик и мастер Херсебум се хвърлиха взаимно в обятията си. Започнаха да размахват носните си кърпи, да хвърлят шапките си във въздуха, за да привлекат вниманието на другарите си.

Най-сетне „Аляска“ спря ход. Спуснаха от борда му една китоловна лодка и само след двамайсет минути тя акостира до ледения остров.

Как да опишем силната радост на доктор Швериенкруна, на Бредейорд, на Малариус и на Ото, като видяха живи и здрави двамата мъже, които те смятаха за загинали!

Бързаха да си разкажат всичко: за ужасите и отчаянието през нощта, за безответните викове, за безсилния си гняв. След като на другия ден екипажът на „Аляска“ видял, че корабът почти е освободен от ледената стена около себе си, те възпламенили няколко мини и по този начин си осигурили свободен път за отплаване. Помощниккапитанът Бозевиц поел командването и веднага дал заповед да тръгнат по посока на вятъра да търсят откъсналия се от ледения остров плаващ къс. Това плаване сред раздвижилите се от взривовите ледени блокове било най-опасно от всичко, преживяно до този ден от „Аляска“. Но благодарение на чудесния опит, натрупан от екипажа под командването на младия му капитан, и на точното маневриране, корабът успял да се придвижи благополучно сред блуждаещите ледени късове. Впрочем „Аляска“ бил облагодетелствуван от това, че плавал в същата посока като ледовете, но с по-голяма скорост от тях. За щастие търсенето не се оказало напразно. В девет часа сутринта вахтеният забелязал големия плаващ остров откъм посоката на вятъра, а от „наблюдателната кабинка“ различили и очертанията му, когато два пушечни гърмежа им вдъхнали надежда, че двамата корабокрушенци са още там.

Всичко останало вече нямаше значение. Корабът веднага пое курс към Атлантическия океан и дори и дяволът вече не можеше да им попречи да стигнат дотам, макар и на платна, тъй като запасите им от въглища се бяха привършили...

— Не на платна! — каза Ерик. — Аз имам две други идеи. Първата е да се прилепим към плаващия остров и да пътуваме на буксир, докато той дрейфува на юг или на запад. Това ще ни спести непрекъснатата борба с айсбергите, тъй като нашият остров водач ще ги изтласква от пътя си. Втората идея е сами да си осигурим необходимото гориво за успешното завършване на нашето пътешествие, когато ще ни се наложи да продължим самостоятелно пътя си.

— Какво искаш да кажеш? Да не би леденият плаващ остров да крие в недрата си запаси от каменни въглища? — попита засмян докторът.

— Не точно запаси от каменни въглища — отвърна Ерик, — но нещо, което ще ни бъде еднакво от полза — мина от животински въглища под формата на моржова сланина. Ще опитаме да използваме това гориво, тъй като пещта ни е специално пригодена за целта.

Преди всичко екипажът отдаде последна почит на двамата мъртъвци, като завърза по един снаряд за краката им и ги хвърли във водата.

После „Аляска“ се приближи така към плаващия леден остров, че хем да се носи заедно с него по течението, хем той да го предпазва като защитна стена. Екипажът се възползува веднага от изгодното си положение, за да пренесе на борда на кораба хранителните запаси, които преди това бяха свалили на острова и в никакъв случай не биваше да се лишат от тях. Щом свърши тази задача, корабът се прилепи към северния край на ледения остров в един малък залив, където щеше да бъде най-добре защитен от носещите се по водата айсберги. Така, влачен на буксир, „Аляска“ плаваше със средна скорост шест възела, достатъчна, за да излезе от зоната на дрейфуващите ледове.

И докато леденият остров се носеше царствено на юг като истински плаващ материк, влачейки на буксир своя спътник, екипажът на „Аляска“ бързаше да налови достатъчно моржове.

Два-три пъти на ден въоръжени с пушки и харпуни групи моряци слизаха върху леда заедно с всички гренландски кучета и ограждаха морските чудовища, Които спяха на края на своите дупки в леда. Убиваха ги с куршум в ухото, после ги разрязваха на парчета и отделяха сланината, която товареха върху шейни, а кучетата я откарваха на борда на кораба. Ловът беше толкова лек и богат, че само за осем дни трюмовете буквално се напълниха догоре със сланина.

Все така влачен на буксир, „Аляска“ достигна четирийсет градуса източна дължина на седемдесет и четвъртия паралел, тоест беше заобиколил Нова Земя откъм север и вече беше я загърбил.

По това време леденият остров бе останал наполовина, а и тази половина, изложена на силните слънчеви лъчи, напукана от все по-широко разтварящи се пукнатини, имаше опасност направо да се разпадне. Беше дошъл моментът, когато големият плаващ остров щеше да се превърне в дрейфувачи ледове. Ерик нямаше намерение да изчака този момент. За повяда да вдигнат котва и насочи парахода право на запад.

Моржовата сланина, с която вече бяха заредили запасната пещ, смесена с малко количество каменни въглища, се превърна в чудесно гориво. Единственият му недостатък беше, че задръстваше бързо комина, та се налагаше да го чистят всеки ден. Що се отнася до неприятната миризма, която би била ужасна за средиземноморските мореплаватели, тя почти не правеше впечатление на шведско-норвежкия екипаж, който я приемаше като неизбежно зло.

Благодарение на новото гориво „Аляска“ можа да поддържа парата чак до последния час, премина бързо, въпреки насрещните ветрове, разстоянието, което го отделяше все още от европейските морета, и на 5 септември пристигна в Норкап в Норвегия, без дори да спира в Тромсьо, което можеше да стори, ако се наложеше; продължи все така бързо пътя си, заобиколи Скандинавския полуостров, мина повторно през Скагеррак и се завърна най-после там, откъдето бе тръгнал.

На 14 септември „Аляска“ хвърли котва пред Стокхолм в същите води, откъдето се бе отправил на път на 10 февруари предишната година.

Така беше осъществено за седем месеца и четири дни първото околосоветско плаване през полярните морета под командването на

един двадесет и две годишен капитан.

Този географски успех, който така скоро бе допълнил и проверил на дело резултата от великата експедиция на Норденшюлд, много бързо получи световен отклик. За момент обаче вестниците и списанията все още не бяха разгласили заслугата му. Само неколцина посветени можеха да преценят успеха на младия капитан; една-единствена личност все пак си позволи въпреки всичко да се усъмни в него — и тази личност беше Кайса.

Трябваше да види човек надменната усмивка, с която девойката изслуша разказа за пътешествието.

— Чудя се какъв смисъл имаше да се излагате доброволно на такива опасности! — беше всичко, което каза тя.

При първата възможност обаче тя побърза да подхвърли по отношение на Ерик:

— Впрочем добре, че най-после се избавихме от тази отегчителна история, след като прословутият ирландец е вече мъртъв!

Колко различна беше тази суха и сурова оценка в сравнение с прочувственото и пропито с нежност писмо, което Ерик много скоро получи от Норое! В него Ванда му разказваше в каква тревога са прекарали тя и майка ѝ тези дълги месеци, как мислите им непрекъснато са били заедно с корабоплавателите и колко щастливи били те двете, че техните близки най-после са се завърнали в сигурно пристанище!... И ако експедицията не била постигнала резултата, към който се стремял Ерик, той не бивало да се съкрушава безкрайно от това. Ерик много добре знаел, че вместо истинското си семейство имал друго в бедното норвежко селце и то го обичало нежно и винаги го следвало с мислите си. Кога най-после щял да дойде да види отново това свое семейство, което винаги щяло да го смята за свой член и никога нямало да се откаже от него? Той можел, ако наистина се постаряел, да отдели поне един месец за своите близки!... Такова било най-горещото желание на неговата приемна майка и на малката му сестра Ванда и тъй нататък, и тъй нататък.

В листа хартия с тези сърдечни редове бяха загърнати три нежни цветенца, откъснати на брега на фиорда, и техният мирис отново събуди у Ерик спомена за безгрижното му и радостно детство. О, колко скъпи бяха тези чувства на опечаленото му сърце и колко много му

помогнаха те да понесе по-леко разочарованието от безуспешния край на неговото плаване!

И все пак твърде скоро той стана обект на внимание за обществеността. Пътешествието на „Аляска“ беше събитие, равно на величието на околосветското плаване на „Вега“. Отвсякъде прибавяха името на Ерик към отрупаното със слава име на Норденшьолд. Вестниците не преставаха да пишат за новото околосветско пътешествие. Корабите от най-различни народности, акостирали в пристанището на Стокхолм, се наговориха да вдигнат флагите си в чест на голямата морска победа. Изненадан и смутен, Ерик навред бе посрещан с овации, достойни за победител. Научните дружества дойдоха в пълен състав на пристанището да посрещнат с „добре дошли“ капитана и екипажа на „Аляска“, а правителството предложи те да бъдат наградени с държавно отличие.

Всички тези хвалебствия и вдигнатият шум смуцаваха Ерик. Той съзнаваше, че бе предприел пътешествието си, воден от лични подбуди, и затова се чувстваше притеснен от славното посрещане, което му се струваше доста пресилено. Така той се възползва от първата възможност, за да признае открито какво бе отишъл да търси — без впрочем да го намери — в полярните морета, а именно — тайната на своето рождение, на своето потекло, на корабокрушението на „Цинтия“.

Възможността се яви в лицето на един дребен като джудже голобрад мъж, жив като катерица, който се представи за репортер в един от главните стокхолмски вестници и се изкачи на борда на „Аляска“, за да измоли честта за „лична среща“ с младия капитан. Целта на младия вестникар, нека го кажем веднага, беше единствено да измъкне от своята жертва данни за една биография от сто реда. Той не можеше да попадне на по-склонен да се подложи на подобна вивисекция обект. Ерик очакваше да каже истината и заяви официално, че изобщо не заслужава да го чествуват като нов Кристофър Колумб.

Така той разказа всичко, без да премълчи подробностите, разказа своята история, обясни как е бил намерен в морето от един беден рибар от селището Норое, как е станал ученик на господин Малариус, а после доктор Швериенкруна го е отвел със себе си в Стокхолм, как са успели да узнаят, че Патрик О’Доноган може би знае разгадката на неговата участ, как разбрали, че той се намира на борда на кораба

„Вега“, как отишли да го търсят, как се наложило да променят маршрута си, а след това да стигнат чак до остров Ляхов и оттам до нос Челюскин... Ерик разказа всичко това, сякаш за да се оправдае, задето го бяха превърнали в герой. Разказа го, защото се срамуваше, че го отрупват с похвали за нещо, което той смяташе за съвсем естествено и просто.

А докато той говореше, моливът на репортера Скирелиус бягаше по хартията със стенографска бързина. Датите, имената, най-малките подробности — всичко беше записано. С трепет на сърцето Скирелиус си представяше, че щеше да извлече от тази изповед не сто, а петстотин или шестстотин реда. И какви редове!... Един потресаващ разказ, почерпен от първоизточника, истински вълнуващ фейлетон!

На другия ден този разказ изпълваше цели три колони в най-четения в Швеция вестник. И както става почти винаги в подобни случаи, откровеността на Ерик вместо да намали заслугите му, ѝ придаде още по-голямо значение благодарение на скромността, с която беше разказана, и с романтичната окраска, която бе придала на тази история. Печатът и читателската публика се нахвърлиха жадно върху нея. Тя бе преведена много бързо на различни езици и биографичните подробности на Ерик обиколиха много скоро Европа.

Така те пристигнаха и в Париж и попаднаха една вечер с още влажния от печата френски вестник в скромния салон на втория етаж на една стара частна къща на улица „Дьо Варен“.

В салона имаше двама души. Една облечена в черно дама с побелели коси, която изглеждаше още млада, но цялото ѝ същество излъчваше някакъв вечен траур, седеше под абажура на една стояща лампа и бродираше машинално, докато очите ѝ търсеха в мрака някакъв незабравим мъчителен спомен.

От другата страна на масата висок стар човек преглеждаше с разсеян поглед вестника, който прислужникът току-що му бе донесъл.

Това беше господин Дюриен, почетен главен консул и един от секретарите на Географското дружество — същият, който бе присъствувал на банкета в Брест, даден от началника на мореплаването по време на пребиваването на „Аляска“ там.

Несъмнено точно поради това името на Ерик привлече особено вниманието му, та след като прочете статията с биографията на младия шведски мореплавател, старият човек целият потрепера. После изчете

отново статията с голямо внимание. Малко по малко ѝ без това бледото му лице преbledня съвсем. Ръцете му започнаха да потреперват нервно. Вълнението му стана толкова явно, че мълчаливата жена край него веднага го забеляза. .

— Татко, лошо ли ви е? — попита тя със съчувствие.

— Аз... смятам, че твърде рано запалихме камината!... Ще отида на по-хладно в кабинета си!... Нищо ми няма!... Някакво временно неразположение!... — отвърна Дюриен и се изправи, за да отиде в съседната стая.

Уж случайно, той отнесе със себе си вестника, който не бе изпуснал от ръка. Ако дъщерята можеше да прочете в момента мислите му, щеше да разбере, че заедно с обзелите го объркани чувства на надежда и на страх той бе решил на всяка цена да скрие вестника от нея.

За миг тя си помисли да последва баща си в кабинета му. Но после ѝ се стори, че той иска да бъде сам, и се подчини, тактично на това негово желание. Впрочем тя скоро се успокои, като чу баща си да върви с едри крачки напред и назад в стаята, да отваря и да затваря прозореца.

Едва след един час тя се реши да откrexне вратата, за да види какво прави Дюриен. Той седеше на бюрото си и пишеше писмо.

21. ПИСМОТО ОТ ПАРИЖ

Онова, което тя не видя, беше, че той пишеше с плувнали в сълзи очи.

Откакто се беше завърнал в Стокхолм, Ерик получаваше почти всеки ден голяма кореспонденция от всички страни на Европа. Научни и частни дружества му изпращаха почетни грамоти, чуждестранни правителства му присъждаха почетни награди и парични суми; собственици на плавателни съдове и снабдители на едро го молеха да им даде някои съвети относно работата им. Затова той почти не се изненада, когато една сутрин му донесоха две писма с печат от Париж.

Първото, което той отвори, беше покана от Географското дружество във Франция, което канеше него и съпътешествениците му да пристигнат да получат лично един голям почетен медал, присъден на тържествено заседание „на капитана на първото околосветско пътешествие през арктичните морета“. Когато пое втория плик, Ерик целият потрепера. Върху плика имаше каучуков печат във форма на медальон с инициали Е. Д., заобиколени от девиза *Semper idem...*

Същите инициали с този девиз бяха отпечатани в горния ъгъл на листа, който той извади от плика. Писмото беше от господин Дюриен и гласеше следното:

„Мое мило момче, позволете ми да се обърна към Вас така, каквото и да се случи. Току-що прочетох в един френски вестник една биографична статия, преведена от шведски, която ме развълнува много по-силно, отколкото бих могъл да го опиша. В бележката се разказва за Вас. Ако може да се вярва на нейното съдържание, Вие сте бил намерен от един норвежки рибар от околностите на Берген в морето, завързан върху спасителен пояс с надпис «Цинтия». Главната цел на Вашето арктично плаване е била да откриете един оцелял човек от кораба със същото

име, претърпял авария и потънал през октомври 1858 година близо до Фарьорските острови; и накрая Вие сте се завърнали от Вашата експедиция, без да успеете да научите нищо по интересуващия Ви въпрос.

Ако всичко това е вярно (о! какво не бих дал, за да се окаже наистина вярно!), аз Ви умолявам да не губите нито минута и да ми изпратите незабавно телеграма, за да ми го съобщите.

Защото в такъв случай, момчето ми — представете си нетърпението, тревогата и радостта ми — в такъв случай Вие сте моят внук, този, когото аз оплаквам от толкова години, този, когото смятах за изгубен навеки и когото моята дъщеря, моята нещастна дъщеря с разбито, уви! след преживяната на «Цинтия» драма сърце, зове все още и очаква да се завърне всеки ден — нейното единствено дете, усмивката, утехата, а след нещастieto — скръбта на нейния вдовишки живот!... Да Ви открием, да Ви намерим жив и прославен, ще бъде твърде необикновено и огромно щастие за нас! Не смея дори да го повярвам, преди Вие сам да го потвърдите!... И все пак сега всичко ми се струва напълно вероятно!... Подробностите и датите съвпадат толкова точно!... Вашите черти и изразът на лицето Ви така отчетливо ми напомнят моя нещастен зет! При онзи единствен повод, когато случайността ни срещна, аз веднага изпитах необикновено дълбоко и силно предразположение към Вас!... Невъзможно е всичко това да е било само някаква случайност!

Само една дума, телеграфирайте ми незабавно само една-единствена дума!... Не знам как ще доживея до пристигането на телеграмата Ви! Дано тя ми даде така горещо очаквания отговор! Дано донесе на моята нещастна дъщеря и на мен самия щастieto, което ще възнагради нашия почернен от мъка и сълзи живот!

Е. Дюриен
почетен генерален консул, 104, улица «Дьо Варен»,
Париж“

Към писмото беше прибавен и един подпечатан документ, написан също от ръката на господин Дюриен, който Ерик зачете жадно:

„Аз бях френски консул в Нови Орлеан, когато единствената ми дъщеря Катерин се омъжи за един млад французин, Жорж Дюриен, наш далечен роднина и също като нас от бретонски произход. Жорж Дюриен беше минен инженер. Бе пристигнал в САЩ, за да се заеме с експлоатацията на наскоро открити там нефтени залежи и смяташе да остане на работа за няколко години. Посрещнат в моя дом както заслужаваше достоен за уважение човек, носещ същото като нашето име и син на мой скъп приятел от детските ми години, той скоро поиска ръката на дъщеря ми. Дадох му я с радост. Малко след тяхната женитба неочаквано ме назначиха консул в и тъй като сериозните му служебни задължения задържаха зет ми в Щатите, аз бях принуден да оставя дъщеря си там. Там именно тя роди дете, което кръстиха на моите собствени имена и на името на баща му, така че детето бе назовано Емил Анри Жорж.

Шест месеца по-късно зет ми загина при нещастен случай в една мина. Бедната ми дъщеря, останала вдовица на двайсет години, побърза да уреди всичките си сметки в чуждата страна и тръгна от Ню Йорк с кораба «Цинтия» към Хамбург, за да пристигне при мен по най-прекия път.

На 7 октомври 1858 година «Цинтия» претърпя корабокрушение на изток от Фарьорските острови. Още тогава обстоятелствата по тази катастрофа изглеждаха подозрителни и така и си останаха необяснени. В момента на нещастиято, когато пасажерите бързали да се хвърлят един през друг в спасителните лодки, дъщеря ми привързала своя седеммесечен син, моя внук, за един спасителен пояс, който се изплъзнал, или бил блъснат от някого в морето и изчезнал, отнесен от бурята.

Дъщеря ми, обезумяла от тази ужасна гледка, понечила да скочи във вълните. Спасили я насила и я

хвърлили в безсъзнание в една от спасителните лодки, в която седели трима други души. Тази лодка единствено се спасила от катастрофата. След четирийсет и девет часа лодката се приближила към брега на един от Фарьорските острови. Оттам именно, след едно убийствено изчакване от седем седмици, дъщеря ми пристигна при мен благодарение на преданите грижи на един моряк, който я беше спасил и ми я доведе. Този прекрасен човек, на име Джон Динмен, постъпи на служба при мен и умря по-късно в Мала Азия.

Ние не хранехме вече никаква надежда, че нещастното бебе е могло да се спаси след корабкрушението. И въпреки всичко аз продължавах да правя постъпки за откриването му във Фарьорските и в Шетландските острови и по норвежкия бряг на север от Берген. Мисълта, че спасителният пояс е бил отвлечен още по-нататък, изглеждаше недопустима. Чак след три години се отказах от безуспешното търсене, а това, че селището Норое бе останало извън обсега на нашите проверки, се дължеше на голямата му отдалеченост и на липсата на пряка връзка с морския бряг.

Когато окончателно изгубих всяка надежда, аз се посветих изцяло на дъщеря си, чието физическо и психическо здраве изискваше големи грижи. Успях да изискам да ме назначат в Ориента, търсех да я разсейвам чрез пътешествия и научни изследвания. Тя беше неотлъчният ми помощник във всяко начинание; и все пак аз никога не успях да я излекувам от непреодолимата ѝ тъга. Най-после преди две години излязох в пенсия и се завърнахме във Франция. Сега живеем или в Париж, или в една стара къща, която притежавам във Вал Фере, в околностите на Брест.

Нима ще ни бъде съдено да видим да влиза у дома моят внук, този, когото и двамата оплакваме от толкова години насам? Тази надежда е прекалено хубава, за да смея да я споделя с дъщеря си, докато не се потвърди напълно. Това ще бъде истинско възкресение. Но ако сега се наложи

да се откажем от тази надежда, разочарованието ни ще бъде жестоко!...

Днес сме понеделник. В пощата ми казаха, че мога да очаквам отговор следващата събота!..."

Ерик едва успя да прочете писмото; сълзи бяха замрежили погледа му. Той също не смееше да се отдаде прибързано на надеждата, която му бяха възвърнали така неочаквано. Уверяваше се сам, че всички данни съвпадат — датите, събитията, най-малките подробности. Но всичко беше прекалено хубаво! Той не смееше да го повярва! Да открие наведнъж семейството, истинската си майка, родината!... И каква родина... Същата, която той би избрал сред всички други, защото тя сякаш обединява величието, таланта и всички възвишени качества на човечеството, защото в нея са се въплътили и слели ведно геният на античните цивилизации и същевременно пламъкът и духът на новото време!

Той се страхуваше да не би всичко това да се окаже само сън. Толкова често надеждите му вече бяха рухвали!... Може би докторът ще срине само с една дума тази прекрасна химера. Трябва незабавно да се посъветва с него.

Докторът прочете внимателно документите, които Ерик му подаде, и често сам се прекъсваше, като надаваше възгласи на радост и на изненада.

— Няма и сянка на съмнение! — каза най-после той. — Всички подробности съвпадат напълно, дори и тези, които твоят кореспондент е пропуснал да спомене — инициалите, избродирани върху бельото на детето, девизът, гравирани върху дрънкалката, които са същите като на писмото!... Скъпо мое дете, този път семейството ти е намерено! Трябва веднага да изпратиш телеграма на дядо си!...

— Но какво да му пиша? — попита Ерик, пребледнял от радост.

— Пиши му, че още утре тръгваш на път, за да се хвърлиш в обятията на майка си и в неговите!

Младият капитан има време само да притисне върху сърцето си ръката на този прекрасен човек и изтича към кабриолета, за да отиде до пощата.

Още същия ден той напусна Стокхолм и замина с влака, който го откара до Малмьо, на северозападния бряг на Швеция, прекоси протока за двацет минути и скочи в Копенхаген в експреса за Холандия и Белгия, а в Брюксел се прехвърли във влака за Париж.

В събота, в седем часа вечерта, точно шест дни, след като беше пуснал писмото си в пощата, Дюриен очакваше щастлив внука си на Северната гара в Париж. Телеграмите, които Ерик му бе изпращал една подир друга по време на пътуването си, му бяха помогнали да не изгуби търпение.

Най-сетне влакът навлезе шумно под високия стъклен купол. Старият Дюриен и внук му се хвърлиха взаимно в обятията си! Те толкова дълго бяха живели мислено заедно през тези последни дни на очакване, така се бяха сблизихи, та им се струваше, че винаги са се познавали.

— Ами майка ми? — попита Ерик.

— Не посмях да ѝ кажа всичко, докато не те видя до себе си! — отвърна Дюриен, като веднага премина към нежното като майчина ласка „ти“.

— Нима тя още нищо не знае?

— Предполага, страхува се, надява се! Откакто получих телеграмата ти, аз я подготвих най-внимателно за нечуваната радост, която я очаква. Говорих ѝ, че някакъв шведски офицер ме е навел на следа, същият този млад моряк, с когото се бях видял в Брест, и за когото често ѝ бях говорил!... Тя не знае още нищо, колебае се, но смятам, че е започнала да се досеща за приближаването на нещо ново! Тази сутрин по време на закуска едва успях да прикрия нетърпението си! Много добре видях, че тя ме наблюдава напрегнато! На два или три пъти дори си помислих, че ще ми поиска откровено обяснение!... Много се страхувах от това, признавам! Ами ако неочаквано някакво недоразумение или пречка, или по-страшно — някакво ново нещастие — се стовареше върху нас!... В нашето положение човек се страхува от всичко!... Дори не вечерях заедно с нея тази вечер. Казах ѝ, че имам някаква работа, и избягах от страх да не се окажа в нетърпимо положение!

Без да изчакат свалянето на багажа, двамата мъже влязоха в затворения фойтон, с който бе пристигнал господин Дюриен.

В това време госпожа Дюриен, сама в салона на улица „Дьо Варен“, очакваше с нетърпение да се завърне баща ѝ. Той много правилно беше предположил, че по време на вечерята тя ще му поиска обяснение. Вече от няколко дни тя наблюдаваше неспокойно държането му, пристигащите една след друга телеграми, странните намеци, които прозираха във всички думи на баща ѝ. Навикнала да споделя с него и най-незначителните си мисли, и най-дребните си наблюдения, тя не можеше да си представи, че той би скрил нещо от нея. На няколко пъти вече се бе канила да го помоли да ѝ каже какво се е случило. Но неговото явно нежелание да сподели с нея я възпираше.

„Той сигурно се готви да ми направи някаква изненада! — си бе казала тя. — Не бива да го лишавам от това удоволствие!“

И все пак през последните два-три дни и главно тази сутрин тя беше поразена от нетърпението, което проличаваше във всички движения на баща ѝ, от щастливата светлина, която оживяваше погледа му, от упоритостта, с която той току намекваше за отдавна избягваните разговори за „Цинтия“. Неочаквано у нея лумна някаква тайна надежда. Тя бе доловила неясно, че у него ставаше нещо ново, че баща ѝ се надява — основателно или не — на някаква нова благонадеждна следа, и че може би отново го е обладала отдавна лелеяната надежда да открие нейното дете, и без да предположи дори за миг, че събитията са се развили толкова бързо, тя беше решила на всяка цена да го помоли да ѝ разкаже всичко.

Никога госпожа Дюриен не се беше отказала окончателно от мисълта, че синът ѝ може да е още жив. Така е с всяка майка, която не е видяла със собствените си очи детето си мъртво — тя отказва да приеме за действителна вестта за подобна смърт. Сама се уверява, че свидетелите може да са се излъгали, че привидността може да ги е подвела. Продължава да вярва, че той неочаквано ще се завърне. Може да се каже дори, че тя беше сигурна в това. Хиляди майки на войници и на моряци хранят подобна трогателна илюзия. Госпожа Дюриен имаше много по-голямо основание за това. Всъщност след двайсет и две години трагичната сцена на корабкрушението беше непрекъснато пред очите ѝ както в първия ден. Тя си представяше „Цинтия“ залята от водата, готова да потъне от удара на всяка нова вълна. Виждаше се как със собствените си ръце завързва своето малко дете върху един широк спасителен пояс, докато пасажерите и моряците се блъскаха

един през друг, за да влязат в спасителните лодки, после, изостанала след тях, как се молеше, как ги заклеваше да вземат със себе си поне бебето. Един мъж грабна от ръцете ѝ скъпия вързоп. После някой блъсна нея самата в една спасителна лодка. И в същия миг огромна маса вода връхлетя върху тях и тя с ужас видя как спасителния пояс се понесе на върха на една вълна надалеч от кораба; бурята изду муселинените пелени, в които беше загърнато детето, и отвлече своята жертва като перце над морската пяна. После тя си представяше отново събуждането, неописуемото си отчаяние, преживените в треска и блънуване ноци! А след това незатйхващата болка, дългото безплодно търсене и постепенно нарастващото убеждение за безпомощността ѝ, което потисна, погълна всичко останало!... О, да, нещастната жена непрекъснато си припомянше всичко това. А по-точно казано, преживяната драма така беше я сразила, че тя не можеше повече да се съвземе. Беше минал почти четвърт век оттогава, но госпожа Дюриен продължаваше да оплаква изгубеното си дете като първия ден! Майчиното ѝ сърце беше смазано от безкрайната мъка и тя съществуваше, отдадена единствено на този мъчителен спомен!

В мислите си тя виждаше понякога като в далечен мираж как синът ѝ преминава последователно през отделните фази на детството, на юношеството и на младостта. От година на година тя си го представяше какъв би бил, какъв ли е сега — защото през всичкото това време тя упорито продължаваше да вярва, че той ще се върне! Нищо не бе успяло да разколебае тази нейна тайна надежда — нито напразните опити, нито безуспешното търсене, нито изминалото време!

Затова именно тази вечер тя очакваше баща си твърдо решена да изясни съмненията си.

В стаята влезе Дюриен, последван от един млад човек, когото той представи със следните думи:

— Дъще, това е господин Ерик Херсебум, за когото така често съм ти говорил, и който тъкмо пристигна в Париж. Географското дружество ще му връчи своя голям почетен медал и той ми направи честта да приеме да бъде наш гост.

Двамата мъже се бяха уговорили във файтона, че ще уредят всичко така, и че по-късно Ерик ще спомене уж между другото, че е дете, открито в морето в околностите на Норое, и ще се постарее

постепенно, за да не предизвика рязка уплаха, да разкрие самоличността си. Но когато се оказа застанал пред майка си, той не намери сили да изпълни тази роля.

Пребледня като мъртвец и се поклони дълбоко, без да може да каже нито дума.

В това време тя беше станала от фотьойла си и го гледаше доброжелателно. Изведнъж очите ѝ се разшириха, устната ѝ потрепера и ръката ѝ се протегна към него.

— Сине мой!... Вие сте моят син! — извика тя. И като пристъпи една крачка към Ерик, добави:

— Да! Ти си моето дете! Във всяка твоя черта оживява ликът на баща ти!

И докато потъналият в сълзи Ерик падна на колене пред майка си, горката жена хвана главата му с две ръце, заслепена от радост и от щастие, и го целуна по челото.

22. ВАЛ ФЕРЕ. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Месец по-късно в предградието на Брест Вал Фере едно скромно домашно тържество бе събрало цялото семейство на осиновителите на Ерик във вилата на майка му и дядо му. Деликатната госпожа Дюриен бе пожелала да сподели своята дълбока, неизразима радост със скромните и добри хора, които бяха спасили сина ѝ. Тя беше, настояла госпожа Катрина и Ванда заедно с мастер Херсебум, Ото, д-р Швериенбуна и Кайса, господин Бредейорд и господин Малариус да пристигнат на гости.

Сред суровата природа на Бретан, край мрачното Американско море, норвежките гости не се чувстваха така отдалечени от родината си, както ако ги бяха поканили в парижкото жилище на улица „Дьо Варен“. Правеха дълги разходки из горите, разказваха си всичко, което не знаеха едни за други, съпоставяха фактите, които им бяха известни за цялата тази все още неизяснена история. Така малко по малко започнаха да се свързват много неща. По време на техните дълги разговори и спорове истината постепенно изплува.

Най-напред кой беше този Тюдор Браун? Защо е имал той толкова голям интерес да попречи Патрик О'Доноган да ги наведе на сигурна следа, за да открият истинското семейство на Ерик? Само една дума на нещастния ирландец щеше да бъде достатъчна. Всъщност Тюдор Браун се наричаше Ноа Джоунс и Патрик О'Доноган го бе познавал под това име. А Ноа Джоунс бил съдружник на бащата на Ерик за експлоатацията на една петролна мина, която младият инженер бил открил в Пенсилвания. Самото установяване на този факт хвърляше достатъчно светлина върху събитията, останали толкова дълго време забулени в тайнственост. Подозрителното корабкрушение на „Цинтия“, падането на детето в морето, може би и смъртта на бащата на Ерик — всичко това, уви! — изглежда, е било резултат на един договор за съдружие, който г-н Дюриен открил в книгата на своя зет. Сега той изложи, съдържанието на този договор пред своите гости, обяснявайки отделни негови клаузи.

— Няколко месеца преди женитбата си — заговори той — моят зет открил близо до Харисбърг един петролен извор. Само че той не притежавал необходимия капитал, за да закупи мястото, и имало опасност да изгуби всяка възможност да извлече печалба от откритите от него залежи. Случаят го свързал с Ноа Джоунс, който се представил за търговец на едър рогат добитък в Далечния Запад, а всъщност бил — това станало ясно много по-късно — търговец на роби, докарвани от Южна Каролина. Този човек предложил да даде необходимата сума, за да купят мястото на находището, което нарекли „Вандалия“, и да почнат да го експлоатират. В замяна на дадения капитал той накарал Жорж да подпише един съвсем изнудвачески договор. Аз не знаех за този документ до момента на сватбата на дъщеря си, а по всичко изглеждаше, че и самият Жорж бе забравил за него. Изобщо той беше пълен невежа в това отношение. Необикновено надарен в най-различни области на науката — математик, химик, с изключителни способности в областта на механиката, — той нямаше никакво отношение към търговските сделки и на два пъти вече бил изгубил истинско състояние поради тази своя неосведоменост. Без съмнение и в съдружието си с Ноа Джоунс той се е държал по същия начин. Напълно е възможно въобще дори да не е погледнал съдържанието на договора за съдружие, който са му дали да подпише. Чуйте главните членове, параграфи и алинеи на този документ, съчинени с характерните англосаксонски извъртания:

„Член 3. Собствеността на нефтеното находище «Вандалия» е неделима между открилия го Жорж Дюриен и инвестиралия предприятието Ноа Джоунс.

Член 4. Ноа Джоунс ще ръководи административно предприятието и ще разполага с всички парични средства, внесени от него за експлоатация на находището. Той ще продава произведените продукти, ще прибира доходите, ще изплаща разходите, като се задължава да отчита всичко пред своя съдружник всяка година и да дели чистата печалба с гореспоменатия негов съдружник. Жорж Дюриен ще ръководи работата и техническата експлоатация.

Член 5. В случай че един от съдружниците собственици реши да продаде своята част, той трябва да даде предимство чрез официално предложение на своя съдружник, който ще има на разположение три пълни месеца, за да го приеме, и ще стане единствен собственик, като

ще плати сумата от три процента от чистия годишен доход, изчислен при последния баланс.

Член 6. Единствено децата на всеки от двамата съдружници могат да наследят правата на своя родител. Ако покойният съдружник няма деца, или детето, или децата на покойния съдружник умрат, преди да са навършили двайсетгодишна възраст, цялата собственост минава в ръцете на останалия жив съдружник, като се изключат всички останали наследници на покойния.

Забележка: Настоящият член е продиктуван от различната народност на двамата съдружници и от процедурните усложнения, които могат да произтекат, ако не са предвидени.“

Такова е било съдържанието — продължи Дюриен — на договора, който моят бъдещ зет е подписал по време, когато въобще не е мислил още за женитба и когато никой, освен може би Ноа Джоунс, не е подозирал огромните печалби, които по-късно щяло да донесе разработването на находището „Вандалия“. По това време всичко било още в период на проучване и на подготовка. Явно американецът е разчитал, като преувеличава трудностите в началото, да накара своя съдружник да се откаже от предприятието и да се откаже от него срещу дребна сума изцяло в полза на Джоунс. Женитбата на Жорж с дъщеря ми, раждането на нашето скъпо момченце и очакваното убеждение каква огромна печалба ще донесе находището променили положението из един път. Вече не можело и дума да става Джоунс да си осигури срещу нищожно обезщетение предприятие с такова блестящо бъдеще; за да се осъществи Замисълът на Ноа Джоунс обаче, било достатъчно отначало Жорж, а след това и единственият му наследник да изчезнат от този свят. Така две години след женитбата му и шест месеца след раждането на моя внук Жорж бил открит мъртъв край една сонда, задушен според медицинското заключение от отровни газове. По това време аз вече не бях в Съединените американски щати, тъй като междуременно ме бяха назначили консул в ; наследствените въпроси на дъщеря ми бяха уредени от съдияИзпълнител. Ноа Джоунс се показал благоразположен и подписал всички документи, осигуряващи наследството за детето на дъщеря ми. Условили се той да продължава да експлоатира съдружническото находище и да изплаща всеки шест месеца в Централната банка на Ню Йорк частта от чистата печалба на името на детето. Уви, не се наложило той да направи дори и първата

вноска!... Моята дъщеря тръгнала с кораба „Цинтия“ да прекоси океана, за да дойде при мен. „Цинтия“ обаче потъна при съвсем подозрителни обстоятелства, така че застрахователната компания съумя да се освободи от всякаква отговорност и при корабокрушението единственият наследник на Жорж изчезна. Така Ноа Джоунс остана единствен собственик на нефтеното находище „Вандалия“, което оттогава насам му дава средно по сто и осемдесет хиляди долара годишен доход.

— Нима никога не се усъмнихте, че той е бил замесен в тези последвали едно подир друго нещастия? — попита Бредейорд.

— Разбира се, че подозирах, това беше съвсем естествено и подобно струпване на уж естествени нещастия, водещи все до една и съща цел, за жалост беше твърде прозрачно. Но как да обоснова своите съмнения и главното, как да ги докажа пред съда? Бях събрал за случая само твърде неясни сведения. От опит знаех колко малко може да се разчита на съда при уреждане на отношения между поданици на различни страни. Освен това аз трябваше да утешавам или най-малкото да се постарая да разсейвам дъщеря си, а един съдебен процес щеше само да съживи отново мъката ѝ, пък и беше много вероятно хората да ме обвинят, че искам да уредя правата ѝ от алчност. С една дума, реших да се примиря. Грешка ли направих? Трябва ли да съжалявам? Не вярвам, а и съм убеден, че нямаше да постигна нищо. Вижте само колко е трудно и днес дори, когато можем да обединим всички наши впечатления, всички факти, които са ни известни, да стигнем до определен извод!

— Но как да си обясним ролята на Патрик О’Доноган в цялата тази история? — намеси се доктор Швериенкруна.

— По този пункт, както и по много други, ние явно трябва да се примирим само с предположения; и все пак ми се струва, че едно от тях е твърде вероятно. А то е, че О’Доноган, юнга на борда на „Цинтия“, причислен към личната прислуга на капитана на кораба, е бил в постоянна връзка с пасажерите от първа класа, които винаги се хранят на масата на капитана. Следователно, той със сигурност е знаел името на дъщеря ми, знаел е, че тя е францужойка, и много лесно е могъл да разбере коя е. Бил ли е той натоварен с някакво престъпно поръчение от Ноа Джоунс? Имал ли е пръст в толкова подозрителното корабокрушение на „Цинтия“, или само в падането на детето в морето

— всичко това ние никога няма да узнаем със сигурност поради неговата смърт. Но каквото и да е, сигурно е, че той е знаел значението, което е имало „детето върху спасителния пояс“ за бившия съдружник на Жорж. Така той сигурно е решил да се възползува от това обстоятелство, след като знаем, че е бил голям пияница и мързеливец. Знаел ли е О’Доноган, че „детето върху спасителния пояс“ действително е било живо? Дали той сам не е помогнал да се спаси то, било, като го е извадил от вълните, за да го пусне по-късно във водите край Норое, било по някакъв друг начин? Това също е неизяснена още точка. При всички случаи обаче той сигурно е уверил Ноа Джоунс, че „детето върху спасителния пояс“ се е спасило при корабокрушението; сигурно се е похвалил, че знае в коя страна е било прибрано детето; няма съмнение също така, че той е дал да се разбере, че е взел мерки детето да узнае всичко това, в случай че се случи нещо с него, О’Доноган. Така Ноа Джоунс е бил задължен да му заплати мълчанието. Това е бил без съмнение източникът на редовните вноски, които ирландецът е намирал на свой влог при всяко свое пристигане в Ню Йорк!

— Всичко това ми се струва твърде правдоподобно — каза Бредейорд. — И долавям, че по-нататъшното развитие на нещата напълно потвърждава това предположение. Първите съобщения във вестника, поместени от доктор Швериенкруна, са обезпокоили Ноа Джоунс. Той е решил, че трябва на всяка цена да се освободи от Патрик О’Доноган, но е бил принуден да действа внимателно, именно защото ирландецът го е заплашил, че е взел предохранителни мерки. Така Джоунс се е задоволил с това да стресне О’Доноган, може би заплашвайки го със съобщенията във вестника, че криминалната полиция ще се намеси незабавно.

Това се потвърждава и от разказа, който ние чухме в Ню Йорк от собственика на кръчмата „Червената котва“ Боулс, и от бързината, с която О’Доноган се е постарал да изчезне. Явно той се е изплашил, че ще го екстрадират, за да избяга толкова надалеч — чак при самоедите, и то под чуждо име. Ноа Джоунс, който без съмнение му е дал този съвет, най-сетне се е почувствувал защитен от всякакви неприятни изненади. Обявите във вестниците за издирването на Патрик О’Доноган обаче отново са му вдъхнали ужас. Така той пристигнал в Стокхолм, само за да ни убеди, че Патрик О’Доноган е мъртъв и без

съмнение също за да се увери със собствените си очи докъде сме стигнали ние с нашите проучвания. След това се появи във вестниците съобщението за „Вега“ и за заминаването на „Аляска“ за арктичните морета. Тогава Ноа Джоунс, или Тюдор Браун, разбрал, че го очаква непосредствена опасност — тъй като той не е имал никакво доверие в Патрик О’Доноган, не се е спрял дори пред престъпление, за да си осигури безнаказаност. За щастие нещата се развиха добре; но сега вече ние действително можем да си кажем, че лесно се отървахме!

— Пък и кой знае, може би именно преживените опасности ни помогнаха да постигнем целта си! — обади се докторът. — Без случилото се нещастие в Бас Фроад ние навярно щяхме да продължим пътя си през Суецкия канал и щяхме да пристигнем твърде късно в Беринговия проток, за да можем да заварим там „Вега“. Освен това е твърде съмнително, че щяхме да успеем да изтръгнем нещо от О’Доноган, ако го бяхме открили в присъствието на Тюдор Браун!... Всъщност цялото наше пътуване беше предопределено от трагичните събития в началото и само благодарение на околосветското плаване през арктични води, осъществено от „Аляска“, и известността на Ерик като негов капитан, ние успяхме да открием новото му семейство.

— Да — каза гордо госпожа Дюриен и прокара ръка по косите на сина си, — славата ни го върна!

И почти веднага добави:

— Както престъплението ми го беше отнело и както вашата доброта на всички тук ми го запази и направи от него прекрасен човек!...

— И както злодействата на Ноа Джоунс превърнаха нашия Ерик в един от най-богатите мъже в двете Америки! — възкликна Бредейорд.

Всички присъстващи го погледнаха с изненада.

— Точно така — продължи известният адвокат. — Нима Ерик не е наследник на баща си по отношение на собствеността на нефтеното находище „Вандалия“?... Не е ли бил той незаконно лишаван от своите доходи в продължение на двайсет и две години? И няма ли да бъде достатъчно да се установи неговата самоличност благодарение на нашите свидетелски показания — на мастер Херсебум и на госпожа Катрина, на господин Малариус и на всички нас? Ако Ноа Джоунс е оставил деца, тези деца ще носят съдебна отговорност за този огромен

просрочен дълг, който навярно ще погълне цялата тяхна част от съдружническия капитал. А ако онзи престъпник не е имал деца, според условията от договора, който ни прочете господин Дюриен, Ерик е единствен наследник на цялата собственост. Така че при всички случаи той притежава понастоящем в Пенсилвания някъде около сто и петдесет или двеста хиляди долара годишен доход!

— Е, е!... — каза засмяно доктор Швериенкруна, — ето че малкият рибар от Норое се превърна в чудесна партия!... Носител на Голямата награда на Географското дружество, изпълнител на първото околосоветско плаване в арктични води, обременен с един скромнен доход от двеста хиляди долара, няма много подобни женихи в Стокхолм!... Ти какво ще кажеш, Кайса?

При тази задявка девойката се изчерви силно, докато чичо ѝ явно не предполагаше колко жестокост се крие в думите му. Кайса явно сама си мислеше от известно време насам, че беше постъпила доста неразумно, отхвърляйки такъв изтъкнат поклонник, и че занапред ще трябва да му обърне по-сериозно внимание.

Колкото и да е странно обаче, Ерик не изпитваше повече никакво влечение към нея, издигнал се над нейните несправедливи язвителни забележки. Било защото дългото му отсъствие и размислите по време на осамотените му нощи му бяха отворили очите за студеното сърце на Кайса, било поради задоволството, че не е повече в нейните очи нещастното „намерено дете“ — всичко това бе достатъчно за него и той ѝ оказваше само задължителната любезност като на девойка и племенница на доктор Швериенкруна.

Всичките му предпочитания бяха насочени към Ванда, която действително ставаше все по-очарователна, освобождавайки се под покрива на любезната и изискана майка на Ерик от своята лека скованост на израсла на село девойка. Нейната изключителна доброта, вроденото ѝ изящество, прекрасната ѝ душевна чистота привличаха симпатиите на всички хора, сближили се с нея. Бяха минали само осем дни, откакто девойката се намираще във Вал Фере, когато госпожа Дюриен заяви пред всички, че не би могла да си представи да се раздели с нея.

Ерик се нагърби да уреди този въпрос, като убеди мастер Херсебум и мама Катрина да оставят Ванда във Франция при изричното обещание всяка година да ходят двамата с нея в Норое.

Впрочем Ерик имаше силно желание цялото семейство на осиновителите му да се пресели във Франция, като предложи дори да уреди пренасянето тук, на брега на Бретонския залив, на цялата дървена къща, в която беше прекарал детството си. Идеята му обаче се оказа неприемлива. Мастер Херсебум и мама Катрина бяха вече, доста възрастни, за да се съгласят изцяло да променят начина си на живот. Те не биха могли да бъдат напълно щастливи в една страна, на която не познаваха нито езика, нито нравите. Така Ерик трябваше да се съгласи те да си заминат, макар че никак не му беше приятно, затова пък се погрижи веднага да осигури на своите осиновители спокойна старост, каквато целят им честен трудов живот не бе могъл да им обезпечи.

Ерик имаше желание да запази поне Ото край себе си. Момъкът обаче също заяви, че предпочита своя фиорд пред всички заливи на земята и че не би предпочел никоя друга професия пред рибарската. Впрочем трябва да добавим, че светлорусите коси и сините очи на Регнилда — дъщерята на домакина на фабриката за рибено масло — допринасяха не малко за това нежелание на Ото да живее далеч от Норое. Така поне можеше да се предположи, когато момъкът заяви, че смята да се ожени за нея на Коледа.

Малариус разчиташе да възпита и изучи и техните деца, както беше учил Ерик и Ванда. След като прие оказаните му редом с младия капитан на „Аляска“ почести от страна на Географското дружество на Франция, той отново зае скромното си учителско място в училището на Норое. Понастоящем той преглежда коректурите на своя чудесен труд за флората на арктичните морета, с чието издаване се бе заело Дружеството на естествоизпитателите „Карл Линей“. Що се отнася до доктор Швериенкруна, той още продължаваше да работи над своето обширно изследване на старинните паметници, което по-късно щеше да обезсмърти името му.

Последният съдебен процес, с който се зае адвокатът Бредейорд, бе започнатото от него дело за възстановяване законното право на собственост на Ерик над цялото нефтено находище „Вандалия“ Той го спечели още в първата инстанция, както и пред Апелационния съд, и това никак не беше малък успех.

Ерик се възползува от него и от голямото богатство, което му бяха присъдили, за да купи „Аляска“, която превърна в своя яхта за развлечения. Използваше я всяка година, за да отива заедно с майка си

и с Ванда да посети своите осиновители в Норое. Макар че действителната самоличност и поданството му вече бяха юридически възстановени и той се наричаше официално Емил Дюриен, той настоя да прибави към презимето си и името Херсебум и всичките му близки продължиха и занапред да го наричат Ерик.

Тайното желание на майка му да го види един ден оженен за Ванда, която тя обичаше като своя дъщеря, напълно съвпаднаше с чувствата, които той изпитваше към девойката, така че общото им желание непременно щеше да се осъществи.

А през това време Кайса, очаквайки добра партия, дълбоко в душата си усещаше, че бе пропуснала една чудесна възможност.

Доктор Швериенкруна, Бредейорд и професор Хохстед продължаваха да играят вист.

Една вечер, когато докторът игра по-слабо от обикновено, Бредейорд побарабани с пръсти върху табакерата си и после си направи удоволствието да припомни една отдавна забравена тяхна уговорка:

— Кога все пак смятате да ми изпратите своето издание на Алдо Мануче на Плиний? — попита той с хитро пламъче в погледа. — Предполагам, вече не се съмнявате, че Ерик не е ирландец по произход?

За миг докторът се обърка от този неочакван удар, ала скоро се съвзе и каза убедено:

— Ами! След като един бивш председател на Френската република е бил потомък на ирландската кралска фамилия, няма никак да се изненадам, ако това важи и за семейство Дюриен!

— Сигурно — отвърна Бредейорд. — Звучи толкова вероятно, че не знам дали не трябва веднага да ви изпратя своя Квинтилиан!

Става дума за Макмахон, президент на Франция от 1873–1879 год. — Б. пр.

ДИМИТЪР КОРУДЖИЕВ

НЕОБИКНОВЕНАТА ИСТОРИЯ НА ЕДНО МОМЧЕ

Макар и написана от двама автори, „Корабокрушенецът от «Цинтия»“ е типична жулверновска книга. Но кой е все пак Андре Лори и по каква причина това име стои на корицата редом с името на един прочут писател? За тези неща Ще поговорим малко по-насетне. Редно е да се занимаем първо с личността на Жул Верн.

Той е роден през 1828 г., починал е през 1905 г. Числи се без съмнение между великите писатели на своя век, независимо от това, че книгите му се харесват главно от младежите, юношите и децата. Ползвал се е с всемирна слава, всяка негова творба се е очаквала от милиони хора като голямо бъдещо събитие. Вярно, днес възрастните още по-малко четат Жул Верн, той остана в литературата като един от класиците на детско-юношеското приключеното четиво и основател на научната фантастика. Случаят не е изолиран. Романите на Дюма баща и Дюма син, „Клетниците“ и „Парижката Света Богородица“ от Виктор Юго, романите на Брет Харт в Америка и т. н. са имали навремето колосален успех сред хората от всички възрасти, а днес се четат почти само от подрастващите. Причините са много и от различно естество. От една страна, например развитието на науката и образованието направиха възрастните някак „по-сериозни“, от друга — този, а и какви ли не още фактори, прогониха „вечното детство“ от душите им. Както и да е... Интересното е, че това не се случи с всички писатели от деветнадесети век. Творбите на Балзак, Флобер и Стендал остават непоклонимо в една по-престижна редица — на литературната класика за възрастни. Значи ли това, че Жул Верн и Дюма, Брет Харт и Юго струват по-малко от тях? И да, и не. Без съмнение тези автори не притежават способността на Балзак да прави едва ли не хирургически разрез на обществото, да ни покаже всичките му скрити пороци, нито пък умението на Флобер и Стендал да изследват най-потайните

кътчета на човешката душа. (В този смисъл, млади читателю, аз ти завиждам за насладите, които тепърва предстои да изпиташ с книга в ръка, и за откритията, които ще направиш за самия себе си.) Затова пък класиците на детско-юношеската приключенска литература имат други предимства: създават увлекателно и динамично повествование, изпитват непрестанно възторг пред чудесата на живота и ни го предават, вярват повече от останалите хора в силата на доброто. И най-важното и необяснимото — умеят да не остаряват, да гледат на света с вечно млади очи. Ето кое наистина е чудо, необикновено, чудо и благодарение на него милиони деца и юноши по цялата земя четат книгите им и ги запомнят за цял живот.

— Продуктивността, на Жул Верн е голяма. Написал е 63 романа и два сборника с повести и разкази, съставлящи многотомната серия „Необикновени пътешествия“. В творбите си успява да обедини приключенското, познавателното и научнофантастичното. Интересът му към науката е огромен, тя прониква във всички негови романи. Тази особеност на Жул Верн го отличава от другите приключенски автори. Научните, а също така и географските открития събуждат в душата му възторг и преклонение. Той мечтае за бъдещите времена, когато хората ще летят със свършени апарати, ще пътуват с големи скорости, ще кореспондират директно на огромни разстояния и т. н. Книгите му са пълни с образи на учени, инженери, пътешественици. Голямото майсторство на разказвач му позволява да поднесе един разказ за действително или въображаемо научно откритие, без да ни отегчи и отблъсне. В умелото вплитане на приключенското и познавателното е чарът на Жул Верновата проза. Много често писателят изпреварва времето си: представя си машини и апарати, каквито още не са били създадени. Затова именно е смятан за родоначалник на научната фантастика. И тъй като е гениален фантазьор, някои днешни научни и технически постижения потвърдиха прогнозите му отпреди цял век.

Разбира се, писателят живее в години, когато възторгът от разцвета на науките е бил всеобщ. В това отношение Жул Верн е типичен представител на своя деветнадесети век. Хората тогава са вярвали, че науката и техниката, едва-едва започнали да се развиват бурно, ще ги избавят от всички беди и ще им донесат щастие. Макар и попритъпена, тази заблуда владее човешките умове чак до Втората световна война или по-точно до оня миг, когато атомната бомба пада в

Хирошима. Внезапно става ясно, че научните открития могат да се използват не само за добро, но и за най-зли, античовешки цели. Впоследствие бе създадена и водородната бомба. Измислени бяха минералните торове и химикалите, с които подпомагаме растежа на посевите, но тровим природата, почвата, водата и себе си. С една дума, положението става все по-сложно: разбира, се, че и добрите намерения, свързани с практическото приложение на научните открития, не винаги водят до похвални резултати. Заводските комини и автомобилите все по-здраво ни обвиват в пушеците си. Всеки полет на реактивен самолет оставя „кислородна дупка“ в пространството... И т.н.

И днес вече никой не гледа така оптимистично на бъдещето на света, доколкото то е свързано с науката — освен, естествено, част от самите учени. Навсякъде по света заседават конгреси и симпозиуми, там се обсъждат и добрите, и лошите страни на научно-техническата революция, хората се опитват да ограничат вредните последствия от нея. А между тях е вече и опасността човека да се превърне в роб на машините и покрай постоянното общуване с тях сърцето му да закоравее. Появиха се писатели фантасти от нов тип. Те описват катастрофата, която ни очаква, ако не овладеем страшните сили на науката и техниката, ако допуснем сега развиващите се биотехнологии безнаказано да конструират непознати в природата живи организми. Защото утре може да се стигне дотам, да бъдат генетически съединявани кон и мишка, човек и маймуна, дърво и птица. Да, дотам може да се стигне. Тогава светът ще изгуби сегашния си облик и ще се появят нови, зловещи същества.

„Корабкрушенецът от «Цинтия»“ е двадесет и осмият роман от Жул Верновата епопея и една от творбите му, които разказват за въображаеми географски открития: „Пет седмици в балон“, „Капитан Хатерас“, „Леденият сфинкс“ и др. Защо все пак романът е написан съвместно с Андре Лори и кой е този човек?

Става дума всъщност за Паскал Груссе, един от ръководителите на Парижката комуна. След нейния разгром той бива заточен в тихоокеанския остров Нова Каледония. След едно смело бягство с лодка Груссе стига до Ню Йорк, оттам се връща в Европа — не във Франция обаче, а в Лондон. Амнистията за комунарите от 1880 година му позволила да отиде в Париж. Включва се отново в политическия

живот и бива избран за депутат. Под името Филип Дарил публикува книги на обществени теми и статии. Под името Андре Лори става известен като автор на две многотомни поредици от повести и разкази за юноши. Както се вижда, интересна и разнопосочна личност. За политическите дейци романтизмът и „развинтеното“ въображение, общо взето, не са характерни. Тези хора са делови. Но ето че Андре Лори обединява в себе си едното и другото. Той е запален поклонник на Жул Верн, върви по неговите стъпки, в романите му се изобретяват машини, правят се научни открития и същевременно се преживяват приключения. Но той не притежава нито таланта, нито обширните познания на своя учител. Лори е предлагал романи и на издателя на Жул Верн — Жул Етцел. Етцел не ги е харесвал особено много и не ги е приемал. На два пъти обаче той откупува негови книги — не за да ги отпечата, а за да бъдат преработени от Жул Верн. В романите е имало „нещо“, но не са били добре написани. Защо Жул Верн се е съгласявал да преработва романи на Лори, които излизат впоследствие от негово име? Причината е проста. По договор трябвало да предава на издателя си по два романа годишно. Всичко това е предполагало тежка и напрегната всекидневна работа. Понякога, завършвайки поредната си книга, писателят не е имал идея каква ще бъде следващата. Не му е оставало време за предварителен размисъл. Издателят се опитва да облекчи Жул Верн — автор, който му е носел големи печалби. Ето защо е откупил двата романа на Лори: под перото на големия писател те са добили естествено съвсем друга стойност. Колкото до „Корабокрушенецът от «Цинтия»“, това е единственият официално „регистриран“ резултат от сътрудничеството между Лори и Верн. Не е известно кой какъв дял има в създаването на книгата, но на Лори принадлежи вероятно „скелетът“ на историята, а на големия майстор на жанра — дооформянето на сюжета, на образите и стила, а също и главите, свързани с географските открития.

Кои са тези въображаеми географски открития, наредили романа между творбите предтечи на научната фантастика? В продължение на столетия мореплавателите безуспешно се опитвали да намерят най-краткия път от Атлантическия до Тихия океан. Обичайните маршрути — покрай нос Добра Надежда или обхода на нос Хорн — силно затруднявали търговските връзки с източните страни, пътуванията били продължителни и опасни. Пръв открива Северния морски път

шведският географ и арктически изследовател Ерик Норденшьолд. Неговият кораб „Вега“ извършва точно такова пътешествие, каквото е описано в романа. Норденшьолд стигнал на двеста километра от своята цел — Беринговия пролив — и бил принуден да зимува там в продължение на много месеци. През 1879 година той завършил експедицията си за два дни. В „Корабокрушенецът от «Цинтия»“ фантазията се преплита с реалните факти. Ерик узнава, че човекът, който може да му съобщи тайната на неговия произход, се намира на „Вега“. Юношата попада на борда на „Аляска“, кораб, тръгнал да търси Норденшьолд, и в критичния момент заменя капитана. Великолепното оборудване на „Аляска“ (така, както е описано в романа) превъзхожда възможностите на полярната навигация по онова време. Какви ли не детайли са промислени предварително: стоманен таран за разбиване на ледовете, електрически прожектор, мощни взривни вещества — пак за разбиване на ледните маси, горивни устройства за използване на моржова и тюленова мас вместо въглища и т. н. Най-удивителен обаче е маршрутът на „Аляска“. Тя напуска Стокхолм, пресича Атлантическия океан, оставя зад себе си проливите на американската Арктика и недалеч от входа на Беринговия пролив среща „Вега“. От Беринговия пролив влиза в Източно Сибирско море, взема курс на запад, заобикаля нос Челюскин и се връща в Стокхолм, повтаряйки в обратно направление маршрута на Норденшьолд. Първото в света околосветско плаване в полярни води е било извършено от двадесетгодишния Ерик за седем месеца и четири дни. Така поне са решили авторите. От книгата на самия Норденшьолд — „Плаването на «Вега»“ — те са почерпили безпогрешни сведения за сибирската природа и обитателите на руска Арктика.

От чисто литературна гледна точка най-интересен според мен е образът на Ерик. Най-добре ще усетите неговата стойност, ако се поставите за момент на мястото на това момче с необикновена съдба. Обичан ли е този герой от авторите на книгата? Много. За тях той е млад човек — идеал както със способностите си, така и със силата на своя характер и високите си нравствени качества. Дали обаче всеки, който притежава такива способности, успява да ги прояви в живота? Добрият шанс ли само подпомага Ерик, идването на доктор Швериенкруна? Или и нещо друго?

Ще трябва веднага да кажа, че реализирането на човешките възможности съвсем не е закономерност в нашия свят. Безброй много хора не успяват да докажат през своя живот не само интелектуалните или артистичните си заложи, но и даже душевните си качества. Ерик попада в семейство на много добри хора — ето къде е неговият шанс. Той израства сред топлота, задушевност и обич. В такава обстановка детето разцъфтява като добре поливаното цвете. То не само показва най-доброто от себе си, но и натрупва онази вътрешна сигурност, онова равновесие, които ще му позволят да върви уверено напред през целия си живот. В семейство Херсебум на почит са морално-етичните стойности — добротата, честността, справедливостта. Сред тези хора Ерик успява да оцени и прелестта на волния рибарски живот, красотата на северната природа, сладостта на рибената чорба след тежкия изнурителен ден, удоволствието да участвуваш в скромните игри и забавления на децата от Норое. Той разбира колко малко е нужно на човека, за да бъде той щастлив. Престоят у Херсебум е „маята“, върху която се гради цялото по-нататъшно съществуване на Ерик. Семейството притежава само една малка къща и една лодка, но всяко дете на този свят би желало да отрасне в такъв дом.

Демократизмът на авторите обаче има и своя обратна страна. Те не смятат, както понякога се случва, че богатите хора непременно са покварени и лоши. (Особено пък когато става дума за лекар, адвокат и професор — представители всъщност на буржоазната интелигенция.) Щом това се отнася и за Андре Лори (или по-скоро Паскал Грусе), революционер и комунар, ние можем да им вярваме. А не е чудно образите, които те създават да са изградени и върху реални прототипи. Нашите представи за миналото са изобщо твърде ограничени. И тогава, пък и днес в капиталистическия свят, много от съвсем бедните представители на буржоазната интелигенция следват през целия си живот благородни и хуманни стремежи. Светът и отделният човек представляват обикновено нещо твърде противоречиво. Типичен е случаят с доктор Швериенкруна, едновременно интелигент и индустриалец. Той не съзнава, че фабриките му отнемат хляба на бедните рибари, и се утешава вероятно с факта, че там намират работа много хора. Готов е на добри постъпки (изпраща на Херсебум пари за лодка), но не се замисля, че дължи богатството и спокойствието си на наемния труд на работниците. Най-добре е, както се вижда, един

проблем или образът на един човек да се оглеждат от всички страни и да не се придържаме никога към схеми.

Така или иначе Ерик живее в две къщи, които олицетворяват два различни свята. И едната, и другата крият в себе си истинско очарование. Вече говорихме за дома на семейство Херсебум. Но няма лошо да живееш в Стокхолм? Ерик попада там сред високите старинни домове, обикаля университети и читални, учи в уютни тихи кабинети, обковани с дъбова ламперия, предлагат му се хиляди прекрасни книги. С една дума, свят на възпитание и култура. Ако трябва да изкажа мнението си по въпроса, бих ви препоръчал да съчетаете в бъдеще тези два вида живот, да търсите единството между природата и свободата, от една страна, и културата, от друга. Живейте на морския бряг и плувайте между скалите, но се завръщайте после в къща, пълна с книги, където хората са мили и добре възпитани.

Възхитителна е лекотата, с която Ерик усвоява латински и старогръцки, физика, химия. Но на мен, ще си призная, по-силно впечатление ми правят нравствените му качества. Интелектът, силната памет и пр. са „божи дар“, получаваме ги по рождение и нямаме заслуга за тях. Не всеки обаче, който е много учен, непременно е и добър, съвестен човек. А точно тези качества правят собствения ни живот, живота на нашите близки и на околните по-чист и по-лек. Ето защо трябва да ги ценим много повече от учеността, славата, външния напредък в живота и т. н. Трябва да култивираме у себе си добротата, чувството за съвест и да не се колебаем, когато те ни подсказват правилния избор. Така, както Ерик не се колебае след първите две години в дома на Швериенкруна. Той се завръща в Норое и остава при милите хора, които са го отгледали. Смята, че би извършил предателство към тях, ако ги изостави и се покаже непризнателен. (Предателството към другите, но и към себе си — усещането ни след лоша постъпка е винаги такова.) Ерик е готов да жертвува бъдещето си на богат и прославен човек, за да изпълни моралния си дълг. Той открива във всичко това душевна наслада и удовлетворение. Саможертвата изобщо в името на една чиста цел винаги ни дава много повече от егоистично постигнатия успех. Героят на Верн и Лори бързо открива тази голяма истина. Не е хубаво, с една дума, младият човек да бъде суетен като Кайса. На него му подхожда да е чист, всеотдаен и скромнен като Ванда. Силно поразяват у Ерик безграничният му

оптимизъм и непреклонната му воля. Оптимизъм — то значи да вярваш винаги в добрия изход. Една все по-рядко срещана способност днес... (През миналия век, както вече споменах, хората са гледали по-ведро на своето бъдеще.) Възрастните около вас са доста изнервени, тъй като съвременният живот е напрегнат. Те лесно изпадат в отчаяние, по-голямата част от тях са песимисти. Все чакат да се случи нещо лошо и... имат право донякъде — опасности грозят човечеството: вече изброените, войната и пренаселеността, какви ли не още екологически катастрофи... Така е. Но каква полза да сме песимисти? Мислите ли все за лошото, все едно че го викате, то непременно ще дойде. А обезсилвате и себе си, ставате негодни за борба. Затова именно светът има особено голяма нужда от оптимистично настроени млади хора. Кой ще оправя иначе поразите, извършвани от човечеството, престъпленията спрямо природата? Младите хора трябва да вярват в силите си и в човешкото спасение. Тогава ще бъдат полезни.

Що се отнася до волята, тя е качество, което се самовъзпитава, и е свързана, както разбрахме, с оптимизма. Отчаяният, невярващият човек няма истинска воля. Благородните цели са загубили смисъл за него, той смята, че са непостижими.

Бъдете като Ерик. Не машини за учене и успех, а хора с големи душевни качества, за които имат значение само нещата, диктувани от морала и съвестта. Нека тя, съвестта ви, бъде винаги напълно чиста. А успехът? Писано ли е, и той ще дойде.

Издание:

Автор: Жул Верн; Андре Лори

Заглавие: Корабокрушенецът от „Цинтия“

Преводач: Любомир Б. Павлов

Година на превод: 1988

Език, от който е преведено: френски

Издание: първо

Издател: Издателство „Отечество“

Град на издателя: София

Година на издаване: 1988

Тип: Роман

Националност: френска

Печатница: ДП „Георги Димитров“, София

Излязла от печат: ноември 1988 г.

Редактор: Добринка Савова-Габровска

Художествен редактор: Васил Миовски

Технически редактор: Георги Нецов

Художник: Васил Инджев

Коректор: Цветелина Нецова

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/4198>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.